BIBLIOTECA VITT. EMANUELE
31
4 B
4
FONDO EBORENSE

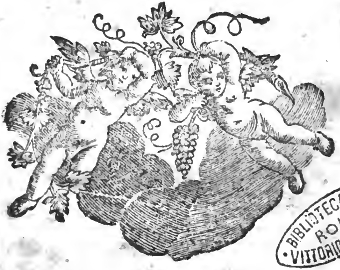
Digitized by Google

Digitized by Google

ELEMENTA
THEOLOGIAE PRACTICAE
AD USUM STUDIOSAE JUVENTUTIS.

TOMUS SECUNDUS

Complectens Tractatus de quatuor Virtutibus Cardinalibus, & de Eccleſiaſticis Cenſuris.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

NEAPOLI
Excudebat Publica Auctoritate
JOSEPH ANTONIUS ELIA.

MDCCLXIX.

TRACTATUS

DE QUATUOR VIRTUTIBUS CARDINALIBUS.

CAPUT I.

De Virtute in communi.

VIRTUTIS nomine rectam animi affectionem intelligimus, laudabiles efficientem eos, in quibus ineſt. In Scholis autem ex mente *Ariſtotelis* virtus definitur *habitus electivus, in mediocritate conſiſtens, frequenti bonarum actionum exercitio comparatus*. *Platoni* vero virtus illa animi temperatio eſt, qua *bene beateque vivimus*, vel *ad bene beateque vivendum ducimur*. Non diſplicuit ſal-

Digitized by Google

tem ex parte ea definitio *Auguſtino*, qui & inde virtutis naturam elicuit.

Ne quid vero aequivocationis in vocibus ſubſit, virtus alia eſt vera, ſolida, perfecta, ex officio & fine etiam ultimo, qua nempe ad rectam beatamque vitam vere promovemur ſaltem inchoate: alia incompleta, inſtabilis, imperfecta, ex officio ſive objecto & fine proximo bona, qua tamen ad finem ultimum, in quo beatitudo eſt, minime ducimur ac movemur: non de hac altera, de qua multa Philoſophi inflatis utrinque buccis crepuere, ſed de prima illa vera, ſolida, perfecta virtute, quae proprie ac ſimpliciter virtus a Patribus dicta eſt, toto hoc capite ſermo eſt. Nos enim, quibus de verae virtutis natura, ac proprietatibus chriſtiane potius quam philoſophice loqui eſt animus, in medium promere debemus, quid de ea ſenſerint Eccleſiae Patres, ac praeſertim *Auguſtinus*, Is itaque in *opere de Moribus Eccleſiae Catholicae, & Manichaeorum* fundamenti loco ponit, ſolum Deum animae noſtrae ſummum eſſe bonum. Indeque concludit Deum ſupra omnia amandum: virtutes vero nihil aliud eſſe, quam diverſos hujuſce divini amoris modos. *Non arbitror*, ait S. Doctor cit. op. *lib. I. cap.* 14. *num.* 24. *cum de moribus & vita ſit quaeſtio, amplius eſſe requirendum, quod ſit hominis ſummum bonum,* *quo*

quo referenda ſunt omnia. Id enim eſſe patuit, & ratione quantum valuimus, & ea quae noſtrae rationi antecellit auctoritate divina, nihil aliud, quam ipſum Deum. Nam quid erit aliud optimum hominis, niſi cui inhaerere eſt beatiſſimum? Id autem eſt ſolus Deus, cui haerere certe non valemus, niſi dilectione, amore, caritate.

Pergit porro S.Doctor *cap.*15. *n.*25. ad virtutem definiendam, inquiens: *Quod ſi virtus ad beatam vitam nos ducit, nihil omnino eſſe virtutem affirmaverim, niſi ſummum amorem Dei.* Evincit praeterea, quomodo ex vario amoris Dei affectu naſcantur virtutes illae, quae dicuntur Cardinales: ait enim eod. loc. *Itaque illas quatuor virtutes .... ſic etiam definire non dubitem, ut TEMPERANTIA ſit amor, integrum ſe praebens ei, quod amatur: FORTITUDO, amor facile tolerans omnia propter quod amatur: JUSTITIA, amor ſoli amato ſerviens, & propterea recte dominans: PRUDENTIA, amor, ea quibus adjuvatur, ab eis quibus impeditur, ſagaciter ſeligens. Sed hunc amorem non cujuslibet, ſed Dei eſſe diximus, ideſt ſummi boni, ſummae ſapientiae, ſummaeque concordiae. Quare definire etiam ſic licet, ut Temperantiam dicamus eſſe amorem Deo ſeſe integrum incorruptumque ſervantem: Fortitudinem, amorem omnia propter Deum facile perferentem: Juſtitiam, amorem Deo*

tantum ſervientem, *&* *ob hoc bene imperantem ceteris*, *quae homini ſubjecta ſunt*: *Prudentiam*, *amorem bene diſcernentem ea quibus adjuvetur in Deum*, *ab iis quibus impediri poteſt*. His praenotatis, ſit

§. I.

De Virtutis Natura, *ac Diviſione*.

Prop. I.

Vera Virtus ex Auguſtino eſt ordo amoris, *ſive ordinata caritas*, *qua homo* fruitur *Deo*, *&* utitur *creaturis*.

Nota cum *Auguſtino lib. X. de Trinit. cap.* 10. & *lib. I. de Doctr. Chriſt. cap.* 4. duos eſſe actus rationalis creaturae, ad quos ceteri reducuntur, *uti*, & *frui*.

Porro *uti* eſt actus voluntatis aliquid in alterum referentis. Ita ex *S. Auguſtino D. Thomas* 1. 2. *q.* 16. *art.* 1.

Frui vero eſt *amore inhaerere alicui rei propter ſeipſam*. *Aug.* loc.cit. *de Trinit.* ideſt quando voluntas in aliquo cum quadam dulcedine vel delectatione ultimo conquieſcit, ut explicat *D. Thomas* laud. *q.* 16. *art.* 3. Hinc illa duplex *fruitionis*, & *uſus* dilectio: quod diligitur propter ſe & ſuper omnia, diligitur dilectione fruitionis; quod vero propter aliud diligitur, diligitur dilectione uſus. Vide ſi lubet *S. Bonaventuram diſt.* 29 *art.* 1. *quaeſt.* 2.

Ne quid etiam haereamus, caritatis, amo-

amoris, dilectionis nomine, non habitualem, non juſtificantem, non praedominantem, ſed etiam inchoatum amorem Dei, pium in Deum affectum, cordis motionem in Deum ut finem ultimum, ſive propter ſe non ob aliud, exiguo etiam, eoque remiſſo gradu dilectum intelligimus.

Prob. I. Verae Virtutis nomine intelligimus animi affectionem, qua bene & recte vivimus. Atqui non recte vivimus, niſi fruamur Deo, & utamur creaturis. Ergo virtutis natura in hoc amoris ordine ſita eſt.

Prob. II. Ordinis perverſio, qua ab incommutabili bono ad bona commutabilia avocamur, vitium eſt. Ergo ordinis conſervatio, qua a creaturis in Deum rapimur, vera virtus eſt. *Omnis itaque humana perverſio eſt, quod etiam vitium vocatur, fruendis uti velle, atque utendis frui. Et rurſus omnis ordinatio, quae virtus etiam nominatur, fruendis frui, & utendis uti. Aug. lib.* 83. *Quaeſt.* 30.

Prob. III. Virtus vera hominem perficit, eumque reddit quodammodo meliorem. Atqui rationalis creatura, niſi ſummo adhaereat bono, eoque aut ſpe, aut re fruatur, melior reddi non poteſt. Ergo non datur vera virtus ſine hujuſmodi amore. *Quemadmodum in ipſis corporibus*, ait S. Doctor *ad Honoratum Epiſt.* 140. *num.* 56. *quae inferiora ſunt, ſicut terra, aqua, &*

 ipſe

ipſe aër, meliora fiunt participatione melioris, ideſt cum luce illuminantur, & fervore vegetantur: ſic incorporeae creaturae rationales ipſius Creatoris fiunt participatione meliores, cum ei cohaereant puriſſima & ſanctiſſima caritate, qua omni modo ſi caruerint, tenebreſcunt, & obdureſcunt quodammodo.

Prop. II.

Etſi natura verae virtutis in ordinata caritate conſiſtat; virtus tamen non unica eſt, ſed multiplex pro objectorum diverſitate, quibus diverſimode ſe exſerit.

Prob. Ordinata caritas vel immediate fertur in Deum tanquam in finem, quo frui debemus, vel in creaturas tanquam in medium, quibus utamur in ordine ad Deum. Si primum, Virtus Theologica dicitur: Si ſecundum, Virtus Moralis appellatur.

Nam in Deum immediate tendimus tanquam in primam veritatem, vel tanquam noſtram futuram beatitudinem, vel tanquam beatitudinem noſtram praeſentem ſaltem inchoate. Primum praeſtat Fides pio credulitatis affectu: alterum Spes cordis motione ac deſiderio: tertium Caritas amoris unione.

Si autem virtus in media tendat, quibus ſervato caritatis ordine uti debemus, vel exercetur, ſagaciter ſeligendo media ad finem conducentia ab iis, quae illius conſecutionem impedire poſſunt, & in hoc

ſita

ſita eſt Virtus Prudentiae. Vel exercetur virtus, unicuique ſuum tribuendo, & dicitur Juſtitia. Vel exercetur virtus, integrum ſe praebendo ei quod amatur, & virtus Temperantiae appellatur. Vel denique exercetur virtus, adverſa omnia patientiſſime tolerando, & Fortitudo denominatur. Ceterae virtutes ad has quatuor principales reducuntur, de quibus infra. Relege locum *Auguſtini de Moribus Eccleſiae* ſupra prolixe tranſcriptum. Porro hoc totum breviter declarari poteſt exemplo ſolis. Quemadmodum enim ſol, unus cum ſit, varietate objectorum, magnam virtutum exhibet varietatem: ita pius in Deum affectus, quem etiam caritatem appellarunt Patres, licet unus; pro diverſitate tamen objectorum, actuum, ac terminorum varias induit formas.

Prop. III.

Virtus Moralis, quam etiam Civilem appellant, Fide & Caritate deſtituta, non eſt vera & ſimpliciter virtus.

Prob. I. ex *Aug. lib. V. de Civ. Dei cap.* 12. Non datur vera virtus, *niſi quae ad eum finem tendit, ubi eſt bonum hominis, quo melius non eſt:* ideſt in Deum ultimum hominis finem. Sed Virtus Civilis ſi non ex fine operis, ſaltem ex fine operantis non tendit in ultimum finem. Ergo non eſt vera & ſimpliciter virtus. *Non officiis*, ait idem S. Pater *lib.* 1. *con-*

tra Julianum, ſed finibus diſtinguendas eſſe virtutes. Officium eſt autem quod faciendum eſt; finis vero propter quem faciendum eſt.

Nota. In omni opere morali duo ſunt diſtinguenda, *officium*, & *finis*. Officium eſt ipſius operis materia, ſeu objectum. Finis eſt illud, in quod opus ab operante dirigitur. Ex. gr. Operire nudum, bonum eſt ratione officii ſeu objecti: ſi opus iſtud in Deum ordinetur, bonum eſt finis cauſsâ.

Inſuper duplex finis diſtinguendus eſt in quolibet morali opere. Alter proximus & immediatus, qui dici ſolet finis operis, ut eſt eleemoſyna in pauperis ſolamen. Alter remotus & ultimus, in quem opus dirigitur, qui finis Deus eſt.

Prob. II. ex *D. Thoma*, qui 2. 2. *q.* 23. *art.* 7. docet veram non dari virtutem ſine caritate; propterea quod caritas illa eſt, quae hominem ordinat ad ſuum ultimum finem: ceteras vero virtutes a caritate ſejunctas aut apparentes eſſe & falſas, aut imperfectas.

Virtus falſa & apparens dicitur illa, quae ordinatur ad bonum non verum, ſed apparens. *Sicut non eſt vera virtus*, proſequitur Angelicus, *avarorum prudentia, qua excogitant diverſa genera lucrorum; & avarorum juſtitia, qua gravium damnorum metu contemnunt aliena; & avarorum temperantia, qua luxuriae quae ſumptuoſa eſt,* co-

*cohibent appetitum; & avarorum fortitudo, qua, ut ait Horatius lib.*1. *epiſt.* 1. *per mare pauperiem fugiunt, per ſaxa, per ignes, ut Auguſtinus dicit in IV. contra Julianum cap.* 3.

Imperfecta Virtus vocatur illa, quae licet ad aliquod verum bonum ordinetur, ut eſt honor parentibus debitus, ſublevatio pauperis, Reip. conſervatio &c. ab agente tamen non refertur ad perfectum & finale bonum, nempe Deum. *Nam ad rationem virtutis pertinet*, ait *D. Thomas* 1. 2. *q.* 65. *art.* 4. *ut non ſolum ſecundum ipſam aliquod bonum operemur, ſed etiam bene:* ideſt *debito modo, ordinando actionem ad ultimum finem*. Ex quibus concludit Angelicus Praeceptor laud. *q. art.* 2. *in c.* quod *virtus ſine caritate non poteſt dici ſimpliciter & vera virtus, ſed imperfecta & ſecundum quid.*

Q. I. *An iſthaec in ultimum finem relatio habeatur implicite in ipſa honeſtate operis? Puta ſi quis nudum veſtiat, debitum reddat, cum rectae rationi ſit conſonum: Nonne hujuſmodi actiones in Deum diriguntur ex ipſa natura operis honeſti, quin alia relatio ipſius voluntatis requiratur?*

R. Neg. Homo enim ut recte vivat, non ſufficit ut operetur bonum, ſed bene; bene autem non operatur, niſi per caritatem ſaltem inchoatam, quae volun-

tatem dirigit. *Omnis enim rectus motus voluntatis ex recto amore procedit*, *Aug.* XIV. *de Civ. Dei cap.* 9. Ergo ad rationem verae perfectaeque virtutis praeter objecti honeſtatem (quod *Auguſtinus* vocat bonum *ex officio*) requiritur etiam relatio ipſius voluntatis dirigentis opus honeſtum in ultimum finem.

Q. II. *Ut actio ſit bona ex objecto & fine ultimo, num requiratur caritas habitualis, an ſufficiat actualis?*

R. Sufficit actualis, & quidem remiſſo etiam gradu. Semper enim ac aliquis ordinate amat, ejus operatio eſt undequaque bona.

Prop. IV.

Morales, ſive civiles ſine vera Religione virtutes, etſi defectu ultimi finis perfectae non ſint; vitia tamen, rigoroſe loquendo, dicendae non ſunt, ſi operum honeſtatem inſpicias.

Prob. Quod vituperare non poſſumus, ſed potius laudare debemus, vitium profecto non eſt. Atqui civiles virtutes ob operis honeſtatem laudare potius, quam vituperare debemus. Ergo rigoroſe loquendo vitia non ſunt. *Etiam impiorum*, ait *Auguſtinus de Sp. & Lit. cap.* 27. *neque Deum verum veraciter pieque colentium quaedam facta vel legimus, vel novimus, vel audivimus, quae ſecundum juſtitiae regulam non ſolum vituperare non poſſumus, ve-*

verum etiam merito recteque laudamus: quamquam ſi diſcutiantur quo fine fiant, vix inveniuntur, quae juſtitiae debitam laudem, defenſionemve mereantur.

Rationem affert *D. Thomas* 1. 2. *q.* 83. *art.* 1. *in c.* quia inclinatio ad virtutem eſt quoddam naturae bonum, quod per originale peccatum non fuit ablatum, ſed diminutum.

Quid ergo proſunt humanae ſine vera Religione virtutes?

R. Ad utilitatem civitatis, ad honeſtatem ſeculi, ad mentis ornatum, ad minorem in altera vita poenam, *ut mitius ardeant*: ad veram autem juſtitiam veramque beatitudinem pertinere ne inchoate quidem poſsunt. De Romanorum virtutibus haec ſcribit *Auguſtinus epiſt.* 5. *ad Marcellinum* prope finem. *Rempublicam primi Romani conſtituerunt, auxeruntque virtutibus, etſi non habentes veram pietatem erga Deum verum, quae illos etiam in aeternam civitatem poſſet ſalubri Religione perducere; cuſtodientes tamen quandam ſui generis probitatem, quae poſſet terrenae civitati conſtituendae, augendae, conſervandaeque ſufficere. Deus enim ſic oſtendit in opulentiſſimo & praeclaro imperio Romanorum, quantum valerent civiles etiam ſine vera Religione virtutes, ut intelligeretur hac addita fieri homines alterius civi-*

ta-

tatis, *cujus Rex veritas*, *cujus lex caritas*, *cujus modus aeternitas*.

Dixi, *rigoroſe loquendo*, inſpecto nimirum praeciſe objecto & fine proximo: ſcilicet ſi actum humanum ex objecto & fine proximo accipias ſine defectu illo relationis in Deum, conformitatem ſane cum ratione, cum officio legis, cum utilitate ſocietatis invenies, quam commendare poſſumus, accuſare non poſſumus. Nam actus honeſtus, cui deeſt ultimi finis directio, non eſt actus productus ex habitu inclinante ad actus in ſe malos producendos: ſed ab habitu inclinante ad actus ex objecto bonos, deficientes tamen a ratione finis ultimi, cui non referuntur.

At ſi morali quadam cogitatione accipias ſimul & actum honeſtum, & defectum relationis in Deum, acceptum iſtud, vitium, peccatum dixit ſaepe *Auguſtinus*, *Proſper*, *Fulgentius*, *Leo*, *Gregorius*, non ratione objecti & finis proximi cui conformatur, ſed ratione finis ultimi cui non refertur.

Quin etiam vitium hoc praeciſe non actus, ſed agentis eſt; & quidem agentis non ut agit, ſed ut non refert quod agit. At ſi morali modo cum *Auguſtino* & actum ſimul & agentem, & opus & operis defectum ab ultimo fine accipias, complexum hoc, vitium, peccatum cum *Auguſtino* dixeris, non qua parte eſt, ſed qua parte deficit. Bre-

Brevius: Hae virtutes, quae ex obje-ɕto ſunt bonae & honeſtae, ab *Auguſtino* vitia nuncupantur; quia agens in earum exercitio peccat legitimi finis defeɕtu.

Ex diɕtis variae quaeſtiunculae reſolvuntur.

I. *Utrum in Deo ſit virtus?*

R. Affir. Quia Deus ſeipſo fruitur, atque omnia in ſui gloriam operatur; ac proinde virtus in Deo naturaliter eſt immutabilis. Vide *I. Petri II. 9.* & *II. II. 3.* In Beatis, qui Deo fruuntur, eique perfeɕtiſſima caritate adhaerent, virtus conſtans & perpetua eſt.

II. *An liceat per ſeipſam expetere virtutem?*

R. Neg. Atque hic Stoicorum error fuit, qui hominis beatitudinem in ipſa virtute conſiſtere docuerunt. Sed perperam; nam virtute, ſummum bonum, vel potius ejus poſſeſſionem conſequimur. Falluntur ergo Stoici, qui medium cum fine confundunt. Hinc Stoicorum virtutes utpote ſuperbiae typo inflatas, vitia potius eſſe, quam virtutes docuit *Auguſtinus*, qui *lib. XIX. de Civ. Dei cap.* 25. inquit: *Licet a quibuſdam tunc verae & honeſtae putentur eſſe virtutes, cum ad ſeipſas referuntur, nec propter aliud expetuntur, etiam tunc inflatae, & ſuperbae ſunt; & ideo non virtutes, ſed vitia judicanda ſunt.*

Neque etiam licet virtutem expetere ob

ob animi *tranquillitatem*, quae ex honeſta actione conſurgit, ut *Epicuri* propugnatoribus viſum fuit, qui pro ſummo bono animi voluptatem conſtituunt. Animi enim voluptas non eſt ſummum bonum, ad quod per virtutem tendere debemus. Confundunt ergo effectum cum cauſſa.

Multo minus licet virtutes exercere ob proprii nominis celebritatem, ad honores & divitias comparandas; cum haec omnino deficiant a ratione ſummi boni, quod poſſit hominem reddere ac ſervare beatum: imo deficiant a ratione mediorum per ſe ad Deum ducentium. Reſtat igitur, ut cum *Auguſtino* dicamus, Deum eſſe ſummum hominis bonum, ad quem per veram virtutem ordinamur, ipſum per ſeipſum appetendo, cetera vero in ordine ad ipſum.

§. II.
De Virtutum Proprietatibus.

Virtutum Proprietates praecipuae tres numerantur, Connexio, Mediocritas, Perfectio.

Q. I. *Utrum inſeparabili vinculo inter ſe ſint connexae virtutes, ut qui unam habuerit, habeat & omnes?*

R. cum diſt. Virtutes conſideratae in ſtatu imperfecto non ſunt inter ſe connexae. Secus vero, ſi conſiderentur in ſtatu perfecto.

Prob.

Prob. 1. pars. Virtus imperfecta ex *D. Thoma* 1. 2. *q.* 65. *art.* 1. *in c.* nihil aliud eſt, quam *aliqua inclinatio ad aliquod bonum agendum*. Atqui virtus hoc modo intellecta, poteſt una ſine altera conſiſtere, ut experientia conſtat. Ergo virtutes imperfectae non ſunt inter ſe connexae. *Videmus enim aliquem ex naturali complexione, vel ex aliqua conſuetudine eſſe promtum ad opera liberalitatis, qui tamen non eſt promtus ad opera caſtitatis*, ait *D. Thomas* ibid.

Prob. 2. pars. Virtus perfecta ex eodem Angelico ibid. eſt *habitus inclinans ad opus bonum bene agendum*. Atqui opus bonum bene non fit ſine conſortio ceterarum virtutum. Ergo &c.

Et primo quidem propter prudentiam: nam non datur perfecta virtus ſine prudentia, cum prudentia ſit omnium operum moralium directiva. Nec datur perfecta prudentia, cui deeſt aliqua virtus: quia prudentia perfecta dicit appetitum rectum circa omnia agibilia: appetitus vero rectus non eſt, ſi ei deſit aliqua virtus. *D. Thomas* ibid.

Secundo propter caritatem: nam vera & perfecta virtus eſt ordinata caritas, quae hominem ordinat ad ultimum finem. Sed caritas (ſenſu explicato) eſt principium omnium bonorum operum, quae in finem ultimum ordinari poſſunt.

Ergo

Ergo virtutes perfectae in caritate nectuntur tanquam in principio, a quo dimanant, & propter quam caritatem in ultimum finem diriguntur. *D. Thomas* laud. *q. art.* 3. *in c.* Brevius: Virtutes omnes in ſtatu perfecto ſunt inter ſe connexae: hujus unionis nexus ex *D. Thoma* eſt Prudentia & Caritas: illa recte eligit & dirigit omnia, quae ſunt ad finem; haec omnia ordinat in ultimum finem.

Nota. Quamvis connexae ſint inter ſe virtutes, ut qui unam vere habet, ceteras poſſideat; non tamen aequaliter in ipſis juſtis reperiuntur, ſed perfectae erunt in caeleſti beatitudine, cum Deus erit omnia in omnibus.

Q. II. *Utrum virtus in mediocritate conſiſtat?*

R. Affir. ſi excipiantur virtutes Theologicae. Cum enim virtutis moralis objectum, nempe naturalis honeſtas, ſit limitatum ac finitum, limitata ac finita aeſtimatio ei correſpondeat neceſſe eſt. Quod ſi citra vel ultra progrediatur, ordo turbatur, & dicitur peccari contra virtutem per exceſſum vel per defectum, ut patet in prodigo, & avaro, ille excedendo, hic deficiendo: qui ambo peccant contra liberalitatis virtutem.

Quotuplex ſit medium virtutis?

R. Duplex, nimirum medium *rationis*, & medium *rei*. Illud ratione definitur juxta

ta propriam ſubjecti diſpoſitionem ad arbitrium viri prudentis, ut patet in temperantia, in qua eadem cibi quantitas in uno ob ſtomachi ſui debilitatem erit excedens; in alio vero erit ſuae indigentiae commenſurata.

Medium rei eſt aequalitas rei ad rem, quae attenditur in operibus juſtitiae.

Dixi, *ſi excipiantur Virtutes Theologicae*. Nam contra virtutes theologicas aut intellectuales nemo peccare poteſt per exceſſum, ſcilicet non poteſt quis Deo loquenti nimis credere, nimis eum amare, nimis in eum ſperare, nimis eſſe prudens &c.

Q. III. *Undenam virtus ſuam deſumat perfectionem?*

R. A Caritate. *Dicendum*, ſolide pro more *D. Thomas* 2. 2. *q.* 23. *art.* 7. *ad* 2. *quod cum finis ſe habeat in agibilibus, ſicut principium in ſpeculabilibus, ſicut non poteſt eſſe ſimpliciter vera ſcientia, ſi deſit recta aeſtimatio de primo, & indemonſtrabili principio; ita non poteſt eſſe ſimpliciter vera juſtitia, aut vera caſtitas, ſi deſit ordinatio debita ad finem, quae eſt per caritatem, quantumcunque aliquis ſe recte circa alia habeat*. Cujus quidem ſententiae ratio triplex.

I. Quia virtus a caritate disjuncta, pariter ab ultimo fine disjuncta eſt, cui etiam naturae lege jungenda eſt, etſi cum pro-

proximo fine cohaereat.

II. Quia virtus caritate deſtituta, ſtabilis & firma non eſt, utpote carens fundamento, & radice, quo vera virtus ſuſtentatur, & alitur. Appoſite *D. Thomas* laud. *q. art.* 8. *ad* 2. *Caritas comparatur fundamento, & radici, in quantum ex ea ſuſtentantur, & nutriuntur omnes aliae virtutes.*

III. Quia nuda ſine caritate virtus, non vere bonum ſive probum facit habentem, cum hominem non ordinet ad ſuum principale bonum, nempe ad ſuum ultimum finem. *Sine caritate, D.Thomas* cit.*q. art.* 7. *ad* 1. *poteſt quidem eſſe aliquis actus bonus ex ſuo genere, non tamen perfecte bonus; quia deeſt debita ordinatio ad ultimum finem.*

Sicut vero actus aliarum virtutum, ubi non referuntur aliqua dilectione in Deum, vel actu vel virtute, ſunt imperfecti, & deficiunt a ratione ultimi finis; ita & habitus aliarum virtutum, ubi deſtituuntur habitu caritatis, & ipſi imperfecti ſunt, & deficiunt a ratione habituali ultimi finis. Vide *D. Thomam* hîc.

Virtus ergo perfecta erit, ſi hominem firmiter dirigendo in ultimum finem, vere bonum ſive probum reddat, quod ſine caritate (ſenſu explicato) haberi non poteſt.

CAP.II.

CAP. II.

De Prudentia.

VIrtutes Cardinales quatuor ſunt, *Prudentia* ſcilicet, *Juſtitia*, *Temperantia*, ac *Fortitudo*, quae ideo Cardinales nuncupantur, quia ad eaſdem, aliae virtutes morales tanquam januae ad cardines volvuntur: ſeu ſunt principia quaedam, ex quibus omnis honeſtae vitae ratio proficiſcitur. Vide *Sap. VIII.* 7. in quo hae virtutes dicuntur *Sapientiae* opera, & a Patribus quatuor Paradiſi fluviis comparantur. *Flumen*, *Aug. lib. II. de Gen. cont. Manich. cap.* 10. *quod procedebat ex Eden, dividitur in quatuor partes, & quatuor virtutes ſignificat, Prudentiam, Fortitudinem, Temperantiam, Juſtitiam.* Conferendus eſt hic *D. Thomas* 1. 2. *q.* 61. ubi Cardinalium virtutum notiones perſpicue tradit.

Q. I. *Quid ſit Prudentia?*

R. Prudentia ex *Auguſtino* laud. *lib. de Morib. Eccl.* eſt *amor bene diſcernens ea, quibus adjuvetur ad tendendum in Deum, ab his quibus impediri poteſt.* Sive virtus, qua ſagaciter ſeligimus media, quae ad finem conducunt, ab iis, quae illius con-

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

conſecutionem impedire poſſunt.

Dicitur 1. *Amor*; quia quaelibet virtus eſt quaedam amoris affectio.

Dicitur 2. *Bene diſcernens*: non quia actus Prudentiae ſit eſſentialiter amor, ſed quia amor ad diſcernendum moveat: quod Prudentiae proprium eſt.

Dicitur 3. *Ea, quibus adjuvetur ad tendendum in Deum &c.* Hae particulae objectum Prudentiae produnt, quae tota verſatur circa actiones humanas ſingulares, de quibus, antequam fiant, judicat, num expetendae, an fugiendae ſint in ordine ad finem. Prudentia itaque proprie eſt de his quae ſunt ad finem.

Jam vero praecipui Prudentiae actus ſunt, *cognitio*, & *electio mediorum*. At non bene eliguntur, niſi quae bene diſcernuntur. Hinc eſt, ut actus hujuſce virtutis proprius ac praecipuus ſit actus rationis. Hinc a Theologis Prudentia inter virtutes *intellectuales* numeratur; quia in intellectu reſidet ceu lumen & judex, qui dirigit, ordinat, decernit quid proſequi, quid declinare debeamus ad finem obtinendum: aliarumque virtutum moralium doctrix etiam & magiſtra appellatur, cum Prudentiae ſit, ceteras ordinare virtutes ad finem aſſequendum.

Virtutibus quoque moralibus connumeratur Prudentia, cum ea non conſiſtat in ſola conſideratione, ſed in applicatione ad

ad opus, quod eſt finis practicae rationis, quae rectae rationis applicatio ad opus, non fit ſine recto appetitu. Et ideo Prudentia non ſolum habet rationem virtutis, quam habent aliae virtutes intellectuales; ſed etiam eam quam habent aliae virtutes morales, quibus etiam connumeratur. Ita *D. Thomas* 2. 2. *q.* 47. *art.* 1. *ad* 3. *art.* 3. & *art.* 4. *in c.*

Q. II. *Quotuplex ſit Prudentiae ſpecies?*

R. Triplex. Alia *politica*, quae in bonum Reip. alia *oeconomica*, quae in bonum familiae, alia *monaſtica*, quae in bonum privatum tendit.

Q. III. *Quaenam ſint officia Prudentiae?*

R. Tria ſunt, nimirum recte *conſulere* de honeſtate, vel inhoneſtate rerum agendarum; recte *judicare*, quaenam media pro loco & tempore adhibenda ſint; recte *praecipere* exſecutionem.

Q. IV. *Quaenam ſint partes Prudentiae integrantes?*

Nota. Unicuique virtuti a Scholaſticis aſſignantur partes integrales, ſubjectivae, & potentiales.

Partes integrales dicuntur illae, quae ad eſſentiam virtutis licet neceſſariae non ſint, requiruntur tamen ad illius perfectionem.

Partes ſubjectivae ſunt variae ſpecies ejuſdem virtutis. *Par-*

Partes potentiales ſunt quaedam virtutes adjunctae, quae principali accedere videntur.

De Prudentiae partibus ſubjectivis ſatis dictum eſt §.I. De potentialibus vide ſi lubet *D.Thomam* 2.2. *q*.51. De integrantibus vero quaeſtio hîc inſtituitur; & ſunt

Memoria, *intelligentia*, *providentia*, *ſolertia*, *docilitas*, *ratio*, *circumſpectio*, *cautio*, *ſollicitudo*.

I. *Memoria* ſtudioſa eſt praeteritorum eventuum recordatio, quibus mediis felicem vel infelicem exitum habuerunt: experimento ſcilicet multum juvatur prudentia.

II. *Intelligentia* eſt praeſentium notitia, ideſt plena ſtatus rei agendae cognitio, & principiorum moralium, qua intelligatur, quid ſit in unaquaque actione honeſtum, Deoque acceptum.

III. *Providentia* eſt, qua futura aliqua, antequam eveniant, praecognoſcuntur, & idonea media ad finem conſequendum aſſumuntur.

IV. *Solertia* eſt facilis ac promta medii convenientis inventio, quando aliquid ex improviſo occurrit.

V. *Docilitas* eſt affectus ad conſilia aliorum & monita de rebus agendis ſuſcipienda.

VI. *Ratio* eſt promtitudo unum ex alio colligendi.

VII. *Circumſpectio* eſt attenta circumſtantiarum conſideratio, ut prudenter reſolvi poſſit, quid expediat, habitâ ratione negotiorum, perſonarum, loci, & temporis.

VIII. *Cautio* eſt cura vitandi impedimenta, quae conſecutioni finis adverſantur.

IX. *Sollicitudo* eſt ſolertis animi vigilatio, & celeritas ad agenda ac proſequenda ea, quae neceſſaria ſunt ad conſiliorum exſecutionem urgendam ac promovendam.

Q. V. *In quibus reperiatur Prudentia?*

R. In juſtis omnibus invenitur vera & perfecta Prudentia. Secus in peccatoribus.

Prob. 1. pars. In juſtis omnibus datur vera virtus. Atqui nulla vera virtus ſine vera prudentia. Ergo &c. Vide *D. Thomam* 2. 2. *q.* 47. *art.* 14. Licet plerique homines juſti, piaeque mulieres indigeant, ut alieno conſilio regantur; *ſaltem* (addit Angelicus ibid. *ad* 2.) *in hoc ſibi conſulere ſciunt, ſi gratiam habent, ut aliorum requirant conſilia, & diſcernant conſilia bona a malis.*

Prob. 2. pars ex *D.Thoma* laud. *q.art.* 13. ubi inquit: *Prudentia eſt vera & perfecta, quae ad bonum finem totius vitae recte conſiliatur, judicat, & praecipit: & haec ſola dicitur Prudentia ſimpliciter, quae*

in peccatoribus eſſe non poteſt.

Q. VI. *Quaenam ſint vitia Prudentiae oppoſita?*

R. Haec communiter recenſentur.

I. *Praecipitatio*, quae aggreſſio eſt operis ex impetu voluntatis, praetermiſſis Prudentiae regulis.

II. *Inconſideratio*, quae judicium eſt de mediis ante illorum examen.

III. *Inconſtantia*, quae ſententiae eſt mutatio ob nullum vel leve motivum.

IV. *Negligentia*, quae omiſſio eſt diligentiae requiſitae ad exſecutionem rei deliberatae urgendam: quae ſi verſetur circa gravem obligationem, eſt mortalis.

V. *Prudentia carnis*, quae diligens eſt mediorum excogitatio ad explendos corruptae naturae inſtinctus. Eſt mortalis in re gravi, ut *ad Rom. VIII. Prudentia carnis mors eſt*. Dicitur quoque *prudentia ſeculi*, de qua Chriſtus *Lucae XVI.* ait: *Filii hujus ſeculi prudentiores filiis lucis, in generatione ſua ſunt.*

VI. *Aſtutia*, quae notitia & uſus eſt pravorum mediorum ad finem intentum aſſequendum. Aſtutiae exſecutio ſi verbis fiat, dolus; ſi factis, fraus nuncupatur.

VII. *Immoderata de temporalibus ſollicitudo*, quae vitium eſt Prudentiae oppoſitum, quo animus nimis anxius in acquirendis & conſervandis temporalibus occupatur. Contra hoc vitium nos monet Chri-

Chriſtus Dominus *Matth. VI. Nolite ſolliciti eſſe in craſtinum.*

CAP. III.

De Juſtitia.

DE Juſtitia, ejuſque partibus integrantibus fuſe diſputabimus Tomo III.

Virtutes autem Juſtitiae adjunctae ac finitimae ſunt *Religio*, *Pietas*, *Obſervantia*, *Obedientia*, *Veritas*, *Gratia*, *Vindicatio*, *Liberalitas*, *Amicitia*, *Affabilitas*.

De Religione loqui hîc ſuperſedeo, cum ea virtus longiore ſermone indigeat. Ad pietatem gradum faciam.

I. *Pietas* eſt virtus juſtitiae proxima, quae ſecundum Deum parentibus, patriae, civibus debitum honorem, officiumque tribuit. Parentes patriae *S. Thomas*; patriam parentibus *S. Ambroſius* praeponit *lib. I. de Off. cap.* 27. *Juſtitiae pietas*, inquit, *eſt prima in Deum, ſecunda in patriam, tertia in parentes, item in omnes: quae & ipſa ſecundum naturae eſt magiſterium.*

II. *Obſervantia* eſt virtus pietati affinis, quae homines in dignitate conſtitutos debito cultu & honore proſequitur. Quamquam omnes homines mutuo ſe honore

praevenire debeant ſecundum illud Apoſtoli *ad Rom. XII. honore invicem praevenientes:* iis tamen, qui dignitate nos antecedunt, ſingularis honor debetur.

III. *Obedientia* eſt virtus juſtitiae affinis, qua ſuperiorum noſtrorum praecepta expreſſa vel tacita exſequimur. *Voluntas enim ſuperioris*, ait D. *Thomas* 2.2. *q.*104. *art.* 1. *quocunque modo innoteſcat, eſt quoddam tacitum praeceptum. Et tanto videtur obedientia promtior, quanto expreſſum praeceptum obediendo praevenit, voluntate ſuperioris intellecta.*

Obedientia eſt omnium virtutum moralium maxima, ut ibidem docet Angelicus, quae propter Deum majus bonum, propriam ſcilicet voluntatem contemnit, quam ceterae virtutes, quae nonniſi vel bona fortunae, vel bona corporis reſpuunt. Haec autem duplex eſt. Altera *generalis*, inclinans ad ſervandum quodcunque praeceptum: qua ratione obedire pertinet ad omnem virtutem. Vitium ei oppoſitum eſt *inobedientia generalis*, quae eſt levis in re levi, gravis in re gravi. Altera eſt *ſpecialis*, qua ſubditi ſuperiorum mandata exſequuntur. Huic opponitur *inobedientia formalis*, quae ſemper peccatum mortale eſt: quia eſt formalis contemtus praecepti, & poteſtatis praecipiendi.

IV. *Veritas* eſt virtus juſtitiae finitima, qua homo talem ſe vita & ſermone exhi-

exhibet, qualis eſt. Huic virtuti e regione opponitur *mendacium*, de quo peculiarem ſermonem habebimus, cum de Juramento, & Perjurio inferius agemus.

V. *Gratia* ſive, ut vulgo dicitur, *Gratitudo*, eſt virtus, quae inclinat ad beneficia compenſanda, & gratiam benefactoribus reddendam.

Gratiae opponitur *Ingratitudo*, cujus varii numerantur gradus. *Ingratus enim eſt qui ſimulat, ingratior qui non reddit, ingratiſſimus omnium qui oblitus eſt*. *Seneca de Beneficiis lib. III.*

VI. *Vindicatio* eſt virtus, qua injuria aut vis, defendendo, vel juſte puniendo propulſatur. Licita eſt, quando non fit ex odio, nec privata auctoritate, ſed publica ad Rei emendationem, aliorum tranquillitatem, & juſtitiae conſervationem. Criminum punitio, quatenus ad publicam juſtitiam pertinet, actus eſt juſtitiae *commutativae*; quatenus vero ſpectat immunitatem alicujus privatae perſonae, a qua, injuria, ſervatis debitis circumſtantiis, propulſatur, peculiaris virtutis actus eſt; ſcilicet *vindicationis*. Huic virtuti opponuntur vitia duo, nimirum *crudelitas* ſeu *ſaevitia*, quae modum in puniendo excedit, & *nimia in puniendo remiſſio*.

VII. *Liberalitas* virtus eſt juſtitiae affinis, quae in convenienti bonorum externorum, quae ad vitae ſuſtentationem con-

ceſſa ſunt, diſtributione & uſu verſatur. Modus in Liberalitate ſervandus eſt, ut *neque ſuperflua ſit circa importunos*, *neque reſtricta circa indigentes*. *S. Ambroſius lib. II. de Off. cap.* 15. Duo cum liberalitate vitia pugnant, *avaritia* ſcilicet, & *prodigalitas*.

VIII. *Affabilitas* eſt virtus, qua homo ad alios homines in civili commercio & converſatione ita dicta ſua & facta moderatur, ut neminem ſive verbis ſive geſtis offendat. Duo huic virtuti vitia opponuntur, *adulatio*, qua blandimur iis quibuſcum agimus, & *moroſitas* ſeu *litigium*, quo quis alios contriſtare non veretur, omnia illorum dicta & facta vellicando. Si plura cupis, lege *D. Thomam* 2. 2. *q.* 81. & ſeqq. ubi fuſe diſputat de virtutibus juſtitiae finitimis.

CAP. IV.

De Temperantia.

Q. I. QUid ſit Temperantia?
R. Temperantia ex *Auguſtino* eſt *Amor, Deo ſeſe integrum incorruptumque ſervans.*

Dicitur 1. *amor*; quia amor Dei principium eſt omnis verae perfectaeque virtutis. Di-

Dicitur 2. *ſeſe integrum &c.* Hae particulae rationem produnt, qua Temperantia a reliquis diſtinguitur virtutibus: reſpicit enim humani cordis integritatem & incorruptionem. Haec autem integritas ſervatur, moderando appetitum in uſu rerum, quae ſenſuum, guſtus praeſertim & tactus, delectationem pariunt. Ut ſunt cibus, potus, & res venereae, quibus appetitus hominis maxime corrumpitur. Ita *Auguſtini* definitionem explicat Angelicus 2.2. *q.*141. *art.* 2. *ad* 1.

Ex quibus colliges I. Temperantiae materiale objectum, ſenſuum eſſe delectationes, praeſertim quae ex cibo, potu, rebuſque venereis percipiuntur: quippe quae intenſiorem ſuavioremque in anima excitant ſenſationem, quam ceterae res delectabiles.

Colliges II. objectum formale, ſeu hujus virtutis officium & finem proximum eſſe honeſtum uſum delectabilium, ſeu uſum rationi & divinae legi conſentaneum. Quomodo autem ſit intelligendus ille honeſtus uſus, explicat *Auguſtinus lib. de Morib. Eccl. cap.* 21. inquiens: *Habet vir temperans in rebus mortalibus & fluentibus vitae regulam, ut rerum nihil diligat, nihil per ſe appetendum putet; ſed ad vitae hujus, atque officiorum neceſſitatem, quantum ſatis eſt, uſurpet utentis modeſtia, non amantis affectu.* Ex quo *Auguſtini* loco

Colliges III. in delectabilibus hominem non poſſe per ſe voluptatem, ſed ſolum uſum expetere; cum recta ratio doceat in actionibus deliberatis quaerendam eſſe honeſtatem. Appoſite *Seneca Epicuro* improperat: *Tu voluptate frueris, ego utor. de Vit. Beat. cap.* 10.

Colliges IV. honeſtum delectabilium uſum caritate in Deum referendum eſſe, ut temperantia ſit virtus chriſtiana. Ideo *Auguſtinus* ajebat, Temperantiam eſſe amorem Deo ſeſe integrum ſervantem.

Q. II. *Quaenam ſint Temperantiae ſpecies?*

R. Sunt *abſtinentia*, *ſobrietas*, & *caſtitas*.

I. *Abſtinentia* eſt virtus, quae appetitum moderatur in uſu cibi ac potus, ut homo de his ſumat quantum decet & oportet, habita ratione valetudinis, perſonae, & aliorum quibuſcum vivit. Actus abſtinentiae eſt *jejunium*, de quo infra erit peculiaris tractatio. Abſtinentiae opponitur *Gula*, capitale vitium, de quo verba fecimus in *Tract. de Peccatis Capitalibus*.

II. *Sobrietas* eſt virtus, quae uſum potus moderatur, vim inebriandi habentis. Huic opponitur *Ebrietas*, de qua pariter egimus in *cit. Tract. de Peccat. Capit.*

III. *Caſtitas* eſt virtus, quae regit ac

a re-

refrenat appetitum in uſu venereorum. Caſtitati opponitur *Luxuria*. De Caſtitate, ejuſque finitimis virtutibus, ac contrariis vitiis ſigillatim infra loquemur.

Q. III. *Quaenam ſint virtutes Temperantiae adnexae?*

R. Sequentes. I. *Continentia*, quae dupliciter ſumitur, & 1. quidem *ſtricte*, quatenus virtus eſt, qua ab omnibus prorſus delectationibus venereis abſtinetur. 2. *late*, quatenus eſt virtus, quae rationem confirmat, ne pravis concupiſcentiae motibus, & carnalibus deſideriis animus vincatur.

II. *Clementia* eſt virtus, quae ſuperioris animum inclinat ad lenitatem in poena exigenda, quantum permittit juſtitia, recta ratio, diſciplinae bonum, delinquentis ſalus, & publica aedificatio, ſpectatis circumſtantiis facti, cauſſae, perſonae, ceteriſque. Quod ſi lex, poenae ſpeciem ac quantitatem arbitrio judicis relinquat, major tunc exercendae Clementiae locus patet. Poenas vero reis juſta de cauſſa debitas omnino remittere, ſolius ſupremi Principis Clementiae eſt.

Clementiae per exceſſum opponitur *Crudelitas*, quae ultra modum poenas exigit: per defectum *Laxitas*, qua poena aut remittitur, aut minuitur, quando juſtitiae, ac diſciplinae ratio illam exigendam poſtulat.

III. *Manſuetudo* virtus eſt irae mode-

ratrix. Hanc prae ceteris Chriſtus ſuo exemplo & ſermonibus commendavit: *Diſcite*, inquit, *a me*, *quia mitis ſum*, *& humilis corde*.

IV. *Modeſtia* eſt virtus, quae tum interiores animi motus, tum externas actiones moderatur, ita tamen, ut aſpectum minime offendat. Haec autem virtus ita omnes actiones coërcet, ut nihil ſit torvum in oculis, nihil in verbis procax, nihil in actu inverecundum; non geſtus fractior, non inceſſus ſolutior, non vox petulantior: ut ipſa corporis ſpecies ſimulacrum ſit mentis, figura probitatis. De Modeſtiae chriſtianae characteribus vide *S. Ambroſ. lib. I. de Offic. cap.* 19.

Porro Modeſtia etiam externum corporis cultum & ornatum moderatur, ut perſonae, ſtatui, moribus eorum, quibuſcum vivitur, congruat.

V. *Humilitas* eſt modeſtiae ſoror, virtus ſcilicet, qua demittitur, ac firmatur animus, ne ſeſe efferat.

VI. *Taciturnitas* virtus eſt ſermonis moderatrix. Taciturnitati *Garrulitas* ſive effrenis loquendi pruritus opponitur.

VII. *Studioſitas* virtus eſt, quae appetitum, & ſtudium cognitionis acquirendae moderatur.

Huic virtuti opponitur *Curioſitas*, quae dicitur inordinatus cognoſcendi appetitus. Quod quatuor modis contingere poteſt,

ut

ut obſervat *D. Thomas* 2. 2. *q.* 167. *art.* 1. inquiens: *Uno modo in quantum per ſtudium minus utile retrahuntur a ſtudio, quod eis ex neceſſitate incumbit. Unde Hieronymus dicit: Sacerdotes, dimiſſis Evangeliis, & Prophetis, videmus comoedias legere, & amatoria bucolicorum verſuum verba cantare. Alio modo in quantum ſtudet aliquis addiſcere ab eo, a quo non licet: ſicut patet de iis, qui aliqua futura a Daemonibus perquirunt, quae eſt ſuperſtitioſa curioſitas . . . . Tertio quando homo appetit cognoſcere veritatem circa creaturas, non referendo ad debitum finem, ſcilicet ad cognitionem Dei . . . . Quarto modo in quantum aliquis ſtudet ad cognoſcendam veritatem ſupra ingenii facultatem: quia per hoc homines de facili in errorem labuntur.*

VIII. *Eutrapelia* ſive *jucunda urbanitas* virtus eſt temperantiae affinis, jocorum ludorumque ſecundum rectam rationem moderatrix. *D. Thomas* 2. 2. *q.* 168. *art.* 2. Ludi enim & joci utiles eſſe poſſunt ad quandam animi remiſſionem rebus agendis defeſſi, ſi debita moderatione uſurpantur. *Volo tandem tibi parcas*, ajebat *S. Auguſtinus lib. II. de Muſica cap. ult. Nam ſapienter decet, interdum remittere aciem, rebus agendis intentam.*

Tria tamen in ludorum, jocorumque uſu ſunt cavenda ex eodem Angelico ibid.

1. Ne ludorum delectatio quaeratur in aliquibus operationibus, vel verbis turpibus, vel noxiis, ſive ut vitetur genus jocandi illiberale, petulans, flagitioſum, obſcenum.

2. Ne animi gravitas omnino reſolvatur. *Caveamus*, ait *Ambroſius lib. I. de Offic. cap.* 20. *ne, dum relaxare animum volumus, ſolvamus omnem harmoniam quaſi concentum bonorum operum*.

3. Ne ludi circumſtantiis indebitis exerceantur. Sit ludus *tempore & homine dignus* ex *Tullio* monet Angelicus loc. cit.

Nota, Eutrapeliam inter morales virtutes numerari non ab Eccleſiae Patribus, ſed ab *Ariſtotele*, quem ſecuti Scholaſtici eam a virtutum albo, cui Philoſophus inſcripſerat, expungere veriti ſunt.

Ideo autem Patres eam inter virtutes collocare noluerunt, quod Apoſtolus ne nominari quidem inter Chriſtianos jubet *ad Eph. V.* 3. *&* 4. Jungit enim Apoſtolus Eutrapeliam, quam Vulgata vertit *Scurrilitatem*, cum turpitudine, & ſtultiloquio. Contra Scholaſtici Eutrapeliam in bonam partem accipientes, ſcilicet pro *urbanitate*, *comitate*, verba *Ariſtotelis* cum Patrum ſententiis conciliare conati ſunt: quod peroptime fecit *D. Thomas* in explicatione hujus virtutis ſuperius adducta.

CAP. V.

CAP. V.

De Fortitudine.

Q. I. QUid ſit Fortitudo?
R. Fortitudo ex *Auguſtino* eſt *Amor, omnia propter Deum facile perferens.*

Dicitur 1. *amor*, qui hominis voluntatem confirmat, atque accendit.

Dicitur 2. *omnia &c.* ſive amor, qui voluntatem confirmat contra adverſa omnia, ac mortem ipſam: eamque accendit ad labores arduos ſuſcipiendos propter Dei gloriam.

Fortitudinis officia ſive actus duo ſunt: *aggreſſio*, & *perpeſſio*. Aggreſſione animus adit res arduas, & pericula gravia: perpeſſione ſuſtinet adverſa, tormenta, calamitates, & mortem ipſam.

Hinc *materiale* Fortitudinis objectum ſunt pericula, & labores. *Formale* vero, ſive finis proximus, eſt illa honeſtas, qua homo circa labores & terrores moderate ſe gerit, timorem nimium cohibendo, audaciae impetum moderando.

Fortitudo alia eſt *domeſtica*, alia *bellica*. Illa animum firmat contra mortis pericula in particulari; haec in communi im-

impugnatione. Videſis *D. Thomam* 2. 2. *q*. 123. De martyrio, quod eſt heroicae fortitudinis actus, dicemus in *Tract. de Sacram.*

Q. II. *Quaenam ſint virtutes Fortitudini adjunctae?*

R. Sequentes. I. *Magnanimitas*, quae virtus eſt, inclinans ad actus heroicos in omni genere virtutum.

Magnanimitati opponuntur per exceſſum *praeſumtio*, *ambitio*, & *inanis gloria*; per defectum vero *puſillanimitas*.

II. *Magnificentia* eſt virtus inclinans ad magna opera magnis ſumtibus efficienda, ſecundum rectae rationis, & divinae legis praeſcriptum. Magnificentia alia *ſacra*, alia *civilis*: illa in pios, haec in politicos uſus ingentes erogat ſumtus. Huic opponitur per exceſſum *profuſio*, per defectum *parvifacientia*: vitium, quo ob animi anguſtiam non audet ſuſceptum opus perſequi.

III. *Patientia* virtus eſt Fortitudini affinis, qua mala praeſentia aequo invictoque animo tolerantur. Duo vitia eidem opponuntur; unum per exceſſum, nempe

Impatientia, qua quis plus juſto de malis dolet ac triſtatur.

Alterum vitium per defectum, nempe *inſenſibilitas* ſeu *animi durities*, qua quis ob animi torporem, nec propriis, nec alienis malis commovetur.

IV.

IV. *Perſeverantia* eſt virtus, qua homo quibuſcunque malis non obſtantibus, in opere incepto firmiter perſeverat. Eidem adverſatur per defectum *inconſtantia*, per exceſſum *pertinacia*.

Inconſtantia, qua quis abſque juſta cauſſa ab opere ſuſcepto deſiſtit.

Pertinacia, qua homo agendi propoſitum retinet, & perſequi contendit, quando non oportet, vel pluſquam oportet.

TRACTATUS
DE VIRTUTE RELIGIONIS.

CAP. I.

De Religionis Natura.

Q. I. QUid ſit Religio?
R. Religio eſt amor obedientiae ac reverentiae erga Deum, ajente *Auguſtino: Quis eſt cultus ejus, niſi amor ejus?* Verum ſi cum Scholaſticis preſſe loqui velimus, eſt *virtus moralis mentem inclinans ad cultum Deo exhibendum, tanquam ſupremo rerum omnium principio ac fini debitum.*

Dicitur 1. *Virtus moralis*, & quidem inter morales prima, quia propius accedit ad Deum, quam aliae virtutes morales. Ea enim operatur, quae directe & immediate in divinum honorem ordinantur: theologica tamen non eſt, cum non habeat Deum pro objecto immediato, ſed cultum Deo debitum.

Dicitur 2. *ad exhibendum cultum*, id-eſt honorem cum ſubmiſſione in teſtimonium divinae excellentiae.

Di-

Dicitur 3. *cultum debitum*: quia cultus abſolute Deo debetur, ita ut qui nullum ei cultum exhiberet, peccaret contra hoc praecipuum hominis officium erga Deum, in primo Decalogi mandato praeſcriptum.

Dicitur 4. *tanquam ſupremo &c.* Hae ultimae particulae produnt motivum, propter quod hic cultus Deo exhibetur. Hinc *D. Thomas* 2. 2. *q.* 81. *art.* 5. *ad* 2. dicit, *quod Religio ordinat hominem in Deum, non ſicut in objectum, ſed ſicut in finem.* Porro actus, quibus Deus colitur, eliciuntur quidem a virtute Religionis, ſed imperantur a virtutibus theologicis, praeſertim a caritate, quae trium harum major eſt. Ita *D. Thomas* loc. laud. *ad* 1. illud *Auguſtini* explicat, quod *Deus colitur fide, ſpe, & caritate.*

Ex allata definitione inferes 1. *materiale* Religionis objectum eſſe actus, quibus Deus colitur: 2. *formale* vero illam ſpecialem eſſe honeſtatem, quae lucet in cultu divino praeſtando: 3. tandem Deum eſſe objectum remotum, ſeu finem, cui cultus exhibetur.

Q. II. *Quomodo Deus coli debeat?*

R. Actibus internis, & externis. Cum enim homo mente, & corpore conſtet, utriuſque actibus debet colere Deum, qui eſt utriuſque principium. Rurſus cum divina beneficia alia privatim, alia publice con-

conferantur, ordo poſtulat, ut privatis & publicis etiam actibus gratum animum teſtificemur. Tertio denique cum alia a Deo conferantur bona ſingulis, alia ſingulorum ſocietati, id ratio poſtulat, ut Religio tum ſingularibus, tum communibus ſocietatis actibus exerceatur. Hinc Religio, teſte *Auguſtino*, communibus quibuſdam ſignis veluti vinculis in ſocietatibus colligatur.

Porro cum actus omnes Religionis vel interni ſint, vel externi, ut diximus; idcirco de utroque actuum Religionis genere agemus in hac praeſenti tractatione: & I. de Actibus internis. II. De Actibus externis. III. De vitiis Religioni oppoſitis.

AUCTARIUM

De Religione, quam vocant Naturalem, ſive de Officiis hominis erga Deum a naturali lege praeſcriptis.

REligionis naturalis nomine vel intelligitur complexus officiorum omnium, quae Deo debent homines, ut Deo placeant, Deo vivant, ac juſti ambulent coram Deo: & nullus dubito, Religionem hanc naturalem appellari non poſſe, ſed omnino ſupernaturalem eſſe. 1. Quia ſine fide impoſſibile eſt placere Deo. 2. Quia ſine

ſine Chriſto nemo juſtus, nemo ſalvus eſſe poteſt: cum non ſit aliud ſub caelo nomen, in quo nos oportet ſalvos fieri. 3. Quia ſi ex lege eſt juſtitia, Chriſtus inaniter mortuus eſt. 4. Quia natura ſola nec omnia nobis dictat officia, quae Deo debemus, nec certo, nec facile, nec cito, ut impleantur. 5. Etiamſi aperiret omnia omnibus, ſine gratia obſervari non poſſent. 6. Etiamſi obſervari poſſent, ſtante hominum originali infirmitate, nec etiam vellent. 7. Imo nec infirmitatem, nec remedium par infirmitati, nec ipſum ſalutis terminum Ratio ſola deprehendit ſine Revelatione. 8. Adeo vero officia quae Ratio dictat, cum iis quae Revelatio aperit, colligantur, ut nec illa ſine iſtis impleri, ut oportet, poſſint: ut videre eſt in officio caritatis &c.

Si vero naturalis Religionis nomine complexus intelligatur eorum duntaxat officiorum, quae ex recta Ratione cognoſci poſſunt, tunc potius naturalem legem appellarim, quam naturalem Religionem. Naturalis enim legis eſt hominem obligare ad ea, quae Ratio dictat. At Religio non eſt mera obligatio, ſed actus, ſed exercitium, ſed implementum cultus Deo debiti. At actus, exercitium, implementum ejuſmodi ut oportet, naturale non eſt, ſed prorſus ſupernaturale: cum Deus per ſe diligi non poſſit ſine ipſius auxilio. Ergo &c.

Q. I.

Q. I. *An recta Ratio dictet Deum eſſe colendum?*

R. Affir. Idque eruitur ex infinitis Dei perfectionibus, quae naturae lumine cognoſci poſſunt. Et 1. Deus eſt hominis conditor & conſervator. Ergo laudes, & gratiarum actiones ei ſunt referendae. 2. Summa Dei bonitas in ejus amorem rapit, ſummaque ejus perfectio reverentiam exigit. Atqui Numinis cultus nihil aliud eſt, niſi amor reverentiae & obedientiae. Ergo Deus eſt colendus.

Hinc Apoſtolus *ad Rom. I.* 18. & ſeqq. redarguit Philoſophos gentiles, quod licet cognoverint Deum exſiſtere, eum tamen non coluerint ut Deum, ſed ejus majeſtatem commutarint in idola, & ſpeciem hominum, animalium, quadrupedum &c. Item quod ejus praeceptis non paruerint, ſed ſe polluerint nefandis peccatis. Additque obligationem iſtam inſcriptam eſſe in hominis corde; ita ut illam vel ignorantes vel negligentes, ſint inexcuſabiles. Appoſite *Auguſtinus lib. X. Confeſſ.* ita ad Deum loquitur: *Caelum, & terra, & omnia quae in eis ſunt, undique mihi dicunt, ut te amem; nec ceſſant dicere omnibus, ut ſint inexcuſabiles.*

Q. II. *Quinam a recta ratione praeſcribatur cultus erga Deum?*

R. Cultus internus, & externus. Item privatus, & publicus. Cultus enim eſt

com-

complexus omnium officiorum, quae ex amore reverentiae & obedientiae erga Deum proficiſcuntur.

Cultus *internus* dicitur ille, qui in mente eſt, ut Deum amare, timere, in eo confidere &c.

Externus vero dicitur ille, qui in actibus externis ſe exſerit. Neceſſe enim eſt, ut homo in divino cultu aliquibus corporalibus quaſi ſignis utatur, quibus excitetur mens hominis ad ſpirituales actus, quibus Deo conjungitur, ut optime ratiocinatur *D. Thomas* 2. 2. *q.* 81. *art.* 7. *in c.* Hinc hymni & ſacrificia inſtituta in honorem Dei.

Privatus cultus, qui privato nomine offertur.

Publicus vero, qui vel in publico coetu, vel totius coetus nomine exercetur. Hinc dies feſti, publica jejunia, publicae ſupplicationes, ſacrificia &c.

Q. III. *Quinam ſit Legis naturalis uſus?*

R. I. Ad confirmandam 1. Legem revelatam, ſive Evangelium. 2. Ad convincendos improbos homines ab omni Lege ac Religione abhorrentes.

R. II. Religio ſive Lex naturalis non ſufficit ad aeternam ſalutem aſſequendam; 1. quia medium proportionatum non oſtendit Deum propitiandi. Recta enim Ratio ſatis nos convincit, humana merita

ſatisfaciendo non eſſe infinitae Dei juſtitiae.

2. Praecipit quidem quid agendum ſit, ſed vires non ſuppeditat ad agendum neceſſarias. Hinc homo ſibi relictus, ſolis naturae viribus, nunquam ad Deum convertitur, niſi divinae gratiae auxiliis adjuvetur. Quare *Auguſtinus* loc. cit. cum dixiſſet caelum, & terram omnibus praedicare, ut Deum ament, adjecit: *Altius autem tu miſereberis, cui miſertus eris. Alioquin caelum, & terra ſurdis loquuntur laudes tuas*.

Praeterea exercitium iſtud naturalis Religionis debet eſſe Deo dignum, ut divinam mereatur approbationem. Sed Deo dignum non erit exercitium iſtud, niſi tendat in Deum tanquam in ultimum finem, eoque fruatur; ceteris vero utatur tanquam mediis in ordine ad Deum. Quod omne ſine auxilio gratiae fieri nequit.

Si homo enim ſine gratiae adjutorio poſſet Deum diligere tanquam ſuum ultimum finem, poſſet ſuis viribus quodammodo melior fieri, ſummo bono per amorem finaliter adhaerendo, ut ratiocinatur *Auguſtinus contra Pelagianos*.

Atque hoc verum eſt, etſi dicas amorem iſtum ferri in Deum ut naturae auctorem, non vero ut ſupernaturalis vitae largitorem. Nam idem eſt objectum ſummum, ad quod creatura convertitur, licet il-

illud ſub diverſa ratione reſpiciat.

Abſolute vero, & nulla diſtinctione adhibitâ, Scriptura, Patres, & Concilia docent donum Dei eſſe caritatem. *Caritas ex Deo eſt*, dicitur *I. Joan. IV. amor Dei, quo pervenitur ad Deum, non eſt niſi a Deo Patre per Jeſum Chriſtum cum Spiritu Sancto. Per hunc amorem Creatoris bene quiſque utitur etiam creaturis: ſine hoc amore creatoris nullus quiſquam bene utitur creaturis. Auguſtinus lib. IV. contra Julianum, cap. 3. Sine caritate nec Deus diligi poteſt, nec proximus... Deum nonniſi caritate diligimus. S. Fulgentius lib. II. de Verit. Praedeſt. cap. 9. Prorſus donum Dei eſt diligere Deum. Concil. Arauſic. II. can.* 25. Qualis ergo amor ille eſt, quo Deus diligitur, & proximus, & caritas non eſt?

3. Aeternam ſalutem non promittit. Solo naturae lumine ignoramus; an velit Deus pro brevis temporis obſequio aeternam felicitatem impertiri. Ex quibus omnibus ſequitur neceſſitas revelatae Religionis, quae tres hoſce characteres habeat, ut nimirum 1. proportionatum medium oſtendat Deum placandi. 2. Ut vires praebeat ad ſanctificationem neceſſarias. 3. Ut aeternam ſalutem promittat. Quae omnia habentur in chriſtiana Religione, quae ſola vera eſt, & in qua Deo magiſtro, Deo malorum noſtrorum medico, Deo felicitatis aeternae largitore, Deus digne colitur.

CAP.II.

C A P. II.

De Internis Religionis Actibus.

ACtus Religionis interni duo ſunt, *Devotio* ſcilicet, & *Oratio*.

§. I.
De Devotione.

Q. I. *Quid ſit Devotio?*

R. Devotio eſt *voluntas ſe promte tradendi ad ea, quae ad Dei famulatum pertinent*. Angelicus 2. 2. *q.* 82. *art.* 1. *in c.*

Dicitur 1. *Voluntas*, ideſt efficax & expedita intentio. Unde Devotio non conſiſtit in quadam cordis teneritudine, aut in ſenſibili affectu, qui aliquando inter orandum ſentitur; ſed in pio animi affectu, & promta Deo famulandi voluntate.

Dicitur 2. *promte*, ideſt expedito alacrique animo.

Dicitur 3. *tradendi ſe*, ideſt totum hominem, non tantum partem hominis.

Dicitur 4. *ad ea, quae pertinent ad Dei famulatum*. Haec ultima verba Devotionem indicant actum eſſe Religionis generalem, a quo ceteri omnes informari debent, ut promte exſecutioni mandentur,

quae

quae in Dei honorem cedunt.

Q. II. *Quaenam ſit Devotionis Cauſſa?*

R. Duplex eſt ex *D. Thoma* ibid. *extrinſeca* ſcilicet, & *intrinſeca*. Cauſſa extrinſeca, & principalis, Deus eſt, qui quos dignatur, vocat, & quem vult, religioſum facit. Cauſſa intrinſeca eſt meditatio, videlicet tum divinae bonitatis, clementiae, aliorumque divinae naturae attributorum; tum noſtrae egeſtatis, & infirmitatis.

Hinc itidem duplex Devotionis effectus. Primus eſt *ſpiritualis laetitia* ex conſideratione divinae bonitatis. Secundus eſt *ſalutaris triſtitia* ex propriorum defectuum conſideratione.

§. II.
De Oratione.

Q. *Quid ſit Oratio?*

R. Oratio eſt *petitio decentium a Deo.*

Dicitur 1. *petitio*, ideſt intimatio deſiderii ad obtinendum aliquid ab eo, quem precamur.

Dicitur 2. *decentium*. Haec particula indicat, decentia eſſe debere, quae Oratione poſtulantur; ne ſit potius execratio, quam oratio.

Dicitur 3. *a Deo*, ſive immediate, cum ſcilicet oratio ad Deum dirigitur; ſive mediate, cum ſcilicet ad amicos Dei, nempe Sanctos, orationes dirigimus, ut eo-

rum ſuffragiis, poſtulata a Deo impetremus.

Hinc patet Orationem ſub uno reſpectu ad Religionem ſpectare; quia per orationem confitemur, Deum eſſe rerum omnium principium, noſque ipſos inferiores, eoque indigere: ſub altero reſpectu ſpectare ad ſpem; quia oratio aliquid ſperat, & a Deo exſpectat.

§. III.
De Orationis Diviſione.

Q. I. *Quotuplex ſit Oratio?*

R. Eſt duplex, nimirum *mentalis*, & *vocalis*. Mentalis eſt, quae mente ſolum funditur. Si hac interna locutione aliquid a Deo poſtulamus, dicitur proprie *oratio*: ſi res divinas cum mentis affectu ſerio perpendimus, dicitur *meditatio*. Iſtius internae orationis gradus ſupremus dicitur *contemplatio*, de qua conſule Myſticae Theologiae Doctores, praeſertim *Cardinalem Bona in Libello Iſagogico ad Myſticam Theologiam*, qui inſcribitur: *Via Compendii ad Deum*.

Vocalis eſt, quae mente, & verbis perficitur.

Dixi, *mente, & verbis*. Nam exteriora tantum verba non ſufficiunt ad veram orationem, cum omnis oratio ſit mentis ad Deum elevatio.

Q. II. *Quotuplex ſit Oratio Vocalis?*

R. Eſt

R. Eſt duplex, *privata*, & *publica*. Haec fit a publico miniſtro Eccleſiae nomine, & pro populi ſalute: illa fit a perſona privata, & privato nomine.

§. IV.
De Orationis neceſſitate, de iiſque pro quibus eſt orandum.

Q. I. *An Oratio ſit neceſſaria ad ſalutem?*

R. Oratio proprie dicta, eſt neceſſaria ad ſalutem, neceſſitate *praecepti* ſimul, & *medii*.

Prob. 1. pars ex Scriptura. *Lucae XVIII. Oportet ſemper orare, & non deficere. Matth. XXVI. Vigilate, & orate, ut non intretis in tentationem*. Atqui haec verba *orate*, *oportet ſemper orare*, praeceptum indicant. Ergo &c.

Prob. 2. pars. Salus obtineri non poteſt ſine divinae gratiae auxiliis, & praeſertim ſine perſeverantiae dono. Atqui haec a Deo non dantur, niſi petentibus. Ergo &c. Minor probatur ex illo *Jacobi IV. Non habetis, propter quod non poſtulatis*: & ex *Trid. Seſſ. VI. cap. II. Deus impoſſibilia non jubet, ſed jubendo monet, & facere quod poſſis, & petere quod non poſſis.*

Cum autem dicimus, orationem medium eſſe neceſſarium ad divina auxilia obtinenda, non negamus, Deum ad ſuae li-

beralitatis oſtenſionem non poſſe quaedam auxilia non petentibus concedere, cum reapſe primam gratiam praevenientem non petentibus elargiatur; imo aliquando hominum mentes praevenit, ut altiora quaerant: ſed tantum aſſerimus, ſpectato hoc divinae providentiae ordine, & attenta humanae naturae infirmitate, & egeſtate, orationem eſſe medium neceſſarium ad conſequendam ſecundam gratiam, ad perſeverandum in gratia, & ad gloriam obtinendam.

Q. II. *Quo tempore hoc divinum orandi mandatum obliget?*

R. In praeparatione animi, & virtute intentionis continua debet eſſe oratio: explicita tamen & actualis ſaepius in vita, tum *per ſe*, tum *per accidens*; ita ut graviter peccet, qui hoc Religionis exercitium diu omittit, ſive intra notabile tempus non orat.

Prob. 1. pars. Ex Scriptura Oratio continua eſſe oportet. *Oportet ſemper orare, Lucae XVIII. Sine intermiſſione orate, I. ad Teſſal. V. In ipſa fide, ſpe, & caritate, & continuato deſiderio ſemper oramus. Aug. ep.* 130. *ad Prob. cap.* 9. Ergo oratio tam ſaepe repetenda eſt, ut continua dici poſſit, non phyſice, ſed moraliter.

Nota. Ad hanc moralem continuationem ſervandam neceſſe non eſt, ut ſingulis temporum momentis oremus: ſed ſatis eſt, ſi congruo tempore, modo hominum

num conditioni apto, preces noſtras repetamus, juxta illud *Auguſtini* ibid. *Quod orandum ſit per certa intervalla horarum, & temporum . . . ne quod tepeſcere coeperat, omnino frigeſcat, & penitus extinguatur, niſi crebrius inflammetur.*

Quodnam vero ſit ſpatium illud, in quo quis mortaliter peccet, niſi oret, judicio prudentum colligendum relinquimus, ſpectato cujuſque animae ſtatu.

Prob. 2. pars. Multi ſunt caſus, in quibus orandum eſt, ſi non vi praecepti Religionis, certe vi aliorum praeceptorum. Atqui hoc eſt obligari per accidens. Ergo &c.

Hinc orare tenemur gravis tentationis tempore, vel neceſſitatis acquirendi aliquod bonum, vel aliquod malum vitandi, vel cum opus aliquod arduum ſumus aggreſſuri, vel contritione, aut Sacramento ad gratiam nos idoneos praebituri.

Praetereà ad orationem tenemur ex praecepto Eccleſiae, quae divinum orandi mandatum determinavit ad Eccleſiae miniſtros, qui ex ſtatuto Eccleſiae tenentur ad Horas canonicas dicendas. Relate vero ad ceteros fideles, ex Canonum praeſcripto tenentur ii diebus feſtis Sacrificio intereſſe, & Sacerdotum precibus ſuas addere. *D. Thomas in IV. diſt.* 15. *q.* 4. *art.* 1. *q.* 3.

Q. III. *Quaenam a Deo peti debeant?*

R. Decentia, ut ſupra dictum eſt in

expoſitione definitionis. Verum nota inter ea, quae a Deo peti poſſunt, quaedam abſolute petenda eſſe, ut ſunt quae per ſe ad ſalutem conducunt. Ejus generis ſunt gratia, virtutes ſupernaturales, ſalus aeterna, quae quidem abſolute & determinate Sancti orando petierunt, ſecundum illud *Pſal.* 118. *Deduc me in ſemitam mandatorum tuorum*. Et *Pſal.* 26. *Unam petii a Domino, hanc requiram, ut inhabitem in domo Domini*.

Quaedam vero non abſolute, ſed conditionate, nimirum ſub hac tacita conditione, *quod nobis ſint ſalutaria*: ut ſunt quae de ſe ad ſalutem ſunt indifferentia. Ejus generis ſunt bona, & mala temporalia. Vide *D. Thomam* 2. 2. *q.* 83. *art.* 6.

Ex his inferes 1. mortale eſſe petere a Deo rem malam, vel auxilium ad illam; quia in hoc eſt gravis irreverentia in Deum, quaſi Deus eſſet auctor, vel fautor peccati.

Inferes 2. contra falſos myſticos, quemvis chriſtianum quovis in ſtatu, licet non quovis momento, teneri velle, deſiderare, & poſtulare explicite & abſolute ſalutem aeternam, quippe quam Deus ipſe vult, & quam nos etiam velle propter ſuam gloriam jubet. Item remiſſionem peccatorum, gratiam non peccandi, virtutum augmentum, & quaevis alia ad ſalutem aeternam requiſita. Item vires adverſus tentatio-

nes;

nes; haec enim expreſſe continentur in Oratione Dominica, quae communis, & quotidiana eſt oratio filiorum Dei. Lege *Boſſuetium in Opuſculo De variis Orationis ſtatibus*.

Inferes 3. *Innocentium XI.* merito in Conſtitutione, quae incipit, *Caeleſtis Paſtor*, edita an. 1687. damnaſſe Quietiſtas aſſerentes, nihil determinate eſſe a Deo petendum: ſed omnia voluntati divinae ſic eſſe remittenda, etiam circa beatitudinem, & virtutes, quibus ea comparatur, ut homo veluti paſſive ſe habeat, & paratus ſit haec accipere, ſi largiatur Deus; privari vero, ſi deneget.

Q. IV. *Pro quibus ſit orandum?*

R. Pro omnibus, qui nondum ſunt in termino, etiam pro inimicis noſtris juxta ~~illud~~ Apoſtoli *I. ad Tim. II. Obſecro fieri orationes pro omnibus hominibus*. Ratio eſt, quia omnibus ſalutem deſiderare, & quantum commode poſſumus, procurare debemus. Ergo etiam a Deo petere.

§. V.
De Conditionibus requiſitis, ut Oratio ſit efficax.

Nota I. Triplex aſſignari ſolet Orationis effectus, nimirum *meritum*, *ſatisfactio*, & *impetratio*.

Meritum: Oratio ab homine juſto le-

gitime facta, actus eſt meritorius aeternae vitae, ſicut & quilibet virtutis actus a caritate procedens. Oratio enim a caritate procedit, Religione mediante, cujus eſt actus. *D. Thomas* 2. 2. *q.* 83. *art.* 15.

Satisfactio: Oratio enim ex gratia procedens, actus eſt ſupernaturalis, & poenalis, cui poenae temporalis remiſſio promiſſa eſt. Unde *Trid. ſeſſ. XIV. can.* 13. *Si quis dixerit pro peccatis, quod ad poenam temporalem minime Deo per Chriſti merita ſatisfieri . . . . . jejuniis, orationibus, eleemoſynis, vel aliis etiam pietatis operibus . . . anathema ſit.*

Impetratio, quae eſt proprius Orationis fructus, certa & infallibilis, ſi oratio legitime fiat; cum Deus frequenter in Scripturis promiſerit eam eſſe exauditurum. *Pſal. LIX. Invoca me in die tribulationis, & eruam te. Joan. XVI. Si quid petieritis Patrem in nomine meo, dabit vobis.*

Nota II. Hujuſmodi tres Orationis effectus aliquando a ſe invicem ſeparantur. Nam 1. Oratio ſaepe impetratoria eſt, ſed non meritoria, aut ſatisfactoria: ut Beati, qui pro nobis orantes impetrare valent, mereri tamen nequeunt, quia non ſunt in via.

2. Aliquando Oratio impetratoria eſt, & ſatisfactoria, non tamen meritoria ſtricte, ſeu *de condigno*: ut Oratio poenitentis nondum juſtificati, quae non ſolum impe-

petratoria, ſed etiam juxta multos ſatisfactoria eſt.

3. Oratio poteſt eſſe meritoria, quin ſit impetratoria: ut eſt oratio juſti, qui aliquid implorat ſibi minime congruens: quomodo oravit Apoſtolus *II. ad Cor. XII.* ut a ſe Deus auferret ſtimulum carnis, quod non obtinuit: & ejus oratio utpote ab homine juſto per gratiam operante procedens; fuit opus aeternae vitae meritorium.

4. Saepe Oratio eſt meritoria ſimul, & impetratoria: ut dum juſtus petit ſibi vitam aeternam, illam meretur, ſimul & impetrat, ſed dandam ſuo tempore, ſi in gratia perſeveret. Contra qui vitam aeternam aliis poſtulat, eandem impetrare poteſt, non condigne mereri.

Q. I. *Quaenam conditiones requirantur, ut Oratio obtineat quod petit?*

R. Quatuor requiruntur a *S. Thoma* 2. 2. *q.* 83. *art.* 7. *ad* 2. *&* 3. & *art.* 15. *ad* 2. 1. ut quis pro ſe petat: 2. ut petat neceſſaria, vel conducentia ad ſalutem: 3. ut pie: 4. ut perſeveranter petat.

Prima conditio igitur pro certa & ſecura impetratione eſt, ut quis pro ſe petat. Nam *quandoque Oratio pro alio facta non impetrat, etiamſi fiat pie, & perſeveranter, & de pertinentibus ad ſalutem propter impedimentum, quod eſt ex parte ejus, pro quo oratur*, *D.Thomas* ibid. *art.* 7.

 ad 2.

ad 2. Ceterum Oratio non eſt cuilibet deneganda, cum ex Apoſtolo *I. ad Tim. II.* orationes fieri debeant pro omnibus hominibus, & *Jacobi V.* dicatur: *Orate pro invicem, ut ſalvemini; multum enim valet deprecatio juſti aſſidua.*

Altera conditio ad infallibilem impetrationem requiſita, eſt, ut petantur neceſſaria ad ſalutem, vel quae ſaltem ad ſalutem viam parent, dicente Chriſto: *Quidquid petieritis Patrem in nomine meo, dabit vobis.* Ea autem Chriſti nomine poſtulantur, quae ad ſalutem conducunt.

Tertia conditio eſt, ut Oratio pie fiat, ideſt pio animo, ſeu fide ſpe & caritate.

De fide teſtantur haec Chriſti verba, *Matth. XXI. Omnia, quaecunque petieritis in oratione, credentes accipietis.* Oratio autem innititur principaliter fidei, ait *D. Thomas* cit. *q. art.* 15. *ad* 3. *Quia per fidem habet homo notitiam omnipotentiae divinae, & miſericordiae, ex quibus oratio impetrat quod petit.* Fides igitur neceſſaria ad orationem, ea non eſt, qua quis certo credat ſe obtenturum eſſe quod petit, (orabat enim Apoſtolus ex fide, ut auferretur ſibi ſtimulus carnis, nec tamen certus erat, ſe exauditum iri): ſed requiritur fides de divinis promiſſionibus, ut nimirum firmiter aſſentiamur promiſſionibus a Deo factis, ac certo credamus Deum veracem eſſe, & in

in ſuis promiſſis fidelem.

Requiritur ſpes, ſeu fiducia, quae animum erigit, ac ſuſtinet, effecitque, ut cum affectu, atque efficacia poſtulemus: *Adeamus ergo cum fiducia ad Thronum gratiae, ut miſericordiam conſequamur. Ad Hebr. IV.*

Innititur tandem Oratio caritati, a qua habet efficaciam merendi, *D.Thomas* ibid. *art.* 15. *ad* 3. De caritate haec ſcribit *Joannes XV. Si manſeritis in me, & verba mea in vobis manſerint, quodcunque volueritis, petetis, & fiet vobis.*

Quarta Conditio ad orationem neceſſaria, perſeverantia eſt, quam frequentiſſime nobis Scriptura inculcat: *Oportet ſemper orare: ſine intermiſſione orate:* quae verba perſeverantiam & aſſiduitatem orationis nobis commendant: quod quidem confirmat Salvator duplici exemplo, altero viduae, quae per importunas preces vicit tandem iniqui judicis duritiam; altero hominis, qui a vicino ſuo repulſam paſſus, propter importunitatem, ideſt ſuam in petendo perſeverantiam, obtinuit panes quotquot habuit neceſſarios.

Porro Deus perſeverantiam in orationibus noſtris exigit 1. ut pluris aeſtimemus ejus dona; nam cito data vileſcunt. 2. Ut per propriae indigentiae, & infirmitatis experientiam in humilitate contineamur. 3. Ut Deus nos ſibi magis devinciat; quia,

ut ait *S. Joannes Chryſoſtomus*, *Oratio cum eo colloqui aſſuefacit*, & *ad ſapientiae ſtudium nos deducit*.

Q. II. *Utrum peccatores a Deo exaudiantur?*

R. Cum *D. Thoma* ibid. *art. 6. Orationem peccatoris ex bono deſiderio . . . . procedentem Deus audit, non quaſi ex juſtitia, quia peccator hoc non meretur; ſed ex pura miſericordia, obſervatis tamen quatuor conditionibus, ut ſcilicet pro ſe petat neceſſaria ad ſalutem, pie, & perſeveranter*.

Dices: Impia eſt quaelibet impii deprecatio. Nam 1. *Proverb. XXVIII.* dicitur: *Qui declinat aures ſuas, ne audiat legem, oratio ejus erit execrabilis*. 2. Peccatores gratia ſanctificante ſunt deſtituti. 3. Illud Caeci effatum a Chriſto illuminati *Joan. IX. Scimus, quia peccatores Deus non audit*.

Ad I. R. impiam eſſe peccatoris deprecationem, ſi fiat ſecundum deſiderium peccati, vel labiis tantum, & ſine ullo Religionis ſenſu. Nos vero loquimur de peccatore Dei illuſtratione, & pia affectione, ſeu actuali quadam caeleſti gratia praevento, & poenitentiam anhelante.

Ad II. R. non officere, peccatores deſtitutos eſſe gratia ſanctificante. Inde enim infertur tantum, eorum orationem non eſſe meritoriam; minime vero impetratoriam non eſſe.

Ad

Ad III. R. effatum illud a Caeco prolatum, non eſſe abſolute verum: *Nam ſi peccatores non exaudiret Deus*, ait *Auguſtinus*, *fruſtra dixiſſet Publicanus: Domine, propitius eſto mihi peccatori:* ſed intelligendum de peccatore, qui a Deo miracula petit, ut eorum ope probet ſe bonum eſſe, & ſanctum. Hinc tacite concludebat Caecus ille, Chriſtum eſſe verum ſanctum & juſtum, quippe qui a Deo conſtanter exauditus, innumera perpetravit miracula. Vel dici volumus cum *Auguſtino*, effatum illud Caeci eſſe nondum plene illuminati, ſeu in rebus divinis non plene inſtructi.

CAP. III.

De Horis Canonicis.

Q. *Quid ſint Horae Canonicae?*

R. Sunt *preces vocales ab Eccleſia inſtitutae, ejuſque nomine quotidie, ſtatutis horis, Deo perſolvendae a perſonis ad id ſpecialiter deputatis.*

Hae autem preces dicuntur *Horae*, quia ſtatis diei, noctiſque horis celebrantur. Appellantur vero *canonicae*, quia per ſacros Canones ſunt praeſcriptae; vel quia publice perſolvuntur a Canonicis ſive Clericis,

ricis, qui canoni Eccleſiae adſcripti erant, & quibus in ſuſtentationem dabatur contributio quaedam dicta *Praebenda* ſeu *Sportula*. Appellantur etiam *Officium divinum*, quia penſum iſtud precum Deo perſolvitur. Appellantur etiam *Breviarium*, quia Officium quod nunc recitatur, non eſt niſi compendium Officii multo longioris, quod primis temporibus recitabatur.

Porro hujuſmodi preces, cum Eccleſiae nomine perſolvantur, publicae dicendae ſunt, etiamſi privatim recitentur.

De earum numero ſeptem contendunt eſſe Recentiores, ſcilicet Matutinum cum Laudibus, Primam, Tertiam, Sextam, Nonam, Veſperas, & Completorium. Antiquiores vero, qui nocturnas vigilias a matutinis laudibus ſeparabant, octo numerabant. Quid ſibi velint nomina, & quae ſingularum Horarum ſint myſteria, legendus *Cardinalis Bona in Tractatu de divina Pſalmodia, ejuſque Cauſis, myſteriis, & diſciplinis*.

Noſtri vero inſtituti ratio non ſinit prolixe hac de re diſputare; idcirco quaſdam ad praxim utiliores quaeſtiones hîc tantum reſolvemus. Unde ſit

§. I.

§. I.
De Recitantium Canonicas Horas obligatione.

Q. I. *Undenam obligatio oriatur Canonicas Horas recitandi?*

R. Ex triplici titulo, nimirum ex Ordine ſacro, ex Beneficio, & ex Profeſſione Religioſa, quod ad eos, qui ſunt Choro addicti.

Prob. Quod ad ſacrum Ordinem conſtat ex pervetuſta Eccleſiae conſuetudine vim legis habente, quam ſupponunt, & confirmant varii Canones, qui antiquae obligationi hanc vel illam circumſtantiam addunt, & praecipiunt: ex *cap.* Si quis Presbyter, *diſt.92.* & ex *Concilio Baſileenſi ſeſſ.* 21. ſub titulo: *Qualiter Horae extra Chorum dicendae ſunt.*

Quod ad Beneficium patet ex *Concilio Lateranenſi* ſub *Leone X. ſeſſ.IX. de Reform.* & ex Bulla *Pii V. Ex proximo*, in qua Concilii decretum confirmatur, explicaturque.

Quod ad Profeſſionem vero Religioſam probatur etiam ex univerſali conſuetudine, quam teſtantur innumeri Theologi, docentes vim legis habere: ita ut ſententia aſſerens Religioſos profeſſos, in ſacris non conſtitutos, privatim Officium recitare non teneri, ſi Choro non interſint,

re-

reprobata fuerit anno 1632. ab Univerſitatibus *Hiſpalenſi*, *Caeſarauguſtana*, & *Conibricenſi*: & juſſu *Clementis VIII.* abraſa e libro *Emanuelis Sà*.

Hinc I. Clerici omnes in ſacris conſtituti, etiamſi beneficiarii non ſint, ſub mortali tenentur ad Officii recitationem etiam extra Chorum.

Dixi 1. *Clerici in ſacris*; quia ex praxi Eccleſiae, & ex communi Doctorum ſenſu Clerici in minoribus, ſi beneficiarii non ſint, ab hoc onere eximuntur.

Dixi 2. *Omnes*, ne iis quidem exceptis, qui ſunt ſuſpenſi, excommunicati, degradati, immo juxta multos etiam damnati ad triremes, modo in tam miſero ſtatu valeant Breviarium legere; quia Clericus propter ſuam improbitatem nunquam eximitur ab oneribus ſuo Ordini adnexis. Qui vero per metum injuſte incuſſum ſacrum Ordinem ſuſciperet, ad Officium recitandum non teneretur, niſi ſuſcepto Ordine libere utatur; hujuſmodi enim onus nemini invito imponi debet: a fortiori idem dicendum de Ordinato in infantia.

Dixi 3. *Sub mortali*; haec enim obligatio gravis eſt tum ratione materiae, tum ratione finis.

Quando Subdiaconus ad tale onus obligatur?

R. Ipſo ſuae Ordinationis die, & quidem ad Horas reſpondentes horae, qua ordinatur. *Num*

Num ſuae obligationi ſatisfaciat Subdiaconus, qui partem illam recitat ante Ordinationem?

R. Affirmant multi; quia debiti ſolutionem anticipat, quod eſt certo moraliter contrahendum.

Dices, adhuc eum non eſſe ab Eccleſia deputatum, ut publicas preces fundat.

R. Eſſe proxime deputandum.

An vim legis habeat ſub gravi obligantis conſuetudo illa, qua Clericis ſtatim ordinatis per ordinatorem Epiſcopum quaedam preces imponuntur, ſcilicet Poenitentiales Pſalmi Clericis in minoribus, Nocturnum diei Clericis in ſacris?

R. Negant plures eam conſuetudinem ſub peccato fuiſſe receptam.

Hinc II. Omnes Clerici ſive in ſacris ſint, ſive non, Beneficium eccleſiaſticum poſſidentes, non ſolum ex Religione, verum etiam ex juſtitia ſub mortali, & reſtitutionis obligatione ad Horas canonicas tenentur.

Dixi 1. *omnes Clerici &c.* quia ita diſponitur in cit. decreto *Concilii Lateranenſis*.

Dixi 2. *Eccleſiaſticum Beneficium*, ſive ſimplex ſit, ſive curatum; imo ad canonicum Officium tenetur habens Cappellaniam collativam, nempe Epiſcopi auctoritate erectam & collatam, cum ſit verum Beneficium: ſecus ſi Cappellania ſit

lai-

laicalis. Penſionarii ex Bulla *Pii V.* tenentur ad Officium Beatae Virginis; niſi malint Officium divinum recitare, modo penſio ſit clericalis.

Dixi 3. *poſſidentes*; quia proviſus ad legem divini Officii non adſtringitur, priuſquam ſibi collati Beneficii poſſeſſionem ineat; cum Beneficiarius ante poſſeſſionem nullum Beneficii jus exercere valeat, nullas functiones obire. Ergo aequum non eſt, ut ejus onera ante ferat; tenetur vero ſi per ipſum ſtet, quin poſſeſſionem accipiat; quia ex *Regula juris XXV. in 6. Mora ſua cuilibet eſt nociva*.

Dixi 4. *non ſolum ex Religione, verum etiam ex juſtitia*. Quia ſub onere Horas canonicas recitandi Beneficium datum eſt eis, & ab ipſis acceptatum.

Dixi 5. *ſub peccato mortali*. Explicatio hujus particulae patet ex dictis.

Dixi 6. *ſub onere reſtitutionis*, quod patebit ex dicendis.

Q. II. *An ad Officium teneatur qui habet Beneficium ita tenue, ut ejus annui reditus non adaequent ſummam tituli eccleſiaſtici, dioeceſana lege requiſitam?*

R. Ad quotidianam Officii recitationem non teneri, ſed tantum certis diebus judicio Epiſcopi determinandis. Reſolutio videtur aequitati conformis, cum Beneficiarius licet ab omni onere non eximatur, praeſtat tamen aliquod ſervitium exiguis re-

reditibus reſpondens. Ad quotidianum vero Horarum penſum tenetur qui plura habet tenuia Beneficia, ex quibus *competentiam* habet. Is enim ex reditibus Eccleſiae ſufficiens habet ſtipendium ad ſuam ſuſtentationem. Ergo debet Horarum canonicarum tributum, quod hinc oritur.

Q. III. *Num qui congruum habet Beneficium, ſed illius fructus non percipit, teneatur perſolvere Horarum canonicarum penſum?*

R. Cum diſt. teneri eum, ſi propria culpa careat fructibus Beneficii; quia hic habet Beneficium cum jure ad percipiendos fructus, etſi propria culpa fructus non percipiat: non enim debet ex ſua culpa commodum exemtionis reportare. Secus, ſi nullos fructus percipiat, puta quia domus locanda, ſit diruta, vel debitor ſoluturus, aere alieno obrutus ſit; quia Beneficiarius adſtringi nequit ad penſum Officii, niſi fructibus perceptis, aut percipiendis.

Dixi, *ſi nullos fructus percipiat*. Tenetur enim, ſi partem fructuum recipiat ad ſuſtentationem ſufficientem.

Item ab onere divini Officii liber non evadit, qui ob temporum ſterilitatem fructus non colligit; quia ſterilitas unius anni compenſatur cum abundantia alterius. Item qui fructus Beneficii renunciat parentibus; quia ejuſmodi Beneficiarius revera colligit Beneficii ſui reditus, quamvis aliena manu.

Hinc

Hinc III. Religioſi profeſſi utriuſque ſexus Choro addicti tenentur ſub gravi culpa etiam extra Chorum recitare Horas canonicas.

Dixi 1. *Religioſi profeſſi*, etſi ſint excommunicati, apoſtatae, fugitivi, ejecti &c. prout de Clericis dictum eſt. Contra ab hoc onere exemti ſunt Novitii, cum in poenalibus ſeculares reputentur.

Dixi 2. *utriuſque ſexus*. Eadem enim eſt Monachorum ratio, ac Monialium: pervetuſta ſcilicet & univerſalis conſuetudo. Vide *Natalem ab Alexandro lib. II. art. 2. reg. 6.*

Dixi 3. *Choro addicti:* nam Converſi, etſi ſint profeſſi, lege divini Officii non tenentur, utpote non Choro, ſed corporis laboribus deſtinati. Item qui armis deſtinati ſunt, ut Religioſi militares.

Dixi 4. *ſub gravi culpa*. Conſuetudo enim adeo pervetuſta, & in re adeo gravi, gravem procul dubio inducit obligationem.

Dixi 5. *etiam extra Chorum*, ſcilicet quando non interſunt, cum ad Officium recitandum vi Profeſſionis teneantur. Haec autem obligatio incipit a die & hora Profeſſionis, ut obligatio Subdiaconorum a die & hora Ordinationis.

Tandem privilegia Regularium, quae ſuper divini Officii recitatione jactantur, alia ſunt ſuſpecta, alia ſcholaſticis interpretationibus nimis extenſa; ita ut vix Regula-

laris bene moratae conſcientiae aliquo illorum frui potuerit. Conferendus eſt hîc *Concina de Horis Canon. cap.IX. q. 3. & ſeq.*

§. II.
De Forma, ſeu ritu, quo recitandum ſit Officium.

Q. *Quod Officium ſit recitandum?*

R. Officium praeſcriptum in Breviario Romano, uti conſtat ex Bulla *Pii V. Quod a Nobis*, edita anno 1568.

Excipiuntur quaedam Dioeceſes, Capitula, Ordines Regulares, quorum Officia a Romana Sede approbata, aut propria fuerunt ducentis annis ante *Pium V.* quibus tamen omnibus Epiſcopi, aut Capituli conſenſu Romanum aſſumere permittitur.

Dixi, *Officium praeſcriptum*, nempe de die currente, & eo ritu, quo praeſcribitur, uti de Sancto, Feria, Duplici, Semiduplici; quia non ſolum praecipitur recitatio Officii, ſed etiam praeſcribitur forma ſeu ritus, quo recitari illud debeat. *Omnes*, ait Pontifex in cit. Bulla, *quibus Officium dicendi, aut pſallendi quomodocunque injunctum, ex hujus noſtri Breviarii formula tam in Choro, quam extra illum dicere, & pſallere procurent.*

Hinc qui ſcienter, & ſine juſta cauſſa unum Officium pro alio recitat, non ſatisfacit debito recitandi Horas canonicas. Huic

Huic noſtro confectario pondus non leve addit damnata theſis ab *Alexandro VIII.* num. 34. *In die Palmarum recitans Officium Paſchale, ſatisfacit praecepto.*

Dixi 1. *ſcienter*. Nam qui ex inadvertentia, & errore unum Officium pro alio recitat, non tenetur proprium illius diei Officium repetere; quia licet materialiter praeſcriptum ritum non obſervet, ſervat tamen formaliter, cum ad illum ſe conformare intendat, & credat.

Quod ſi inter recitationem error detegatur, melius eſt emendare quod reliquum eſt.

Si vero errores agnoſcantur elapſo die, non debet altero die Officium omiſſum ſubſtitui in locum Officii jam recitati; quia primus error jus non dat Breviarii Rubricas invertendi.

Dixi 2. *ſine juſta cauſſa*. Nam ſi gravis cauſſa excuſat a recitatione, potiore jure licitam reddit Officii commutationem.

Hinc Monialium Cappellanus poteſt illarum Officio ſe conformare, ſi Miſſam Conventualem celebrare teneatur; quia quantum fieri licet, Miſſa cum Officio conformis eſſe debet. Item invitatus ab Eccleſiae Rectore, Parocho, ut opem illi ferat ad celebrandum ſui Patroni feſtum, excuſabitur, ſi aliud a ſuo recitet Officium; quia nemini pietas ſua incommodum afferre debet. No-

Nota. Ex Bulla *Pii V. Quod a nobis*, qui utuntur Breviario Romano, ne in Choro quidem obligantur ad Pſalmos Poenitentiales, Graduales, Officium Defunctorum, excepto die Animarum. Officium vero Beatae Virginis in Choro recitari debet, ubi eſt conſuetudo. At tenentur omnes etiam extra Chorum ad recitandas Litanias diebus S. Marci, & Rogationum, & ad Officium Defunctorum ſecunda die Novembris, cum ſint pars Officii illius diei, ut patet ex communi Eccleſiae praxi.

§. III.

De Tempore, quo recitandae ſint Horae Canonicae.

Q. I. *Quânam diei horâ incipiat obligatio divinum Officium recitandi?*

R. A media nocte antecedentis diei ad mediam uſque ſubſequentis; excepto Matutino cum Laudibus, de quo infra. Nam cum penſum divini Officii ſit diurnum, intra limites unius diei abſolvendum eſt. Dies autem ex communi Doctorum ſententia initium ducit a media nocte antecedentis diei, & finem claudit in puncto mediae noctis diei ſubſequentis.

Hinc 1. Si quis intra dictum tempus Officium non dixerit, peccavit quidem; at non tenetur poſtmodum omiſſum ſupple-

plere ; quia elapſus eſt dies cum onere ſuo.

2. Ad vitandum peccatum mortale ſufficit, ſi omnes Horae dicantur a media nocte ad alteram uſque.

Dixi, *ad vitandum peccatum mortale.* Nam ad vitandum veniale Horae dicendae ſunt congruis temporibus. Quod ſi juſta adſit cauſſa anticipandi, vel poſtponendi, nulla erit culpa, nec etiam venialis.

Dixi, *excepto Matutino &c.* Nam ex conſuetudine jam communiter invecta Matutinum, & Laudes poſſunt perſolvi hora veſpertina diei antecedentis : in determinanda tamen hac veſpertina hora, qua Matutinum anticipari poſſit, diſputant Theologi. Alii aſſignant ſecundam horam a meridie. Alii autem hyeme horam tertiam, aeſtate vero horam quartam a meridie. Communiter dicunt, cum ſol propior ſit ad occaſum, quam ad meridiem, & hoc tempus congruit cum eo, quod in tabulis Calendariorum communiter aſſignatur.

Q. II. *Num qui pridie recitat Matutinum, poſſit, eo expleto, Officium Defunctorum, Litanias Rogationum recitare?*

R. Probabilius non poteſt ; quia ſunt preces addictae illis determinatis diebus, & conſuetudo divini Officii penſum anticipandi conſtat de ſolo Matutino cum Laudibus.

§. IV.

§. IV.
De Continuatione, & ordine, quo recitari debeat Officium.

Q. I. *Num divini Officii recitatio debeat eſſe continua?*

R. Affir. Non ut omnes Horae continenter recitentur, ſed ut quaelibet Hora ſine interruptione compleatur: puta inchoata Primâ, interrumpi non debet, ſed integre & continenter recitanda eſt.

Quid ſi interruptio iſthaec ſit notabilis & in medio Horae parvae, puta in medio Primae, Tertiae &c.?

R. A mortali excuſant *Salmanticenſes*, & etiam a veniali, ſi ex juſta cauſſa fiat; quia unitas orationis non ſubſtantiam, ſed accidentarium praecepti modum ſpectat.

Q. II. *Quonam ordine Horae ſint recitandae?*

R. Ordo ab Eccleſia praeſcriptus, eſt, ut recitetur Matutinum ante Laudes, Laudes ante Primam &c. quem ordinem abſque juſta cauſſa invertere, eſt ſolum peccatum veniale. Ratio eſt, quia in hac variatione ſervatur ſubſtantia praecepti, recitando Horas intra limites diei naturalis.

Dixi, *abſque juſta cauſſa &c.* Nam ſi inviteris ab amico, qui, utpote infirmus, ea indigeat ſocietate, ad dicendam Primam cum reliquis Horis, non perſoluto

Matutino cum Laudibus, non peccabis; cum juſta detur cauſſa variandi.

Q. III. *Num peccet mortaliter qui Miſſam celebrat, Matutino non recitato?*

R. Neg. Nam praeceptum Miſſae, & praeceptum dicendi Officium, duo ſunt praecepta diſparata, nec unum ab altero pendet. Ergo licite poteſt prius abſolvi, altero poſtpoſito. Ita *Dominicus Soto*, *Henricus a S. Ignatio*, *Concina*, aliique.

Dices: Ordo non celebrandi Miſſam, niſi Matutino cum Laudibus perſoluto, in Rubrica Miſſalis Romani praeſcribitur. Ergo eſt graviter obligans.

R. Non omnes Rubricae ſunt de praecepto graviter obligante, uti de hac Rubrica teſtantur graviores Theologi. Verum a veniali culpa non te excuſant laudati Theologi, ſi abſque rationabili cauſſa Miſſam celebres, Matutino non recitato; cum hujuſmodi Rubrica ſit praeceptiva, quamvis non ſub gravi.

§. V.

De Integritate, qua Divinum perſolvi debeat Officium.

Q. I. *Num peccet mortaliter qui non totum, ſed partem Officii omittit?*

R. Profecto grave peccatum eſſe, ſi omiſſio ſit notabilis.

Q. II. *Quaenam pars divini Officii di-*

dicenda ſit notabilis, ob cujus omiſſionem graviter peccatur?

R. Omiſſio unius Horae, etſi parvae, ut Primae, Tertiae &c. Item omiſſio unius Nocturni. Item omiſſio trium Lectionum cum Reſponſoriis. Quia ejuſmodi omiſſiones in ſe ſpectatae, quantitatem notabilem conſtituunt. Contra pars notabilis non cenſetur, quae non pertingit ad quantitatem unius integrae Horae. Item contra integritatem divini Officii peccant, & quidem graviter (ſi quantitas ſimul ſumta ſit notabilis) qui recitantes cum ſociis incipiunt verſiculos, antequam alii expleant. Item qui per ſyncopes, vel alio modo verba diminuunt. Excipe tamen, qui ex naturali linguae defectu balbutientes involuntarie verba truncant, & degluciunt.

Nota I. Nihil ad Officii integritatem refert, num quis ſolus Officium recitet, an alternis verſibus cum alio. Verum in hac recitatione Eccleſiae praxis & conſuetudo ſervanda eſt. Hinc praecepto non ſatisfacerent qui ſic Officium diſtribuerent, ut unus Pſalmos, alter Lectiones legeret: ſed alternis vicibus dicendi ſunt Pſalmi; lectiones vero ab uno ſolo legi poſſunt, altero audiente, cum ea ſit praxis Eccleſiae.

Nota II. Qui totum omittit Officium, unicum peccatum mortale perpetrat, quia unicum eſt praeceptum recitandi Horas canonicas; ſed gravius, quam ſi unam, vel

alteram Horam neglexiſſet. In Confeſſione tamen explicandum eſt, quot Horae ſint omiſſae; cum numerus Horarum omiſſarum circumſtantia ſit notabiliter aggravans peccatum.

§. VI.
De Pronunciatione ſeu voce, qua Horae Canonicae perſolvendae ſunt.

Q. I. *Quaenam requiratur pronunciatio in precum canonicarum recitatione?*

R. Pronunciatio vocalis exterior, ut colligitur tum ex *Cap.* Dolentes, tum ex pluribus Conciliis, diſtinctam, & vocalem recitationem jubentibus.

Hinc qui ſola mente, & abſque voce exteriore Officium percurreret, obligationi ſuae non ſatisfaceret.

Q. II. *An pronunciatio iſthaec debeat eſſe tam clara, ut Officium recitans, ſe ipſum audire queat, ſi nihil obſtet?*

R. Neg. ſed ſufficit, ut Officium recitans, attente & diſtincte verba pronunciet, etſi ſemetipſum non audiat. 1. Quia nullo jure probatur, recitantem Horas teneri ad ſe audiendum, cum praeceptum obliget ad dicendum, non vero ad audiendum. 2. Quia oratio poteſt ore, & voce fieri, etiamſi non audiatur ab ipſo recitante, & ex ſe eſt ſonus quidam formatus ex alliſione aëris ad dentes, & labia. 3. Ex

pra-

praxi timoratorum, qui de elatione vocis parum ſunt ſolliciti. Ita *Sylvius*, aliique multi.

Contra, ſi cum ſocio Officium recites, ea pronunciatio adhibenda eſt, ut ab eo audiri poſſis, eumque audire viciſſim; quia auditio ſupplet pronunciationem partis, quam tu non recitas. Hinc Officio non ſatisfacit ſurdus, qui ſocii ſecum recitantis verba non audit.

De his, qui Choro aſſiſtere tenentur, benigne ſentiunt Theologi. Hinc qui in Choro ea omnia adhibet, quae ad attentam recitationem requiruntur, attamen vel ob exſurgentium ſtrepitum, vel ob exilitatem vocis ejus qui legit, non percipit omne quod dicitur ab aliis, vel audit ſaltem confuſe, & indiſtincte alteram Chori partem, ſatisfacit ſuae obligationi. Quia Chorus habetur ut myſticum corpus, ſe omnibus membris communicans; aliique ſatis ſupplent, quod ipſe audire nequit. Idem dicunt de ſurdo, Choro adſtricto; hic enim quantum in ſe eſt, partem ſuam implet, & per ipſum non ſtat, quin audiat. Cur ergo damnandus vel ad repetendum quod non audivit, vel ad ſubmiſſa voce dicendum; quod altera pars canit? quod ſine graviſſimo incommodo fieri nequit in Choro, in quo pleno & celeri ductu canitur.

§. VII.
De neceſſaria Intentione, Attentione, ac Devotione Horas canonicas recitandi.

Nota I. Intentio generatim ſumta, eſt *actus voluntatis finem aliquem ſibi praefigentis*: In recitatione vero Horarum eſt volitio orandi, & laudandi Deum. Intentio poteſt eſſe *expreſſa* & *formalis*, *implicita* & *virtualis*. Illa habetur, quando quis initio recitationis expreſſe hunc elicit actum, *volo orare, & laudare Deum*: haec reperitur in illo, qui ut ſuae obligationi faciat ſatis, aſſumit Breviarium, vel debito tempore ad Chorum convenit ad recitandum Officium. In hac volitione implicite includitur intentio orandi, & laudandi Deum; cum quod Eccleſia praecipit, ſit laus Dei, & oratio.

Nota II. Attentio eſt *actus intellectus, quo quis advertit ad id, quod agitur a ſe, vel ab alio*. Qui recitat divinum Officium, poteſt advertere vel ad Deum, vel ad ſenſum, vel ad verba. Hinc triplex diſtinguitur Attentio ratione objecti, ſcilicet ad Deum, ad ſenſum, ad verba.

Nota III. Triplex diſtinguitur Devotio, *externa*, quae in reverenti corporis compoſitione conſiſtit; *interna*, quae ſita eſt in pio mentis in Deum affectu; & *mixta*, quae utrumque complectitur.

Hinc

Hinc palam fit diſcrimen Intentionem inter, Attentionem, & Devotionem. Intentio enim eſt actus voluntatis, & propoſitum exercendi actum virtutis, nempe Religionis. Attentio eſt actus intellectus. Devotio, quae nos Dei ſervitio addicit, virtus eſt; ſecus vero Attentio, quae facit, ut animus praeſens ſit iis, quae aut dicit, aut facit.

Praeterea Intentio diſtinguenda eſt ratione actus in *explicitam*, & *implicitam* &c. Attentio autem ratione objecti, prout varias objecti rationes reſpicit, ſive generales, ſive particulares: Devotio vero ratione gradus, ut major, vel minor in orando fervor. Intentioni opponitur retractatio. Attentioni adverſatur diſtractio, ſive mentis evagatio, quae voluntaria, vel involuntaria eſſe poteſt. Devotioni contraria eſt mala cordis diſpoſitio. De his vide *Dominicum Soto*.

§. VIII.
De Intentione.

Q. I. *Utrum neceſſaria ſit aliqua Intentio in Horarum recitatione?*

R. Affir. Intentio ſcilicet ſaltem implicita orandi & laudandi Deum. Prob. Ut fiat ſatis Eccleſiae praecepto in Horarum recitatione, Breviarii lectio habere debet verae orationis rationem. Atqui hoc

ſit per intentionem ſaltem implicitam orandi, & laudandi Deum. Ergo &c. Prob. Minor. Lectio Breviarii de ſe eſt indifferens ad orationem, & ad ſtudium, ut patet in eo, qui per modum ſtudii legit Pſalmos, & Patrum homilias. Ergo ut recitatio Horarum ſit oratio, & non ſtudium, intentione determinetur oportet.

Dixi, *ſaltem implicita &c.* Nam expreſſa & formalis neceſſaria non eſt, cum ſatis habeatur deliberata voluntas orandi tam in explicita, quam in implicita intentione.

Q. II. *Num qui attente ac devote divinum Officium recitat, cum animo expreſſo non ſatisfaciendi praecepto, ſed cum voluntate poſtea illud repetendi, teneatur Officium iterum dicere?*

R. Negant multi. Hic enim ſciens & volens facit omne id, quod a lege praecipitur. Ergo ad nihil aliud tenetur. Vide dicta in *Tractatu de Legibus*.

§. IX.
De Attentione.

Q. *Utrum in recitatione precum canonicarum requiratur Attentio, & qualis?*

R. In recitatione precum canonicarum requiritur vera Attentio, ſive animi advertentia, vel ad verba divini Officii, ut ſunt laudes Dei, vel ad ſenſum verborum, vel ad

ad Deum ipſum. Prob. Recitatio divini Officii praecipitur ab Eccleſia per modum orationis. Sed oratio conſiſtere non poteſt ſine vera attentione ad ea quae dicuntur, cum omnis oratio ſit elevatio mentis in Deum. Ergo cum Eccleſia praecipiat Breviarii recitationem per modum orationis, praecipit etiam attentionem, ſine qua oratio conſiſtere nequit. Hinc divini Officii recitatio cum voluntaria diſtractione non eſt vera oratio, ſed orationis ſimulatio, quam Chriſtus deteſtatur *Matth. XV. Populus hic labiis me honorat, cor autem eorum longe eſt a me.*

Praeterea precum canonicarum recitatio eſt actus Religionis. Atqui Religionis actus debet fieri in ſpiritu, & veritate, non ſolo corpore. *Veri adoratores*, ait Chriſtus *Joan. IV. 23. adorabunt Patrem in ſpiritu, & veritate*. Ergo &c.

Dixi 1. *ad verba, ut ſunt laudes Dei, vel ad ſenſum verborum, vel ad Deum ipſum*.

Attentio *ad verba* habetur, cum attenditur ad illa recte proferenda, ne error fiat, mutilando, tranſponendo &c.

Attentio *ad ſenſum* eſt illa, quae verborum ſenſum meditatur.

Attentio *ad Deum* eſt directa mentis elevatio in Deum in illius contemplatione, adoratione, & amore. Ad hanc elevationem reducunt *Concina*, aliique medi-

tationem Dominicae Paſſionis, Beatae Virginis, & Sanctorum; quia haec proxime nos conducunt ad Deum.

Ex hiſce tribus modis attendendi ad canonicas preces primus infimus eſt, ſecundus perfectior, tertius eſt omnium perfectiſſimus. Nam duo primi ſunt viae perveniendi ad tertium, nempe ad modum conjungendi Deo hominis mentem per ſublimes actus contemplationis, adorationis, & amoris.

Verum quilibet ex his tribus attendendi modis ſatis eſt ad implendum praeceptum canonicae orationis. Ita *D. Thomas* 2. 2. *q.* 83. *art.* 13. cui ſubſcribunt Theologi omnes. Nam primum, qui eſt omnium infimus, ſatis eſſe patet exemplo Monialium, & aliorum, qui ſenſum verborum haud percipiunt: tertium non eſſe neceſſarium fatentur Theologi omnes.

Dixi 2. *ſufficere attentionem ad verba, ut ſunt laudes Dei*, intendendo ſcilicet per illa Deum laudare, & orare: attentae enim verborum prolationi aliqua mentis elevatio in Deum comitetur neceſſe eſt, ut vera oratio conſiſtat. Nam attentio ad verba, ſi mere materialis ſit, cujuſmodi eſt illa, qua utuntur & pueri legentes, & aves canentes, non ſufficit ad rationem verae orationis. Vide *Auguſtinum in Pſal.* 98.

Ex his reſolves graviter peccare, & ad

ad reſtitutionem teneri, ſi Beneficiarius ſit, qui per notabilem Officii partem voluntarie diſtrahitur, niſi repetat quod male recitavit; quia ſic diſtractus nec actum Religionis exercet, nec vere orat.

Porro diſtractio poteſt eſſe voluntaria *in ſe*, vel *in cauſſa*. Diſtractio tunc in ſe voluntaria, eſt, cum homo ſciens & volens extraneis cogitationibus mentem paſcit. Ut qui Horas recitans, voluntarie ſcholaſticas quaeſtiones ſcrutatur, vel ſua familiaria negotia mente revolvit.

Diſtractio voluntaria eſt in cauſſa, cum quis etſi diſtractus eſſe nollet, ea tamen libere facit, ex quibus ſecuturam diſtractionem videt. *Sic peccant*, ait *Colet*, *qui poſt inania cum omni perſonarum genere colloquia, poſt ludum, & pecuniam in eo deperditam, poſt apertum pluries os murmuri, & imprecationi, in haec erumpunt verba:* Aperi Domine os meum &c.

Aliter ſentiendum de iis, qui ut ſuae obligationi faciant ſatis, litterarum ſtudiis ſeduliorem operam navant. Iis enim culpae non eſt adſcribendum, ſi inviti mente revolvant, dum orant, quae antea didicerunt. Monet citatus *Colet*, nec iis, neque ſcrupuloſis permittendum eſſe, ut Officium repetant, etiamſi non recordentur ſe hunc vel illum Pſalmum dixiſſe: tum quia repetitiones illae nihil proſunt, cum altera non ſit melior prima; tum quia

ex repetitionibus ſcrupuloſorum innumera ſequuntur incommoda, angor conſcientiae, capitis dolor, & aliquando neceſſitas recurrendi ad Pontificem, qui eos ab Officio diſpenſet.

Poſtremo notandum, duplicem diſtingui a Theologis Attentionem, ſeu potius propoſitum attendendi, *actualem*, & *virtualem*.

Actualis Attentio eſt praeſens animi applicatio ad orationem. Virtualis eſt applicatio animi prius habita, quae virtualiter permanet, & quae diu expreſſe, vel tacite non revocatur.

Expreſſe revocatur Attentio, dum recitans, expreſſe vult non attendere: tacite, revocatur, dum recitans ſe diſtractum advertit, & nihilominus diſtractionem non repellit, nec mentem revocat ad attentionem.

Ex quibus omnibus concludimus, Attentionem ſufficere virtualem, ut Horarum praecepto ſatisfiat. Nam actualis, ſpectata communi hominum fragilitate, vix eſt poſſibilis.

§. X.
De Devotione.

Fatentur Theologi omnes ex celebri *Cap. Dolentes de Celebrat. Miſſarum*, divinum Officium *ſtudioſe*, & *devote* recitandum eſſe. Haec autem Devotio, in quanam corporis

poris compoſitione, animique diſpoſitione conſiſtat, hîc diſcutiendum.

Q. I. *An Officii penſo vere ſatisfaciant qui inter recitandum actionibus exterioribus ſe occupant?*

R. Cum diſt. Si actiones exteriores, quae inter recitandum divinum Officium exercentur, poſſunt cum debita attentione, & devotione componi, concedo; ſi componi nequeunt, nego.

Hinc praecepto Horarum non ſatisfaciunt qui dum Officium recitant, ſcribunt, pingunt, aliud legunt, vel audiunt; quia hujuſmodi actiones omnem attentionem, & devotionem ſive internam, ſive externam impediunt.

Contra obligationi divini Officii ſatiſfaciunt qui illud recitant, dum ſe induunt, aut lavant; quia hujuſmodi actus ſunt adeo faciles ac familiares, ut nullam, praeter aſſuetudinem habitualem, requirant attentionem. Hinc Sacerdos ex praeſcripto Rubricae Miſſalis, dum ſe abluit, & ſacris induitur veſtibus, quaſdam tenetur recitare preces. Idem dicendum de eo, qui Officium recitat leniter ambulando, prata & viridaria proſpiciendo; quia haec nullo modo impediunt elevationem mentis in Deum, imo fortaſſis adjuvant.

Q. II. *Quinam corporis ſitus ſervandus in divini Officii recitatione?*

R. Cum diſt. Si ſermo ſit de recitatio-

tione publica, ſtandum, ſedendum, aut genuflectendum; quia id in Rubrica praeſcriptum eſt.

Si vero loquamur de recitatione privata, dico cum *Aug. lib.II. ad Simplicianum q. 4. non eſſe praeſcriptum, quomodo corpus conſtituatur ad orandum, dummodo animus Deo praeſens peragat intentionem ſuam. Nam & ſtantes oramus, ſicut ſcriptum eſt: Publicanus de longe ſtabat; & flexis genibus, ſicut in actibus Apoſtolorum; & ſedentes, ſicut David, & Elias.*

Cenſet *Concina* eum venialiter peccare, qui ſine rationabili cauſſa in lecto decumbens, canonicas Horas recitaret.

Q. III. *Quo in loco laudes divinae perſolvi debeant?*

R. Cum diſt. Si loquamur de privata recitatione, ubique laudes divinae perſolvi poſſunt, dicente Pſalmiſta: *In omni loco dominationis ejus, benedic anima mea Domino*. Cave tamen a locis, qui diſtractionibus, & mentis evagationibus ſunt obnoxii. Si vero ſermo ſit de publica pſalmodia, Chorus, ſeu Eccleſia deſtinata eſt ad Officium Canonicum, ut habetur in *Clementina* Gravi, *de Celebratione Miſſarum*.

Q. IV. *An qui exſiſtens in peccato mortali, recitat Horas Canonicas, ſatisfaciat praecepto Eccleſiae?*

R. Cum diſt. Si recitans Officium in pec-

peccato, habeat aliquod licet debile deſiderium a peccato exeundi, & ad Deum revertendi, praecepto ſatisfacit; quia ſic diſpoſitus, utiliter & pie orat: eaque oratio ſpiritu Dei, non quidem inhabitantis, ſed moventis & pulſantis animatur. Si vero habeat actuale propoſitum peccandi, ut antea, Officio non ſatisfacit; quia nec vere, nec pie orat. Ita Sorbonici quidam.

§. XI.
De Cauſſis excuſantibus a recitatione Horarum Canonicarum.

Q. *Quaenam ſint cauſſae excuſantes a recitatione Horarum?*

R. Quatuor communiter numerantur a Theologis, ſcilicet *infirmitas*, *repentina occupatio*, *impotentia*, & *Papae diſpenſatio*.

I. *Infirmitas*, & quidem gravis, ita ut ſine gravi incommodo, vel morbi incremento Horas legere non valeas. Ratio eſt, quia lex eccleſiaſtica non obligat cum propriae ſanitatis notabili detrimento.

Dixi, *gravis*; quia levis infirmitas, ut capitis, vel ſtomachi dolor, qui nec continenter, nec graviter laedit, ab Officii lege minime excuſat.

Diſputant de laborante tertiana, vel quartana febri, utrum hujuſmodi aegrotus anticipare teneatur recitationem Officii il-

la

la diei parte, qua febris ceſſat. Verum de his, & ſimilibus eventibus certa & generalis regula decerni non poteſt; ſed inſpiciendae ſunt circumſtantiae. Haec enim febris aliquando ita vires extenuat, ut abſque gravi incommodo Officii penſum abſolvi nequeat: ſaepe vero ita levis eſt, ut nullo gravi incommodo afficiat aegrotum. In praxi ergo juxta varietatem circumſtantiarum eſt reſolvendum.

Porro gravi morbo laborans, abſolute a lege Officii exemtus eſt, & licet aliquam parvam Horam abſque gravi incommodo valeat recitare: quia tamen difficile eſt attingere, quid valeant aegroti vires, idcirco ad tollendos ſcrupulos, animique agitationes aegrotus graviter decumbens, ad nihil tenetur.

Imo cum aegroto graviter decumbente benignius eſt agendum, quia eſt in ſtatu afflictionis, ita ut ad nihil teneatur; quamvis evidenter non ſit, eum ex recitatione Officii notabile damnum eſſe ſubiturum.

In dubio de ſufficienti infirmitatis gravitate, adeundus vel medicus qui decernat, vel ſuperior qui diſpenſet.

Contra, Infirmitas, quae gravis non reputatur, abſolute juxta prudentum aeſtimationem non excuſat ab Officio. E. G. Qui ob debilitatem aut oculorum, aut capitis, aut ob aliud incommodum

dum non valet dicere Matutinum, valet tamen reliquas Horas dicere ſine gravi incommodo, ad hanc Officii partem tenetur; quia hujuſmodi aeger abſolute ab Officio non eſt exemtus.

Praeterea non ſolum actu aegrotantes, verum etiam a gravi morbo convaleſcentes ab Officii onere eximuntur, donec per aliquot dies eorum vires reficiantur; quamvis in hoc convaleſcentiae ſtatu Miſſam celebrare valeant.

II. *Repentina occupatio*, quae gravis ſit, & honeſta, nec differri, vel omitti queat abſque gravi ſcandalo, vel notabili detrimento proprio, vel proximi. Ratio eſt, quia quando urget majus praeceptum, ceſſat minus.

Hinc qui recitationem Officii ad horam uſque diſtulit, mediae noctis punctum proxime praecedentem, & tunc vocatur ad audiendam moribundi Confeſſionem, vel ad Communionem eidem praebendam, non ſolum poteſt, verum etiam debet Officium omittere, ut morituro ſuccurrat. Item ab Officio recitando excuſatur qui vocatus ad jurgia ſedanda, & ad pacem componendam, per totum diem impeditur. Item excuſatur qui per totum diem Confeſſiones audit, quas differre non poteſt. Item excuſatur qui habiturus eſt publicam Lectionem ad Cathedram, vel Lauream obtinendam; dummodo occupatio ſit totius

diei,

diei, nec differri poſſit ſine proprio, vel aliorum damno. Item excuſantur Scholares, qui debent aliqua die actum defendere. Item Concionatores, qui nequeunt omittere conciones ſine ſcandalo, aut nota. Advertunt tamen ſolidiores Theologi, eos omnes ad Officium teneri, ſi ſine gravi difficultate poſſint illud anticipare, vel poſtponere. Hinc bene concludit *Concina*, exemtionis caſum ex recenſitis cauſſis rariſſime accidere.

Nota, damnatam fuiſſe ab *Alexandro VIII.* hanc propoſitionem num. 21. *Habens Cappellaniam, aut quodvis aliud Beneficium Eccleſiaſticum, ſi ſtudio litterarum vacat, ſatisfacit ſuae obligationi, ſi Officium per alium recitet*. Ratio damnationis eſt, quia obligatio recitandi Officium canonicum eſt perſonalis, cujus finis eſt diurna ad divina occupatio: nec aliunde litteraria ſtudia impediuntur per ſe loquendo, ſed eâ recitatione adjuvantur.

III. *Impotentia* ſcilicet recitandi divinum Officium; quia impoſſibilium non eſt lex, neque obligatio.

Hinc qui Breviario citra culpam caret, excuſatur ab ejus recitatione; quia ad impoſſibile nemo tenetur. Si tamen Horas memoria teneat, eas recitare adſtringitur.

Dixi, *citra culpam*. Nam ſi propria culpa careat Breviario, non ſolum peccavit, quando Breviario ſe ſpoliavit;

ve-

verum etiam peccat, quamdiu perſiſtit in illa prava deliberatione illud non recitandi. Quod ſi eum prioris facti poeniteat, deſinit peccare, & excuſatur a recitatione, eo quod ſit impotens ad eandem. Inſuper qui non habet Officium proprium, tenetur commune recitare. Item ſi careat Breviario Romano, & aliud habeat, puta Benedictinum, in hac circumſtantia eo uti debet. Ratio eſt, quia praeceptum recitandi Officium duplex eſt, unum univerſale de ſeptem Horis perſolvendis, alterum de ſervando ritu cujuſque diei. Hinc qui non poteſt ad unum, ad alterum tenetur.

Idem dicendum de caeco, qui adſtringitur dicere partem Officii, quam memoriter tenet: non vero tenetur memoriae mandare quod neſcit. Qui Officium ſolus dicere nequit, ſed valet cum ſocio, tenetur illum adſciſcere, ſi commode eo uti valeat. Quia cum praecipitur finis, praecipiuntur media ordinaria, ut finis ſervetur.

Tandem nota propoſitionem damnatam ab *Innocentio XI.* num. 54. *Qui non poteſt recitare Matutinum, & Laudes, poteſt autem reliquas Horas, ad nihil tenetur; quia major pars trahit ad ſe minorem.* Ratio damnationis eſt, quia praeceptum Horarum eſt dividuum; unde qui non poteſt totum implere, ſed partem, ad eam tenetur, cum ſit dividua: ſicuti

uti qui non poteſt ſolvere centum aureos; poteſt autem decem, hos reddere cogitur. Axioma vero illud: *Major pars trahit ad ſe minorem*, intelligitur tantum de ſuffragiis, quorum major numerus rem definit, lege ſic praecipiente, *Cap. I. de Iis, quae fiunt a majori parte*.

IV. *Diſpenſatio*, quam concedere poteſt Summus Pontifex indefinite, utpote in jure Eccleſiaſtico. Epiſcopus cum ſuis ſubditis in caſibus tantum occurrentibus, & ex rationabili cauſſa. Pariter in caſibus occurrentibus Praelati Regulares valent diſpenſare cum ſuis ſubditis; quia jure communi Praelati Regulares reſpectu ſuorum ſubditorum veluti Epiſcopos ſe habent. Ceterum ſi quid aliud ultra valeant, inſpicienda ſunt eorum privilegia.

§. XII.

De non recitantium Horas reſtitutione.

Q. I. *Qui titulo Beneficii Horas Canonicas perſolvere adſtringitur, ſi eas omiſerit, ad quid tenetur?*

R. Beneficiarius, qui poſt ſex menſes a poſſeſſione Beneficii culpabiliter omittit Officium, tenetur pro rata omiſſionis Officii reſtituere fructus Beneficii. Ita diſponitur in Bulla *Pii V.* quae incipit, *Ex proximo*.

Dixi 1. *poſt ſex menſes a poſſeſſione Bene-*

neficii. Quia Beneficiarius, qui primis ſex menſibus a Beneficio obtento Officium non recitat, peccat quidem, ſed Eccleſiae indulgentia ad reſtitutionem non adſtringitur: *Concilium Lateranenſe V. Cap.* 9. §. *Statuimus*, & laudata Bulla *Pii V.*

Dixi 2. *culpabiliter omittit Officium*. Quia omiſſio Officii debet eſſe culpabilis, cum in laudata Bulla dicatur, quod qui Officium *legitimo ceſſante impedimento non dixerit*, reſtituere fructus debeat. Hinc qui oblivione, infirmitate, aliâve juſta cauſsâ preces Canonicas omittit, reſtituere non tenetur.

Dixi 3. *pro rata omiſſionis Officii*; ideſt ea pars fructuum Beneficii, quae correſpondet diei, quo Officium in totum, vel ex parte Beneficiarius non recitat.

Rata autem menſuratur hoc modo, ut pro toto Officio reſtituantur integri fructus diei correſpondentes: & pro ſolo Matutino cum Laudibus reſtituatur dimidium fructuum; pro reliquis Horis aliud dimidium: pro qualibet parva Hora ſexta pars dimidii fructuum ejuſdem diei.

Hinc qui culpabiliter omittit Officium, & ex uno vel pluribus Beneficiis percipit quotidie nummos duodecim, ſi uno die totum Officium omittat, tenetur reſtituere partem integram, ideſt, totos nummos duodecim: & ſi omittat ſolum Matutinum cum Laudibus, tenetur reſtituere medietatem,

tem, ideſt nummos ſex; ſi vero omittat unam ex ceteris Horis, tenetur reſtituere ſextam partem medietatis, ideſt nummum unum.

Quid ſi Beneficiarius omittat partem notabilem Horae, vel ex ſingulis Horis conflatam?

R. Quoties Beneficiarius omittit eam Officii partem, ut ſufficiat ad peccatum mortale, toties partem fructuum correſpondentem reſtituere tenetur. Hanc Regulam tradunt aliqui non ignobiles Theologi.

Q. II. *Num Beneficiarius, qui omiſit Officium, ſed alia Beneficii munia implevit, puta Parochus, qui Sacramenta miniſtravit, aegros inviſit &c. teneatur pro rata reſtituere omnes fructus Beneficii, an poſſit ſibi retinere partem, aliis miniſteriis reſpondentem?*

R. Qui alia onera habent ſuis Beneficiis adnexa, quam precum Canonicarum, ut ſunt Epiſcopi, Parochi &c. poſſunt retinere partem fructuum, quae correſpondet aliis miniſteriis, reliquam vero partem reſtituere. Ratio eſt, quia qui partem praeſtitit laboris, ſtipendii partem retinere valet. Nec obſtat *Pii V.* lex, quae privat omittentem Horas omnibus Beneficii fructibus. Nam, ut teſtantur ſaniores Theologi, Piana lex cum tanto rigore recepta non eſt: Quantitas vero fructuum, quam propter obſequia praeſtita Beneficiarius re-

ti-

tinere valet, ex eorumdem obſequiorum natura & numero dijudicari debet.

Q. III. *Unde, & cui facienda ſit praefata reſtitutio?*

R. Ad I. cum diſt. Si Beneficiarius habeat bona patrimonialia, ex iſtis reſtitutionem facere debet ob malam perceptionem, & conſummationem fructuum ſui Beneficii. Ratio eſt, quia Beneficiarius, detracta legitima ſuſtentatione, quidquid ſupereſt ex ſuo Beneficio, pauperibus erogare debet. Ergo ſi ex hoc ſuperfluo reſtituit, reſtitutio non valet, cum reſtituat ex eo, quod jam debet.

Si vero nulla habeat bona, niſi beneficiaria, tenetur parce vivendo, aliquid ex ordinariis expenſis detrahere, ut quantum poterit, ſuae obligationi faciat ſatis. Quod ſi Beneficiarius revera pauper ſit, & tenues ſint fructus ſui Beneficii, poterit fructus illos reſtituendos, tanquam pauperi, ſibi applicare.

R. Ad II. Praedicta reſtitutio facienda eſt Beneficii fabricae, vel pauperibus ex citatis juribus.

Nota I. in libertate Beneficiarii eſſe, fructus debitos erogare vel fabricae Beneficii, vel pauperibus.

Nota II. nomine fabricae Beneficii venire ſive Eccleſiam, ſive domum, ſive agros Beneficii. Unde in his reparandis, augendis, excolendis licite fructus, reſtitutioni ob-

obnoxii, applicari poſſunt.

Nota III. applicationem hanc fieri debere fabricae ejuſdem Beneficii. Unde non valet, ſi fiat Eccleſiae fundis alterius Beneficii.

Nota IV. reſtitutionem, quae fit pauperibus, neceſſe non eſſe, ut fiat pauperibus loci, ubi eſt Beneficium. Quia Bulla quoad pauperes abſolute, & indefinite loquitur: attamen naturalis aequitas poſtulat, ut pauperes loci extraneis praeferantur.

Q. IV. *Num fructuum reſtitutio ſuppleri poſſit per eleemoſynas quaſcunque, factas a Beneficiario, antequam preces canonicas omittat?*

R. Neg. & oppoſitum eſt damnatum ab *Alexandro VII.* in ſequenti propoſitione num. 33. *Reſtitutio fructuum ob omiſſionem Horarum ſuppleri poteſt per quaſcunque eleemoſynas, quas Beneficiarius de fructibus ſui Beneficii fecerit.* Ratio damnationis eſt, quod Beneficiarius elargiens eleemoſynas, nullo habito reſpectu ad reſtitutionis ſuae debitum, liberaliter donat; ac proinde oneri, quod ex juſtitia debet, non facit ſatis.

Q. V. *An Beneficiarius ad reſtituendum teneatur ante judicis ſententiam?*

R. Affir. & contrariam opinionem damnavit *Alexander Papa VII.* in ſequenti prop. num. 20. *Reſtitutio a Pio V. impoſita Beneficiariis non recitantibus, non de-*

debetur in conſcientia ante ſententiam declaratoriam judicis, eo quod ſit poena. Ratio damnationis eſt, quia lex iſta non eſt mere poenalis, ſed conditionalis, non faciendi ſcilicet fructus ſuos, ſi culpabiliter Officium non recitet.

§. XIII.
De Officii recitatione in Choro.

Q. I. *Utrum Canonici, ſeu Eccleſiarum Cathedralium, & Collegiatarum Praebendati ad recitandum Officium in Choro teneantur?*

R. Affir. & quidem quotidie; niſi aliud ferat inſtitutio, vel propriae Eccleſiae conſuetudo, cui Praebendatus inhaerere licite valet. Nam in quibuſdam Eccleſiis totum canitur Officium ſingulis diebus; in aliis vero non totum, nec in dies ſingulos, ſed Dominicis, & diebus feſtis.

Q. II. *An peccet graviter Canonicus, qui abſque legitima cauſſa a Choro abeſt?*

R. Affir. ſi notabiliter abſit ultra tempus a Tridentino permiſſum. Ratio eſt, quia Beneficium datur propter Officium. Sed ad Officium Canonici non ſolum privata, ſed etiam publica in Choro Horarum Canonicarum decantatio ſpectat. Ergo &c. Hinc *Tridentinum ſeſſ. XXIV. cap.* 12. de Canonicis loquens praecipit, ut *omnes divina per ſe, & non per ſubſtitutos*

compellantur obire Officia, atque in Choro ad pſallendum inſtituto hymnis, & canticis Dei nomen reverenter, diſtinƈte, devoteque laudare.

Dixi 1. *notabiliter:* nam ſi Canonicus abſit per tres, vel quatuor dies, communiter docent, non peccare graviter.

Dixi 2. *ultra tempus a Tridentino permiſſum.* Concilium enim Canonicis permittit per tres menſes abeſſe.

Dixi 3. *ſine legitima cauſſa.* Nam Canonici & a Choro abeſſe, & Beneficiorum fruƈtus percipere poſſunt, non tamen diſtributiones, 1. cum per quinquennium Theologiae, aut Juri Canonico vacant in aliqua Univerſitate, excluſo quorumque ſtudio particulari. Quam facultatem licet alii contendant ad ſeptennium uſque extendi poſſe; probabilior tamen eſt opinio *Garciae* eam facultatem ad ſolum quinquennium reſtringentis. Ad cujus limitationis probationem allegantur a cit. Canoniſta Declarationes Sacrae Congregationis. Idem ſentit *Barboſa III. part. de Poteſt. Ep. alleg. 56. num.* 31. Praeterea ejuſmodi Praebendati licentiam ab Ordinario petere tenentur, ut poſſint cauſsâ ſtudii abeſſe, cum id expreſſe praeſcribatur in Bulla, *Ad cujus aures*, edita a *Pio* V.

Eodem privilegio gaudent Canonici docentes Theologiam aut Jus Canonicum in aliqua Univerſitate, aut ſtudio ge-

nerali, *Cap.* ult. *de Magiſtris*. Quod privilegium extendunt etiam Auctores ad docentes grammaticam, aliaſque artes ad Theologiam & Jus Canonicum diſponentes: ſecus ad docentes Jus Civile; cum id ad Eccleſiaſticos non pertineat. Videſis *Concinam lib. II. in Decal. Diſſert.* 2.

2. Cum duo Canonici ſunt in obſequio Epiſcopi ad Eccleſiae utilitatem, *Cap.* 15. *de Clericis non reſidentibus*.

3. Canonici, qui ſunt in obſequio Papae ad eundem finem, *Cap.* 14. eod. tit.

Q. III. *An ſatisfaciant Choro, & lucrentur diſtributiones Canonici, qui tantum aſſiſtunt, & non canunt?*

R. Neg. Nam Canonici ex Officio debent Choro inſervire, ex *Clementina I. de Celebrat. Miſſarum*. Sed Choro non inſerviunt, qui tanquam ſtatuas ſe praebent, ſed qui Deum laudant, populumque devoto cantu in Deum excitant. Vide Conſtitutionem *Benedicti XIV.* quae incipit, *Super oblatas*, & Breve ejuſdem Pontificis *ad Patriarcham Aquileenſem* 1748. ubi declarat conſuetudinem Canonicorum tantum intereſſendi Choro extirpandam eſſe. Atque hoc verum eſt, etiamſi Canonici habeant Manſionarios, Cappellanos, alioſque conductitios Miniſtros, quibus onus pſallendi demandatur. Nam onus Chorum frequentandi, perſolvendique Officium, Canonicorum perſonas afficit; & ſicut per a-

 lios

lios reſidentia, & praeſentia ſuppleri nequit, ita neque debitum recitandi Officium.

Nota, teneri Canonicos canere, & pſallere Officium juxta ritum ordinarium, & conſuetum cujuſque Eccleſiae. Hinc quando feſtis ſollemnioribus Officia divina a Muſicis cantantur, non tenentur Canonici ſuam immiſcere vocem; ſed ſufficit, ſi ſubmiſſa voce recitent, quae eo modo canuntur.

Q. IV. *Quibus poenis obnoxii ſint Canonici, ſeu Praebendati, qui abſque legitima cauſſa Choro abſunt?*

R. Privari eos tum quotidianis diſtributionibus, tum fructibus Praebendae.

Sed hîc nota, duplicem in hos poenam eſſe conſtitutam: Prima eſt, qua ipſo facto privantur quotidianis diſtributionibus, ut decrevit *Bonifacius VIII. in cap.* un. *De Clericis non reſidentibus in 6.* Idem ſtatuit *Tridentinum ſeſſ. XXIV. cap.* 12. cui poenae obnoxii ſunt Canonici ante judicis ſententiam.

Altera poena eſt ex *Tridentino*, Praebendatos ſcilicet, qui ultra tempus a lege permiſſum abſunt a Choro, pro primo anno, primâque vice ſpoliandos eſſe fructuum Beneficii medietate: ſi vero perſtiterint in negligentia, omnibus Beneficii fructibus privandos: denique ſi fuerint contumaces, ipſo Beneficio ſpoliandos. Conferendus eſt hîc

hìc *Concina* cit. *diſſert.* Ad hanc ſecundam poenam ſubeundam requiri judicis ſententiam, communiter docent *Salmanticenſes*. Sed hodie contrarium tenendum monet *Concina* loco laudato ex citatis literis *Benedicti XIV.* Ex quibus ſatis patet, Canonicos, qui vel non interſunt, vel non canunt, aut pſallunt in Choro, ne dum diſtributiones quotidianas amittere, ſed etiam fructus ex Praebendis ſuos non facere, adeoque ad reſtitutionem adſtringi. Sed pro majore hujus rei intelligentia aliqua ſunt hìc diſpicienda.

Q. V. *Quid ſint quotidianae diſtributiones, & quibus debeantur?*

R. I. Diſtributiones quotidianae ſunt ea portio eccleſiaſticorum redituum, quae quotidie diſtribui ſolent iis Beneficiatis, qui ſtatis horis divino Officio interſunt.

Quantitas autem harum diſtributionum ex *Trid. ſeſſ. XXI. cap. 3.* deberet eſſe tertia pars proventuum ex omnibus Beneficiis. Sed haec *Tridentini* conſtitutio ubique in praxin deducta non eſt.

Cauſſa vero hujus inſtitutionis fuit divini cultus augmentum ob praeſentiam, frequentiamque miniſtrorum; ut *quos panis interni dulcedo non movebat, panis corporis refectio provocaret*, ajebat *Ivo Carnotenſis epiſt.* 219.

R. II. Diſtributiones quotidianas deberi iis ſolis, qui Choro interſunt, ut ſta-

ſtatuitur variis juribus, & praeſertim a *Bonifacio VIII.* cap. un. *de Cler. non reſid. in 6.* Quod *Bonifacii* decretum inſtauravit *Tridentinum ſeſſ. XXIV. cap.* 12. & quo religioſius cuſtodiretur, omnem prohibuit inter Beneficiarios *colluſionem*, aut *remiſſionem*.

Nota, tunc *colluſionem* haberi, quando Canonici invicem conveniunt, de non notandis abſentibus, quamvis abſentes revera fuerint: *Remiſſionem* vero haberi, cum perſona ſponte, ac ſine ulla conventione diſtributiones quotidianas alteri parti remittit, & relinquit. Utrumque Concilium improbat, atque interdicit.

Q. VI. *Quibus de cauſſis a Choro abſens quotidianas diſtributiones lucrari poſſit?*

R. Tribus de cauſſis, prout definivit *Bonifacius VIII.* in laud. *Cap.* quarum prima eſt infirmitas; altera juſta & rationabilis corporis neceſſitas; poſtrema evidens Eccleſiae utilitas.

Nota, eum, qui Choro abeſt propter recenſitas cauſſas in textu expreſſas, non privari nec fructibus praebendae, nec diſtributionibus: qui vero abeſt ob alias cauſſas, licet juſtas, ſed a tribus recenſitis diverſas, puta ob viſitationem, ob ſtudium &c. lucrari quidem fructus praebendae, ſed non diſtributiones. Explicandae mox ſunt praefatae cauſſae.

Prima itaque eſt infirmitas, non quidem

dem levis, ſed tantum gravis, vel quae gravis fieri poteſt per acceſſum ad Eccleſiam. Atque hoc locum habet, etiamſi infirmitas propriâ culpâ contracta ſit. Ratio eſt, quia lex abſolute, & indiſtincte excuſat infirmos.

Quid ſi Canonicus infirmus conſueverat ante infirmitatem abeſſe a Choro: an acquireret infirmitatis tempore diſtributiones?

R. Neg. Ita pluries deciſum fuit a *Sacra Congregatione*, ut teſtatur *Benedictus XIV. in inſtitutione* 107. §. 8. *num.* 47. Ratio eſt, quia tunc abſentia non morbo tribuitur, ſed voluntati, qua putatur Canonicus inhaerere eidem propoſito Eccleſiae non inſerviendi.

Inter aegrotantes numerandus eſt caecus, cui a die quo lumine caruit, debentur diſtributiones. Ita pluries deciſum fuit in eadem *Sacra Congregatione*, atteſtante eodem Pontifice, loco laud. *num.* 48.

Item a Choro excuſatur qui ſenio ita confectus eſt, ut divinis Officiis, quibus praeſertim conſueverat intereſſe, commode adeſſe non valeat.

Altera cauſſa eſt rationabilis corporis neceſſitas, ſub qua intelligitur timor cujuſcunque gravis damni in vita, honore, aut bonis.

Hinc a Choro excuſatur, & diſtributiones acquirit, qui ex medici prudentis

judicio domi moratur ad medicinam ſumendam, ad venam ſcindendam: item qui ad balnea, vel ad locum ſalubrioris aëris proficiſcitur, ut ſanitatem recuperet.

Item diſtributionum participes ſunt, quibus ob inimicitias, atque injurias in Chorum venire non permittitur; modo tamen ii injurias haſce immerito patiantur. *Sacra Congregatio* apud Eundem *num.* 51. Item qui in carceribus injuſte detinentur. Ibid.*Sacra Congregatio*.

Item diſtributiones lucratur injuſte excommunicatus, vel ſuſpenſus. Secus, ſi juſte ſit excommunicatus, vel ſuſpenſus. *Concina* hîc.

Irregularis ſi Choro aſſiſtat, diſtributiones non amittit. Quia irregularitas non impedit aſſiſtentiam divinis Officiis; modo contracta ſit poſt collationem Beneficii. Secus, ſi irregularitas ſit contracta ante Beneficii collationem; quia probabilius eſt collationem Beneficii factam irregulari, eſſe nullam.

Tertia cauſſa eſt evidens Eccleſiae utilitas; modo ea ſit gravis judicio Epiſcopi, vel Capituli, & ſit Eccleſiae propriae, vel univerſalis, vel totius dioeceſis, non vero alterius Eccleſiae particularis.

Dices: In *Cap.* Cum non deceat, *de Electione in 6.* contrarium decernitur. Ibi enim Clerici ad Sedem Apoſtolicam accedentes, ſuarum Eccleſiarum negotia tracta-

tu-

turi, diſtributionibus quotidianis privantur.

R. Textum intelligendum eſſe de peculiari caſu, quo ſcilicet Canonicus ad Sedem Apoſtolicam accedit ob electionis inſtructionem.

Hinc quotidianae diſtributiones tribuendae ſunt Canonico, qui propter Capituli ſive Eccleſiae utilitatem, Chorum dimiſerit; ſi ſcilicet tempore, quo divina Officia celebrantur, ex mandato Capituli in ſupputandis rationibus menſae, aut fabricae occupetur. Item ſi Sede vacante, Vicarius Capitularis eligatur: Secus, ſi Epiſcopi Vicarius fiat, cum non Eccleſiae, ſed Epiſcopo inſerviat. Idem dicendum de Canonico, qui a proprio Epiſcopo inviſum mittitur limina Apoſtolorum. Idem de eo, qui ab Epiſcopo mittitur ad Concilium Generale, vel Provinciale tanquam Theologus, Canoniſta, vel Procurator.

Canonico Poenitentiario debentur diſtributiones, ſi tempore divini Officii in audiendis fidelium Confeſſionibus occupetur; cum ex *Tridentino* Poenitentiarius, in Eccleſia audiens Confeſſiones, praeſens in Choro cenſeatur. Idem dicendum de Canonico, quem Epiſcopus in locum Poenitentiarii ſuffecit. Idem dicendum de aliis, qui de mandato ſuperioris Poenitentiarium adjuvant in magno concurſu. Quod dicitur etiam de Canonico Curato, qui tempore divini Officii o-

pera ſui muneris exercet.

Canonicus Theologus, ſeu Lector diſtributiones acquirit, ſi Choro abſit die, quo Lectionem habet, vel concionatur. Secus de Canonicis examinatoribus, qui ſi Choro non interſint occaſione examinis pro Eccleſia parochiali, vel pro Ordinum collatione, diſtributiones non lucrantur. *Sacra Congregatio* apud Eundem.

Nota I. indultum lucrandi diſtributiones ob aliquam ex tribus recenſitis cauſſis non extendi ad eas, quae ex manifeſta teſtatorum voluntate non conceduntur, niſi aſſiſtentibus Choro. Ut ſunt Anniverſaria, quorum diſtributiones non impertiuntur, niſi in Choro praeſentibus.

Nota II. diſtributiones, quas amittunt abſentes, ex *Tridentino* accreſcere praeſentibus: nec Canonicos praeſentes jure poſſe abſentibus illas remittere, donare, aut de eiſdem tranſigere.

TRA-

TRACTATUS DE VOTO, ET JURAMENTO.

CAP. I.

De Voto.

§. I.
De Voti Natura, & Diviſione.

Q. I. QUid ſit Votum?
R. Eſt *promiſſio deliberata, Deo facta, de bono meliori*.

Dicitur 1. *promiſſio*: quia includit voluntatem ſe obligandi, per quod diſtinguitur a propoſito, quamvis firmo.

Dicitur 2. *deliberata*, ſeu facta cum ſufficienti advertentia, qualis requiritur, & ſufficit ad peccatum mortale. Hinc non obligant Vota facta in ebrietate, etſi fuerint praeviſa.

Dicitur 3. *facta Deo*: votum enim eſt actus latriae, qui ſoli Deo exhiberi poteſt. Quando ergo Sanctis vota noſtra nuncupamus, ea Deo immediate dirigimus in honorem Sanctorum.

Dicitur 4. *de meliori bono*; ut ſcilicet de eo ſit, quod omnibus ſpectatis ſit melius, quam oppoſitum. Hinc votum contrahendi matrimonium abſolute ſpectatum, eſt invalidum, quia eſt impeditivum continentiae, quae matrimonio melior eſt. Secus ſi matrimonium, ſpectatâ aliquâ circumſtantiâ, cenſeatur melius. Ut ſi quis voveat ducere puellam a ſe violatam; quia ſub hac circumſtantia votum de ineundo matrimonio eſt validum.

Q. II. *Quotùplex ſit Votum?*

R. Multiplex eſt, & I. dividitur Votum ratione materiae in *reale*, *perſonale*, & *mixtum*. Habetur illud, cum res aliqua vovetur, pecunia ſcilicet, vel aliquid pretio aeſtimabile: Hoc autem, cum vovetur actio humana, ut precum recitatio: Mixtum vero utrumque complectitur, nimirum actionem, & rem. Ut ſi quis voveat peregrinationem ad B. Virginem Lauretanam, ibique calicem argenteum offerre.

Dividitur II. ratione modi in *abſolutum*, *conditionatum*, & *poenale*. Primum fit ſimpliciter, & ſine conditione, ut voveo caſtitatem. Alterum fit ſub conditione, ut ſi dicas: ſi eam dignitatem conſequar, voveo me in honorem B. Virginis altare erecturum. Tertium vero fit, aliquid in poenam criminis promittendo, ſive illud admitti contingat, ut voveo jejunium, ſi juravero. Poenale aliquando duplex eſt, & ex-

& extenditur tum ad poenam, tum ad fugam criminis. Ut ſi dicas: voveo non ludere, & ſi luſero, voveo jejunium. Aliquando eſt ſimplex, & extenditur ad ſolam poenam. Ut ſi luſero, voveo jejunium.

Denique ratione ſollemnitatis, in *ſollemne*, quod publice ab Eccleſia acceptatur; & *ſimplex*, quod eam ſollemnitatem non habet.

§. II.
De Voti Validitate.

Q. I. *Quaenam requirantur, ut Votum ſit validum?*

R. Ex parte actus requiritur, ut promiſſio ſit *deliberata*, *ſpontanea*, & *intentio* adſit *vovendi*; ex parte vero materiae, ſeu rei votae, ut ſit *de meliori bono*, & *poſſibili*.

I. Itaque requiritur, ut promiſſio ſit deliberata. Nam Votum privata lex eſt, quam vovens ſibi imponit. Ergo ab homine plene ſui compote, & cognoſcente quod promittit, proficiſci debet. Hinc validum non eſt Votum, quod ex ſubitaneo motu, vel ex animi paſſione, judicium & deliberationem perturbante, concipitur. Item nullum eſt Votum ex errore conceptum circa ſubſtantiam rei votae, vel circa cauſſam finalem, qua cognita agens non voviſſet.

An

An requirantur aliqua verba, vel ſigna, ut Votum perficiatur?

R. Neg. Nam cum Votum dirigatur ad Deum, qui intuetur cor, ſufficit promiſſio corde facta.

II. Requiritur, ut promiſſio ſit ſpontanea, ſeu libera a coactione. Metus enim gravis injuſte incuſſus ad extorquendum votum, illud invalidat; cum Deus non accipiat promiſſionem per injuriam extortam. Hinc hujuſmodi Vota ab Eccleſia reprobantur, *Cap. I.* & *II. de his, quae vi &c.*

III. Requiritur intentio vovendi. Nam ut ſupra dictum eſt, Votum privata lex eſt, quae ultra intentionem legislatoris non obligat. Unde etſi aliquis utatur hac voce, *promitto*; ſi non adſit intentio vovendi, erit ſimplex propoſitum; ut patet in actu contritionis, in quo eliciendo quidam utuntur voce *promitto*, nempe fugam peccati, nec tamen vovent.

Quid ſi vovens, animum habeat ſeſe obligandi, ſed non exſequendi promiſſum?

R. Communiſſime docent ad votum teneri.

IV. Requiritur, ut ſit de meliori bono, ac poſſibili. Nam Votum debet eſſe Deo gratum. Ergo res, quae illi offertur, honeſta, nec majoris boni impeditiva eſſe debet. Hinc res indifferentes, inutiles, vitioſae, impoſſibiles, Voti materia non ſunt.

Q. II.

Q. II. *An opus aliunde praeceptum poſſit eſſe materia Voti?*

R. Affir. Nam nihil obſtat, quo minus novo Religionis vinculo adſtringamur praeſtare opus, ad quod aliunde ex lege divina, vel humana adſtricti eramus.

Q. III. *An validum ſit Votum ejus, qui vovit Deo rem bonam, ſed ob malum finem; puta ſi quis voveat eleemoſynam ob vanam gloriam?*

R. Si eleemoſyna accipiatur ut medium ad vanam gloriam comparandam, irritum eſt Votum. Nam hujuſmodi promiſſio ſpecificatur a fine, qui eandem depravat, vitioſamque reddit, ac proinde a Deo repudiandam.

Q. IV. *An validum ſit Votum vitandi omnia peccata venialia?*

R. Neg. Quia hujuſmodi Votum eſſet de re moraliter impoſſibili, cum omnia peccata venialia vitari nequeant ſine ſpeciali privilegio: quod ſolum B. Virgini fuit conceſſum, ut teſtatur *Tridentinum ſeſſ. XI. Can. 16.* Secus, ſi Votum ſit editum de vitando aliquo genere peccati venialis, puta mentiendi, quia hoc moraliter poſſibile eſt. Ita communiſſime.

Vota emiſſa a quibuſdam inſignibus pietate perſonis, nimirum nunquam venialiter peccandi deliberate, efficiendi ſemper quidquid perfectius intelligerent, ex ſpeciali divino inſtinctu edita fuiſſe contendimus.

Q. V.

Q. V. *An validum ſit Votum de non vovendo?*

R. Neg. Quia non eſt de meliori bono; cum res Deo grata ſit votorum nuncupatio.

Q. VI. *Num valeat Votum de non vovendo, niſi ex conſilio Confeſſarii?*

R. Affir. Quia includit prudentem edendi voti rationem.

Q. VII. *Quid ſi poſtea hic voveat, non petito Confeſſarii conſilio, num peccet contra primum votum, an adſtringatur ſervare ſecundum?*

Ad I. R. Affir. Quia vovendo, non petito conſilio, violat primum votum de ſe validum.

Ad II. R. inſpiciendam eſſe voventis intentionem. Nam ſi edendo primum votum, intendat ſecundum non fore validum, niſi requiſito Confeſſario; tunc ſi immemor primi voti poſtea voveat, ſecundum nullum eſt defectu conditionis non ſervatae. Si vero non intendat petitionem conſilii, ut conditionem contrahendi in poſterum obligationem voti, ſecundum votum eſt validum. Item valet ſecundum, ſi vovens in eo emittendo recordetur primi; cum primam obligationem retractare cenſeatur.

§. III.

§. III.
De Voti Obligatione .

Q. I. *An Votum validum obligationem inducat , ut vovens teneatur exſequi , quod promiſit ?*

R. Affir. & quidem ex genere ſuo ſub gravi ; niſi levitas materiae excuſet . Ut ſi voveas recitare unum Pater , & Ave .

Q. II. *Ex qua virtute hujuſmodi obligatio oriatur ?*

R. Ex virtute Religionis , cum Votum ſit actus Religionis , quo Deo cultus latriae exhibetur .

Q. III. *An opus , ex lege voti factum , ſit majoris meriti opere facto ſine voto ?*

R. Affir. ſi cetera ſint paria ; quia eſt actus ſublimioris virtutis , ideoque laudabilior .

Q. IV. *An Vota per alios impleri poſſint ?*

R. Cum diſt. Si votum ſit *perſonale* , per alium impleri nequit . Quia votum perſonale afficit perſonam , ipſumque voventem adſtringit . Unde ſi vovens factus ſit impotens , ad nihil tenetur . Voviſti jejunium , ad nihil teneris , ſi jejunare non valeas .

Si vero Votum ſit *reale* , per alium impleri poteſt . Quia votum reale affixum eſt bonis , & in exhibitione rei promiſſae ,

calicis nimirum , cerei &c. ejus exſecutio conſiſtit . Haec aeque per alium , ac per voventem praeſtari poſſunt . Imo ſi alius tuo nomine, licet te inſcio, promiſſum ſolverit, dummodo quando factum reſciveris, ratum habeas, votum eſt adimpletum.

Denique ſi Votum ſit *mixtum* , vales illud adimplere per alium ea parte , qua eſt reale . Voviſti peregrinationem ad B. Virginem Lauretanam, ibique calicem offerre: factus es impotens ad peregrinationem , per alium potes , & debes calicem mittere.

Q. V. *An heres teneatur ſolvere realia Vota teſtatoris?*

R. Affir. Quia Vota realia afficiunt ipſam hereditatem , ſuntque onus eandem concomitans : ſed non ultra vires hereditatis, & ſolutis prius ex juſtitia debitis.

Nota , obligationem heredis non eſſe Religionis, ſicut fuit in defuncto , ſed juſtitiae; quia preſſe loquendo obligatio Voti eſt perſonalis . Quare poſteri , qui ſuorum majorum Vota ſolvere tenentur , niſi eorum Vota ratificaverint, ex alio capite, quam a Religione tenentur.

Q. VI. *Ad quid teneatur, qui factum alienum vovit?*

R. Tenetur curare , quantum poteſt, ut is pro quo vovit , illud impleat : Hic tamen ad illud non tenetur , niſi conſenſerit. Hinc filii non obligantur Votis paren-

rentum, eos alicui Religioni devoventium; quamvis parentes teneantur, quantum poſſunt, procurare, ut eam Religionem ingrediantur.

Q. VII. *Quo tempore implendum ſit Votum?*

R. Cum diſt. Si voviſti, puta eleemoſynam, nullo aſſignato temporis intervallo, teneris quam primum commode potes illud implere viri prudentis arbitrio. Si certum tempus conſtituiſti pro Voti exſecutione; puta voviſti jejunare ſingulis ſextis feriis, ad exſecutionem Voti non teneris, niſi adveniente tempore.

Q. VIII. *An Votum non impletum tempore deſignato deſinat obligare?*

R. Cum diſt. Si tempus ſit affixum ad ſollicitandam obligationem, teneris etiam elapſo tempore deſignato Votum implere. E. G. Voviſti dare centum intra menſem, elapſo menſe, non extinguitur debitum implendi Votum.

Si vero tempus ſit affixum ad finiendam obligationem, puta voviſti jejunium in vigilia alicujus Sancti, tranſacto tempore, extinguitur Voti obligatio. Sicuti extinguuntur praecepta Eccleſiaſtica jejunandi in vigiliis Sanctorum.

Nota, temporis deſignationem ex intentione voventis, vel ex natura Voti eſſe dignoſcendam.

Q. IX. *Num qui dubitat de Voto, te-*

teneatur illud implere?

R. Affir. Nam facto diligenti examine, ſi vovens remaneat in vero dubio, tutior pars eſt eligenda: etſi dubium ſit de emiſſione Voti, vel de Voti quantitate, qualitate, perpetuitate. Ita Theologi omnes, qui pium juſtumque bellum Probabiliſmo indixerunt.

§. IV.
De Voti Deobligatione.

Q. I. *Num Votum validum deſinat aliquando obligare?*

R. Affir. Et hoc duplici ex capite 1. quando Votum ceſſat per ſeipſum 2. Quando tollitur ab alio.

Q. II. *Quando Votum ceſſet per ſeipſum?*

R. Quando materia, ſuper quam cadit Votum, notabiliter mutatur: quod accidit, cum materia Voti phyſice, vel moraliter fit impoſſibilis. Nam ut homo teneatur facere quod promiſit, requiritur, ut omnia immutata permaneant.

Hinc voviſti Sacri auditionem, eo die non teneris, ſi infirmus in lectulo decumbas; quia eo in ſtatu materia Voti, ſeu Sacri auditio eſt tibi phyſice impoſſibilis. Item voviſti peregrinationem, quam ſine peccato inſtituere non vales, non teneris; quia eſt tibi moraliter impoſſibilis. Unde ſi edito

to Voto, in ejus exſecutione occurrat vel periculum peccandi, vel periculum vitae, honoris, vel detrimentum alterius rei gravis momenti, Votum quamvis validum, deſinit obligare.

Idem dicendum, quando ceſſat cauſſa finalis proxima Voti. E. G. Voviſti peregrinationem, ut patris ſalutem obtineas: hic mortuus eſt, ad nihil teneris; quia finis Voti cum Voto cadit.

Q. III. *Quomodo Votum tollatur ab alio?*

R. *Irritatione*, *diſpenſatione*, & *commutatione*.

§. V.
De Voti Irritatione.

Q. I. *Quid ſit Irritatio Voti?*

R. Eſt Voti ablatio facta ab eo, cujus poteſtati dominativae ſubjecta eſt perſona vovens, vel materia voti.

Nota I. Irritare idem ſonat, ac nullum reddere votum.

Nota II. Superiores alios habere poteſtatem *dominativam* ſive dominium in ſubditos, ut pater in filios: alios tantum habere poteſtatem *juriſdictionis*, ſive directionis, ut Epiſcopus in Clericos. Epiſcopi enim in Clericos, & multo minus in laicos non dominantur, ſed juriſdictionis tantum poteſtate in eoſdem potiuntur. Ad ir-

irritationem non ſufficit poteſtas juriſdictionis, ſed requiritur poteſtas dominativa.

Q. II. *Quotuplex ſit Irritatio voti?*

R. Duplex; *directa* ſcilicet, & *indirecta*.

Directa ea eſt, quae fit ab eo, cujus poteſtati dominativae ſubjecta eſt voluntas voventis. Per hanc votum irritatur in perpetuum, nec unquam reviviſcit, niſi a vovente renovetur.

Indirecta eſt ea, quae fit ab eo, cujus poteſtati dominativae eſt ſubjecta materia Voti. Per hanc impeditur voti exſecutio. Unde potius Voti ſuſpenſio, quam irritatio nuncupanda.

Q. III. *Quaenam Vota irritari poſſint?*

R. Ea, quae ſunt in praejudicium tertii. Nemo enim vovere poteſt contra jura alterius, nec ſimilia vota acceptat Deus; ſunt enim de re illicita.

Q. IV. *Quinam poſſint irritare vota directe?*

R. I. Pater, qui omnia prorſus filiorum impuberum vota, etiam de amplectenda Religione, etiam de peculio caſtrenſi &c. irritare poteſt. Ita *D. Thomas* 2. 2. *q.*88. *art.* 9. Item cum patre poſſunt qui gerunt patris vicem, ut 1. Avus, ſi pater deceſſerit, aut longe diſtet. 2. Tutor, qui in locum patris ſuccedit. 3. Horum defectu Mater, etiamſi non ſit tutrix, cum ad

eam pertineat cura : niſi ſit alius , qui impuberis imbecillitati conſulat.

R. II. Superior Regularium omnium ſubditorum Vota directe irritare poteſt, praeter Votum artioris Religionis. Ita *D. Thomas*, qui ibid. *art.* 8. *ad* 3. docet, *nullum Votum Religioſi eſſe firmum , niſi de conſenſu Praelati*. Idem communiter docent de Monialibus, quarum vota Abbatiſſae, vel Prioriſſae irritare valent.

Duo tamen hîc diſcutienda remanent, 1. an Pater Vota ante pubertatem edita irritare valeat , ſi puer pubertatem attigerit , neque ea ratificaverit. 2. An Praelatus Regularis poſſit licite & valide irritare Vota ſubditorum, in quae Praeceſſor conſenſerit.

Ad I. R. AEqualibus fere momentis inter Theologos diſputari. Ideoque ob dubium irritationi paternae adjungatur diſpenſatio Superioris Eccleſiaſtici.

Ad II. R. Affir. Quia conſenſus Praelati in Votum inferioris non ligat ſuperiorem.

Q. V. *Quinam poſſint irritare Vota indirecte?*

R. I. Pater poteſt indirecte Vota filiorum puberum perſonalia irritare , quae gubernationi familiae officiant : E. G. Vota peregrinationis, jejuniorum, quae forent curae paternae adverſa. Ratio eſt, quia pater habet jus regendi filium , & ejus operibus utendi.

Di-

Dixi, *Vota, quae gubernationi familiae officiant*. Nam vota, quae regimen domeſticum non impediunt, nequit pater pro ſui voluntate infringere, ut ſunt vota caſtitatis, Religionis, certarum precum &c.

R. II. Dominus habet jus irritandi omnia vota, quae ſervitutem, & obſequium a ſervo ſibi exhibendum impediunt: cum hujuſmodi vota ſint in praejudicium herilis poteſtatis.

R. III. Maritus poteſt indirecte uxoris vota irritare, etiam ante matrimonium emiſſa, quae officiunt uſui matrimonii, prolis educationi, & gubernationi familiae; cum juri matrimoniali obſint.

Similiter uxor poteſt irritare mariti vota, quae ſibi, vel familiae praejudicant, puta votum de geſtando habitu Religioſo, de ſervanda omnimoda caſtitate. Excipit *D. Thomas* ſuo tempore votum peregrinationis Hieroſolymitanae in ſubſidium Terrae Sanctae.

Neuter vero conjux irritare poteſt alterius vota, quae non ſunt in ipſius, aut familiae praejudicium. E. G. Neuter impedire poteſt, quin alter voveat caſtitatem poſt mortem alterius ſervandam, eleemoſynas de bonis ſibi propriis &c.

R. IV. Superior Regularis Novitiorum vota perſonalia indirecte tantum irritare valet, cum Novitii ſint ſui juris.

Un-

Unde ſi ii, relicta Religione, ad ſeculum redeant, Vota reviviſcunt, eaque adimplere coguntur.

Q. VI. *An valida ſit Irritatio Voti facta ſine cauſſa?*

R. Affir. Quia non requiritur cauſſa, ut quis valide ſuo jure uti valeat. Imo hujuſmodi irritatio valida eſt; quia vota ſubditorum emittuntur ſub hac tacita conditione, ſi Superior conſentiat: quem conſenſum nullo jure Superior praebere cogitur.

§. VI.
De Voti Diſpenſatione.

Q. I. *Quid ſit voti Diſpenſatio?*

R. Eſt relaxatio, ſeu condonatio voti, Dei nomine facta, a Superiore legitimo, ideſt ab eo qui Eccleſiaſticam juriſdictionem habet in foro exteriori.

An ſit in Eccleſia facultas diſpenſandi ab obligatione Voti?

R. Affirmant Catholici omnes, & patet ex conſtanti Eccleſiae uſu.

Q. II. *Quinam poſſint diſpenſare a Votis?*

R. Jure ordinario omnes, & ſinguli Praelati Eccleſiae, qui juriſdictionem habent in foro externo. Quia Diſpenſatio non ordinis, ſed ſpiritualis juriſdictionis eſt actus.

Dixi, *jure ordinario*. Nam poteſtas iſthaec delegari, vel committi poteſt omnibus Sacerdotibus, & Clericis prima Tonſura inſignitis.

Hinc 1. Rom. Pontifex diſpenſare poteſt in omnibus votis omnium fidelium. 2. Epiſcopi, & alii Epiſcopalem jurisdictionem habentes, in votis ſubditorum diſpenſare poſſunt, iis exceptis, quae ſunt Papae reſervata.

Q. III. *Quaenam ſint vota Papae reſervata?*

R. Praeter ſollemnia, ſunt quinque, videlicet votum perpetuae caſtitatis, Religionis, ac triplicis peregrinationis, nimirum, ad limina Apoſtolorum, ad S. Jacobum Compoſtellanum, ad Terram Sanctam.

Q. IV. *Num valeant Epiſcopi aliquando in votis reſervatis diſpenſare?*

R. Affir. Urgente nimirum gravi neceſſitate, & cum difficiliter adiri poteſt Romana Sedes. E. G. Imminet periculum ſcandali, niſi hîc & nunc contrahatur matrimonium a voto caſtitatis adſtricto, tunc poteſt Epiſcopus diſpenſare.

Q. V. *An haec votorum reſervatio late, vel ſtricte interpretanda ſit?*

R. Stricte eſt interpretanda, cum ſit odii plena, & ordinariae poteſtati Epiſcoporum contraria. Theologi communiter. Quapropter ut dicta vota ſint reſervata, de-

debent eſſe *abſoluta*, *certa*, & *perfecta*.

Hinc Papae non reſervantur 1.votum caſtitatis ad tempus. 2. Votum non petendi debitum a conjuge. 3. Votum non nubendi, quod reipſa diſcrepat a voto perpetuae caſtitatis. Unde illud violat qui nubit, non vero qui fornicatur. Excipe, niſi vovens abſtinentiam a nuptiis, intenderit caſtitatem perpetuam vovere: hîc enim praecipue ponderanda eſt voventis intentio. 4. Votum mulieres non tangendi. 5. Votum ſacros Ordines ſuſcipiendi, quod oblique tantum caſtitatem includit. 6.Votum ingrediendi Religionem ſtrictiorem; quod qui emiſit, diſpenſari poteſt ab Epiſcopo, non quidem ſimpliciter, ſed ut ingrediatur mitiorem; cum hoc non ſit diſpenſare in voto Religionis, ſed in modo, & qualitate illius.

Item vota conditionalia, antequam impleatur conditio, ab Epiſcopo diſpenſari poſſunt: ſecus, ſi conditio ſit adimpleta, quia evadunt abſoluta. Hinc voviſti Religionem ſub hac conditione, ſi incolumis evaſero, impleta conditione reſervatum eſt: ſecus ante.

De voto poenali, puta ſi luſero, voveo caſtitatem, non eſt reſervatum, cum non oriatur ex amore virtutis, ſeu caſtitatis, ſed ex formidine poenae. Probabilius negant alii, ſi jam commiſſa ſit culpa, in cujus poenam votum fuit emiſſum.

Nec valet ratio, quod hujuſmodi vota non oriantur ex amore virtutis. Si enim caſtitas voventi non placuiſſet, eam non voviſſet.

§. VII.
De Voti Commutatione.

Q. I. *Quid ſit Voti Commutatio?*

R. Eſt commutatio unius materiae pro altera, ſub eadem obligatione voti.

Q. II. *Num differat commutatio ab irritatione, & diſpenſatione Voti?*

R. Affir. Irritatio enim eſt actus poteſtatis dominativae auferentis omnem obligationem, nullâ etiam occurrente cauſsâ. Diſpenſatio eſt actus juriſdictionis, qui ſtante rationabili cauſſa, tollit omnem voti obligationem. Commutatio vero non aufert voti vinculum, ſed vinculo voti occurrente, alteram ſubſtituit materiam, quae in prioris locum ſuccedat.

Q. III. *Quinam valeant vota commutare?*

R. Commutatio fieri poteſt vel in bonum certo melius, vel in minus, vel in aequale.

Si primum, quis poteſt propria auctoritate ſuum votum commutare; quia ex jure promiſſa non infringit, qui illud in melius commutat. Ita recentiores Moraliſtae.

Si

Si ſecundum, & tertium, requiritur facultas ſpiritualis juriſdictionis.

Nota. Qui habent in votis diſpenſandi facultatem, valent etiam ea commutare; licet non e converſo.

CAP. II.

De Juramento.

Q. I. QUid ſit Juramentum?

R. Eſt Dei invocatio in teſtem dicti, vel facti. *Quid eſt jurare per Deum, niſi teſtis eſt Deus?* ait *Auguſtinus ſerm.* 28. *de Verb. Apoſt.*

Dicitur 1. *Dei invocatio*. Haec autem vel *expreſſa* eſt, cum Deus in ſeipſo invocatur. E. G. *Teſtis eſt mihi Deus: Juro per Deum &c.* Vel *tacita*, cum nobilior aliqua creatura invocatur, ſpecialem habens relationem ad Deum, cujus potentia, bonitas &c. in ea maxime ſplendet; E. G. *Juro per caelum, terram &c.* quia ſic jurans cenſetur earum auctorem in teſtem adducere.

Dicitur 2. *in teſtem dicti, vel facti*. Quia Juramenti finis eſt, ut confirmentur ea, quae enunciantur, vel promittuntur.

Hinc Juramentum differt ab oratione, quia per hanc divinum petimus auxilium;

per illud vero poſtulamus, ut veritas manifeſtetur, quando Deo placuerit, in vita vel in morte, in hoc vel in futuro ſtatu.

Q. II. *Quaenam requirantur ad Juramenti emiſſionem?*

R. *Intentio*, ſeu voluntas jurandi, & *actus externus*, quo divinum invocatur teſtimonium.

Prob. 1. pars. Juramentum humana eſt actio, quae obligationem inducit verum dicendi. Atqui actio humana, quae obligationem parit, neceſſario requirit voluntatis conſenſum: conſenſus enim non datur ab eo, qui poſitive non vult eum dare. Ergo &c.

Prob. 2. pars. Juramento utimur ad noſtras aſſertiones inter homines confirmandas. Ergo aliquo externo actu Juramentum manifeſtetur neceſſe eſt.

Quid ſi intra animum tuum jures te aliquid facturum?

R. Ad id praeſtandum ex virtute Religionis in foro tantum interno adſtringeris: ſed ut inter homines obligeris, ſigno aliquo externo Juramentum enunciare debes.

Q. III. *Quid ſit Adjuratio?*

R. *Eſt obteſtatio divini Nominis, ſeu rei ſacrae, qua quis urgetur vel imperio, vel obſecratione ad aliquid faciendum, vel omittendum. D. Thomas 2.2. q. 90. art. 1.* In Juramento Deum adducimus ad confirman-

mandam veritatem. In Adjuratione Deum conteſtamur, ut illius amore, aut timore quiſpiam moveatur ad id quod petimus, praeſtandum.

Hinc adjuratio alia eſt deprecativa, alia imperativa. Adjuratio licita eſt, modo fiat in veritate, judicio, & juſtitia, ut infra dicemus cum proportione de Juramento.

Q. IV. *An liceat jurare ſine animo jurandi?*

R. Neg. Quia hujuſmodi fictio ſacrilegum continet mendacium. Nam qui dicit, *juro*, & reipſa animo interno non vult jurare, mentitur. Atqui mendacium nunquam eſt licitum. Ergo &c.

Dixi, *ſacrilegum mendacium*: quia conjungitur cum abuſu divini nominis. Merito ergo inter damnatas propoſitiones ab *Innocentio XI.* num. 25. haec recenſetur: *Cum cauſſa licitum eſt jurare ſine animo jurandi, ſive res ſit levis, ſive gravis.*

Hinc qui jurat ſine animo jurandi, ſive verum juret ſive falſum, ſive in re gravi ſive in re levi, gravem injuriam divinae infert Veritati. Quia gravitas malitiae in abuſu juramenti non tam deſumitur a gravitate materiae ſuper quam juramentum cadit, quam ab infinita dignitate illius nominis, quod in teſtem adducitur.

Q. V. *An qui ſerio & deliberate Deum invocat in confirmationem veritatis, ore ſcilicet dicens*, per Deum ita eſt; *interius vero & in corde ſuo*, nolo jurare, *verum proferat Juramentum?*

R. Affir. Nam hujuſmodi invocatio verum eſt Juramentum, eo quod a deliberata voluntate procedat. Interna illa voluntas non jurandi, eſt velleitas quaedam, quae ſuperatur ab efficaci voluntate ſerio & deliberate verum juramentum proferendi. Lege, ſi lubet, *Concinam*.

Q. VI. *Quaenam ſint jurandi formulae?*

R. Plurimae ſunt; quia verba, quibus Juramentum profertur, non ſunt determinata.

Hinc I. ſunt quaedam formulae, quae Juramentum diſerte continent. Ut ſequentes, *Juro per Deum, mihi Deus teſtis eſt, vivit Deus, teſtem invoco Deum vivum*. Nec tamen neceſſe eſt, ut uſurpetur verbum *juro*; ſed ſatis eſt confirmare propria dicta *per Deum, per fidem Dei, per fidem Chriſti*.

II. Ambiguae vero ſunt ſequentes: *Scit Deus, coram Deo loquor, Deus videt ita eſſe*. Quae ſi *enunciative* proferantur, Juramenta non erunt; ſecus, ſi *invocative* pronuncientur: ut conſtat ex Apoſtolo *ad Gal. I.* jurante illis verbis: *Quae autem ſcribo vobis, ecce coram Deo, quia non men-*

mentior. In hiſce formulis circumſtantiae attendendae ſunt, ac potiſſimum loquentis intentio.

III. Sequentes formulae ſecundum communem exiſtimationem Juramenta eſſe non cenſentur. *In rei veritate, profecto, in veritate, per fidem meam, in fide mea, in fide boni viri, in mea conſcientia &c.*

Juramenta pariter non eſſe affirmant communiter Auctores, quae ſequuntur: *Per fidem Chriſtiani, Religioſi, Sacerdotis.* Quia, inquiunt, in hiſce expreſſionibus fides divina non commendatur, ſed humana; efficiuntque hunc ſenſum: *Ea veritate loquor, qua Chriſtianus, Sacerdos loqui debet*. In praxi tamen ſemper intentio loquentis, & circumſtantiae conſulendae ſunt. Inſuper ab hujuſmodi formulis poenitentes abſtinere jubeant Confeſſarii, quae dubium relinquunt, & ſcandalum generant.

Horrendae vero hae voces, quibus nimium utuntur praeſertim plebei, *per caput, per ventrem Dei*, ſunt potius blasphemiae, quam juramenta. Quia videntur ea Deo tribuere, quae Deo non conveniunt.

Q. VII. *Quomodo dividatur Juramentum?*

R. Multifarie dividitur, & I. quidem ex parte jurantis, in *invocatorium*, & *imprecatorium*.

Juramentum *invocatorium*, quod et-

iam dicitur *conteſtatorium*, eſt illud, quo Deus invocatur tanquam teſtis. Ut cum ſimpliciter dicitur, *Juro per Deum ita eſſe.*

Imprecatorium, quod etiam dicitur *execratorium*, eſt illud, quo Deus invocatur non ſolum ut infallibilis teſtis veritatis, ſed etiam ut vindex falſitatis. Ut ſi dicatur, *Sic Deus me puniat.*

II. Ex parte vero rei juratae diſpeſcitur in *aſſertorium*, & *promiſſorium*.

Aſſertorium eſt illud, quo affirmatur, vel negatur aliquid praeſens, vel praeteritum. Ut ſi dicatur, *Juro hoc ita eſſe aut fuiſſe, vel non.*

Promiſſorium, ad quod deducitur etiam *comminatorium*, eſt illud, quo affirmatur, vel negatur aliquid futurum. Ut ſi dicatur, *Juro hoc me eſſe facturum.*

III. Ex parte tandem formae Juramentum dividitur in *ſimplex*, & *ſollemne*.

Simplex eſt illud, quod fit a privato homine, & verbis illis, quae ſibi magis placent.

Sollemne eſt illud, quod fit ſollemni ritu, & forma, vi juris aut conſuetudinis praeſcripta.

Sollemne item dividitur in *verbale*, *reale*, & *mixtum*. Primum ſolis verbis fit, & in ipſis verbis certa quaedam forma ſervatur. Alterum fit actione aliqua corporali, ut contactu Evangeliorum, Crucis, Altaris, Sceptri, erectione digitorum. Con-

Conſule *l.* Generaliter §. *ult. C. de Reb. Creden.* Tertium vero fit verbis ſimul, & ſignis.

Q. VIII. *Num recenſitae Juramenti diviſiones ſint ejuſdem, an diverſae ſpeciei?*

R. Ejuſdem ſpeciei eſſe, communiter tradunt Doctores, cum haec juramenta conveniant in formali ratione Deum in teſtem invocandi. Verum pejerantium peccatum poteſt aliud alio gravius eſſe ratione circumſtantiarum. Ut ſi cum majore deliberatione, vel ſollemnitate Juramentum factum fuerit, ejus violatio majore malitia inficietur. Vide *D. Thomam* 2. 2. *q.* 98. *art.* 3. *ad* 2.

Q. IX. *An Juramentum ſit licitum?*

R. Affir. Id enim evincit 1. divinum de jurejurando Mandatum: *Dominum Deum tuum timebis, & illi ſoli ſervies, ac per nomen ejus jurabis. Deut. VI.* 2. Sanctorum exempla: *Paullus ad Rom. XI.* Deum in teſtem vocavit his verbis: *Teſtis enim mihi eſt Deus.* 3. Ratio: Juramentum enim eſt actus latriae cultus, quo Deum ut ſummam veritatem agnoſcimus. Conferendus eſt hîc *D. Thomas* 2. 2. *q.* 89. *art.* 2.

Q. X. *Quî ergo Chriſtus* Matth. V. *abſolute juramentum prohibeat his verbis:* Ego autem dico vobis non jurare omnino?

R. Chriſti prohibitionem intelligendam eſſe de juramento, quod praeſtatur

ſine debitis conditionibus. Videſis *Auguſtinum de ſerm. Dom. in mont. lib.I. cap.17.* & *lib. de Mend. cap.* 15. & *D. Thomam* loc. cit. Item Patres improbant facilem jurandi uſum; neutiquam vero negant neceſſarium.

Q. XI. *Quaenam conditiones requirantur ad licite jurandum?*

R. Tres, *Veritas*, *Judicium*, & *Juſtitia*. Has veluti juramenti comites exprimit *Jeremias Propheta cap. IV.* inquiens: *Jurabis, vivit Dominus in veritate, & judicio, & juſtitia.*

Veritas exigit, ut jurans exiſtimet rem certo ſic ſe habere, ſicuti jurat.

Judicium, ut non juret niſi ex rationabili cauſſa, ne Dei nomen aſſumatur in vanum.

Juſtitia, ut juramentum nulli noceat, ſitque de re licita, & honeſta. His comitibus deficientibus, Juramentum ſine veritate erit *mendax*, ſine judicio *incautum*, ſine juſtitia *iniquum*. *D. Thomas* 2. 2. *q.* 89. *art.* 3.

Q. XII. *Num Juramentum ſit ſemper illicitum, quando in eo deficiat una ex recenſitis conditionibus?*

R. Affir. Ratio patet ex dictis.

Q. XIII. *Num ſit ſemper grave peccatum?*

R. Cum diſt. I. In Juramento aſſertorio defectus veritatis eſt ſemper grave pec-

ca-

catum. Ratio eſt, quia graviſſima injuria Deo irrogatur, eum adducendo in teſtem falſitatis. Qui enim Deum in teſtem falſitatis invocat, tacite teſtatur Deum fallere, aut falli poſſe. Quare omne perjurium etiam in materia levi eſt peccatum mortale. *D. Thomas q.* cit. *art.* 3. *ad* 2.

Hinc qui jurat verum, credendo eſſe falſum, vel jurat dubium tanquam certum, aut certum tanquam dubium, etſi mendacium, quod juramento confirmat, ſit leve, & jocoſum, ſemper tamen peccat graviter; cum veritas deficiat in juramento. Merito igitur damnata fuit ſequens propoſitio num. 24. ab *Innocentio XI. Vocare Deum in teſtem mendacii levis, non eſt tanta irreverentia, propter quam velit, aut poſſit damnare hominem*. Quia gravitas malitiae in abuſu juramenti non ſumitur a gravitate rei, ſuper quam juramentum cadit; ſed ab infinita dignitate illius nominis, quod in teſtem adducitur.

Quid ſi deficiat veritas in Juramento promiſſorio?

Nota. Juramentum promiſſorium duplici conſtat veritate: una de praeſenti, quae ſita eſt in animo promittendi & implendi rem promiſſam. Altera in exſecutione rei promiſſae conſiſtit.

R. I. Si praeſens deficiat veritas, eſt grave perjurium. Ita omnes. Quia in hoc juramentum promiſſorium ab aſſertorio non differt. Hinc

Hinc jurans graviter peccat, ſi animum non habeat praeſtandi quod jurat; vel credit, aut dubitat ſe non poſſe illud praeſtare, etiamſi res parva ſit; cum in juramento praeſens veritas deficiat.

R. II. Si vero deficiat veritas futura (ſcilicet qui juratus ſpondet aliquid, quod poſtea mutata voluntate adimplere nolit) grave ſimiliter peccatum dicendum eſt, ſi tamen materia gravis ſit: ſi vero materia ſit levis, acriter diſputatur inter Theologos. At nobis probabilius videtur id quoque eſſe grave peccatum. Ratio eſt, quia ſic jurans, perjurii reus eſt, Deum in falſitatis teſtem adducendo. Ita aperte ſentire videtur *Auguſtinus epiſt.* 12. alias 52. inquiens: *Exſpectationem autem eorum, quibus juratur, quiſquis acceperit, non poteſt non eſſe perjurus.* Rationem reddit *D. Thomas* cit. *q. art.* 7. ubi ita philoſophatur: *Sicut autem Juramentum aſſertorium, quod eſt de praeterito, vel de praeſenti, debet habere veritatem; ita etiam & Juramentum de his, quae ſunt fienda a nobis in futurum.* Inde ſubdit Angelicus, veritatem huic juramento deeſſe, quoties jurans rem promiſſam ſuo tempore non adimpleat. *Tenetur enim aliquis, ut faciat verum eſſe id quod juravit: alioquin DEEST VERITAS in juramento.*

Verum non ſtatim mortalis culpae damnandae ſunt matres, quae juratae pue-

ris pomum ſpondent, aut rem levem, quam poſtea non exhibent: nec viri ingenui, qui, hortante modeſtia, jurati negant ſe praegreſſuros ſocios, ut eos honore afficiant, & nihilominus quandoque praegrediuntur. Nam ejuſmodi locutiones aut vera juramenta non ſunt ex defectu ſufficientis deliberationis, aut veram excipiunt interpretationem.

II. Si in Juramento deficiat judicium, non eſt niſi veniale peccatum; modo abſit pejerandi periculum. Ratio eſt, quia hujuſmodi defectus prudentiae opponitur. Quare irreverentia non videtur de ſe gravis, niſi ex periculo pejerandi.

Hinc qui jurat cum veritate & juſtitia, ſed ſine ulla neceſſitate vel utilitate, peccat leviter; quia in juramento ſolum deficit judicium. Contra graviter peccat, ſi ex nimia proclivitate, tanquam ex conſuetudine non poſſit advertere ad juramenti veritatem & juſtitiam; cum ſubſit periculum pejerandi.

III. Defectus juſtitiae in juramento promiſſorio. E. G. Qui jurat ſe rem malam eſſe facturum, etiamſi res ſit venialiter mala, grave committit peccatum. Quia adducere Deum in confirmationem iniquitatis, eſt graviſſimam injuriam Deo irrogare.

Dixi, *etiamſi res ſit venialiter mala*. Quid enim Deo injurioſius, quam illius

au-

auctoritatem inducere, ut approbetur iniquitas, quamvis minima?

Hinc qui jurat ſe fornicaturum, duplex committit peccatum; unum fornicationis, alterum contra juſtitiam Juramenti. Item qui jurat, ſe aliquod leve mendacium dicturum, graviter peccat; quia non levis irreverentia eſt vocare Deum in teſtem ac fidejuſſorem peccati, quamvis levis.

Q. XIV. *An liceat exigere Juramentum ab eo, qui praevidetur pejeraturus?*

R. Non licet perſonae privatae, ut recte docent *S. Auguſtinus ſerm.* 28. & *D. Thomas* 2.2. *q.* 98. *art.* 4. Ratio eſt, quia finis praecipuus ac ferme unicus Juramenti eſt confirmatio veritatis. Atqui in perjurio veritas pervertitur. Ergo ſi deſit juramenti finis in perjurio, iniqua erit illius petitio.

Dixi, *perſonae privatae*. Nam id licet judici ad inſtantiam partis; quia id poſtulat ordo juris, & officium judicis, qui procedere debet non ſecundum ſcientiam privatam, ſed ſecundum publicam, ad quam requiritur ut adhibeantur ea, quibus ſolet elici veritas, quale eſt Juramentum.

Q. XV. *An liceat Chriſtiano petere Juramentum, juſta currente cauſſa, ab eo, quem ſcit juraturum per falſos Deos?*

R. Affir. Ita *S. Auguſtinus*, & *D. Thomas,*

mas, & cum his Theologi omnes. Ratio eſt, quia quando Chriſtianus ab ethnico petit ut juret, rem licitam petit; quod vero ethnicus non per verum Deum, ſicuti poſſet, ſed per falſos juret, hoc ex ſua malitia provenit. Verum adverte cum Angelico *q.* cit. & *art. ad* 4. quod etſi liceat juſta currente cauſſa petere juramentum ab eo, quem praevides juraturum per falſos Deos; nunquam tamen licet ad hoc eum inducere, cum nunquam liceat ad malum aliquem inducere.

Q. XVI. *Quandonam non obliget Juramentum promiſſorium?*

R. Non obligat in ſequentibus caſibus.

I. Quando eſt de re illicita, vel impoſſibili; quia *juramentum non eſt vinculum iniquitatis*, ex *cap.18.de Jurejur.*& ex *Regula Juris*, *Impoſſibilium nulla eſt obligatio*.

II. Quando eſt de indifferenti, ideſt quae neque ex ſe, neque ex fine, aut circumſtantiis ad Dei obſequium, aut hominis utilitatem conducit.

III. Cum eſt de re, cujus oppoſitum eſt melius: quod quidem non obligat, niſi forte ſit factum in favorem alterius. Tantum vero poteſt obligare per modum voti, cum ſolum Deum reſpiciat. Atqui votum de re, cujus oppoſitum eſt melius, non obligat. Ergo &c.

Di-

Dixi, *niſi ſit factum in favorem alterius*. Quia in promiſſione homini facta ſpectatur quod gratius eſt homini, non quod in ſe melius eſt.

IV. Cum factum eſt per errorem & dolum circa rei promiſſae ſubſtantiam, vel circa cauſſam finalem & motivam; quia deeſt verus conſenſus, & jurans cenſetur jurare ſub conditione, *ſi res ita ſit*.

V. Quando materia facta eſt illicita vel impoſſibilis, vel notabiliter mutata. Ut qui juravit ducere puellam, quae poſtea fornicatur. *Cap.* Quemadmodum *de Jurejur.*

An Juramentum metu gravi & injuria extortum pariat obligationem, gravis quaeſtio eſt inter Juriſtas praeſertim, & Theologos. Negant illi, inter quos *Alciatus*, *Felinus*, *Lopez*, *Rolandus*, aliique. Quia acceſſorium ſequitur naturam principalis. Ergo cadente contractu metu injuſto extorto, cadit & juramentum, quod ſuperadditur.

Affirmant iſti. Quia juramentum fit Deo, & ob illius reverentiam ſervandum eſt, quoties illius exſecutio licita ſit. Confirmant ſuam aſſertionem ex *Cap.* Debitores, ubi *Alexander III.* decernit eos, qui juraverant ſolutionem uſurarum, cogendos eſſe, ut Domino Juramentum exſolvant. Videſis *D. Thomam* 2.2. *q.89. art.7.* Vide dicenda in *Tract. de Contract.*

Q.XVII.

Q. XVII. *Quomodo ceſſet obligatio Juramenti promiſſorii?*

R. Ceſſat I. per remiſſionem illius, in cujus favorem fuit praeſtitum; quia ſubtrahit materiam juramenti.

II. Per irritationem.

III. Per commutationem.

IV. Per diſpenſationem. Quae omnia patent ex dictis *in Tract. de Voto*. Juramentum enim eodem modo, & ab eiſdem irritatur, commutatur, in eoque diſpenſatur, cum hac ſola exceptione, quod non poſſit diſpenſari in juramento praeſtito in favorem alicujus, & ab eo acceptato; niſi bonum commune id exigat, vel niſi promiſſarius per injuriam, nempe per vim vel metum gravem extorſerit.

APPENDIX

De Mendacio.

Q. I. *Quid ſit Mendacium?*

R. *Mentis, & orationis diſcordia cum intentione fallendi:* ſive locutio oris menti loquentis difformis, ex voluntate fallendi prolata.

I. *Orationis* autem nomine hìc intelligitur *verbum ſcripturâ, ſignis, nutibus, aut voce expreſſum. D. Thomas* 2. 2. *q.* 110. *art.* 2. *ad* 2. & *q.* 111. *art.* 1. *in c.*

II. *Mentis* vero nomine venit ejuſdem con-

conceptus, ſive quod cogitatur, quod ſentit animus, a cujus ſententia oratio diſcordat ac diſſentit. *Ille mentitur*, ait *Auguſtinus lib. de Mend. cap.* 3. *qui aliud habet in animo, & aliud verbis, vel quibuslibet ſignificationibus enunciat.*

III. *Cum intentione fallendi*. Has ultimas particulas ita explicat idem *Auguſtinus Enchir. cap.* 22. *Omnis qui mentitur contra id quod animo ſentit, loquitur voluntate fallendi*.

Ex dictis ſequitur, ad naturam Mendacii requiri ſignificationis falſitatem, & hoc eſt proprie loqui contra mentem: Intentionem vero, ſive cupiditatem fallendi pertinere ad mendacii complementum: ſive effectum falſae enunciationis eſſe, ut aliquis fallatur. *D. Thomas art.* cit.

Hinc non mentitur qui dicit rem falſam, quam veram exiſtimat; ſed qui dicit rem veram quidem, ſed quam falſam putat, mentitur. *Ream linguam non facit, niſi rea mens; & nemo mentiens judicandus eſt, qui dicit falſum, quod putat verum, quia quantum in ipſo eſt, non fallit ipſe, ſed fallitur*. Sunt haec *Auguſtini de verbis Apoſtoli ſerm.* 21. & *Enchirid. cap.* 22. relata a *Gratiano in Cauſ.*22. *q.*1.

Q. II. *Quotuplex ſit Mendacium?*

R. Triplex, *Jocoſum* ſcilicet, *officioſum*, & *pernicioſum*.

Jocoſum Mendacium eſt, quod in alio-

liorum, aut proprium oblectamentum dicitur. *Officioſum* eſt, quod profertur aut ad propriam, aut ad alienam utilitatem. *Pernicioſum* eſt, quod profertur in damnum alterius.

Q. III. *An Mendacium ſit peccatum?*

R. Affir. Ita omnes tum Philoſophi, tum Theologi. Philoſophi etiam Ethnici Mendacia damnarunt, utpote naturali hominum ſocietati adverſa. Chriſtiani verò apertis ſacrarum Scripturarum teſtimoniis ſemper Mendacia deteſtati ſunt; ut praeſertim videri poteſt in impugnatione Priſcillianiſtarum, qui mendacio, & perjurio haereſim ſuam occultabant.

Q. IV. *An omne Mendacium ſit peccatum mortale?*

R. Cum diſt. Mendacium pernicioſum ex genere ſuo eſt peccatum mortale; fieri veniale poteſt vel ob imperfectam deliberationem, vel ob materiae levitatem, quia mendacium dilectioni Dei, & proximi adverſatur. Adverſatur quoque fidei, & religioni, ſi ſit in materia morum; juſtitiae vero, ſi proximo falſum crimen imponatur, aut mendacio illius bona auferre quis conetur. At ſi Mendacium ſit jocoſum, aut officioſum, per ſe non eſt peccatum mortale. Ratio eſt, quia neutrum ex his mendaciis per ſe caritati opponitur; cum nullum inferat proximo nocumentum, ſed e contrario utilitatem, aut oblectationem.

Duo ſunt Mendaciorum genera, in quibus non eſt magna culpa, ſed tamen non ſunt ſine culpa; cum aut jocamur, aut proximo conſulendo mentimur. Ita *Auguſtinus* in eum verſiculum: *Perdes omnes, qui loquuntur Mendacium*. Conferendus eſt hìc etiam *D. Thomas* 2. 2. *q.* 110. *art.* 4.

Q. V. *Num urgente neceſſitate evitandi aliquod graviſſimum malum, ut hominum mortem, Mendacium ſit licitum?*

R. Neg. Quia Mendacium eſt ſuapte natura malum, nempe ex genere malorum, in quibus locum habet, non eſſe faciendum malum, ut eveniat bonum. Sed de hoc fuſius infra.

Nota. Acriter diſputatum fuit inter Antiquos, num vitio careret Mendacium vel propriae ſalutis, vel alienae utilitatis cauſsâ dictum. Pro affirmante ſententia aperte ſtant *Socrates*, ejuſque diſcipuli *Plato*, *Xenophon*, & alicubi *Cicero*, qui pro *Q. Ligario* aliquod *Mendacium honeſtum, & miſericors* vocat. Et, ſi *Plutarcho*, & *Quintiliano* credimus, Stoici inter ſapientis dotes ponunt mentiri, ubi, & quomodo oportet. Nec diſſentire videtur aliquot in locis *Ariſtoteles*, qui licet *Nic.* VII. dicat: *Per ſe Mendacium turpe atque vituperabile, veritas pulcra ac laudabilis;* attamen illud *per ſe* exponi poteſt *communiter, plerumque, ut plurimum* &c. ut advertit *Grotius de J.B. & P. lib.III. cap.*1.

A pa-

A paganis Philoſophis non diſſentire videntur nonnulli ex antiquis Eccleſiae Doctoribus, praeſertim Graecis, inter quos praecipui ſunt *Clemens Alexandrinus*, & *Origenes*, qui docet Mendacium interdum hominibus utile, eoque tanquam condimento, & medicamine utendum, apud *Hieronymum lib. I. adverſus Rufinum*. His adhaeſiſſe videntur *Chryſoſtomus*, & *Hilarius*. Primus de Mendacio *Rahab* loquens, illud vocat *pulcrum Mendacium, pulcrum dolum, divina non prodentem, ſed pietatem cuſtodientem*. Alter in ſuis Commentariis in Pſalmum XIV. docet, Mendacium plerumque *neceſſarium, & utile*. Praeterea *Joannes Caſſianus*, qui prae ceteris ſuis anteceſſoribus ardentius Mendacii patrocinium propugnavit, vocat illud *Collat. XVII. Cap.* 17. *perfugium*, quo in neceſſitate uti poſſumus, ſicut in exitiali morbo utimur helleboro. *Joannes Climacus*, aliique. His omnibus accenſendus eſt & *Hieronymus* ipſe, teſte *Auguſtino Epiſt.* 7.

Pro negativa ſententia ſtat *Auguſtinus*, qui duobus libris *de Mendacio*, & *contra Mendacium*, omnia Mendacia illicita eſſe propugnavit. *Auguſtino* adhaeſerunt Occidentales omnes; ita ut nemo ex Theologis aperta fronte audeat nunc Mendacio favere.

Verum Recentiores quidam laxius quam Antiqui, docuerunt ad occultandam veri-

ta-

tatem non ſolum in extrema & gravi neceſſitate, verum etiam quandocunque homini libuerit, uti poſſe aequivocatione, reſtrictione mentali, locutione materiali: quod perinde eſt, ac ſi dicatur omnia Mendacia eſſe licita, excepto Mendacio pernicioſo. Pro more penes iſtos variantur nomina, non vero doctrinae.

Tandem Naturaliſtae Mendacium diſtinguunt a falſiloquio; illud nunquam, hoc ex cauſſa licitum eſſe pronuntiantes.

Hujuſmodi autem Recentiorum ad veritatem occultandam ſubterfugia, an licita ſint, ſaltem ex cauſſa, antiqua quaeſtio reviviſcit, *num liceat aliquando ex juſta cauſſa mentiri*. Quaeſtionis hujus definitio pendet ex eo, num Mendacium ſuapte natura ſit malum, ſive in genere malorum, in quibus locum habet non eſſe faciendum malum, ut eveniat bonum; an vero ex iis, quae vitium non habent univerſaliter & ſuapte natura, ſed quibus accidere etiam poteſt, ut bona ſint. Brevius cum Scholaſticis, an Mendacium ſit intrinſece malum, ita ut nullâ circumſtantiâ cohoneſtari poſſit.

Propoſitio.

Ajo cum Auguſtino, Mendacium eſſe ſuapte natura malum, ideoque omnino illicitum.

Prob. I. ex luculentis Scripturae oraculis, quibus generatim omne Mendacium da-

damnatur. *Proverb. XIII.* 5. *Verbum mendax juſtus deteſtabitur:* utique, quia malum eſt. *Eccleſ. VII.* 14. *Noli velle mentiri omne mendacium*. Nullum excipitur, quia nullâ circumſtantiâ mendacium cohoneſtari poteſt. *Ad Epheſ. IV.* 25. *Deponentes mendacium, loquimini veritatem unuſquiſque cum proximo ſuo;* cum contrarium ſit juſtitiae, & verae ſanctitati novi hominis. *I. Joan. II.* 21. *Omne mendacium ex veritate non eſt*. Quod veritati eſt difforme, ſemper mala eſt. *Joan. VIII.* 44. Diabolus auctor & inventor mendacii dicitur. Ergo nunquam Mendacium honeſtum eſſe poteſt.

Prob. II. Ratione. 1. Quia Mendacium divinae veritati repugnat. Quod primae veritati repugnat, ſuapte natura malum eſt, utpote perfectiſſimae regulae difforme. Ergo &c. 2. Ordinis perverſio a Deo praeſcripti in ordine morali utique per ſe malum eſt. Atqui in Mendacio humani ſermonis ordo pervertitur. Nam *verba ſunt inſtituta, non per quae ſe homines invicem fallant, ſed per quae in alterius quiſque notitiam cogitationes ſuas perferat. Verbis ergo uti ad fallaciam, non ad quod inſtituta ſunt, peccatum eſt. Auguſtinus Enchir. cap.* 22.

Auguſtino pro more ſuccinit *D. Thomas* 2. 2. *q.* 110. *art.* 2. his verbis: *Mendacium eſt malum ex genere; eſt enim a-*

ctus cadens ſuper indebitam materiam. Cum enim voces naturaliter ſint ſigna intellectuum, innaturale eſt, & indebitum, quod aliquis voce ſignificet id, quod non habet in mente. Illuſtratur exemplo haec *Auguſtini* & *Thomae* doctrina. Homo a natura comedendi facultate eſt praeditus ad proprii individui conſervationem. Peccat ergo qui ob ſolam voluptatem comedit, quia ordinem naturae pervertit. Ergo a pari homo loquendi facultate potitur ad ſuos conceptus manifeſtandos. Ergo ſi homo loqui velit, juxta naturae leges verbis utatur neceſſe eſt, nempe ad mentis revelationem.

Ex dictis ſequitur, nullum Mendacium eſſe licitum quacunque ex cauſſa, etiam ad ſalvandam vitam; imo etiam ad alienam aeternam ſalutem procurandam: quia non ſunt facienda mala, ut eveniant bona. Quare concludit *Auguſtinus cap.* 20. *de Mendacio*, ſicut non licet ſtupro alienam ſalutem procurare, ita nec mendacio: quia ſicut ſtuprum eſt contrarium caſtitati, ita mendacium eſt contrarium veritati.

Mendaciorum Patroni nos provocant ad exempla Sanctorum, qui in Scripturis ſine reprehenſionis nota mentiti fuiſſe dicuntur. *Gen. XII. XX.* & *XXVII.* Item *Judith* commendatur, quae tamen Holoferni mentita eſt. Adde Aegyptias Obſtetrices *Exodi I.* quae a Deo remuneratae fue-

fuerunt propter mendacium. In Evangelio quoque non deſunt facta & verba Chriſti Domini, quae illorum ſententiae favere videntur. *Joan. VII.* 8. *Matth. XXIV. Marc. XIII.* 31. & *Luc. XXIV.* 28.

Ad haec breviter reſpondemus cum *Auguſtino lib. contra Mend. cap.* 15. plurima in ſacra Scriptura haberi, quae mendacia abſolute videntur; attamen mendacia non ſunt, ſed myſteria; aut ſi mendacia, imitanda minime ſunt. Quod ſi aliqui eorum occaſione mendacii a Deo remunerati dicuntur, hujuſmodi beneficium non pro mendacio, ſed pro timore Dei, & benevolentia, ex qua mendacium proceſſit, obtinuerunt. Quare *Auguſtinus* loquens de obſtetricibus Aegyptiacis, aſſerit *lib. contra Mend. cap.* 15. in illis remuneratam eſſe *benignitatem mentis, non iniquitatem mentientis*. Ad facta & verba Chriſti Domini, *quae imperitioribus mendacia videntur, figuratas eſſe ſignificationes*, advertit idem S. Doctor praeſertim in laud. libro *contra Mendacium*. De ſingulis vero difficultatibus, quae ex ſacra Scriptura in favorem mendacii producuntur, conſulendi ſunt *Auguſtinus* loc. cit. & *D. Thomas* 2. 2. *q.* 110. *art.* 3.

Porro duo hîc ſunt adnotanda, 1. Scripturae loca, quae pro tuendis mentis reſtrictionibus a Recentioribus obtruduntur, eadem eſſe, quae *Caſſianus* praeſertim *Col-*

lat. XVII. cap. 17. 19. 20. & 21. pro tuendis Mendaciis adducit. 2. *Licere veritatem occultare prudenter ſub aliqua diſſimulatione*, ut *Auguſtinus* dicit *in lib. de Mend. cap.* 10. *D.Thomas* 2. 2. *q.* 110. *art.* 3. *ad* 4.

Q. VI. *Quaenam ſint media, quibus veritas in magni momenti rebus occultetur, ſi urgeat juſtitia, Religio, aut caritas?*

R. Tria ex *Auguſtino*; nempe 1. *Silentium*: 2. *Aperta ſignificatio non valentis prodere veritatem*. 3. *Virtus fortitudinis non mentiendi, & non manifeſtandi veritatem uſque ad vitae ſacrificium*. *Auguſtinus lib. contra Mend. cap.* 10. Ceterum in adjuvandis proximis haec *Auguſtini* regula tenenda eſt cit. lib. *cap.* 17. *Faciat ergo homo etiam pro temporali hominum ſalute quod poteſt. Cum autem ad hunc articulum ventum fuerit, ut tali ſaluti conſulere, niſi peccando, non poſſit, jam ſe exiſtimet non habere quod faciat, quando id reliquum eſſe perſpexerit, quod non recte faciat*. Huc uſque magnus *Auguſtinus* ſuo prope divino ingenio. Recentiores vero limites ab *Auguſtino* poſitos infelici audacia ſuſtulerunt.

Q. VII. *Quaenam ſint Recentiorum ſubterfugia, ut veritas abſque mendacio occultetur?*

R. Sequentes. I. Locutio amphibologica ſeu aequivoca. II. Reſtrictio ſeu reſervatio mentalis. III. Uſus ſcientiae commu-

municabilis & incommunicabilis. IV. Locutio materialis. V. Tandem Falſiloquium.

Locutio amphibologica ea eſt, quae varios patitur ſenſus, & quam proferens praevidet ab audiente accipiendam in alio ſenſu, atque ipſe intelligit. E. G. Si quis interroganti de aliquo facto reſpondeat: *In hoc puncto non habeo quid dicam*: intelligendo de puncto temporis, quod tamen ab altero accipiatur de puncto materiae: vox *punctum* utrumque ſignificare poteſt, & tempus, & materiam.

Reſtrictio mentalis eſt locutio, quae profertur aliud intelligendo in mente, quam verba ſignificent. E. G. Si quis interrogatus an viderit Petrum, reſpondeat ſe eum non vidiſſe, ſubintelligendo non vidiſſe in agro.

Reſtrictio mentalis a Recentioribus diſtinguitur in pure mentalem, & mixte mentalem. Illa nullo modo ab aliis percipi poteſt, cum intra mentem ſiſtat: Haec ex adjunctis circumſtantiis innoteſcere poteſt.

Uſus ſcientiae communicabilis & incommunicabilis habetur, quando ex circumſtantiis apparet, verba ſumenda eſſe ſpectatâ tantum ſcientiâ loquentis communicabili: quia loquens duplicem gerit perſonam, ut dicunt de Confeſſario.

Locutio materialis habetur, quando a loquente verba proferuntur omni ſignificatione ſpoliata. E. G. Num habeas pecu-

niam mihi mutuandam, interrogatus rotunde reſpondeat, *non*, ſubintelligendo *dico verbum non*.

Falſiloquium eſt ſermo cum cogitatione animi non conveniens, quo quis utitur adverſus illum, cui nec jus perfectum, nec imperfectum eſt veritatem exigendi. E.G. Si quis curioſe ſciſcitanti, quantum quis pecuniae habeat, reſpondeat, ſe tam accurate non ſcire, falſum loquitur, nec tamen ideo mendax eſt; cum alter nec perfectum nec imperfectum jus habeat id ex illo ſciſcitandi. Contra ſi quis Magiſtratui cenſum acturo ita reſpondeat, mendax erit. Ita ſe explicat *Puſendorfius lib. I. cap.* 10. *de Offic. Hom. & Civ.* Differentia ergo mendacium inter, & falſiloquium eſt, quod illud ſemper cum laeſione juris alterius conjungitur: hoc vero minime; quin ad propriam, vel alterius utilitatem profertur.

At Recentiores poſt damnatas ab *Innocentio XI.* propoſitiones infra exſcribendas, ad defendendas ſe reſtringunt licitas etiam cum juramento, ſi juſta adſit cauſſa, reſtrictiones non pure mentales, nempe illas, quae ex circumſtantiis percipi poſſunt. Nos vero cum *Auguſtino*, qui has veritatis occultandae vias non agnovit

Aſſerimus, haec Juniorum inventa, vera eſſe Mendacia.

Prob.

Prob. Hujuſmodi locutiones a mente diſcrepant, & animo fallendi proferuntur. Ergo ſunt vera Mendacia. Adde, voces omnes duplicem admittere ſignificationem, materialem, & formalem, ut advertit *Grotius de J. B. & P. lib. III. cap.* 1. §. 17. *num.* 4. Quare in omni ſermone periculum eſt, ne alius reſervatione, ambiguitate me illudat; & quo quis eſt ingenioſior, eo facilius erit improbus ad fallendum.

De Falſiloquio idem dicendum: nam licet aliquando proximus jus non habeat veritatem exigendi; ex hoc tamen ſequitur, me non eſſe obligatum ad illam prodendam: ſed ſi loqui velim, non poſſum a veritate diſcedere. Qui ergo falſiloquium dicit, jus non laedit veritatem exigendi, ſed ordinem naturae pervertit, utendo verbis contra finem ad quem ſunt inſtituta: ideoque a prima veritatis regula diſcordat.

Accipe propoſitiones de Reſtrictione mentali ab *Innocentio* XI. damnatas. *Si quis vel ſolus, vel coram aliis ſive interrogatus, ſive propria ſponte, ſive recreationis cauſſa, ſive quocunque alio fine juret, ſe non feciſſe aliquid quod revera fecit; intelligendo intra ſe aliquid aliud quod non fecit, vel aliam viam ab ea in qua fuit, vel quodvis aliud additum verum, revera non mentitur, nec eſt perjurus.* num. 26.

Cauſſa juſta utendi his amphibologiis

eſt, quoties id neceſſarium, aut utile eſt ad ſalutem corporis, honorem, res familiares tuendas, vel ad quemlibet virtutis actum; ita ut veritatis occultatio cenſeatur tunc expediens & ſtudioſa. num. 27.

Qui mediante commendatione, vel munere ad magiſtratum, vel officium publicum promotus eſt, poterit cum reſtrictione mentali praeſtare juramentum, quod de mandato Regis exigi ſolet, non habito reſpectu ad intentionem exigentis, quia non tenetur fateri crimen occultum. num. 28.

Ex dictis collige Juramenta, quibus confirmantur reſtrictiones ſeu amphibologicae locutiones plurium Recentiorum, graviſſima eſſe perjuria. Patres enim abſolute damnant omnia Juramenta doloſa, ſeu verbis fallacibus & aequivocis prolata. *Illud ſane certiſſime dici non ambigo, non ſecundum verba jurantis, ſed ſecundum exſpectationem ejus, cui juratur, quam novit ille, qui jurat fidem jurationis impleri .... Unde perjuri ſunt, qui, ſervatis verbis, exſpectationem eorum, quibus juratum eſt, deceperunt. S. Auguſtinus epiſt.* 125. *ad Alipium.*

Quacunque arte verborum quiſquis juret, Deus tamen, qui conſcientiae teſtis eſt, ita accipit, ſicut ille, cui juratur, intelligit. Dupliciter autem reus fit, qui & Dei nomen in vanum aſſumit, & proximum dolo capit. S. Iſidorus lib. II. ſent. cap. 31.

Tan-

Tandem amphibologica locutio pugnat cum Juramenti fine. Juramenti enim finis eſt manifeſtatio veritatis; locutionis autem amphibologicae finis eſt veritatis occultatio. Ergo qui jurata locutione utitur, Juramenti finem pervertit, & ſacrilege eodem abutitur.

TRACTATUS

DE OBSERVANTIA FESTORUM.

Nota I. FEſtorum inſtitutio, atque hinc ad ea ſanctificanda obligatio, licet ſit de jure poſitivo, fluit tamen a jure naturali. Recta enim ratio dictat, certum tempus cultui divino deſtinandum eſſe: quod in Lege Veteri factum eſt per Sabbati inſtitutionem in memoriam creationis, & quietis divinae; in Lege vero Nova ab Apoſtolis in recordationem reſurrectionis Chriſti ſeptimo hebdomadae die primus ſubſtitutus fuit, qui & Dies Dominica fuit appellata.

Nota II. Olim diſputatum fuit, num diei Dominicae feſtum juris divini ſit, an Eccleſiaſtici. Sed hodie communi ſenſu juris eſſe Eccleſiaſtici docent Theologi cum *D. Thoma* 2. 2. *q.* 122. *art.* 4. *ad* 4. ubi haec habet: *Dicendum, quod obſervantia Diei Dominicae in Nova Lege ſuccedit obſervantiae Sabbati, non vi praecepti legis, ſed ex conſtitutione Eccleſiae, & conſue-*

ſuetudine populi chriſtiani. Hinc colliges praeceptum obſervandi feſta quoad ſubſtantiam quidem, ſeu quatenus vult aliquod tempus cultui divino deſtinandum, eſſe naturale, & adhuc obligare; quoad deſignationem autem Sabbati eſſe caerimoniale, & cum Moſaica Lege jam abrogatum; quoad deſtinationem vero diei Dominicae eſſe Eccleſiaſticum.

Nota III. Sunt & alia praeter diem dominicam feſta ex praecepto Eccleſiae celebranda in memoriam beneficiorum Dei, & in honorem Sanctorum; quibus quidem diebus feſtis Eccleſia praecipit eundem cultum, qui praecipitur diebus dominicis, ut conſtat ex ſenſu, & praxi Eccleſiae.

Feſta diebus dominicis addita, ne ſua nimia multiplicitate populorum profanationi exponerentur, *Urbanus VIII.* ſuo decreto edito anno 1642. ad praefinitum numerum reduxit; ita ut omnia Feſta, quae in eodem decreto non ſunt expreſſa, fuerint omnino antiquata; etſi prius ex voto obſervarentur, ut probabilius colligitur ex cit. decreto: data tamen facultate, ut in quolibet Regno, ſeu Provincia, & Civitate, aut Oppido poſſit Feſtum unius ex principalioribus Patronis ſub praecepto colendum deſignari. Poſtea a *Clemente XI.* anno 1708. additum fuit Feſtum Conceptionis B. Virginis, & in Calendario Nea-

politano etiam auctoritate Apoſtolica ad-dita fuerunt Feſta Sanctorum Auguſtini, Clarae, & Mariae Magdalenae Poenitentis. Tandem anno 1748. *Benedictus XIV.* alia via frequentiam Feſtorum imminuit. Nam Feſtis quibuſdam diebus minus ſollemnibus opera ſervilia exerceri poſſe permiſit, ut videre eſt in ſua Bulla, quae incipit, *Cum ſicut*, data pro Regnis utriuſque Siciliae.

Nota IV. Feſtorum inſtitutio cum ſit actus ſpiritualis juriſdictionis (reſpicit enim Dei cultum, animarumque bonum) ad eos pertinet, quibus ſpirituale Eccleſiae regimen demandatum eſt. Hinc indicere Feſta, quae ubique terrarum populum Chriſtianum obligent, ſpectat ad Concilium Generale, & ad ſummum Pontificem. Poſſunt etiam Epiſcopi dies Feſtos in propria Dioeceſi inſtituere, accedente tamen Cleri, & populi conſenſu; ut ex *Cap.* Pronuntiandum, *de Conſecratione diſt.* 3. colligit *S. Antoninus par. II. tit. 9. cap.* 7. Et recte, quia in Feſtorum inſtitutione politica Civitatis negotia interrumpuntur.

Nota V. Praeceptum dies feſtos ſervandi obligat ſub mortali, etiam praeciſo ſcandalo, & contemtu; tum ex communi ſenſu Doctorum, & fidelium perſuaſione; tum quia ejus materia gravis eſt, & ad Dei cultum pertinet. Hinc contrariam opinionem damnavit *Innocentius XI.* in ſequen-

quenti prop. *Praeceptum ſervandi feſta non obligat ſub mortali, ſepoſito ſcandalo, ſi abſit contemtus.*

Nota VI. Tempus, quo incipit diei feſti obligatio, eſt a media nocte ad alteram uſque proxime ſequentem. Res facti eſt, quae ex conſuetudine habetur, eique ſtandum.

Nota VII. Tandem in praecepto ſervandi Feſta exterior Dei cultus praecipitur, qui tamen fructus ſit & effectus cultus interni. Vide *D. Thomam* 2.2. *q.* 112. *art.* 4. *in c.*

Ad cultum vero ſervandum duo praecipue in Eccleſia jubentur; nempe ceſſatio operum ſervilium, & Miſſae auditio. Hinc in negativum, & affirmativum praeceptum iſtud Summiſtae diſtinguunt: *Negativum*, quatenus quaedam opera, ne illis diebus fiant, prohibet: *Affirmativum*, quatenus quaedam ut fiant, praecipit. His poſitis, ſit.

CAP. I.

CAP. I.

De Ceſſatione ab opere ſervili.

Nota I. TRiplex operum genus in homine datur, *ſervile* ſcilicet, *liberale*, & *commune*.

Servile opus dicitur, quod principaliter ad corporis utilitatem refertur, & per ſervos fieri ſolet: ut terras colere, fabricare, ſculpere, & univerſim omnia artium mechanicarum opera.

Liberale eſt, quod principaliter refertur ad animum, ad mentem ſcilicet inſtruendam, & communiter a liberis, & nobilibus exercetur: ut legere, ſcribere, docere, canere, inſtrumenta muſica pulſare, dare conſilia, & reſponſa, linearum domus, munimenti, picturae, vel operis textorii adumbrationem ducere. Ita *Cellator Andegavenſis tom. II. in Decalogum*.

Commune dicitur, quod ſervis perinde, ac liberis competit: ut iter agere, venari, piſcari, ludere, & ſimilia.

Nota II. Triplex porro opus ſervile diſtinguitur a *D. Thoma* 2. 2. *q.* 122. *art.* 4. *ad* 3. nimirum *religioſum*, quod famulatum Deo praeſtat; *vitioſum*, quo homo peccato inſervit; & *humanum*, ſive me-

cha-

chanicum, quo homo homini ſervit.

Nota III. Sunt & alia opera, quae licet ſervilia non ſint, lege tamen diebus feſtis fieri prohibentur. Cujuſmodi ſunt mercatus, & judicia forenſia. De his omnibus diſtinctis paragraphis aliqua ſunt diſputanda.

§. I.
De Opere ſervili vitioſo, ſive de peccato diebus feſtis perpetrato.

Nota. Acriter inter Theologos diſputatur, an adſit ſpeciale praeceptum, prohibens peccatum die feſto; ita ut vi hujus praecepti peccatum mortale die feſto perpetratum ſpecialem habeat malitiam neceſſario in Confeſſione exprimendam. Pro affirmativa ſententia ſtant veteres Theologi, praeſertim *Albertus Magnus*, *D.Thomas*, *S. Bonaventura*, *Alexander Alenſis*, *Nicolaus de Lyra*, *S. Antoninus*; inter Recentiores *Genettus*, *Natalis Alexander*, *Henricus a S. Ignatio*, *Pontas*, aliique. Negativam communiter propugnant acuti, & benigni Recentiores. Sit ergo

Prop. Unica.

Cum venerabili antiquitate dico adeſſe ſpeciale praeceptum, prohibens peccatum die feſto; ita ut vi hujus praecepti, peccata mortalia externa, praeſertim ebrietates, rixae, fornicationes, & cetera hujuſcemodi,

di, novam ſpeciem malitiae mortalis contra Religionem induant, neceſſario in Confeſſione manifeſtandam.

Prob. I. Adeſt ſpeciale praeceptum die feſto vacandi ab opere ſervili. Ergo & abſtinendi a peccato. Prob. conſeq. Peccatum eſt opus maxime ſervile, juxta illud Chriſti *Joan. VIII. Omnis, qui facit peccatum, ſervus eſt peccati*. Ergo &c. Ita ratiocinatur *Auguſtinus*, qui *Tract.III. in Joan.* haec habet: *Spiritualiter obſervat Sabbatum Chriſtianus abſtinens ſe ab opere ſervili. Quid eſt ab opere ſervili? a peccato: & unde probamus? Dominum interroga: Omnis, qui facit peccatum, ſervus eſt peccati.*

Dices: Peccatum eſt quidem opus ſervile, ſed metaphoricum, & generali lege prohibitum; non vero ſpeciali praecepto de ſanctificatione feſtorum, quae proprie reſpicit opus ſervile mechanicum, quod corporalibus laboribus exercetur. Ergo vi hujus praecepti hoc, non illud proprie prohibetur.

R. Ultro fatemur peccatum eſſe opus ſervile metaphoricum. Ergo non eſt materia hujus praecepti, negatur conſequentia: quod ſic probatur.

Prob. II. Opus ſervile mechanicum ideo feſto die prohibetur, quia opponitur divino cultui, quem cultum Deo debitum potiſſimum hoc praecepto juberi docet *D. Tho-*

Thomas 2. 2. *q.* 122. *art.* 4. *in c.* Atqui peccatum mortale eidem cultui maximo eſt impedimento. Ergo &c. Ita argumentatur *D. Thomas* loc. cit. *Quia magis homo impeditur a rebus divinis per opus peccati, quam per licitum, quamvis ſit corporale; ideo magis contra hoc praeceptum agit, qui peccat die feſto, quam qui aliud corporale opus licitum facit . . . Non autem qui peccat venialiter in Sabbato contra hoc praeceptum facit, quia peccatum veniale non excludit ſanctitatem.* Vide *Catechiſmum Romanum par.III. de 3.Praecepto num.* 11.

Dices I. Peccatum potius opponitur fini praecepti, quam ejus ſubſtantiae. Sed finis praecepti non cadit ſub praecepto. Ergo peccatum mortale proprie, & immediate praecepto ſanctificationis non opponitur.

R. diſt. Minorem. Si ſermo ſit de fine externo operantis, concedo. Secus de fine ipſius operis, praeſertim ſi ſpecialis ſit, ac proxime intentus. Unde cum in hoc praecepto agatur de cultu exteriori certis diebus, debuit maxime vetari peccatum; quod divini cultus praecepto opponitur. Peccatum enim mortale hominem efficit ineptiorem ad hunc cultum Deo rependendum, quam opera ſervilia mechanica.

Dices II. Hujuſmodi aſſertio repugnat pra-

xi fidelium, quibus uſus non eſt hanc circonſtantiam confiteri, & Confeſſariis, qui de ea interrogare poenitentes ne cogitant quidem.

R. Hoc provenit defectu inſtructionis in poenitentibus, & ex adhaeſione ad ſententiam oppoſitam in Confeſſariis. Ceterum *D. Bonaventura in opuſculo*, cui titulus, *Confeſſionale de Circumſtantiis*, *cap. XI. part.* 20. docuit hanc circumſtantiam in Confeſſione detegendam eſſe, dicens: *Interrogandus eſt poenitens de tempore, quo peccatum perpetravit, utrum videlicet in tempore feſtivo, vel non feſtivo*. Et rationem reddit *D. Antoninus par. II. tit.* 19. *cap.* 10. §. 2. *Peccatum mortale commiſſum die feſto eſt multo gravius, quam alia die. Nam ultra propriam deformitatem, puta furti, vel fornicationis, habet ſpecialem deformitatem ex illa circumſtantia temporis ſacri, qua feſtum violatur*. Hinc, ut dicit *Nicolaus de Lyra in Exodum Cap.XX. non ſolum is agit contra unum praeceptum, ſcilicet non maechaberis, aut illud, non furtum facies; ſed etiam contra illud de ſanctificatione Sabbati*.

Dixi, *praeſertim ebrietates, rixae, fornicationes &c.* cum haec crimina ineptiorem reddant hominem ad cultum Deo praeſtandum. Hinc multi Recentiores, nobiſcum ſentientes, excludunt omnia peccata interna, & plura externa, quae ſi die

fe-

feſto committantur, in communi aeſtimatione gravem injuriam ſacro tempori non irrogare cenſentur.

Ad ſcrupulos tollendos monet *Concina*, *poenitentes non eſſe vexandos, quod in praeteritis Confeſſionibus hanc temporis ſacri circumſtantiam omiſerint: quoniam in iis ſumus, in quibus ignorantia excuſare valet: Propterea*, ſequitur laudatus Theologus, *ſollicitandi minime ſunt poenitentes, ut totam vitam revolvant, ut examen generale inſtituant, quo valeant has circumſtantias deprehendere . . . . Satis eſt, ſi dum alia confitentur peccata, ſimul exponant, ſe elapſo tempore frequenter diebus ſacris peccaſſe, nec debitum confitendi cognoviſſe hanc circumſtantiam: quapropter nunc ſe de omnibus confiteri, & de omnibus peccatis diebus feſtis perpetratis ſe ſummopere dolere.*

§. II.
De Opere ſervili mechanico.

Nota. Certum eſt 1. opera vere ſervilia Chriſtianis prohibita eſſe diebus feſtis. 2. Prohibitionem hanc non adeo ſeveram, & generalem Chriſtianis praeſcribi, ut olim Judaeis praecipiebatur, ut eis ne cibos quidem coquere, vel praeparare liceret die Sabbati; ſed id fiebat die praecedenti, qui propterea *Paraſceve*, ut pluri-

ribus viſum eſt, dicebatur. Vide *D. Thomam* 2. 2. *q.* 122. *art.* 4. *ad* 4.

Inſuper multa ſunt opera, quae num ſervilia ſint, & die feſto vetita, inter Theologos diſputatur. Ut igitur dignoſcatur, quaenam die feſto vetentur, & quaenam permittantur, ſit

Prop. I.

Graviter peccat qui die feſtó ſive pretii, ſive recreationis gratiâ opus ſervile exercet; niſi rationabilis cauſſa, aut legitima conſuetudo excuſet.

Prob. Quia obligatio die feſto ceſſandi ab opere ſervili gravis eſt, ut conſtat ex praxi, & ſenſu fidelium. Ergo graviter peccat qui illam violat.

Dixi 1. *ſive pretii, ſive recreationis gratiâ*. Quia finis operantis naturam operis haud permutat.

Dixi 2. *niſi rationabilis cauſſa*, nempe pietas, neceſſitas, aut levitas materiae, de quibus infra.

Dixi 3. *aut legitima conſuetudo*. Quia conſuetudo, quando eſt legitime introducta, a culpa excuſat, & legem tollit.

Hinc licet in feſtis praeſtare opera, quae ſunt neceſſaria ad uſum quotidianum: ut coquere cibos, lectos ſternere, purgare domum, aut veſtes, utenſilia culinaria lavare, & ſimilia. Ratio, tum quia non eſt ita arta prohibitio die feſto operandi apud Chriſtianos, ſicut apud Judaeos die Sabba-

bati, ut ex *D. Thoma* ſupra retulimus; tum quia ita fert fidelium conſuetudo. Idem multi docent de panis confectione, vel quia panis confectio reducitur ad praeparationem cibi diurni, vel quia adeſt legitima conſuetudo illum conficiendi, praeſertim ſi agatur de publicis piſtoribus, ut plurimi teſtantur. Idem multi docent ex conſuetudine ubique fere tolerata, de tonſione barbae, praeſertim ſi ſermo ſit de agricolis, aliiſque, qui profeſtis diebus nequeunt ſine gravi incommodo adire barbitonſores: cum tonſio barbae inter ea, quae ad corporis ſalutem vel decentia vel neceſſaria ſunt, recenſeatur. Idem alii dicunt de calceantibus novos calceos. Verum in his, aliiſque innumeris circa hanc materiam difficultatibus vix abſoluta reſponſio dari poteſt, cum ex variis circumſtantiis pendeat deciſio.

Opera, de quibus dubitari ſolet, an ſint ſervilia, ideoque die feſto prohibita, ſunt pictura, iter, piſcatio, venatio: Nos ſequentibus quaeſtiunculis diſcutiemus.

Q. I. *An liceat pingere die feſto?*

R. Neg. Ita communiter contra aliquos. Quia ars pingendi communi aeſtimatione eſt mechanica; non enim tendit ad inſtructionem mentis, ſed ad aſſimilandas rerum imagines: quod pro certo habeas, ſi ſermo ſit de arte non pingendi, ſed tingendi; ut qui aſſeres, vel pannos colorat,

vel

vel parietes dealbat. Mechanicis artibus accenſenda eſt ars ſculptoria, ſive ſculpatur in marmore aut metallo, ſive in creta aut ligno. Idem dic de acu pingentibus. Nam communi aeſtimatione artificialia iſthaec mechanica reputantur, ſive penicillo, ſine ſcalpro, aut acu fiant.

Q. II. *Utrum venari, aucupari, piſcari ex genere ſuo ſint opera ſervilia; ideoque jure communi diebus feſtis prohibita?*

R. Affir. ut colligitur ex *Cap.* Licet, *de feriis*, ubi *Alexander III.* urgente ſola neceſſitate, piſcandi exercitium impertitur. Ergo ſublata neceſſitate, piſcatio eſt illicita. Adde Pontificem non abſolute diſpenſare, ſed 1. majora feſta excipere. 2. onus imponere, ut ſcilicet *poſt factam capturam Eccleſiis circumpoſitis, & Chriſti pauperibus congruam portionem faciant.*

Venatio vetatur in *Concilio Meldenſi Cap.* 77. & in *Capitularibus Caroli Magni Cap.* 22. Verum ex conſuetudine venatio, & piſcatio non videtur illicita; modo ſit moderata, nempe ſine magno labore, & tempore. E. G. Si quis piſcatur arundine, leporem inſequitur cum uno, aut altero cane, aucupatur retibus exiguis; modo haec fiant ſine diſpendio eorum, quae neceſſaria ſunt ad piam feſtorum obſervationem.

Q. III. *Num ſit licitum feſtis diebus iter facere pedibus, equo, navi, curru,*

le-

lecticâ ab hominibus delatâ?

R. Affir. Quia iter facere vel opus ſervile non eſt, vel ob invectam conſuetudinem viatores excuſantur. Unde licebit etiam opera ad id neceſſaria, atque inſervientia praeſtare: ut equos parare, lecticae vel currui adaptare, in mari remigare &c.

Ducere tamen plauſtra, vel jumenta onuſta, opus ſervile eſt. Quare abſque neceſſitate illud inchoare feſto die conceſſum non eſt, tametſi licitum ſit iter inceptum perſequi. *S. Antoninus.*

Prop. II.

Opera liberalia, vel communia feſtis diebus probibita non ſunt.

Prob. Eccleſia prohibet tantum opera ſervilia. Ergo cetera permittuntur.

Hinc per ſe licitum eſt ſtudio vacare, diſputare, legere, vel componere libros, docere quaſcunque ſcientias etiam ob lucrum; quia hujuſmodi actus ad artes liberales pertinent.

Item advocatum conſulere, conſilia dare in ſcriptis, uti Amanuenſi ad componendas lectiones, conciones, juris allegationes, dati & accepti rationes facere. & illas ex diariis in alios libros tranſcribere; quia haec opera liberalia ſunt.

Dubitatur de eo, qui ex inſtituto artem tranſcribendi lucri cauſsâ exercet, vulgo *cōpiſta*, & de typographo characteres ordinante. Pri-

Primum communiter excuſant, praeſertim Recentiores. Secundum communiter damnant, ſi die ſacro laboret; quod certum eſt apud omnes de exprimente literas torculari.

Die Feſto bellare, exercere milites, neceſſitas, vel invecta conſuetudo excuſat. Idem docent de arte digladiandi.

Q. IV. *An choreae, ludi ſcenici, idque genus ſimilia ſint die feſto Chriſtianis vetita?*

R. Affir. inſpectis tamen omnibus circumſtantiis.

Prob. Conſtat ex Patribus, variiſque Conciliorum canonibus, ita ut antiqua, & praeſens Eccleſiae diſciplina in hac prohibitione conformis ſit, & in ſuo vigore perduret, ut obſervat *Boſſuetius in opuſculo adverſus Comoedias*, §. 30. Hinc colliges, haec & ſimilia oblectamenta eſſe prohibita non ſolum jure naturae ob periculum peccandi, verum etiam Eccleſiaſtica lege, ob ſacri diei profanationem. Duo vero hîc opponuntur, conſuetudo, & Magiſtratus auctoritas, qui cum poſſint talia ſpectacula impedire, non impediunt.

Ad I. R. non eſſe conſuetudinem, ſed corruptelam, cum agatur de re, quae fovet occaſiones peccandi. Nam talia oblectamenta, inſpectis omnibus circumſtantiis, ſunt malorum ſeminaria, libidinum, rixarum, ebrietatum, & commeſſationum ſcaturigines.

Ad.

Ad II. R. haec a ſapienti Magiſtratu tolerari, non vero approbari; cum civilis prudentia ad majora mala vitanda multa tolerare cogat, quae tamen ex hac politica permiſſione licita non evadunt. Audi laudatum Theologum loc.cit. *Neque credendum eſt, aliquid propterea fieri licitum, quod ob duritiam humani cordis toleratur: aut Deum judicare inſtar hominum, ut quemadmodum politica ratio multa permittere cogit ſupremos Civitatis Moderatores, ita Deus quoque haec eadem connivendo, indulgendoque praetereat.*

Dixi, *inſpectis omnibus circumſtantiis*, nempe perſonarum, loci, temporis, argumenti poëmatis &c. Nam ſaltatio non eſt de re mala. *David ſaltabat totis viribus ante Dominum*, dicitur *II. Regum VI. & Domino placebat*, ut patet ibid. Unde dicimus choreas interdum licitas eſſe, modo comites habeant haſce conditiones a *D. Thoma* praeſcriptas in *Cap. III. Iſaiae*. *Iſtae circumſtantiae videntur in ludo choreali obſervandae, ut non ſit perſona indecens, ſicut Clericus, & Religioſus; ut ſit tempore laetitiae, ut . . . . in nuptiis, & hujuſmodi; ut fiat cum perſonis honeſtis, & cum honeſto cantu; & quod geſtus non ſint nimis laſcivi*. Hinc nec ipſe *Concina* damnare audet choreas, quae in paternis aedibus, vel in nuptiis inter conſanguineos in ſignum innocentis laetitiae ducuntur.

Idem dic de comoedia, quae etiam innocenter repraeſentari poteſt, ut fieri aſſolet in Collegiis, in quibus comoediae juvenum mores ridendo caſtigant, eoſque inſtruunt ad publice dicendum ſine periculo, cum nulla in ſcenam alioquin honeſtam prodeat perſona muliebris, aut muliebriter veſtita. Hanc vel ſimilem comicam repraeſentationem nec *Boſſuetius* ipſe reprobat in *cit. Opuſculo Cap.* 35.

Ex his vide diſcrimen inter doctrinam Caſuiſtarum, & noſtram ſententiam. Caſuiſtae enim abſolute pronuntiant choreas, ſaltationes, comoedias non eſſe opera ſervilia, neque ſuo genere peccata mortalia; ideoque feſtis diebus licita. Nos contra aſſerimus hujuſmodi oblectamenta, inſpectis omnibus circumſtantiis, vetita eſſe jure quidem naturali; cum hominem ad peccatum inclinent; Eccleſiaſtica vero lege, ut ſacri temporis profanationes.

§. III.

De Opere ſervili religioſo.

Nota. Inter Opera corporalia divino cultui dicata, quaedam *proxime* ad ipſum divinum cultum ſpectant, & ſunt geſtare crucem in ſupplicatione, ſtatuas deferre, pulſare campanas, organa ad divina Officia &c. Quaedam vero *remote*, ut ſunt ornare aulaeis templum, tabulata ad ſollemni-

tatem erigere. Tandem ſunt & alia, quae ita *remote* concurrunt, ut nonniſi *ex operantis intentione* ad utilitatem & cultum templi cedant: ut agros Eccleſiae colere, arare, ligna & lapides ad templi conſtructionem conquirere, deferre, & cetera id genus. De iis omnibus inter Theologos diſputatur, num ſint licita die feſto, pro cujus ſolutione ſit

Propoſitio.

Opera corporalia, quae proxime ad divinum cultum excitant, die feſto ſunt licita: quae vero remote, non debent abſque rationabili cauſſa in diem feſtum differri: illa tandem, quae ſolum ex intentione operantis in utilitatem templi cedunt, ſunt omnino ſervilia, & prohibita.

Prob. 1. pars. Quia ſi haec opera eſſent die feſto prohibita, prohibitio eſſet contraria fini praecepti; nam ideo abſtinemus ab opere ſervili, ut divino ſervitio vacemus. Unde hujuſmodi ſervitus potius opus eſt latriae, quam divino cultui adverſa. Hinc *Matth. cap. XII.* dicitur, *Sabbatis Sacerdotes in templo Sabbatum violant*, ideſt corporaliter in Sabbato operantur, *& ſine crimine ſunt*. Ita *D. Thomas* 2. 2. *q.* 122. *art.* 4. *ad* 3.

Prob. 2. pars. Haec opera remote tantum ſe habent ad cultum divinum. Ergo non ſufficit ſola ratio religionis, ſed requiritur alia rationabilis cauſſa, ut licite

& abſque ulla culpa in diem feſtum transferri queant. Ita *Cajetanus*, aliique non ignobiles Theologi.

Hinc abſque rationabili cauſſa die feſto non licet aulaeorum opificibus, tapetibus ornare Eccleſiam, moles artificioſas ad exponendam Euchariſtiam conſtruere, condere ſepulcra, praeſepia &c.

Dixi, *non poſſe fieri haec opera abſque ulla culpa die feſto, niſi adſit rationabilis cauſſa*. Nam aliqui docent, eos, qui abſque rationabili cauſſa ejuſmodi opera diebus feſtis exſequuntur, peccare mortaliter; alii vero venialiter. At haec deciſio ex variis circumſtantiis colligi debet.

Prob. 3. pars. Tertii generis opera de ſe ſervilia ſunt, ideoque prohibita. Ratio enim pietatis extrinſeca eſt, & remota; cum ex intentione operantis ſolum ad cultum divinum ſpectent. Ergo ob ſolam cauſſam exercendae pietatis permitti non poſſunt.

Hinc licitum non eſt agricolis, aliiſque artificibus operas ſuas diebus feſtis impendere, nempe exſtruere templa, parietes Eccleſiae dealbare, ſerta pro altaribus conficere, mappas, & corporalia lavare, agros Eccleſiae colere &c.

§.IV.

§. IV.
De Mercatu diebus feſtis vetito.

Nota. Mercatus nomine tria intelligi poſſunt, 1. Univerſales ſollemneſque nundinae, vulgo dictae *Fiera*, quae ſemel, vel bis in anno celebrari ſolent. 2. Nundinae particulares de quibuſdam rebus uſualibus, vulgo *Mercato*, quae ſemel, vel bis in hebdomada habentur. 3. Ipſe actus mercandi, id eſt rerum emtiones, & venditiones.

Propoſitio.

Nundinae ſive univerſales & annuae, ſive particulares & hebdomadariae, ſive actus mercandi diebus feſtis communi jure prohibentur: attamen in hac re conſuetudo locorum attendenda eſt.

Prob. ex *Cap.* Omnes, *Tit. 9. de Feriis: Omnes dies dominicos a veſpera in veſperam cum omni veneratione decernimus obſervari, & ab omni illicito opere abſtinere, ut in eis mercatum minime fiat.* Non quia vendere, & emere ſit opus ſervile, ideoque vetitum diebus feſtis: ſed quia actiones hujuſmodi impediunt & diſtrahunt Chriſtifideles a cultu divino, ad quem dies feſti ſunt inſtituti. Ita *Umbertus de Romanis* in egregio opere *De Eruditione Religioſorum Praedicatorum lib. II. Tract. 2. num. 92.*

Dixi, *attamen in hac re conſuetudo locorum attendenda*. Hinc nundinae univerſales ex conſuetudine jam recepta etiam die feſto celebrantur: nundinae vero particulares ſi non ubique, in multis tamen locis permittuntur; ita ut Jus Canonicum ad nundinas quod attinet ſive annuales, ſive hebdomadarias, videatur abrogatum, ait *Concina*. Quoad actum mercandi conſuetudo etiam in hoc magna ex parte legem abrogavit. Hinc in feſtis vendi permittuntur quae ſunt neceſſaria ad quotidianum uſum, puta venditiones, & emtiones panis, vini, carnium, fructuum, aliorumque id genus. Item excuſantur venditiones, quae fiunt in parvis oppidis; quia profeſtis diebus nulli forent emtores, & in ruſticorum, ac pauperum commodum communiter exercentur.

Minime vero excuſantur mercatores, qui apertis officinae januis notabilem partem diei feſti in emtionibus, & venditionibus inſumunt; cum hae publicae venditiones vetentur ſub mercatus nomine, nec contraria conſuetudo obtineat.

An nomine mercatus intelligantur etiam prohibitae aliae negotiationes, ut locationes, conductiones, & ſimiles contractus, ſunt qui ajunt, ſunt qui negant. Hinc docent multi die feſto licitos eſſe omnes contractus, modo fiant ſine inſtrumentis, & judicis auctoritate; ideoque ven-

dia

ditionem magni momenti factam cum ſollemnitate damnant de mortali. Hinc Notarii apud nos petere ab Ordinario aſſolent licentiam die feſto inſtrumenta conficiendi.

§. V.
De Judicio forenſi diebus feſtis vetito.

Nota. Judicium forenſe, quod dicitur etiam *placitum*, & *ſtrepitus judicialis*, omnes illas comprehendit actiones, quae ad deciſionem cauſſarum tam civilium quam criminalium, tam ſecularium quam eccleſiaſticarum ſpectant.

Porro judicii forenſis tres partes ſunt, *inchoatio*, *proceſſus*, & *terminus*.

Inchoatio cauſſae fit per Rei citationem. *Proceſſus* fit per cauſſae cognitionem, examinatis & juratis teſtibus, & exhibitis inſtrumentis. *Terminus* tandem habetur per ſententiae prolationem.

Sunt & aliae actiones forenſes, quae *extrajudiciales* dicuntur, & ſine judiciali ſtrepitu habentur: ut litem amicabiliter componere, judicem informare; ex his, quaenam die feſto ſint vetita, ſequenti propoſitione decernimus.

Propoſitio.

Strepitus omnis judicialis die feſto prohibetur, ita ut actus judiciales eo die habiti, non ſolum ſint illiciti, verum etiam in-

invalidi; *niſi tamen neceſſitas urgeat*, *vel pietas aliter ſuadeat*.

Prob. Ita expreſſe habetur in *Cap.* Conqueſtus *de feriis*. *Debet judicialis ſtrepitus diebus conquieſcere feriatis*, *qui ob reverentiam Dei noſcuntur eſſe inſtituti*. Id etiam prohibetur in jure civili, uti habetur ex toto *Tit. C. de feriis*.

Dixi 1. *ita ut judiciales actus &c.* Ita clare legitur in cit. *Cap.* Conqueſtus: ubi *nec proceſſus habitus teneat*, *nec ſententia*, *quam contingit diebus hujuſmodi promulgari*.

Imo nec Partes huic conſtitutioni renunciare poſſunt, ut judicium inſtituatur.

Dixi 2. *niſi tamen neceſſitas urgeat*; puta ſi teſtis alio tempore haberi nequeat, vel ſi periculum immineat, ne juſtitia impediatur.

Dixi 3. *vel pietas aliter ſuadeat*; puta jus dicere pro cauſſis pauperum, pro detentis in carceribus, pro curatoribus, ac tutoribus dandis vel conſtituendis.

Hinc I. illiciti, & invalidi ſunt ſequentes judiciales actus die feſto habiti, nempe 1. citatio partis, ſub qua venit mandatum judicis de citando reo, & hujus mandati exſecutio. 2. Formatio proceſſus ſeu cognitio cauſſae, ſub qua venit interpoſitio jurisjurandi, & teſtium depoſitio. 3. Sententiae prolatio, & exſecutio; cum hujuſmodi actus ad Judicialem ſtrepitum pertineant.

Hinc

Hinc II. die feſto ſequentes actiones permiſſae ſunt; offerre nimirum judici ſupplicem libellum, ipſum informare, litem amicabiliter componere; cum ſine ſtrepitu forenſi fiant. Item licita eſt appellatio a judicis ſententia, cum ſit licitum qualibet die ſe defendere.

Idem docent de ſententia excommunicationis, ſuſpenſionis, & interdicti; quia hujuſmodi ſententiae medicinales ſunt, quae animae bonum inſpiciunt. Idem dicendum de abſolutione ab excommunicatione, de diſpenſationibus, privilegiis, proviſionibus, beneficiorum collationibus, & aliis voluntariae juriſdictionis actibus, qui die feſto permittuntur; cum ſine ſtrepitu judiciali fiant.

De juramento die feſto praeſtando docent, vetitum eſſe ex *Cap.* Omnes, *de feriis*, modo ſit juridicum, & ſollemne: licitum vero eſſe, ſi privatum, & extrajudiciale; cum juramenta privata nullo modo perturbent diei feſti ſollemnitatem.

§. VI.
De Cauſſis excuſantibus ab obſervatione praecepti feſtis diebus opera ſervilia prohibentis.

Nota. Certum eſt apud omnes, dari cauſſas excuſantes ab onere abſtinendi die feſto ab operibus ſervilibus. Hujuſmodi

enim praeceptum cum ſit Eccleſiaſticum, non obligat cum gravi damno.

Q. I. *Quaenam cauſſae excuſant ab obligatione omittendi opera diebus feſtis prohibita?*

R. Plures a Theologis enumerantur. I. Eſt *Conſuetudo approbata*. Haec enim excuſat ab humanis legibus; quia ſi legitima eſt, legem ipſam abrogat. Sed vide, ne ſub conſuetudinis larva abuſus, & corruptelae occultentur: quae vero, introducta jam conſuetudine, permittantur, vide §. II.

II. Eſt *Pietas erga Deum*; modo opera proxime excitent divinum cultum. Vide dicta in §. III.

III. Eſt *Caritas erga proximum*. Hinc licet ſepelire mortuos, nudos operire, curare infirmos. Quare excuſantur Pharmacopolae, Medici, Chirurgi, modo conficiant medicamina eo die neceſſaria.

IV. Eſt *Utilitas publica*. Sic operari licet ad communem laetitiam, & ſplendorem, ut in adventu principis, aut ex cauſſa victoriae, aut nuptiarum, arcus triumphales perficere; ignes artificioſos exſtruere, aulaea ordinare &c.

V. Eſt *Neceſſitas propria*, *vel aliena ſpiritualis*, *vel corporalis*, quae praeveniri non potuit, dum ſcilicet ſine gravi damno opus aliquod omitti, aut differri nequit. *Sabbatum enim propter hominem factum eſt*,

eſt; *non homo propter ſabbatum*, ait Chriſtus, *Marci cap. II.* 27. Sic excuſantur 1. pauperes, qui clam, & ſine ſcandalo laborant, audito divino Officio, quando aliter ſe, ſuamque familiam alere non poſſunt.

2. Famuli, & ancillae, aliaeque perſonae ſubjectae, quae die feſto laborare coguntur a dominis, parentibus, quando renuere non valent ſine timore gravis damni, aut gravis indignationis; modo id non praecipiatur in diei feſti contemtum, cum hoc in caſu etiam cum vitae diſpendio a labore debeant abſtinere.

Item licitum eſt famulis, aliiſque ſimilibus die feſto ſuas veſtes reficere, cum id aliis diebus non permittitur ab heris.

3. Inſtauratores pontium, viarum publicarum, & ſimilium, quae moram non patiuntur.

4. Piſcatores alecum, thynnorum, & ſimilium piſcium, qui brevi tempore excurrunt.

5. Naucleri pendentes a ventis.

6. Sartores, qui quas veſtes profeſtis diebus perficere non potuerunt, eas diebus feſtis abſolvunt: quando ob ſollemnitatem nuptiarum, aut exequiarum, earum veſtium uſus urgeat, ita ut ex earum defectu ſcandala & rixae orirentur: qui tamen peccant, ſi ſuâ ſe culpâ in eam neceſſitatem conjecerint.

7. Coquentes vitrum, ſaponem, calcem, tegulas, ollas, & ſimilia, quarum coctio plures dies requirit, ſi in opere jam inchoato diebus feſtis continuent; quia ex interruptione grave, & inevitabile damnum ſequeretur. Haec autem opera poſſunt aliquando etiam die feſto inchoari, nempe ad vitandum grave damnum; ideo harum, & ſimilium difficultatum reſolutio frequenter pendet ex circumſtantiis, & judicio prudentum.

8. Agricolae, qui tempore meſſis, & vindemiae ſegetes metunt, & triturant, vel fructus, aut uvas colligunt, fenumque ventorum, grandinis, & pluviarum ſubducunt periculo.

An liceat die feſto laborare ad vitandum otium?

R. Communiter negant; niſi urgeat tentatio, quae aliter vinci non poteſt, niſi laborando, quod raro accidit.

Q. II. *An in praecepto opera ſervilia diebus feſtis vetante, detur parvitas materiae?*

R. Affir. Nam qui leviter praeceptum infligit, leviter peccat.

Q. III. *Quaenam temporis pars in hac tranſgreſſione parvitas materiae cenſeatur?*

R. Cum diſt. In judicio forenſi, & mercatu quantitas materiae non ſolum ex quantitate temporis, ſed etiam ex qualitate operis deſumitur. Sic brevis agitatio li-

litis in re magni momenti, & prolatio ſententiae eſt gravis culpa.

In operibus vero ſervilibus labor per duas horas integras abſolute loquendo eſt materia gravis, & peccatum mortale: materia levis, & veniale peccatum, ſi labor infra duas horas terminetur. Sed hoc temporis ſpatium rectius determinabitur ex circumſtantiis, nempe ex ſtatu perſonae, ex illius conſcientiae ratione, ex conſuetudine vetiti laboris &c.

Porro illud advertendum, gravitatem materiae etiam ex unione, & integritate morali deſumi debere. Sic graviter peccat dominus mandans ſex ſuis famulis, ut die feſto per horam laborent, quia hae ſex horae integram materiam gravem conſtituunt reſpectu domini mandantis, in cujus juſſione moraliter uniuntur: & hoc verum eſt, ſive ſimul, ſive ſucceſſive famuli domini imperio laborent.

Q. IV. *Quinam diſpenſare valeant ad laborandum die feſto?*

R. 1. Romani Pontifices, 2. Epiſcopi, vel quaſi epiſcopalem poteſtatem habentes, etiam in feſtis communibus. 3. Parochi, quando non datur facilis acceſſus ad Epiſcopum, ſed tantum ad tempus, & pro aliquo particulari caſu.

CAP.II.

C A P. II.

De Obligatione die feſto Miſſam audiendi.

HActenus de ceſſatione ab opere ſervili, age & de cultu die feſto praeſtando videamus. Cultus iſte jure naturali, ac divino nullo actu definitus eſt. Eccleſia tamen illum definivit, praecipiendo Miſſae auditionem. Itaque de hac obligatione hoc capite aliqua ſunt diſputanda, & I. quidem de Natura, & obligatione praecepti Miſſam die feſto audiendi, & de perſonis, quae ſub hoc praecepto comprehenduntur. II. De Praeſentia. III. De Attentione. IV. De Devotione. V. Et de Integritate, quibus Miſſa audienda eſt. VI. De excuſatione ab ea audienda. VII. Tandem, an exceptâ Miſsâ, fideles vi praecepti Eccleſiae ad alium peculiarem Religionis actum teneantur.

§. I.

§. I.

De Natura, & obligatione praecepti Miſſam die feſto audiendi, & quas perſonas comprehendat.

Q. I. *Num ſit in Eccleſia praeceptum fidelibus impoſitum Miſſam die feſto audiendi?*

R. Affir. Conſtat ex *Cap.* Miſſas *de Conſecratione Diſt. I.* & ex praxi, & ſenſu fidelium: ubi adverte 1. hujuſmodi obligationem gravem eſſe, cum materia ipſa ſit gravis. Quare fidelis, qui Sacrum audire libere omittit die feſto, graviter peccat, etiam ſublato ſcandalo. 2. Fideles non ſolum diebus Dominicis Miſſam audire adſtringi, ſed omnibus feſtis ex praecepto praeſcriptis; quia hiſce ſacris diebus idem cultus praecipitur, ac diebus Dominicis. 3. Ceteris diebus, qui ſacri ex praecepto non ſunt, nullum fidelium teneri Miſſam audire. Unde Miſſam fideles audire non tenentur, nec in triduo Rogationum, nec in feriis Quadrageſimae, nec in triduo Hebdomadae Sanctae, etiamſi in feria ſexta in Paraſceve, aut Sabbato Sancto recurreret feſtum Annunciationis B. Virginis; ſecus ſi praefatum feſtum feria quinta majoris Hebdomadae celebrari contingeret.

Q. II. *Quinam obligentur ad Miſſam audiendam?* R.O-

R. Omnes baptizati, & ratione utentes. Unde non tenentur Miſſam audire 1. Catechumeni, qui per baptiſma Eccleſiam non adhuc ſunt ingreſſi. 2. Pueri, non completo ſeptennio, amentes &c. Quia ii Miſſae aſſiſtendo praeſentia humana non ſunt idonei.

Q. III. *Ut fiat ſatis praecepto Eccleſiae, quonam ritu, qua hora, a quonam Sacerdote, & quo in loco Miſſa audienda ſit?*

R. I. Quocunque ritu fideles Miſſam audiant, modo ſit ab Eccleſia Romana approbatus, praecepto ſatisfieri, cum praeceptum ſit de audiendo Sacro abſolute, non hoc, vel illo ritu, vel idiomate. Unde adimplet praeceptum, qui die feſto Miſſam audit celebratam pro defuncto, vel celebratam ritu ſive latino, ſive graeco, ſive ſyriaco; quia diverſitas ritus, vel idiomatis non efficit, ut non ſit vera Miſſa. Idem dic de eo, qui die Nativitatis Domini unam ex tribus Miſſis audit.

R. II. De hora communior ſententia docet, ſatisfieri praecepto, quacunque hora a media nocte ad aliam uſque Miſſa audiatur; quia lex tantum praecipit, ut Miſſa illo die audiatur, nullâ horâ praefinitâ. Peccaret vero fidelis, ſi poſt meridiem Miſſam audire differret, ob periculum cui ſe exponeret, Miſſam non audiendi. Unde qui Nativitatis Domini nocte audit Miſ-

Miſſam, quae in Sacello Pontificio, vel alibi ex privilegio ante mediam noctem celebratur, ſatisfacit praecepto, dummodo eam non computet etiam pro die praecedenti, quando vigilia incidit in Dominica; quia privilegium anticipandi non tollit, quin Miſſa cenſeatur infra diem.

R. III. Sufficit, ut Sacerdos celebrans ſit catholicus; modo non ſit vitandus, depoſitus; quia cum Eccleſia eorum Sacerdotum celebrationem rejiciat, non poteſt ſatisfieri ejus praecepto per auditionem Miſſae, quam Eccleſia improbat. Quare ſi alius Sacerdos non eſſet, qui die feſto celebraret, niſi nominatim excommunicatus, ſuſpenſus, aut interdictus, vel eſſet realiter aut verbaliter degradatus; vel eſſet haereticus, aut ſchiſmaticus, omittenda potius eſſet Miſſa, quam cum eo Sacerdote in divinis communicare. Secus de Sacerdote excommunicato tolerato; quia ex *Conſtit. Martini V.* eos Sacerdotes vitare non tenemur. Vide dicenda *in Tractatu de Cenſuris*.

R. IV. In Eccleſiâ publicâ Miſſa eſt audienda, quaecunque ea ſit, ut patet ex communi conſuetudine ubique recepta, & a ſummis Pontificibus approbata. Quare ſatisfacit praecepto qui Miſſam audit ſive in propria, ſive in aliena Parochia, ſive in Eccleſiis Regularium. Item in Oratoriis, ſive ſacellis in palatiis Epiſcoporum ere-

erectis, aut in Conventibus Regularium, vel in parvulis illis Eccleſiis, quae habent januam publico ingreſſui, & communi viae expoſitam.

Dixi, *in publica Eccleſia*. Nam juxta communiorem ſententiam, excipiuntur Oratoria in privatis domibus ſecularium erecta, in quibus privilegium conceditur pro certis perſonis, privative quoad alias, ut colligitur ex clauſula, quae Pontificiis Brevibus inferri ſolet: *Volumus autem, ut alii, qui non ſunt de familia, non cenſeantur liberi ab obligatione audiendi Miſſam in Eccleſia*. Hinc in privilegiis, in quibus praefata clauſula non additur, fit ſatis praecepto Miſſam audiendi iſtis in locis; ut is, qui in caſtris cum militibus, & in litore cum navigantibus Sacro aſſiſtit.

Porro Miſſam audiendo in Oratoriis privatis ſatisfaciunt domini, & omnes de familia, cum deſcendentibus, & uxoribus, & famulis eorum. Aliquando comprehenduntur etiam hoſpites, iſtorumque famuli. Sed de hoc conſulendum eſt Breve Apoſtolicum, in quo recenſentur omnes perſonae privilegiatae.

§.II.

§. II.
De Praeſentia ad Miſſam audiendam.

Q. *Quae, & qualis praeſentia requiratur ad Miſſae auditionem?*

Ante reſponſionem noto, duplicem praeſentiam *phyſicam*, & *moralem* diſtingui. Phyſica eſt permanentia in eodem loco, quo Miſſa celebratur. Moralis eſt permanentia cum attentione vel in eodem loco, vel in diverſo; qui tamen juxta hominum aeſtimationem idem cenſeatur.

R. Ad quaeſitum, requiri praeſentiam moralem in audienda Miſſa. Ratio eſt, quia praeceptum Eccleſiae eſt de audienda Miſſa. Atqui verbum audiendi ſecum fert praeſentiam moralem; cum non audiant niſi qui humano modo praeſentes ſunt. Ergo ut hujus praecepti exſecutioni fiat ſatis, requiritur moralis praeſentia. Adverte per auditionem non intelligi ſolum auditum, ſed praeſentiam illam, quae aliquo ſenſu externo percipiat quid agatur.

Hinc qui ob anguſtiam templi, vel ob multitudinem populi a Celebrante diſtant, ſed animo, & corpore cum aliis vicinioribus uniuntur, ſimul flectunt genua, pectora tundunt, ſurgunt, capita inclinant, moraliter praeſentes Sacrificio eſſe cenſentur; quia unum corpus conſtituunt, ſimulque ſacrificium offerunt; ideoque praeceptum

ptum implent. Contra Miſſam non audiunt, etſi intra Eccleſiam ſint, 1. ebrii. 2. Qui per Miſſae tempus dormiunt. 3. Poenitentes, qui dum Miſſa legitur, ſua peccata confitentur; & Sacerdotes, qui eorum Confeſſiones excipiunt; cum eorum praeſentia materialis ſit, non vero moralis.

§. III.
De Attentione, & Devotione in Miſſa audienda.

Q. I. *Ut quis ſatisfaciat praecepto audiendi Miſſam die feſto, num requiratur, ut attente, ac devote Miſſam audiat?*

R. Affir. Nam auditio Miſſae praecipitur ab Eccleſia, ut actus humanus ac religioſus, qui ſine attentione, ac devotione haberi nequit. Hinc qui per notabile tempus in Miſſa voluntarie diſtrahitur, praeceptum non implet.

Nota, attentionem, quae ab Eccleſia in Miſſa praeſcribitur, eſſe per modum orationis. Quare debita ad Miſſam attentio non excludit preces voluntarias, neque ex aliqua obligatione debitas. Potes ergo ſubmiſſe recitare Horas Canonicas, poenitentiam a Confeſſario injunctam, aut orationem ex voto debitam. Hae ſiquidem obligationes non modo non ſunt ſibi oppoſitae, ſed potius mutuo ſeſe adjuvant. Item

tem ſervitus a miniſtris in Miſſae celebratione, haud impedit attentionem neceſſariam. Sic Muſici praecepto ſatisfaciunt, ſi Miſſam audientes attendant ſimul ad id, quod in Ara geritur, cum horum actiones in Dei cultum referantur.

Q. II. *An novum committat peccatum qui Miſſae intereſt in ſtatu peccati mortalis, quique actuali affectu peccatum amat?*

R. Affir. Non quod Miſſam audit, ſed quod non ſicut oportet, Miſſam audiat. Nam fideles adſtantes ſunt miniſtri, victimae, & teſtes ſacrificii: fideles enim cum Sacerdote offerunt, & offeruntur. Ergo ſi peccat Sacerdos, qui polluto corde ſacrificium offert, peccat & fidelis, qui in ſtatu peccati, & cum actuali affectu ad peccatum Sacro aſſiſtit; non gravius quidem publico Miniſtro, nempe Sacerdote (qui proxime & ex officio celebrat) ſed levius, cum myſtice, & remotius offerat.

Quantitatem hujus malitiae quidam docent eſſe gravem, ut *Natalis Alexander*, aliique. Quidam vero dicunt eſſe venialem: in hanc ſecundam ſententiam propendit *Concina*.

Neque per hoc deterrendi ſunt peccatores ab audienda Miſſa, ſed agendum, ut ſpiritum meliorem induant, & ſanctiſſimam Religionis actionem, qua pietate decet, exerceant. Ut quis cum fructu Miſ-

ſam

ſam audiat, has diſpoſitiones requirit *Trid. ſeſſ. XXII. cap.* 2. ubi ait, *Sacrificium illud, nempe Altaris, vere propitiatorium eſſe, per ipſumque fieri, ut ſi cum vero corde & recta fide, cum metu & reverentia, contriti ac poenitentes ad Deum accedamus, miſericordiam conſequamur, & gratiam inveniamus in auxilio opportuno.*

§. IV.
De Miſſae audiendae Integritate.

Q. I. *Num die feſto integra Miſſa ſit audienda?*

R. Affir. ex *Cap.* Miſſas, *de Conſecrat. Diſt. I.* in quo ex *Concilio Agathenſi* praecipitur, ut die Dominico tota Miſſa audiatur, & ut ante benedictionem Sacerdotis egredi populus non praeſumat. Idem jubetur in multis aliis Conciliis. Hinc praeceptum non implet qui notabile Miſſae partem omittit.

Q. II. *Quaenam pars Miſſae cenſeatur notabilis, ita ut ejus omiſſione praeceptum non impleatur?*

R. Cum diſt. Omiſſio ſemper cenſetur notabilis, quando eſt de parte eſſentiali, puta de Conſecratione vel Communione: quando vero eſt de parte integrali, puta de praeparatoriis ad Miſſam, ut eſt de confeſſione, de introitu, gloria, collectis, epiſtola &c. non cenſetur notabi-

bilis, niſi pertingat ad tertiam Miſſae partem.

Quaenam vero ſit iſta tertia pars?

R. Pro more variant Caſuiſtae. Quidam docent uſque ad Epiſtolam incluſive; quidam vero uſque ad Evangelium incluſive. Hinc a principio uſque ad epiſtolam excluſive eſt pars levis; incluſive Epiſtolâ, juxta aliquos eſt pars notabilis, juxta alios Evangelio incluſive: ſed melius gravitas iſthaec, vel levitas dijudicabitur ex fidelis negligentia, conſuetudine, neceſſitate.

Q. III. *An ſatis fiat praecepto, audiendo duas partes Miſſae a duobus ſimul Celebrantibus?*

R. Neg. *Satisfacit praecepto Eccleſiae de audiendo Sacro, qui duas ejus partes, imo quatuor ſimul a diverſis Celebrantibus audit*. Hanc propoſitionem damnavit *Innocentius* XI.

Quid ſi has duas Miſſae partes ſucceſſive audiat a diverſis Sacerdotibus?

R. Etiam Neg. Eccleſia enim unum & integrum Sacrificium audire praecipit: quod certe non adimpletur, audiendo Sacrum per fragmenta, & partes.

§.V.

§. V.
De Cauſſis excuſantibus a Miſſae auditione.

Q. I. *Num ſint cauſſae, quae ab audiendo Sacro chriſtianos excuſant?*

R. Affir. Et generatim ad duas revocantur, ad impotentiam ſcilicet *phyſicam*, & *moralem*: quia lex humana non obligat ad id, quod phyſice vel moraliter impoſſibile eſt.

Hinc 1. audire Miſſam non tenentur in carcere exſiſtentes, aegroti, navigantes, aliique ſimiles; quia ſunt phyſice impediti.

Hinc 2. qui non poſſunt audire Miſſiam ſine gravi incommodo ſui, & proximi; ſive vitae, ſive corporis, ſive animae, ſive honoris, ſive etiam boni temporalis, ex morali impotentia excuſantur.

Q. II. *An qui legitimâ cauſsâ impeditus Miſſam omittit, teneatur, ſi poſſit, alias preces Deo offerre?*

R. Affir. Si non ex praecepto Eccleſiae, ſaltem ex debito naturali, & divino honorandi Deum aliquo exteriori cultu. Audi *Auguſtinum*. *Qui ad Eccleſiam venire non poteſt, ſaltem in domo ſua oret, & non negligat Deo reddere penſum ſervitutis.*

Q. III. *Num haec omiſſio mortalis ſit, an venialis?*

R. Mortalem eſſe docet *Marcantius*, cui ſubſcribit *Sporer*. *Concina* candide fatetur,

tur, ſe quantitatem hujus malitiae ignorare; ſed in ſeveriorem potius, quam mitiorem partem propendit.

§. VI.

De aliis piis operibus, quibus Chriſtiani feſtis diebus vacare debent.

Q. *An Chriſtiani feſtis diebus praeter Miſſae auditionem, ad alia pia opera teneantur?*

R. Cum diſt. Vi praecepti Eccleſiaſtici ad nihil aliud praeter Miſſae auditionem fideles tenentur. Quia id ſolum colligitur tum ex ipſius praecepti verbis, tum ex communi Theologorum, ac fidelium ſenſu. Vi vero naturalis, ac divini praecepti dies feſtos ſanctificandi aliis piis operibus fideles vacare debent. Non enim videtur diem feſtum ſanctificare, qui unico quadrante, vel ad ſummum mediâ horâ Deo vacat, audiendo Miſſam. *S. Antoninus, Cajetanus*, aliique.

Opera vero, quibus fideles diebus feſtis incumbere valent, ſunt examen propriae conſcientiae, piorum librorum lectio, auditio Concionum, & praeſertim Catecheſium (ſi fideles ſint rudiores) viſitatio infirmorum, eleemoſynarum diſtributio, aliaque quae ſtudium placendi Deo ſuggerere ſolet.

TRACTATUS
DE VITIIS RELIGIONI OPPOSITIS.

Vitia virtuti Religionis oppoſita, ſunt duo: Unum per *exceſſum*, quod *Superſtitio* dicitur; alterum per *defectum*, & *Irreligioſitas* appellatur. *D. Thomas* 2. 2. *q.* 92. *art.* 1.

CAP. I.

De Superſtitione.

Q. *Quid ſit Superſtitio?*

R. Superſtitio eſt *falſa Religio*, *ſeu cultus vitioſus veri*, *aut falſi numinis*. *D.Thomas* loc.cit. *art.* 2.

Ex quo infers duplicem generaliter eſſe Superſtitionem, unam ex parte *objecti*, alteram ex parte *cultus indebiti*.

§.I.

§. I.
De Superſtitione ex parte Objecti.

Q. I. *Quot ſint ſpecies Superſtitionis ex parte objecti?*

R. Tres, *Idololatria*, *Divinatio*, *&* *vana Obſervantia*; quae ſunt ex genere ſuo mortalia.

I. *Idololatria* eſt, cum cultus, qui ſoli Deo debetur, creaturae exhibetur. Triplex eſt, perfecta, minus perfecta, & ſimulata.

Perfecta eſt, cum quis ſciens idolo divinum honorem exhibet, quia falſo exiſtimat Deum eſſe.

Minus perfecta eſt, cum quis creaturae cultum Deo debitum offert; non quod credat in ea ineſſe divinitatem, ſed ex pravo affectu, E. G. odio veri Dei, vel cupiditate aliquid a diabolo obtinendi.

Simulata eſt, cum quis ſine exiſtimatione divinitatis, & ſine interno colendi affectu, metu tyranni vel populi, exterius idolo exhibet cultum, ſoli Deo debitum.

II. *Divinatio* eſt ſignificatio occultorum ex pacto cum daemone ſive expreſſo ſive implicito.

Pactum autem *expreſſum* habetur, quando quis daemonem diſertis verbis rogat, aut aliquid uſurpat expreſſa intentione, ut daemon cooperetur.

Implicitum pactum habetur, quando quis utitur mediis, nullam vim ad occultorum notitiam habentibus neque naturaliter, neque ex inſtituto divino, aut eccleſiaſtico. E. G. Quando quis ad furem divinandum, utitur cribri circumductu; talis enim cognitio non poteſt exſpectari niſi a daemone.

Porro Divinationis ſpecies potiſſimum ſunt tres; nimirum Necromantia, Aſtrologia judiciaria, & Sortilegium.

Necromantia eſt reſponſio daemonis immediate invocati. Si haec reſponſio fiat per idolum, vocatur *oraculum*; ſi per vates, *vaticinium*; ſi per ſigna apparentia in viſceribus animalium daemoni immolatorum, vocatur *haruſpicium*; ſi per ſomnia, dicitur *divinatio ſomniorum*; ſi per manes, ideſt per mortuorum aliquorum apparitionem vel locutionem, dicitur proprie *necromantia*; ſi ex inſpectis lineamentis manuum, vocatur *chyromantia*; ſi per obſervationem garritus avium, *augurium*; ſi ex avium volatu, *auſpicium*; ſi per ſignum in terra effectum, *geomantia*: in aqua *hydromantia*, in igne *pyromantia*, in aëre *aëromantia* appellatur.

Aſtrologia judiciaria, quae fit, cum ex ſitu aut motu aſtrorum eventus a libero arbitrio pendentes praedicuntur, vel praeteriti aut praeſentes occulti effectus denunciantur. Praeſentio futurorum contin-

gen-

gentium ſoli Deo adſcribitur. *Iſaiae cap. XLI. Annuntiate quae ventura ſunt in futurum, & ſciemus, quia Dii eſtis*. Quare Aſtrologia judiciaria utroque jure damnatur, ſcilicet Canonico & Civili.

Dixi, *judiciaria*, ut diſtinguatur ab Aſtrologia naturali, qua ex ſiderum concurſu praedicuntur eclipſes, pluviae &c. quae cum illis naturalem habent connexionem.

Sortilegium eſt divinatio per ſortes.

Nota. Sortes ſunt triplicis generis; ſors nimirum *diviſoria*: quae actio eſt eo fine facta, ut, illius eventu conſiderato, innoteſcat quid cuique ſit tribuendum, puta munus, honor, dignitas &c.

Conſultoria, ut innoteſcat quid hîc & nunc agere oporteat.

Divinatoria, ut innoteſcat quid futurum ſit.

Diviſoria licita eſt ſive in partitione bonorum, cum conſentiunt qui ad ea jus habent; ſive in poenis, ut cum e reis pluribus unus aut alter puniendus eſt; ſive in functionibus oneroſis, ut cum deſignandi ſunt Sacerdotes, qui peſtis tempore Sacramenta adminiſtrent. Attamen ſortes diviſoriae vel conſultoriae in eccleſiaſticis electionibus prohibitae ſunt, ut habetur ex *cap. III. de Sortilegiis. Sortis uſum in electionibus perpetua prohibitione damnamus*. Imo juxta multos talis electio eſt nulla:

 quod

quod pro certo habent de electione Praelati habentis jurisdictionem cum in criminalibus, tum in civilibus ex *cap.* Quia propter *de Electionibus*. In electionibus ad dignitates ſeculares ſortitio nullo jure vetita eſt, modo fiat in aequaliter idoneis, ne idoneis neglectis, minus idoneus eligatur. Tunc peccatum erit contra juſtitiam diſtributivam.

Conſultoria eſt illicita, quia ſaltem continet tentationem Dei, & diabolicae deceptionis periculum; ſolet enim daemon iis ſe immiſcere: unde ſub anathemate prohibetur *cap.* Sortes *quaeſt.* 5. Licita tamen eſſe poteſt, ſi concurrant hae conditiones; 1. Neceſſitas, & humani conſilii defectus. 2. Ut effectus a Deo ſolo exſpectetur. 3. Ut reverenter conſulatur. 4. Ne haec ſortitio adhibeatur in electionibus ad beneficia eccleſiaſtica. His conditionibus ſortes a Domino *temperantur*. *Prov.XVI.*

Divinatoria vera eſt ſuperſtitio; quia hujuſmodi ſors nullam habet connexionem cum eventu futuro, neque ut cauſſa, neque ut effectus ejuſdem. Ergo in his ſortitionibus ſemper adeſt pactum expreſſum vel tacitum cum daemone. Conferendus eſt hîc *D. Thomas* 2. 2. *q.* 95. *art.* 8.

III. *Vana obſervantia* eſt ſuperſtitio, qua ad effectum aliquem obtinendum adhibentur media vana, inutilia, & improportionata.

Tri-

Triplex autem eſt ex *D. Thoma* 2. 2. *q.* 96. per totum.

Prima eſt *ars notoria*, qua quis ad ſcientiam acquirendam quibuſdam utitur mediis, quae ſecundum ſe virtutem non habent ſcientiam cauſſandi.

Secunda eſt *obſervantia ſanitatum*, qua ad curandos morbos adhibentur media vana & inutilia, V. G. nomina ignota, figurae quaedam, caerimoniae inanes, remedia naturalia quidem, ſed quibus quaedam vana adjunguntur tanquam neceſſaria, V. G. herbae collectae in vigilia alicujus Sancti &c.

Tertia *obſervantia futurorum eventuum*, quae eſt praedictio proſperae vel adverſae fortunae ex ſignis prorſus ineptis ad ejuſmodi praenoſcenda. V. G. Si quis mane domo egrediens, offendat pedem, & ideo domum revertatur, timens aliquid infauſtum. Videſis *Auguſtinum de Doctr. Chriſt. cap. V.* & *ſeq.*

Vana Obſervantia ex genere ſuo eſt peccatum mortale; quia in his, ſicut in aliis ſuperſtitionis ſpeciebus, pactum tacitum vel expreſſum intervenire poteſt. Theologi advertunt perſonas ſimplices aliquando a mortali excuſari ob inadvertentiam, ignorantiam, & ſimilia.

Huc revocantur Magia, & Maleficium.

Magia eſt, cum quis ex pacto & cooperatione daemonis intendit mira facere.

Maleficium eſt, cum quis ex pacto & cooperatione daemonis intendit alteri nocere.

Duplex eſt. Aliud dicitur *amatorium* ſeu *philtrum*, quo quis utitur ad carnalem amorem, vel odium excitandum. Aliud dicitur *veneficium*, quo alicui perſonae, vel ejus bonis damnum infertur.

Q. II. *Quomodo tollatur Maleficium?*

R. 1. Exorciſmis, oratione, jejuniis, Eccleſiae Sacramentis, & aliis pietatis operibus. 2. Remediis ex medicina petitis: non quod naturalia remedia in daemones, auctores maleficiorum, agere valeant; ſed quatenus pravos humores expellunt, aut corrigunt, purgantque. 3. Deſtructione ſignorum ipſius maleficii: haec enim ſigna, deſtruendo daemonis inſtrumenta, amoventur, ut ab inferendo damno deſiſtat.

An licitum ſit petere a malefico, ut maleficium tollat?

R. Non licet, ſi non poſſit tollere, niſi per aliud maleficium, vel ſuperſtitionem; cum ſit intrinſece malum, daemonem invocare, vel ad id inducere: licet vero, ſi tollat per meram deſtructionem ipſius maleficii.

Nota. Malefici non ſunt abſolvendi, niſi omne pactum cum daemone & commercium abjurent ac diſſolvant. Signa & inſtrumenta magicae artis comburere debent, tanquam argumentum fracti foederis,

&

& futurae inimicitiae cum daemone. Item illata damna ſunt reſarcienda. Quod ſi maleficus daemoni chirographum proprio ſanguine ſubſcriptum tradiderit in ſignum promiſſae ſervitutis, neceſſe non eſt illud ab eo redimere: nam ad ejus deſtructionem ſufficit vera & ſincera poenitentia. Nullum quippe peccatum eſt, cujus poenitere ſe nequeat impius, ſi velit, Dei gratia adjuvante.

§. II.

De Superſtitione ex parte Indebiti Cultus.

Q. *Quid ſit Indebitus cultus?*

R. Eſt cultus, quo verus Deus colitur, ſed modo inordinato. Et hic duplex eſt, ſcilicet falſus, & ſuperfluus.

Cultus falſus eſt, cum falſa miracula praedicantur, falſae reliquiae exponuntur &c.

Cultus ſuperfluus eſt, cum aliquis ex indiſcreta devotione, miſſis caerimoniis ab Eccleſia conſtitutis, ex arbitrio alias ſibi fingeret: puta Miſſam non audire, niſi cum tot candelis, nec pluribus, nec paucioribus, aut iſtius & non alterius coloris &c.

C A P. II.

De Irreligioſitate.

Q. QUid ſit Irreligioſitas?
R. Eſt peccatum, quo Deus in ſe, vel in rebus ſacris inhonoratur.

Quinque autem Irreligioſitatis numerantur ſpecies, nempe *Blaſphemia*, *Tentatio Dei*, *Sacrilegium*, *Perjurium*, & *Simonia*.

§. I.
De Blaſphemia.

Q. I. *Quid ſit Blaſphemia?*

R. Eſt contumelioſa in Deum locutio. *Auguſtinus lib. II. de Mor. Manich. cap. 2.* Blaſphemiam his verbis deſcribit: *Eſt autem Blaſphemia, cum aliqua mala dicuntur de bonis. Itaque jam vulgo Blaſphemia non accipitur, niſi mala verba de Deo dicere.* D. *Thomas* 2. 2. *q.* 13. *art.*1. eam ſic definit: *Blaſphemia eſt derogatio divinae bonitatis.* Quae omnes definitiones in idem recidunt, Blaſphemiam ſcilicet contumeliam eſſe & convicium in Deum.

Dixi, *in Deum*, ſive immediate, ſive me-

mediate in rebus vel perſonis ſacris, in quibus ſicut laudatur Deus, ſic & contumelia afficitur. Hinc dividitur Blaſphemia in eam quae eſt in *Deum*, & in eam quae eſt in *Sanctos*.

Q. II. *Quotuplex ſit Blaſphemia?*

R. Quadruplex, nempe haereticalis, imprecativa, juratoria, & dehoneſtativa.

Haereticalis eſt ea, qua de Deo aliquid contumelioſe affirmatur, V. G. quod ſit *injuſtus*, *crudelis &c.* vel negatur, quod ſit *omnipotens*, *bonus &c.* Duplicem continet malitiam mortalem, ſcilicet contra fidem, & religionem. Quod ſi error per Blaſphemiam expreſſus non crederetur, tunc non haberet haereſim comitem, ſed tantum prolatio eſſet haereticalis contra externam fidei profeſſionem.

Imprecativa eſt ea, qua quis Deo malum imprecatur. E. G. *Pereat Deus*, *utinam Deus non eſſet &c.* Haec odium Dei continet.

Juratoria eſt ea, qua quis jurando blaſphemat. V. G. *Hoc ita verum eſt*, *ſicut Evangelium*, *ſicut Deus*, *ſicut Chriſtus natus eſt ex Virgine*. Haec creatam veritatem divinae Veritati aequat, & quod proprium Dei eſt, creaturae tribuit.

Dehoneſtativa eſt indecens nominatio membrorum Chriſti, V. G. *capitis*, *ventris*. Item irriſoria nominatio Myſteriorum, & Sacramentorum Chriſti. Haec magnum

Dei contemtum continet.

Ad Blaſphemiam revocantur quaedam ſigna contra Deum, licet verba non adſint. ut *ſpuere in caelum, infrendere dentibus &c.*

Inſuper Blaſphemia, ſicut laus Dei, cui directe opponitur, alia eſt *cordis*, ſeu mere interna, quae corde fit duntaxat. Alia *oris* ſeu externa, quae foras erumpit in verba vel alia ſigna externa. *D. Thomas* 2. 2. *q.* 14. *art.* 1.

Q. III. *Quale peccatum ſit Blaſphemia?*

R. Eſt genere ſuo peccatum mortale, neque admittit parvitatem materiae. *Quaecunque* (inquit Angelicus 2. 2. *q.* 13. *art.* 2.) *caritati repugnant, ex ſuo genere ſunt peccata mortalia. Blaſphemia autem ſecundum genus ſuum repugnat Caritati divinae, quia derogat divinae Bonitati.*

Ad malitiam Blaſphemiae contrahendam non requiritur formalis & expreſſa intentio inhonorandi Deum; ſed ſufficit virtualis & interpretativa: qualis reperitur in eo, qui deliberato animo verba profert blaſphema, licet hoc faciat ad iram, aut indignationem exprimendam.

Q. IV. *Num peccet mortaliter, qui inadvertenter blaſphemat?*

R. Cum diſt. Si ex habitu per poenitentiam non ſublato, ſeu non retractato verba blaſphema proferat, peccat, quamvis ad Blaſphemiam non advertat ob ejuſdem ha-

habitus propenſionem. Quia hujuſmodi Blaſphemiae ſunt ſufficienter voluntariae ac liberae in cauſſa, quam neque retractat, neque emendare curat.

Si vero, habitu per poenitentiam retractato, in extirpanda conſuetudine laboret, & inadvertenter in Blaſphemiam incidat, excuſatur a culpa: quia haec non eſt voluntaria neque in ſe, neque in cauſſa.

Q. V. *Num ſpecie differat blaſphemia in Deum ab ea, quae eſt in Sanctos?*

R. Affir. Ita multi: quia blaſphemiae opponuntur honori & cultui, qui debetur Deo & Sanctis. Sed cultus Dei pluſquam ſpecie differt a cultu omnium creaturarum. Cultus enim Dei eſt latriae, cultus Sanctorum duliae, & B. Virginis hyperduliae.

Hinc in Confeſſione explicandum eſt, an fuerint blaſphemiae in Deum, in B. Virginem, vel in Sanctos.

§. II.

De Tentatione Dei, & Sacrilegio.

Q. I. *Quid ſit Tentatio Dei?*

R. Eſt dictum vel factum ad capiendum de Deo experimentum per extraordinarium effectum ab eo temere exſpectatum.

Dupliciter committi poteſt I. *Expreſſe*, ut contigit Monacho illi, qui ſe in puteum projecit, ratus ſibi adſuturos Ange-

gelos, qui cadentem exciperent. Huc pertinent *Probationes*, quae olim fiebant ferro candente, aut aqua fervente, vel duello.

II. *Implicite*, cum quis ad obtinendum finem ordinariis mediis non utitur. Sic Deum tentant qui remediis uti nolunt ad ſanitatem, neque medio ad Dei verbum digne tractandum.

Tentatio Dei eſt peccatum mortale ex genere ſuo; quia gravem erga Deum importat irreverentiam: poteſt tamen eſſe veniale, ſi quis nec intendat, nec cogitet actionem ſuam ad Dei tentationem pertinere. Imo non peccaret qui ex vivido Spiritus Sancti impulſu, peteret miraculum a Deo, ut fecit Habraam *Gen. XV.*

Q. II. *Quid, & quotuplex ſit Sacrilegium?*

R. I. Sacrilegium eſt violatio rei ſacrae.

R. II. Triplex eſt: *Perſonale*, quo violatur perſona: *Locale*, quo locus: & *Reale*, quo res aliae Deo ſacrae violantur.

I. *Perſona ſacra* multipliciter violari poteſt. Si ſcilicet ejuſmodi perſonae ſacratae violenter percutiantur. Si ipſae peccent contra caſtitatem, aut aliae cum eis &c. Cujuſque enim voti violatio Sacrilegium eſt.

II. *Locus ſacer* tripliciter violatur 1. Per actus, quibus polluitur: quales ſunt effuſio illicita & publica ſanguinis, aut ſemi-

minis humani &c. 2. Per actus, qui licet eum non polluant, ejus tamen ſanctitati adverſantur: quales ſunt mercatus, ſententia judicis ſecularis praeſertim criminalis, confabulationes, & comeſtio ſine neceſſitate. 3. Per actus, qui ipſi materiali loco vim inferunt, ut ſi fores Eccleſiae infringantur, Altaria demoliantur &c. Tandem de furto in Eccleſia commiſſo, tenendum quod ſtatutum legimus a Pontifice *Joanne VIII. in Cap.* Quiſquis *XVIII. quaeſt.4. Sacrilegium committitur auferendo Sacrum de Sacro, vel non Sacrum de Sacro, ſive Sacrum de non Sacro*

III. *Res ſacra* dupliciter violatur 1. *Poſitive*, cum indigne tractatur: puta qui Sacramenta irreverenter pertractaret, ea male recipiendo, aut male adminiſtrando. Item qui vaſa ſacra adhiberet ad potandum, ſacras veſtes indigne reſcinderet, laceraretve &c. 2. *Negative*, ut qui negligunt ſacra Chriſmata & Euchariſtiam debita vigilantia cuſtodire. Item qui negligenter ſinunt ſacras particulas in pixide corrumpi. Item ſi corporalia, vaſa ſacra, pallae ſatis mundae non ſerventur &c.

Q.III. *Quale peccatum ſit Sacrilegium?*

R. Ex genere ſuo eſt grave peccatum, & eo gravius, quo ſanctior res eſt quae violatur. Poteſt eſſe veniale aut ob materiae tenuitatem, quae non ita pugnet cum ſanctitate loci, aut ob inadvertentiam.

In

In Confeſſione ſpecies Sacrilegii exprimenda eſt ; quia aliter violatur res Deo dicata, aliter perſona Deo conſecrata.

De Perjurio, quod eſt juramentum, cui deeſt veritas locutionis, vel exſecutionis, vide dicta ſuperius in *Tract. de Juramento*. De Simonia fuſius infra diſputabitur.

TRA-

TRACTATUS DE BENEFICIIS ECCLESIASTICIS.

CAP. I.

De Beneficii Natura, & Diviſione.

Q. I. QUid ſit Beneficium Eccleſiaſticum?

R. Eſt jus perpetuum competens Clerico, fructus ex bonis Eccleſiae percipiendi, propter officium ſpirituale, auctoritate Eccleſiae conſtitutum.

Dicitur 1. *jus*; quia Beneficiario ex juſtitia debentur proventus, tanquam laboris merces.

Dicitur 2. *perpetuum*: quia ex natura ſua eſt tale, ut perpetuo duret. Hinc morte Beneficiarii non extinguitur, ſed vacat Beneficium, ad differentiam penſionis, quae obitu Penſionarii deficit.

Dicitur 3. *fructus de bonis Eccleſiae percipiendi*, nimirum de bonis a fidelibus Eccleſiae traditis in ſuſtentationem miniſtrorum.

Dicitur 4. *propter officium ſpirituale*: cu-

cujuſmodi eſt recitare Horas Canonicas, Miſſas celebrare, miniſtrare Sacramenta &c.

Dicitur 5. *auctoritate Eccleſiae conſtitutum*: nempe ad illos, ad quos pertinet officia ſpiritualia inſtituere, eiſque proventus adnectere.

Hinc I. ſex conditiones a Doctoribus ad Beneficium Eccleſiaſticum requiruntur. 1. Ut ſit Epiſcopi auctoritate fundatum. 2. Ut rei ſpirituali ſit adnexum. 3. Ut conferri Clerico debeat. 4. Ut ſola perſona eccleſiaſtica conferre illud poſſit. 5. Ut ſit perpetuum. 6. & Collator nequeat illud ſibi conferre.

Hinc II. patrimonium, cujus titulo Clerici ad Ordines promoventur, beneficii rationem non habet. Item Capellaniae a privatis erectae beneficia non ſunt, neque canonica inſtitutione conferuntur: Capellani vero de eis in perpetuum proviſi, earum titulo poſſunt ad Ordines promoveri. *Garcias de Benefic. part.* 1. *cap.* 2. Capellaniae autem, quae collativae dicuntur, nempe Epiſcopi auctoritate erectae & inſtitutae, propriam beneficii rationem habent.

Q. II. *Quotuplex ſit Beneficium Eccleſiaſticum?*

R. Beneficium dividitur I. in *ſeculare*, quod Clericis ſecularibus competit; & *regulare*, quod Regularibus, ideſt Religioſis profeſſis eſt addictum, nec ſecularibus dari

pot-

poteſt, niſi in commendam.

Nota. Omne Beneficium praeſumitur ſeculare, niſi aliud probetur ex inſtitutione, vel per pacificam & continuatam poſſeſſionem ejuſdem beneficii a tribus Regularibus per annos quadraginta.

II. Dividitur in *ſimplex* ſeu *non curatum*, & *duplex* ſeu *curatum*.

Beneficium *ſimplex* eſt illud, quod nullam habet juriſdictionem, adminiſtrationem, vel praeeminentiam; ſed ſolum adnexum eidem eſt debitum recitandi Breviarium, aut Miſſas celebrandi &c. Talis eſt Capellania, Canonicatus ſimplex &c.

Beneficium *duplex* eſt illud, quod praeter onus divinum Officium recitandi, adnexam habet curam animarum, vel praeeminentiam. Hujuſmodi ſunt Epiſcopatus, Parochiatus, Abbatia &c.

III. Dividitur Beneficium duplex in *dignitatem*, *perſonatum*, & *officium*.

Dignitas eſt Beneficium, adnexam habens praeeminentiam, juriſdictionemque eccleſiaſticam in foro externo. Tales ſunt Epiſcopatus, Abbatia, Praepoſitura &c.

Perſonatus eſt Beneficium, adnexam habens praeeminentiam eccleſiaſticam abſque juriſdictione. E. G. Primiceriatus, Lectoratus &c.

Officium eſt Beneficium, adminiſtrationem habens rerum eccleſiaſticarum ſine juriſdictione. Tales ſunt Praebenda theo-

lo-

logalis, & Praeceptoria, Theſauraria &c. De his vide ſi lubet *Gloſſam in cap.* 1. *de Conſuetudinib. in* 6.

IV. Dividitur in *titulare*, & *commendatum*.

Titulare eſt illud, quod cum plenitudine juris confertur juxta ejus fundationem.

Commendatum eſt illud, quod ſolius adminiſtrationis aut cuſtodiae gratiâ traditur. Si tradatur ad vitam, aequivalet beneficio in titulum dato.

V. Demum dividitur in *electivum*, *collativum*, & *mixtum*.

Electivum eſt, quod a pluribus confertur per electionem a ſuperiore confirmandam.

Collativum eſt, quod per abſolutum ſuperioris arbitrium confertur.

Mixtum eſt, quod Patrono deſignante Epiſcopus inſtituit, & confert.

CAP.

CAP. II.

De variis Modis ſeu Titulis Beneficium acquirendi.

TRibus modis acquiri Beneficia ſolent 1. Patroni praeſentatione, & inſtitutione conſequente. 2. Electione, & confirmatione. 3. Collatione libera.

§. I.
De Praeſentatione, & conſequente Inſtitutione.

Q. I. *Quid ſit Praeſentatio?*

R. Praeſentatio eſt perſonae idoneae exhibitio a Patrono facta Praelato, ut ipſe beneficium vacans per inſtitutionem conferat. Patronus autem Praeſentato tantum confert jus ad rem. Jus vero in re, & ipſa beneficii collatio per inſtitutionem datur.

Q. II. *Quid, & quotuplex ſit Jus Patronatus?*

R. I. Jus Patronatus eſt poteſtas Clericum ad beneficium vacans nominandi ſeu praeſentandi. Praeſentatio enim ad beneficium nondum vacans nulla eſt ex *cap. II. de Conceſſ. Praebendae.*

R. II.

R. II. Duplex eſt, *eccleſiaſticum* nempe, & *laicale*.

Eccleſiaſticum eſt illud, quod perſonae eccleſiaſticae convenit vel ratione beneficii aut dignitatis quam habet, vel quia de bonis Eccleſiae fundatum eſt. Quare ſolis Eccleſiaſticis competit.

Laicale eſt illud, quod a laico ex bonis patrimonialibus eſt fundatum. Quare laico, vel clerico competit.

His additur Patronatus *mixtus*, fundatus partim ex bonis patrimonialibus, partim ex bonis Eccleſiae.

Q. III. *Quid commune habeant beneficia tum eccleſiaſtici tum laici patronatus?*

R. Sequentia 1. Ut nullus Patronus ſeipſum praeſentare poſſit *cap.* Per noſtras *de Jure Patron.* Debet enim eſſe perſonalis diſtinctio inter dantem & accipientem *cap.* Ad noſtram *de Inſtitution.* Unus tamen patronus, ſi plures ſint, poteſt ab aliis compatronis valide praeſentari *Gloſſa in cap.* Conſuluit *verbo* concedant *de Jure Patron.* Immo poteſt procurator a patrono indefinite conſtitutus ad praeſentandum, prout ei viſum fuerit, ipſum a quo mandatum habet, patronum praeſentare. Secus ſi patronus ſeipſum in mandato deſignet, tunc eſſet ſeipſum immediate praeſentare.

2. Quod ſi duo pluresve diverſas nominent perſonas, eorumque ſuffragia ſint aequalia, liberum eſt Epiſcopo, cui ma-

lue-

luerit beneficium conferre; ſecundum conſcientiam tamen tenetur conferre digniori. Videſis *Cabaſſutium in Theor.& Prax. lib. II. cap.* 7.

Q. IV. *Quid ſingulare habeant beneficia patronatus utriuſque?*

R. Sequentia 1. Ut Patrono laico tantum quatuor menſes ad praeſentandum concedantur, ſex vero Patrono eccleſiaſtico; quod temporis intervallum juxta plurimos Canoniſtas non a die vacationis, ſed a die notitiae obitus decurrit; notitiae, inquam, non quae habita eſt, ſed quae haberi potuit. Quod ſi intra illud tempus patronus non praeſentaverit, Epiſcopus pleno jure cuilibet illud conferre poteſt *cap.* 3. *de Jure Patron.*

2. Ut patrono laico liceat variare, ideſt vel plures ſimul e quibus unum pro nutu eliget Epiſcopus, vel ſucceſſive unum poſt alterum praeſentare. Sed non variat Patronus niſi *ſemel* juxta multos, & quidem cumulative tantum, non privative, quaſi eum excludere poſſit quem ante praeſentaverat. Tunc ergo ſuperior, cujus eſt inſtituere, poteſt cui voluerit ex praeſentatis gratificari. Facta vero inſtitutione, ceſſat facultas variandi. Patronus laicus, qui ſcienter praeſentavit indignum, variare non poteſt, cum pro hac vice a jure ſuo exciderit. Qui neſciens, incapacem praeſentavit, poteſt eundem, nondum finito quadrimeſtri, iterum

rum praeſentare, ſi ceſſaverit incapacitas.

Patronus vero Eccleſiaſticus unica praeſentatione Epiſcopo notificata jus ſuum exhaurit. Hinc ſi indignum, aut etiam juxta multos, debito gradu carentem ſcienter vel ignoranter praeſentaverit, alium praeſentare non poteſt.

Dixi, *notificata*; quia nominatio etiam publico inſtrumento coram notario & teſtibus facta, non tam pro praeſentatione, quam pro praeſentandi propoſito habetur, quamdiu rite collatori ſignificata non eſt. Hinc nominatio, quae ad aures Ordinarii non pervenit, non impedit 1. quo minus Patronus ſive eccleſiaſticus ſive laicus a prima praeſentatione reſilire poſſit: 2. quo minus Papa patronum eccleſiaſticum poſſit praevenire: 3. & quo minus Epiſcopus elapſo tempore ad praeſentandum conceſſo, pleno jure conferat. Si praeſentatus acceptare nolit, aut moriatur ante inſtitutionem, poteſt patronus eccleſiaſticus alium praeſentare.

Praeventio autem Papae locum habet in patronis eccleſiaſticis; ſecus vero in patronis laicis. Beneficium patronatus laicalis nec in favorem reſignari, nec permutari, nec penſione gravari poteſt ſine patroni conſenſu. Quod ſi aliter factum fuerit, caret robore.

Q. V. *Quomodo acquiratur Jus Patronatus?*

R.Tri-

R. Tribus modis Jus Patronatus comparatur, *fundatione* ſcilicet, *conſtructione*, & *dotatione* ſecundum illum *Gloſſae* verſum:

Patronum faciunt dos, aedificatio, fundus.

Porro nec ſola fundi conceſſione, nec ſola expenſarum ſubminiſtratione ad aedificium conſtruendum Jus Patronatus acquiritur. Nam in ſenſu Canonum fundatio accipitur pro conſtructione, & dotatione Eccleſiae. Unde qui in area ſua aedificat, aedificataeque Eccleſiae congruam dotem adſcribit, juxta Canones *Fundator* dicitur. Quod ſi ad ipſam fundationem tres concurrant; unus ſcilicet qui aream ſeu fundum aſſignet, alter qui expenſas conſtructionis conferat, & tertius qui eam dotet; omnes in ſolidum effici Patronos docet *Fagnanus ad Cap.* Quoniam *de Jure Patr.* Fundator vero ipſo jure Jus Patronatus acquirit, etiamſi non petat, vel in pactum deducat, ut ait *Gloſſa ad Can. VI. Diſt.* 1. *de Conſecr.* ſed conſultius ageret, ſi in fundationis tabulis Jus Patronatus ſibi, ſuiſque ſucceſſoribus reſervaret ad lites in poſterum exorituras eliminandas. At ſi neque fundator, neque ejus ſucceſſores Jure Patronatus uſi fuerint ſcientes & volentes, cum de privatis agitur, praeſumendum eſt, eos vel in fundatione hoc

jus remiſiſſe, vel ei decurſu temporis renuntiaſſe.

Jam vero ſi dos perierit, aut divino cultui exhibendo reliqua dos par non ſit, & fundatoris ſucceſſor aut nolit, aut nequeat novam dotem ſufficere, aut veterem augere; hoc caſu ſi Titius novam dare dotem, aut veterem velit augere hac lege, ut Jus Patronatus ſibi cum antiquo Patrono concedatur, procul dubio Epiſcopus, neceſſitatis aut utilitatis cauſſa cognita, hoc jus ei concedere valet. Sic qui dirutam, aut ruinoſam Eccleſiam, quam fundator ejuſque ſucceſſor rogatus reficere non vult, aut non poteſt, adſentiente Epiſcopo, reficit, eodem modo Jus Patronatus ſibi comparat. Ceterum ſi quis dotatae Eccleſiae quid conferat, *Benefactor*, non Patronus habetur.

At praeter hos modos, etiam *praeſcriptione* poſſe Jus Patronatus acquiri, communis ſententia tenet. Cum enim hoc jus ad heredes etiam laicos tranſmiſibile ſit, nihil obſtat, quo minus praeſcriptione ad inſtar aliorum jurium comparari poſſit, ut eruitur ex *Cap.* 24. *de Elect.* ubi *Innocentius III.* jus Clericum praeſentandi populo aſſeruit eo ſolo titulo, quod is in antiqua praeſentandi quaſi-poſſeſſione fuerit.

Verum cum de hoc jure praeſcribendo contra Ordinarium agatur, juxta communem ſententiam requiritur tanti temporis quaſi-poſſeſſio, cujus non exſtet contraria me-

memoria ex *Cap.* 1. *de Praeſcript. in* 6. eo quod praeſumtio ſit contra praeſcribentem, & omnes Eccleſiae ſint in ordinatione Epiſcopi, & a Jure Patronatus liberae ſecundum jus commune. Quam ſententiam confirmat Tridentina Synodus *Seſſ. XXV. Cap.* 9. *de Reform.* & praeter praeſcriptionem immemorabilem requirit inſuper eadem Synodus, ut juſtus, & authenticus Juris Patronatus titulus exhibeatur. Sed hoc non ſatis uſu probatur, ait *Eſpenius* cum aliis multis.

Si vero de hoc jure ab Ordinario contra Patronum praeſcribendo agatur, quadragenariam praeſcriptionem Ordinario ſatis eſſe, plerique ſentiunt.

Num ſicuti praeſcriptione, ita ex privilegio Pontificis acquiri poſſit Jus Patronatus, quamvis aliqui olim negarint, attamen nunc jure novo cautum eſt.

Q. VI. *Quomodo Jus Patronatus transferatur?*

R. Vel loquimur de Patronatu Eccleſiaſtico adnexo alicui officio, dignitati, aut beneficio, & hoc jus tranſit cum ipſo officio, dignitate, aut beneficio ad quemcunque tituli illius poſſeſſorem, cum ſit jus hujuſmodi titulo alligatum.

Si vero agatur de Patronatu laicali, transfertur cum re vendita cui jus praeſentandi adnexum eſt, jure hereditario, & donatione.

Digitized by Google

Dixi 1. *cum re vendita* . Licet enim Jus Patronatus per ſe vendi nequeat, cum ſit venditio ſimoniaca, & irrita, ut dicemus in *Tract. de Simonia* ; poteſt tamen vendi per accidens tanquam fundi venditi acceſſorium : & tunc vendito fundo, transferuntur omnia jura ei adhaerentia, & per conſequens etiam jus praeſentandi. Verum in hujus fundi venditione nulla habenda eſt ratio juris praeſentandi, ita ut non debeat pluris vendi fundus, quam in ſe valeat. Imo in hujus fundi alienatione non eſſe neceſſarium Epiſcopi conſenſum, affirmant univerſi.

Dixi 2. *jure hereditario*. Ita enim Jus Patronatus comparatur ab iis omnibus, qui ſunt heredes illius fundi cui jus praeſentandi adnectitur, etiamſi ſint ab inteſtato, & extranei, ut adnotat *Gloſſa ad Can.* Filiis *Cauſſ. XII. q.* 7. atque hoc Jus Patronatus ***hereditarium*** dici poteſt. Si vero in fundationis tabulis cautum ſit, ut certae perſonae, puta primogenito adſcribatur, aut alicui certae rei adhaereat ; tunc Jus Patronatus *familiare* ſeu *gentilitium* vocatur: quod cum ad heredes tranſmittitur, omnes in ſolidum id jus quod teſtator habuit, conſequuntur ; cum teſtatoris perſonam repraeſentent, eique in jus omne ſuccedant.

Itaque hujuſmodi Jus Patronatus duplex eſt ; aliud hereditarium, cui ſucceditur in ſtirpes : aliud gentilitium, cui in ca-

capita plerumque ſucceditur.

Dixi 3. *donatione gratuita*. Eo enim modo Patronatus Jus transferri poſſe, eruitur *ex Cap.* Ex inſinuatione *de Jure Patr.* Et ſi donatio loco pio ac religioſo fiat, non requiritur Epiſcopi conſenſus *ex Cap.* un. *de jure Patr. in 6.* Secus, ſi fiat alteri perſonae.

Quid ſi fundus cui Jus Patronatus adnexum eſt, in dotem detur, aut oppignoretur, vel locetur, cuinam hiſce caſibus competit jus praeſentandi?

R. Ad I. Marito competit jus praeſentandi, non uxori. Cum enim maritus adminiſtrationem dotis, ejuſque civile dominium conſequatur, & jus praeſentandi ut fructus fundi dotalis reputetur; ad eum, non vero ad uxorem ſpectat jus praeſentandi. Si vero Patronatus non ſit realis, ſed perſonalis, puta ſi competat familiae perſonis, hoc caſu juxta aliquos uxori, non marito jus praeſentandi adſeritur: ſicuti eodem jure gaudet uxor, ſi uſufructuaria relicta ſit omnium bonorum, ut tradit *Fagnanus*.

R. Ad II. Si fundus cui Jus Patronatus adnexum eſt, oppignoratus ſit, jus praeſentandi non ſpectat ad creditorem cui fundus pignori datus eſt; ſed ad debitorem. Nam in creditorem nec directum, nec utile pignoris dominium tranſit: neque is poteſt

eſt fructus facere ſuos, cum ſint debitoris cujus eſt pignus.

R. Ad III. Si fundus locatus ſit *ad firmam*, ſeu ad longum tempus, ſicuti totius fundi uſus, & fructus tranſit ad hunc utilem dominum, ita & jus praeſentandi, ut conſtat ex *Cap. VII. de Jure Patron.* ubi *Alexander III.* cuidam militi jus praeſentandi adſeruit, qui villam *ad firmam* ſeu ad longum tempus locavit: ſecus vero, ſi fundus locatus ſit ad breve tempus.

Pro complemento Juris Patronatus adnotare juvat, inſtitutum Clericum praeſentatum ab eo qui Jus Patronatus bona fide poſſidebat, a beneficio removendum non eſſe, etiamſi praeſentanti jus illud non competere legitimo in judicio poſtea liqueat, omnes affirmant ad *Cap. XIX. de Jure Patr.*

Q. VII. *Quibus conferenda ſint Beneficia?*

R. Qui vel prima ſaltem Tonſura initiatus non eſt, nullum beneficium conſequi poteſt. Quis vero, & quomodo Tonſura initiandus ſit, accipe ex *Concordati* ſpeciali lege *cap.* 4.

Q. VIII. *Num Beneficiarii ſint pleni & abſoluti domini fructuum, qui eorum honeſtae ſuſtentationi ſuperſunt?*

Ante reſponſionem adnotare praeſtat, tria eſſe bonorum genera, quae habere poteſt Clericus, vel Beneficiarius ſecularis, bona nempe Patrimonialia, Eccleſiaſtica, &

& quaſi-Patrimonialia. *Patrimonialia* ſunt, quae per ſucceſſionem, vel donationem acquiruntur: *Eccleſiaſtica*, quae titulo beneficii percipiuntur: *Quaſi-Patrimonialia*, quae aliqua arte docendi, ſcribendi, aliove juſto lucrandi titulo comparantur. Ad haec ex quamplurium ſententia reducuntur etiam ea bona, quae ratione clericalis Ordinis, vel officii comparantur: ut ſunt quae proveniunt intuitu celebrationis Miſſarum, Concionum, aliarumve functionum ſpiritualium; renuente tamen *Concina* aliiſque, qui iſta bona inter eccleſiaſtica computant. Bonorum patrimonialium, & quaſi-patrimonialium (exceptis iis quae Clericis obveniunt intuitu functionum ſpiritualium, de quibus infra) Clericos pleno & abſoluto dominio pollere certum eſt. Ad bona vero eccleſiaſtica quod attinet quaeſtio eſt inter Doctores, num reſpectu eorum ſint pleni & abſoluti domini, an diſpenſatores tantum.

Verum ut in tam ſalebroſa, & non paucis odioſa quaeſtione certa ab incertis ſecernamus, ſciendum eſt quaeſtionem non procedere, num ſub gravi culpa adſtringantur Beneficiarii ſuperflua in pios uſus erogare, cum nullus omnino Doctor praeter unicum Magiſtrum *Lorcam* auſus ſit Beneficiarios eximere a gravi obligatione impendendi reditus eccleſiaſticos, eorum honeſtae ſuſtentationi ſuperſtites, in pauperes,

aliave pia opera, ut optime adnotat ſapientiſſimus Pontifex *Benedictus XIV. de Synodo Dioeceſana Tom.I. lib. VII. cap. 2. num.* 5. Sed omnes tam Scholaſtici, quam Morales, & etiam Juriſperiti unanimi conſenſione affirmant, teneri ſub gravi culpa Beneficiarios, ſi quid eorum honeſtae ſuſtentationi ſuperſit, illud in pios uſus erogare.

Similiter communi Doctorum calculo adjudicatur Beneficiariis dominium portionis eis debitae pro eorum honeſta ſuſtentatione.

Quod igitur inter Doctores differitur, in hoc ſiſtit, num Beneficiariis dominium competat redituum eccleſiaſticorum, eorum congruae ſuſtentationi ſuperfluorum; ita ut peccent contra juſtitiam, aut contra alias virtutes, ſi hoc ſuperfluum impendant in alios uſus quam pios. Varia ſunt de hoc argumento Doctorum placita. Alii enim adſerentes Clericis beneficiariis verum dominium ſuperfluorum redituum, conſequenter dicunt gravem obligationem eis ineſſe erogandi in uſus pios ſuperfluum non ex ſtricta juſtitia, ſed vel lege caritatis, & miſericordiae, vel cum Cardinali *de Lugo* ex virtute Religionis, vel cum *Leſſio*, & *Haunoldo* ex poſitivo praecepto Eccleſiae. Plerique vero praeſertim ex antiquioribus denegant Beneficiariis dominium abſolutum ſuperfluorum proventuum, adeo-

adeoque docent praedictam gravem obligationem fluere ex ſtricta juſtitia. Ita praeter antiquiores *S. Antoninus*, *Natalis Alexander*, *Genettus*, aliique. His poſitis,

Aſſero, Clericos Beneficiarios non pollere pleno & abſoluto dominio proventuum eccleſiaſticorum, qui ſuperſunt eorum honeſtae ſuſtentationi; ita tamen ut teneantur vi juſtitiae ſuperfluum in pios uſus erogare.

Prob. I. Notio & idea, quam Concilia, Summi Pontifices, & Patres Eccleſiae nobis exhibent de ratione bonorum eccleſiaſticorum, pugnat cum idea & notione pleni & abſoluti dominii, neque cum ea convenit. Ergo &c.

Prob. Antec. Ratio & idea bonorum eccleſiaſticorum ex Conciliis, Pontificibus, & SS. Patribus importat, ut ſint patrimonia pauperum, utpote primum pauperibus erogata, Eccleſiae commiſſa & commendata, ut eorum matri & altrici, ab eaque Beneficiariis concredita, ut ſint eorum bonorum diſpenſatores, & pauperum proviſores. Qui ubi ſuis neceſſitatibus proſpexerint, ſi quid eorum ſuſtentationi honeſtae ſuperfluum in profanos uſus expenderint, ut furti, & rapinae rei traducerentur, ut legere eſt apud *Thomaſſinum de Vet. & Nov. Eccl. Diſcip. Part. III. lib. III.* a *cap. 26.* uſque ad *cap. 33.* Sed haec omnia pugnant, neque ideae ac notioni quadrant

pleni & abſoluti dominii ; cum hoc importet jus, & poteſtatem de re aliqua diſponendi ut ſua, pro libitu & arbitratu ſuo: ita ut ſi eam dominus dilapidet, prodigalitatis, non vero furti ac rapinae crimine traduci poſſit. Ergo ſi notio & idea bonorum eccleſiaſticorum non conveniat cum idea & notione pleni & abſoluti dominii, ſed cum ea pugnet ; concludendum reſtat Beneficiarios non pollere pleno & abſoluto dominio redituum, qui eorum honeſtae ſuſtentationi ſuperſunt, ac proinde eos ex juſtitia adſtringi ad illos in pios uſus erogandos.

Recenſendae hîc eſſent auctoritates cum Conciliorum, tum Summorum Pontificum, & Sanctorum Patrum, qui ut ante, ita & poſt beneficiorum erectionem exhibent bonorum eccleſiaſticorum ideam quam indicavimus : ſed eas legere quis poteſt apud *Thomaſſinum* loco cit. Unum ſufficiat proferre *Bernardum*, qui prae ceteris in Beneficiarios calamum perſtringit. Hic enim Epiſt. ad *Fullonem* ſic ſe habet. *Quidquid praeter neceſſarium victum, ac ſimplicem veſtitum de altario retines, tuum non eſt, rapina eſt, ſacrilegium eſt*. Et in illum Evangelicum textum : *Ecce nos reliquimus omnia*, docet, ideo Clericos, de quibus agitur, furti, & rapinae reos eſſe, eo quod meri ſint oeconomi, & diſpenſatores rerum Eccleſiae. *Clericus de al-*

altario vivat, & non ex Clericatu ditior fiat.... Res pauperum non pauperibus dare par ſacrilegii crimen eſſe dignoſcitur. Sane Patrimonia pauperum facultates Eccleſiarum, & ſacrilega eis crudelitate ſurripitur quidquid ſibi Miniſtri, & diſpenſatores, non utique domini vel poſſeſſores, ultra victum accipiunt, & veſtitum.

Prob. II. Si Clerici plenum & abſolutum haberent dominium proventuum beneficialium, aut tale dominium acquiſiviſſent ex voluntate Praelatorum beneficia conferentium, aut ex fundatorum voluntate. Atqui neutro ex capite. Ergo &c.

Minor probatur quod ad utramque partem; & quod ad primam, nimirum non acquiri hujuſmodi dominium ex voluntate Praelatorum. Nam ex regula Juris 79. *Nemo poteſt plus juris transferre in alium, quam ſibi competere dignoſcitur.* Atqui Praelati ipſi non pollent hoc pleno & abſoluto dominio in bonis eccleſiaſticis, cum ſint meri diſpenſatores, ut reſcripſit *Alexander III.* Pariſienſi Epiſcopo in *Cap.* Fraternitatem *de Donationibus: Fraternitatem tuam credimus non latere quod cum Epiſcopus, & quilibet Praelatus eccleſiaſticarum rerum ſit procurator, & non dominus &c.* imo nec ipſe Summus Pontifex, ut ait *D. Thomas* 2.2. *q.* 101. *art.* 1. *ad* 7. *Quamvis enim res Eccleſiae ſint ejus* (nempe Papae) *ut principalis diſpenſatoris,*

ris, *non tamen ſunt ejus ut domini*, *&* *poſſeſſoris*. Si ergo Praelati, & ipſi Summi Pontifices diſpenſatores tantum ſunt, & non domini bonorum eccleſiaſticorum, quomodo in Beneficiarios dominium plenum & abſolutum transferre poſſunt, quo ipſi carent?

Prob. eadem Min. quod ad alteram partem, dominium ſcilicet plenum & abſolutum proventuum beneficialium ex fundatoris voluntate non comparari. Tantum enim abeſt, ut fundatores plenum & abſolutum dominium translatum voluerint in Beneficiarios, ut eo onere, ac pacto ſaltem implicito reliquerint ea bona Eccleſiis, ut impenderentur in cultum divinum aliosve pios uſus. Nam ſua bona Eccleſiis donando, exercere intendebant opus pium, ſalutare, meritorium, ac Deo gratum: quod tale non eſſet quod ad ſuperfluam bonorum partem, ſi non dediſſent cum onere, & pacto ſaltem implicito & tacito, ut in uſus pios, & Deo gratos impenderentur. Hinc hujuſmodi bona a Patribus, & Conciliis *vota fidelium*, & *pretia peccatorum* nuncupata ſunt: quatenus ut propria redimerent peccata, bona ſua fideles ceu victimas Deo conſecratas, Eccleſiis donarunt. Non ergo animo transferendi plenum & abſolutum dominium in Clericos, eorum bona Eccleſiis reliquerunt fundatores, ſed ut cultui divino, aliiſque piis operibus ea addicerentur. Quae

Quae hactenus a nobis allatae ſunt rationes, evincunt Clericos beneficiarios nec ante erectionem beneficiorum in particulares titulos, nec poſt inſtitutam beneficiorum erectionem, plenum & abſolutum habuiſſe & habere dominium in proventibus beneficiariis, eorum honeſtae ſuſtentationi ſuperfluis, adeoque ex juſtitia obſtrictos eſſe eos in uſus pios impendendi: cum una eademque ſit ratio, & natura bonorum eccleſiaſticorum, & eodem modo loquantur Patres, Pontifices, & Concilia tum ante, tum poſt beneficiorum in particulares titulos erectionem.

Hinc colligere licet I. Clericos beneficiarios in uſus profanos impendentes eccleſiaſticos proventus, eorum congruae ſuſtentationi ſuperſtites, tanquam violatae juſtitiae reos, ad eorum reſtitutionem adſtringi, Eccleſiae, aut pauperibus faciendam.

II. Idem reſtitutionis onus ſubire luſores, conſanguineos, ceteroſque pecuniam a Beneficiariis recipientes, quam certo ſciunt ex eccleſiaſtico Beneficio ſibi obveniſſe.

III. Quod de beneficii reditibus modo diximus, idem dicendum videtur de oblationibus, & proventibus Clericis obvenientibus ex celebratione Miſſarum, ſacris Concionibus, aliiſque functionibus ſpiritualibus. Haec enim a reliquis bonis eccle-

cleſiaſticis minime abludunt, cum Clerici ad ea jus nullum habeant, niſi ex officio aliquo eccleſiaſtico, & opera ſpirituali praeſtita; neque a fidelibus erogantur ut merx pretiumve operum ſpiritualium (hoc enim illicitum eſſet & Simonia) ſed ut ſtipendium ſuſtentationis Clericorum. Quapropter quidquid eorum honeſtae ſuſtentationi ſupereſt, pauperibus, aliiſve piis operibus erogandum eſt, ut ut alii ſentiant.

Q. IX. *Num Clerici ſufficienti patrimonio donati, poſſint beneficiariis uti proventibus ad congruam ſuſtentationem illaeſâ conſcientiâ?*

Nota. Clericos opulentos poſſe beneficia recipere, extra dubitationis aleam conſtitutum eſſe videtur. Nam, ut notat *Nat. Alex. Tom.I. Theol. Dogm. & Mor. lib.II. cap. V. reg.* 14. nunquam Eccleſiae praxis Clericos patrimonium ſufficiens habentes, a redituum eccleſiaſticorum participatione excluſit: neque hodie excludit, ut advertit Sapientiſ. Pontifex *Benedictus XIV.* in laud. *Syn. Tom. I. lib. VII. Cap.II. num.*2. *Certum eſt*, ait, *hac noſtra tempeſtate etiam Clericis divitiis affluentibus eccleſiaſtica beneficia conferri*. Sed num poſſint ex his reditibus beneficiariis ſuſtentationem accipere, an eas omnes in uſus pios impendere, quaeſtio inter Doctores agitatur. *Thomaſſinus* cum aliis negat: *Fagnanus*, *Na-*

ta-

talis Alex. cum non paucis affirmant.

Aſſero poſſe Clericos divitiis redundantes, beneficiariis proventibus ad congruam ſui ſuſtentationem uti illaesâ conſcientiâ, dummodo Eccleſiae ſint utiles, & alia bona ſive proventus juxta leges Chriſtianae caritatis impendant.

Prob. ex Apoſtolo *I. ad Cor. IX.* qui docet Clericis qui Altari deſerviunt, jus competere ex oblationibus fidelium expenſas ſibi neceſſarias ſumendi. *Ita*, inquit, *Dominus ordinavit iis qui Evangelium annuntiant, de Evangelio vivere*. Quod probat ex lege naturali quae jubet, militem vivere illius ſtipendiis, cujus nomine pugnat: & etiam ex antiqua lege. Atqui *D. Paulus* generaliter de omni Clerico loquitur, nec diſtinguit inter Clericum pauperem, & opulentum. Ergo omnis Clericus etiam dives, dummodo Eccleſiae ſit utilis, jus habet ex bonis Eccleſiae, ſive beneficiariis vivendi.

Praeterea probatur ex diverſis Canonibus, qui jus tribuunt Clericis vivendi de Patrimonio Jeſu Chriſti ſecundum ſervitii ſui meritum, abſque ulla diſtinctione Clericorum opulentorum, & pauperum; ut legi poſſunt apud *Nat. Alex.* loc.cit. alioſque Theologos.

Objici ſolent aliqui Canones, & Patrum teſtimonia, ex quibus evincitur Epiſcopos, & Clericos ſi indigeant, ſuſtenta-

tare ſe poſſe Eccleſiae ſtipendiis. Sed hujuſmodi Canones vel intelligendi ſunt ſecundum priſtinum Eccleſiae ſtatum, quando exiles erant reditus, & prout cuique opus erat diſtribuebantur: vel Tò *ſi indigeant* intelligendum, ut ex hujuſmodi reditibus tantum accipere & expendere eis liceat, quantum neceſſe habent: vel aliis ſenſibus, quos legere licebit apud *Nat. Alex.* loc. cit.

Dixi, *dummodo ſint Eccleſiae utiles*; nam Eccleſiae ſervitium, & utilitatem ſupponunt tum *D. Paulus*, tum Canones hoc jus Clericis tribuentes. Verum Clerici ſufficienti Patrimonio donati, urgente pauperum neceſſitate, reditus omnes eccleſiaſticos, aliaſve ſacras obventiones pauperibus erogare ſub gravi adſtringuntur, & ex Patrimonio ſuo vivere, ut tradit *D. Thomas* 2. 2. *q.* 185. *art.* 7. *ad* 3. *Non omnia Bona Eccleſiarum* (inquit) *ſunt pauperibus largienda, niſi forte in articulo neceſſitatis .... & in tali neceſſitate peccaret Clericus, ſi vellet de rebus Eccleſiae vivere, dummodo haberet patrimonialia bona, de quibus vivere poſſet*. Atque haec de Beneficiis delibaſſe ſufficiat.

TRA-

TRACTATUS
DE SIMONIA.

CUm *Simon Magus*, a quo *Simonia* deſcendit, dona Spiritus Sancti cuicunque vellet conferendi poteſtatem a *D. Petro* pecuniâ cuperet impetrare, graviſſimam ab eo meruit reprehenſionem *Actor.* VIII. 19. Obtinuit inde, ut qui res ſpirituales pecunia comparare vellet, *Simoniae* crimine traduceretur. De hoc autem deteſtabili ſcelere in praeſenti acturi, tria inſpiciemus; & I. quidem Simoniae naturam, malitiam, ac diviſionem; II. Tum modos, quibus ea committi poteſt; III. Denique poenas, quibus tantum ſcelus plectitur.

CAP. I.

De Simoniae Natura, Malitia, & Diviſione.

Q. I. *Quid ſit Simonia?*
R. Simonia eſt ſtudioſa voluntas emendi vel vendendi pretio temporali aliquid ſpirituale, vel ſpirituali adnexum.

Dicitur 1. *ſtudioſa voluntas*, ideſt deliberata voluntatis actio.

Dicitur 2. *emendi vel vendendi*, ideſt quodlibet pactum non gratuitum diſtrahendi.

Dicitur 3. *pretio temporali*, ideſt re qualibet pretio aeſtimabili.

Pretium autem in Simonia triplex diſtinguitur a Canoniſtis; *munus* ſcilicet *a manu*, *a lingua*, *ab obſequio*.

I. *Munus a manu*, ideſt pecunia, vel aliquid aliud pecunia aeſtimabile, E. G. remiſſio debiti, ſolutionis dilatio &c.

II. *Munus a lingua*, ideſt patrocinium, interceſſio, commendatio apud alium.

III. *Munus ab obſequio*, ideſt quodvis obſequium alteri praeſtitum, vel praeſtandum: puta alicui inſervire, adſiſtere, eum

eum comitari, docere &c. ad rem ſpiritualem ab ipſo comparandam.

Porro licet Τὸ *munus* aliquod gratuitum & liberale praeſeferat; hîc tamen nonniſi pro pretio debito accipitur.

Dicitur 4. *aliquid ſpirituale*, ideſt res vel actio ſacra, quae ad cultum Dei, vel ad ſalutem animae, ſpecialiter ordinatur: ut gratia gratis data, aut gratum faciens, oratio, ſacramenta, reliquiae Sanctorum. Item omnis poteſtas ſupernaturalis, ejuſque uſus; ut omnis actus Ordinis, vel Eccleſiaſticae juriſdictionis.

Dicitur 5. *ſpirituali adnexum*, ideſt quod licet de ſe ſit temporale, ſpirituali tamen ita adnectitur, ut hoc vendi non poſſit, quin & illud vendatur. Sic vendi nequit quod in beneficio temporale eſt, quin & vendatur quod eſt ſpirituale.

Triplici autem modo temporale ſpirituali adnecti valet.

I. *Antecedenter*, ut eſt Jus Patronatus quod praeſupponitur Beneficii praeſentationi & collationi.

II. *Concomitanter*, ut labor intrinſecus & neceſſarius in adminiſtratione Sacramentorum.

III. *Conſequenter*, ut jus percipiendi proventus beneficiorum, qui dantur propter officium ſpirituale.

Q. II. *Quale peccatum ſit Simonia?*

R. Eſt graviſſimum peccatum contra Re-

Religionem, & juſtitiam; nec excipit materiae parvitatem.

Dixi 1. *eſt graviſſimum peccatum*, ut indicant haec verba *Petri ad Simonem Magum Act. VIII. Pecunia tua tecum ſit in perditionem, quoniam donum Dei exiſtimaſti pecunia poſſideri . . . . in felle amaritudinis, & obligatione iniquitatis video te eſſe.* Patres vero Simoniam vocant *execrabile flagitium, flagitium piaculare.*

Dixi 2. *contra Religionem*, quia eſt quaedam ſacrilegii ſpecies, cum per ipſam ſanctiſſima quaeque profane & indigne tractentur.

Dixi 3. *contra juſtitiam:* quia per Simoniam aliquis uſurpat dominium rerum, quod non habet. Unde actus ſimoniaci ſunt nulli, & obligant ad reſtitutionem.

Dixi 4. *nec excipit materiae parvitatem.* Levitas enim materiae vel ſe tenet ex parte pretii, & gravius rei ſacrae dignitas contemnitur, cum minimi vendatur aut ematur res ſpiritualis: vel ſe tenet ex parte rei ſpiritualis, & haec quantumvis in ſe parva ſit, dum venalis ſit, gravem patitur injuriam.

Q. III. *Quotuplex ſit Simonia?*

R. Simonia dividitur I. in eam, quae eſt juris divini, & eam, quae eſt juris humani.

Simonia *juris divini* eſt ipſa venditio rei ſpiritualis, qua talis, Ut ſi emantur,

aut

aut vendantur Sacramenta, ſi calix pluris vendatur, quia conſecratus &c. Unde eſt intrinſece mala.

Simonia *juris humani* eſt quaevis ratio comparandi ſpirituale, ſolis Eccleſiae legibus reprobata propter reverentiam rei ſacrae. Ut ſi quis propria auctoritate Beneficium permutaret, vel Chriſma conſecratum venderet ratione ſolius materiae &c. Unde mala eſt, quia prohibita.

Dividitur II. in *mentalem*, *conventionalem*, *realem*, & *confidentialem*.

Simonia mentalis eſt quae intra mentem ſiſtit.

Haec autem duplex eſt. I. Eſt nudum propoſitum Simoniam committendi, & dicitur *pure mentalis*.

II. Eſt datio vel acceptio rei ſpiritualis pro temporali, vel temporalis pro ſpirituali, nullo interveniente pacto etiam tacito. Ut ſi quis Epiſcopo inſerviat hac intentione, ut pro temporali obſequio ſibi Beneficium procuret, nullâ tamen verbis, vel nutibus facta conventione.

Simonia conventionalis eſt pactio mutua expreſſa vel tacita, ſed ſine exſecutione ſaltem utrinque completa. Hinc duplex conventionalis Simonia: una, quae dicitur *pure conventionalis*, ſcilicet ea, in qua neutra ex parte pactum exſecutioni eſt mandatum.

Altera, quae vocatur *conventionalis mi-*

mixte, ſcilicet ea, in qua pactum ex una parte exſecutioni eſt mandatum. Ut ſi tradito pretio, non tradatur res, E.G. Beneficium, tunc nondum commiſſa eſt Simonia realis; quamvis neque ſit pure conventionalis, ſed mixta ex conventionali, & reali.

Realis Simonia eſt pactio ex utraque parte completa ſaltem inchoate. Ut ſi Beneficii collatio facta ſit, & pretium ſaltem ex parte ſolutum.

Confidentialis eſt, cum quis alteri Beneficium procurat eligendo, praeſentando, conferendo, reſignando, aut aliâ viâ cum certa confidentia, hoc eſt pacto expreſſo vel tacito, ut is cui illud procuratur, aliquando procuranti, aut alteri reſignet, vel penſionem abſque ſuperioris auctoritate ex eo ſolvat.

Q. IV. *Quot committatur modis Confidentia?*

R. Quatuor modis. I. Per *acceſſum*: ut cum Praelatus volens alicui per aetatem incapaci Beneficium procurare, illud alteri confert eà conditione, ut quam primum capax fuerit, illud accipiat.

II. Per *ingreſſum*: ut cum quis Beneficium ſibi collatum ante captam ejus poſſeſſionem, alteri eo pacto reſignet, ut illud poſtea ingrediatur, ſi iſte moriatur, vel ſit dimiſſurus.

III. Per *regreſſum*: ut cum quis Bene-

ne-

neficium a ſe poſſeſſum alteri reſignat eâ conditione, ut hic ſibi vel alteri idem Beneficium reſignaturus ſit convenienti tempore.

IV. Per *penſionem*: ut cum praeſentans, reſignans, conferens &c. pactum ineat expreſſe, vel tacite, ut penſio vel pars fructuum beneficii ſibi vel alteri tradatur.

Nota, ad hanc Simoniam requiri, ut acceſſus, ingreſſus, & regreſſus ſint in idem Beneficium: alias non erit Simonia confidentialis, ſed conventionalis mixta, vel realis, ſi ſit utrinque completa.

Q. V. *Quibus caſibus committatur Simonia juris humani?*

R. Committitur I. in Beneficiorum permutatione ſine auctoritate Praelati, nullo interveniente pretio. Item in reſignatione in favorem certae perſonae ſine auctoritate Papae. Item in reſignationibus confidentiariis: nam in his non commutatur ſpirituale pro temporali, ſed ab Eccleſia prohibentur ob periculum, ne fiant ex aliquo temporali motivo.

II. In venditione quorumdam officiorum temporalium, quae ad regimen Eccleſiae temporale ſpectant, ut ſunt officia OEconomi, Sacriſtae, Advocati, Procuratoris Eccleſiae. In his enim officiis quaedam dignitas eſt propter quamdam conjunctionem, quam habent cum ſupellectili ſacra, rebus, & miniſtris Eccleſiae.

III.

Google

III. In datione etiam ſpontanea, & acceptatione munerum ex occaſione examinis ad Paroeciam Trid. *ſeſſ. XXIV. cap.* 18. *de Ref.* Item ex occaſione collationis Ordinum, Tonſurae, Litterarum dimiſſoriarum, vel teſtimonialium Idem *ſeſſ. XXI. cap.* 1. *de Ref.*

Dixi, *ex occaſione*; nam ſi darentur pro collatione Ordinum, pro Litteris dimiſſoriis &c. eſſet ſimonia juris divini; cum hi actus ſint ſpirituales, utpote procedentes a poteſtate ſpirituali Ordinis, aut Juriſdictionis.

C A P. II.

De Modis, quibus committitur Simonia.

VArii ſunt modi, pacta, & conventiones, quibus Simonia committi poteſt, de quibus diſtinctis paragraphis dicemus.

§. I.

De Modis, quibus committitur Simonia ſpiritualibus adnexa.

Q. *Num liceat emere, vel vendere temporale ſpirituali adnexum?*

R. Temporale adnecti poſſe ſpirituali tri-

tripliciter; antecedenter, concomitanter, & conſequenter, ut ſupra dictum eſt.

Hinc dico I. Simoniam eſſe carius vendere, vel emere rem temporalem antecedenter adnexam ſpirituali, propter ſpirituale eidem adnexum, ut patet. Nam illud carius pretium daretur propter ſpirituale; ideoque ſpirituale pretio aeſtimaretur, ac venderetur.

Dixi, *carius*. Nam licite emi, & vendi poteſt res temporalis ratione materiae, artificii, niſi prohibeatur; cum res illa retineat ſuum valorem intrinſecum, nec ita dependeat a ſpirituali, ut eâ venditâ, haec vendi cenſeatur.

Hinc licite vendi poſſunt fundus, cui adnexum eſt jus patronatus, vaſa, & ornamenta ſacra.

Dico II. eſſe Simoniam vendere rem concomitanter adnexam ſpirituali. Ut labor neceſſarius ad ſacram functionem exercendam, E.G. ad Miſſam celebrandam. Ratio eſt, quia hic labor ita eſt cum ſacris functionibus conjunctus, ut abſque eo praeſtari nullo modo poſſint; adeoque vendi nequeat, quin & actio ſpiritualis vendatur.

Quid ſi labor iſte ſit omnino extrinſecus, & extraordinarius: puta pro ſollemniori Miſſae cantu, pro longiore itinere ad Miſſam celebrandam in loco diſſito?

R. Licere pro his & ſimilibus labori-

 bus

bus aliquid jure exigere, modo ſpecies turpis mercimonii vitetur. Ratio eſt, quia hic labor eſt actioni ſpirituali extrinſecus, per accidens conjunctus, & ab ea ſeparabilis, & aliunde pretio aeſtimabilis.

Dico III. eſſe Simoniam vendere rem conſequenter adnexam ſpirituali, ut eſt jus eccleſiaſticos reditus percipiendi. Ratio eſt, quia hujuſmodi res acquiri nequit, niſi ratione officii ſpiritualis; adeoque vendi nequit, niſi vendatur ſpirituale ei praeſuppoſitum.

§. II.

De Simonia circa Sacramentorum adminiſtrationem, Celebrationem Miſſae, aliaſque functiones.

Q. I. *Num ſit Simonia aliquid accipere in adminiſtratione Sacramentorum, Miſſarum celebratione, aliiſque ſacris functionibus?*

R. Cum diſt. Si temporale aliquod exigatur tanquam pretium rei ſacrae, ſimonia eſt. Secus, ſi recipiatur ut ſtipendium ſuſtentationis miniſtrorum ſecundum ordinem Eccleſiae, & conſuetudinem approbatam *Cap.* Ad Apoſtolicam *de Sim.*

Prob. 1. pars. Sacramenta, ſacrae functiones ſpiritualia ſunt, & ad ſalutem ſpiritualem ordinantur; poteſtas ea adminiſtrandi ſpiritualis eſt. Item obligatio ad ſpi-

ſpiritualia praeſtanda ad ſpirituale ordinatur. Ergo ſimoniacum eſt aliquod temporale tanquam pretium pro ipſis exigere. *Cap.* Cum in Eccleſiae *de Sim.*

Prob. 2. pars. Omni jure, ſcilicet naturali, divino, & humano ſacris miniſtris temporalia ſubſidia debentur: *Dignus eſt enim Operarius cibo ſuo*, ait Chriſtus *Matth.* X. Ergo ſimoniaci non ſunt ſacri miniſtri, ſi in Sacramentorum adminiſtratione, Miſſarum celebratione, aliiſque ſacris functionibus titulo ſuſtentationis temporale aliquod gratis oblatum recipiant: imo etſi modeſte exigant quod pro his functionibus approbata conſuetudine taxatum eſt *Cap. XII. de Praebendis*.

Dixi, *ſi modeſte exigant*: nam ſacris miniſtris pro illorum ſuſtentatione alimenta debentur. At nullo modo licet res ſpirituales nundinari. Conferendi ſunt hîc Canones, ſeptimus Concilii Lateranenſis III. ſub *Alexandro III.* & quadrageſimus Concilii Lateranenſis IV. ſub *Innocentio III.*

Q. II. *Num Simonia mentalis ſit Miſſam celebrare, Horis Canonicis intereſſe, Sacra miniſtrare &c. principaliter mercedis temporalis intuitu?*

R. Affir. Quia Sacerdos, qui primario vult Miſſam celebrare, Choro intereſſe &c. mercedis temporalis intuitu, temporale emolumentum magis ducit, quam rem ſpiritualem: adeoque temporale eſt fi-

nis ipſius rei ſpiritualis, quod certe habet pretii rationem.

Secus ſi Sacerdos Miſſam celebraret &c. propter ſtipendium, tanquam propter finem ſecundarium. Haec docet *D. Thomas Quodl. VIII. art.* 11. dicens de Canonico Chorum adeunte propter diſtributiones: *Si hujuſmodi diſtributiones recipit quaſi finem ſuae operationis principaliter intentum, Simoniam committit. Si autem habet principalem finem Deum, ad hujuſmodi autem diſtributiones reſpicit ſecundario, non tanquam in finem, ſed ſicut in id, quod eſt neceſſarium ad ſuam ſuſtentationem; conſtat, quod non vendit actum ſpiritualem, & ita Simoniam non committit, nec peccat; ſic enim acceptio diſtributionum non erit cauſſa, quare ad Eccleſiam vadat, ſed proprie hujuſmodi determinatio, quare nunc vadat, & non alia vice.*

Q. III. *Num Simonia ſit, extremâ neceſſitate urgente, dare pecuniam miniſtro nolenti gratis Sacramentum conferre?*

R. Neg. Si detur non tanquam pretium rei ſacrae, ſed ad inflectendam iniqui miniſtri voluntatem, Sacramentum gratis conferre nolentis.

Q. IV. *Num ſit Simonia docere Theologiam, vel ſacram Scripturam in Scholis, pactis ſtipendiis?*

R. Neg. Ratio eſt, quia lectio Theologiae immediate dirigitur ad exercitandum in-

intellectum audientium. Secus dicendum de catecheſi, vel concione, pro qua praeciſe aliquid accipere eſt ſimoniacum; cum pro fine habeant inſtructionem ad ſalutem animae immediate ordinatam; niſi ſponte, & ſine pacto offeratur. Dicit enim Chriſtus Dominus *Matth. X. Euntes, praedicate, docentes . . . gratis accepiſtis, gratis date.*

Q. V. *An ſit Simonia vendere, aut emere actus juriſdictionis poteſtatis eccleſiaſticae?*

R. Affir. Quia ejuſmodi actus ſpirituales ſunt. Hinc Simonia eſt aliquid dare, vel exigere in pretium diſpenſationis voti, juramenti, matrimonii &c. quia diſpenſare eſt uſus ſpiritualis poteſtatis.

Dices: Pro diſpenſationibus in impedimentis matrimonii concedendis Rom. Curia pecuniam exigit. Ergo vendi poteſt facultas diſpenſandi.

R. Hanc pecuniae exactionem non eſſe pretium diſpenſationis, ſed poenam diſpenſatorum, utpote qui noluut ferrea pati frena, frenis ducantur argenteis, ait *Pallavicinus in Hiſtoria Concilii Tridentini*.

Q. VI. *Utrum pro ſpiritualis actus omiſſione licitum ſit aliquod accipere temporale abſque Simonia?*

R. Cum diſt. Si omiſſio actus ſpiritualis proficiſcatur a ſpirituali poteſtate; ita ut illum non exercere ſit moraliter ho-

minem auctoritative ligare, aut detinere, Simonia eſt. Secus, ſi omiſſio dependeat a libera arbitrii facultate, nullumque ſpiritualem effectum moraliter pariat.

Prior pars patet ex hoc, quod hujuſmodi omiſſio aequivalet actui poſitivo, qui ſine ſimonia vendi non poteſt. Hinc ſimoniacus eſt qui pecunia corruptus, in foro interiori negat alicui abſolutionem a peccatis. Item ſi in foro exteriori negat abſolutionem a cenſuris. Item examinator, qui promittit non approbaturum dignos ad Ordines propter datam ſibi ab altero pecuniam. Ratio eſt, quia utrumque horum, videlicet abſolvere & ligare, approbare & reprobatum declarare actus eſt ejuſdem poteſtatis, & muneris.

Altera pars conſtat ex eo, quod ſimonia non committitur, niſi ſpirituale aliquod in commercium veniat. Sed haec omiſſio non eſt aliquod ſpirituale. Ergo in ea non committitur Simonia. Hinc qui daret alicui pecuniam, ut abſtineret a Miſſa celebranda, Simoniacus non eſſet.

Q. VII. *Num Simonia ſit vendere ſepulturam?*

R. Cum diſt. Si ematur fundus ad uſum ſepulturae ſacrae, exemplo Abrahae qui emit ſpeluncam duplicem in ſepulturam Sarae *Gen.* XXIII. Simonia non eſt.

Si vero ematur pars coemeterii aut templi pro ſepultura, Simonia eſt juris ec-

cleſiaſtici. Quia haec venditio legibus tum Eccleſiae, tum Imperatoriis prohibita eſt *cap. XLI. de Simonia*; & *leg. II.* & *IX. Cod. de Religioſis Domibus*.

Dixi, *Juris eccleſiaſtici*; quia pro jure naturali hujuſmodi venditio licita eſt, cum in eo contractu non cenſeatur vendi, niſi materiale templi, coemeterii &c.

Si vero quis ſibi ſuiſque heredibus velit ſepulturae locum ita proprium acquirere, ut deinceps aliorum fidelium corpora eo inferri nequeant, tunc non videtur eſſe prohibitum pro tali jure aliquid exigere; tum quia obligatio, quam in ſe ſuſcipiunt qui Eccleſiae gerunt curam, ne alius eo loci tumuletur, videtur eſſe pretio aeſtimabilis; tum quia uſus ubique receptus ita obtinet.

§. III.

De Simonia in ingreſſu Religionis.

Q. I. *Num Simonia ſit aliquid tanquam pretium dare vel accipere pro ingreſſu Religionis, ſive pro ſacri habitus ſuſceptione, vel Monaſtica Profeſſione?*

R. Affir. Nam ſtatus Religionis eſt quid ſpirituale; cum de ſe ordinetur ad Dei cultum, & animae ſalutem ac perfectionem. Ergo illum vendere Simonia eſt, & quidem naturali jure prohibita.

Q. II. *An liceat aliquid exigere ab in-*

ingredientibus Monaſteria titulo ſuſtentationis?

R. Cum diſt. Tempore Novitiatus licitum eſt pecuniam exigere pro victu, & veſtitu Novitii: pro aliis temporibus ſubdiſtinguo: ſi Monaſterium ſit egens, licet; ſi vero ſit opulentum, non licet & quidem jure humano. In Monaſteriis tamen Monialium etiam opulentis uſus invaluit, ut dos aliqua ſolvatur.

Prob. 1. pars. Id permittit Tridentinum *ſeſſ. XXV. cap. 16.* Ratio eſt, quia Novitii, cum non adhuc per Profeſſionem ſint membra Communitatis, non habent jus, ut alantur ex communibus Monaſterii bonis.

Prob. 2. pars. Quia quando Monaſterium eſt egens, temporale quod ſolvitur, non datur pro ſpirituali, ſed pro temporali, nempe pro victu, & veſtitu ingredientis: quod Monaſterium dare non valet, nec debet cum gravamine aliorum, qui jus ad ea alimenta jam acquiſierunt. *D. Thomas* 2. 2. *q.* 100. *art.* 3. *ad* 4.

Prob. 3. pars. Quando Monaſterium eſt opulentum, quod ſolvitur, non videtur ſolvi pro novi candidati ſuſtentatione, quam opulentum Monaſterium praeſtare valet, ſed pro ipſa Profeſſione: & ideo Eccleſia variis canonibus, praeſertim can. XIX. Concilii Nicaeni II. & can. LXIV. Concilii Lateranenſis IV. graviter prohibuit, ne

ne quidquam exigatur ab eo, cui Monaſterium neceſſaria ad victum ſubminiſtrare valet, atque tranſgreſſores in Simoniacorum claſſem retulit.

Dixi, *jure humano*. Onus enim perſonam religioſam alendi temporale eſt, & pretio aeſtimabile. Ergo quidquid pro eo onere exigitur, ſimoniacum jure divino non eſt.

Prob. 4. pars. Sanctimonialium Monaſteria, etſi opulenta, variis infortuniis obnoxia ſunt, quae novarum dotium acceſſione ſunt reparanda. Ergo mirum non eſt, ſi ceſſante venditionis praeſumtione, uſus invaluerit dotale ſubſidium exigendi a puellis Monaſterium ingredientibus, etſi ea opulenta ſint.

Idem confirmatur ex variis ſacrae Congregationis decretis, relatis a *Benedicto XIV.* in Opere *de Synodo Dioeceſana lib. XI. cap. 6.*

§. IV.
De Simonia in collatione Eccleſiaſtici Beneficii.

Nota, duo jura in beneficiis includi: unum ſpirituale, ſeu jus ſpiritualia adminiſtrandi, & dicitur *officium*; alterum temporale, ſeu jus percipiendi reditus, & dicitur *praebenda*, ſeu *beneficium*.

Q. I. *An ſit Simoniacum emere, vel*

 ven-

vendere eccleſiaſticum beneficium?

R. Affir. Aſſertio conſtat ex toto Titulo Decretalium *de Simonia*, aliiſque juribus.

Hoc autem intelligendum eſt non ſolum quoad jus adminiſtrandi ſpiritualia, verum etiam quoad jus redituum in officio ſpirituali fundatum. Nam cum beneficium, ſeu praebenda detur propter officium, *qui horum alterum vendit, ſine quo alterum non provenit, nihil invenditum relinquit*, juxta regulam *Paſchalis Papae* I. relatam in *cap.* Si quis, *Cauſ.* 1. *q.* 3.

Verum diſputatur inter Doctores, an venditio beneficii, prout dicit jus ad temporalia, ſit Simonia juris divini. Communiter negant Canoniſtae, quia reditus & commoda ſpiritualibus functionibus addicta, ſunt quid temporale; adeoque non ſunt materia Simoniae juris divini. Recte tamen ab Eccleſia prohibita eſt hujuſmodi venditio; tum quia ſacrilegii ſpecies eſt nundinari in reditibus ſacro miniſterio dedicatis; tum ob periculum, ne cum emolumento temporali vendatur officium ſpirituale, juxta regulam Pontificis ſuperius allatam.

Poteſt tamen Beneficiarius locare, vendere, permutare fructus beneficii, quia hi diſtincti ſunt a jure eos percipiendi.

Ex dictis colliges, Simoniam eſſe, fatentibus omnibus, dare vel accipere ali-

aliquid pretio aeſtimabile pro collatione, electione, praeſentatione ad beneficium, & generaliter pro quacunque actione, qua jus etiam incohatum ad illud acquiritur.

Item colliges, Simoniam eſſe, dare aliquid interceſſori ſive mediato, ſive immediato, ut apud collatorem intercedat ad obtinendum beneficium. Quia in *Extravaganti II. de Simonia* dicitur, *Simoniam committi, cum pecunia datur pro collatione . . . favore, ſeu mediatione*. Idem docuit *S. Thomas* 2. 2. *q.* 110. *art.* 2. *ad* 5. dicens, ſimoniacum eſſe, qui viam ſibi pecunia parat ad beneficium.

Q. II. *An pecuniae acceptio pro beneficii collatione ſit contra juſtitiam?*

R. Affir. Et contrariam opinionem damnavit *Alexander VII.* hac prop. 22. *Non eſt contra juſtitiam beneficia non conferre gratis; quia Collator conferens illa beneficia eccleſiaſtica, pecunia interveniente, non exigit illam pro collatione beneficii, ſed veluti pro emolumento temporali, quod conferre non tenebatur*. Ratio eſt, quia collator beneficii tenetur gratis illud conferre, quantum quantum eſt.

§. V.
De Simonia circa permutationes & reſignationes Beneficiorum.

Q. I. *An ſit Simonia permutare res ſpirituales pro aliis ſpiritualibus?*

R. Neg. exceptis beneficiis: quia nulla eſt per ſe irreverentia, ſi res ſacra cum alia permutetur, nullo interveniente pretio, cum utraque ſit ejuſdem ordinis. Quare licitum eſt, paciſci mutuas preces, ſacrificia. Item Reliquiam alteri tradere ea conventione, ut alia tibi tradatur. Cave tamen, ne hujuſmodi permutatio fiat ob pretioſiorem materiam.

Q. II. *An beneficia permutari poſſint abſque Simonia?*

R. Neg. Niſi permutatio fiat auctoritate ſuperioris. Quia id vetitum eſt, ut patet ex *cap. V. de Rerum Permutat.* aliiſque Juribus. Ratio prohibitionis eſt, ne hujuſmodi permutationes intuitu fiant temporalium redituum, qui adnexi ſunt titulis ſpiritualibus.

Nota, hac lege aeque prohiberi beneficiorum permutationes, ac permutationes actionum, quae ad beneficiorum proviſiones pertinent. Ut ſi quis dicat, elige hunc, & ego eligam ad tui nutum alium &c.

Dixi, *niſi permutatio fiat auctoritate ſuperioris*, qui ſua auctoritate & conſilio omnem

omnem mercimonii ſuſpicionem ab hujuſmodi pactionibus removere valet.

Porro Superior, coram quo facienda eſt permutatio, eſt Epiſcopus loci, in quo ſitum eſt beneficium.

Nota, eam permutationem ab Epiſcopo fieri poſſe, quae ſit beneficii cum beneficio, & quae pure fiat. Quare permutatio beneficii cum penſione, vel cum pacto, ut alter permutantium ſolus omnes ſolvat expenſas, quae ad utrumque pertinent, non valet, niſi accedat auctoritas Papae.

Q. III. *Quandonam committatur Simonia in beneficii reſignatione?*

Nota. Reſignare beneficium eſt illud voluntarie dimittere.

R. Quando ſine auctoritate Papae reſignatio non fit pure, & abſolute, ſed ei adjicitur conditio, onus, pactum, quod de jure non ineſt beneficio. Ratio eſt, quia omnis pactio omniſque conventio in beneficiis privata auctoritate facta, eſt prohibita *cap.* ult. *de Pactis*.

Hinc Simonia eſt, I. ſi reſignatio fiat reciproce, etſi coram Epiſcopo. E.G. Ego reſigno beneficium tuo amico, & tu tuum meo nepoti.

II. Si fiat reſignatio triangularis, aut quadrangularis. E. G. Ego reſigno beneficium meum Cajo, Cajus ſuum Titio, & Titius ſuum mihi.

III. Si reſignatio fiat cum pacto, ut tibi ſolvatur penſio. IV.

IV. Reſignatio facta in favorem certae perſonae; quae quidem reſignatio prohibita eſt ad tollendam omnem ſpeciem hereditatis in beneficiis.

V. Si quis beneficium litigioſum, & non ſine pluribus expenſis acquiſitum, & tandem pacifice poſſeſſum, reſignet cum pacto, ut reſignatarius ſolvat expenſas. Hujuſmodi enim expenſarum ſolutio habet rationem pretii pro beneficii adeptione.

Dixi, *ſine auctoritate Papae*. Nam cum hae conventiones prohibitae ſint jure humano, accedente Rom. Pontificis auctoritate, fiunt licitae.

Q. IV. *An in materia beneficiali licita ſit tranſactio, propria auctoritate?*

R. Neg. ex *cap.* Cum quidem *de Pactis*. Nam ut toties dictum eſt, omnis pactio in materia beneficiaria, ſi fiat privata auctoritate, ſimoniaca eſt.

Hinc ſi quis ad litem dirimendam paciſcatur, ut alter beneficium E.G. dubium pacifice poſſideat, alteri vero aliquid ſolvatur, ſi id fiat privata litigantium auctoritate, eſt ſimoniacum. Secus vero, ſi hoc fieret coram Epiſcopo ex *cap.* Niſi eſſet *de Praebendis*: quo caſu Epiſcopus poſſet etiam penſionem imponere ob bonum pacis, licet ob alias cauſſas non poſſet.

Q. V. *An ſit ſimoniacum, penſionem emere, vel redimere?*

Ne-

Nota I. Penſio eſt jus percipiendi fructus ex alieno beneficio:

Nota II. Triplex diſtinguitur penſio; laicalis, clericalis, & mixta.

Laicalis indiſcriminatim conferri poteſt & laicis, & clericis; quia Ordinem non ſupponit, neque ad aliquod ſpirituale ordinatur. Ut penſio, quae datur patrono, defenſori Eccleſiae &c.

Clericalis in accipiente ſupponit Ordines, & ad functiones ſpirituales ordinatur. Ut quae datur concionatori, Coadjutori Epiſcopi, Parocho &c.

Mixta ſeu media eſt, quae in accipiente Ordinem ſupponit, & datur titulo prorſus temporali. Haec quadruplex eſt, quae non datur in beneficii titulum, ſed pro beneficio.

I. Datur Clerico pauperi in alimentum.

II. Parocho ſeni impotenti.

III. Reſignanti beneficium pacifice poſſeſſum.

IV. Uni litigantium circa beneficium ob bonum pacis. His praemiſſis, ad quaeſitum

R. I. Emere, vel redimere penſionem clericalem eſt Simonia. Ita omnes: nam datur ad ſpirituales functiones.

R. II. Idem dicendum de penſione mixta; quia ex Bulla *Pii V.* adnexa eſt titulo ſpirituali, nempe recitationi Officii B.M. Virginis. Unde abſque conſenſu Papae

pae nec vendi, nec redimi poteſt.

Nota. Redimere penſionem eſt, cum Beneficiarius numerat penſionario reditum trium, quatuor, aut amplius annorum, habita ratione aetatis &c.

Q. VI. *An liceat emere, vel vendere jus patronatus?*

Nota. Jus Patronatus eſt poteſtas praeſentandi vel nominandi certam perſonam ad beneficium. Haec autem poteſtas conceditur ab Eccleſia ei, qui beneficium fundavit, Eccleſiam aut Capellam aedificavit, aut dotavit cum conſenſu Epiſcopi Dioeceſani ex Tridentino *ſeſſ. XIV. cap.* 2. Hinc illud effatum: Patronum faciunt dos, aedificatio, fundus.

R. Neg. ex *cap.* Praeterea *de jure patronatus*.

Diſputatur, an haec venditio ſit Simonia de jure divino. Affirmant alii, quia eſt quoddam ſpirituale non minus, quam jus eligendi ad beneficium. Negant alii, quia tale jus eſt quid temporale; cum ſit temporalis favor ab Eccleſia conceſſus.

At ſi Jus Patronatus adnexum ſit fundo, vendi poteſt ratione rei, cui haeret; dummodo fundus pluris non vendatur ratione juris patronatus.

Q. VII. *An, & quomodo liceat redimere vexationem in beneficiis?*

Nota. Redimere vexationem in beneficiis eſt adverſantium obſtacula, puta ca-
lu-

lumniarum, accuſationum &c. per pecuniam removere.

R. Cum diſt. Vexatio vel eſt contra jus acquiſitum in beneficio, vel contra jus acquirendum ad beneficium.

Si primum, licet redimere vexationem; quia ille, qui in hac hypotheſi vexationem redimit, pecuniam non tradit, neque tradere poteſt pro re ſpirituali, quam jam habet; ſed pro injuria repellenda, quam injuſte patitur.

Porro jus acquiſitum in beneficio, ſeu ut alio nomine vocatur, *jus in re*, habetur per ſimplicem collationem, & acceptationem beneficii ante captam poſſeſſionem.

Id etiam licet confirmato, vel inſtituto, qui injuſte impeditur a capienda poſſeſſione, quia per hoc nihil ſpirituale emitur; cum poſſeſſio praeciſe ſumta, non ſit quoddam ſpirituale, ſuppoſito titulo.

Si alterum, ſubdiſtinguo: vel vexatio intendatur ab eo, qui obeſſe valet, ſed non prodeſſe ſeu juvare; vel ab eo, qui obeſſe, & prodeſſe poteſt.

Si primum, abſque Simoniae labe licet redimere vexationem; quia per pecuniam duntaxat removentur exteriora injuſta obſtacula calumniarum, & accuſationum.

Si ſecundum, redimere hanc vexationem Simonia eſt; quia tunc pecuniâ aperitur via ad beneficium obtinendum.

Obeſſe autem, & prodeſſe poſſunt ele-

ſtores, collatores, & omnes illi, qui aliquo modo habent partem ad beneficium conferendum. Tantum vero obeſſe ſeu impedire poſſunt privati, qui nullam partem habent in conferendo beneficio; ſed duntaxat objicere impedimenta valent, calumniando, accuſando &c. ne concurrenti beneficium conferatur.

Hinc qui dat pecuniam electori, ne contradicat, Simoniacus eſt; quia pecuniâ influit in electionem; adeoque pecunia ſibi viam parat ad beneficium. Secus, quando pecunia datur privato vexatori, qui nullam opem conferre poteſt, ſed tantum impedire, adeoque nihil ſpirituale ab eo emitur, ſed tantum remotio impedimenti.

Inſuper notandum I. vexationem injuſtam eſſe oportere, ut poſſit in adductis caſibus redimi. Hinc non licet dare alteri pecuniam, ne defectum tuum collatori detegat, ne pro alio obſecret, ne habens jus utcunque probabile litem moveat, vel motam proſequatur, ne doctior ad concurſum cum aliis conveniat.

II. Non licere ad injuſtam vexationem redimendam dare aliquod ſpirituale, vel quaſi ſpirituale, puta dare alteri beneficium, ne te injuſte impediat ab aſſecutione beneficii pinguioris; quia daretur ſpirituale pro temporali, hoc eſt pro tollenda vexatione injuſta.

CAP.

CAP. III.

De Poenis in Simoniacos latis.

Q. I. *Quaenam ſint poenae contra Simoniacos latae?*

R. Excommunicatio Papae reſervata, nullitas actus ſimoniaci, & onus reſtituendi accepta per Simoniam.

Q. II. *An omnes Simoniae ſpecies canonicis poenis obnoxiae ſint?*

R. Neg. Sed duae tantum, ſcilicet Simonia realis, & haec a manu, & Simonia confidentialis.

Dixi, *Simonia realis*. Nam 1. ob Simoniam mentalem nulla incurritur poena canonica, ſed *ſufficit delinquentibus per ſolam poenitentiam ſuo ſatisfacere Creatori*, ut ait *Gregorius IV. cap. XLVI. de Sim.*

2. Ob Simoniam pure conventionalem, & conventionalem mixtam, excepta confidentiali, de qua infra, nulla etiam incurritur canonica poena: quia poenae impoſitae pro aliquo actu intelliguntur de actu perfecte completo, & omni ex parte exterius cum effectu conſummato, niſi lex aliud clare exprimat: cum ex regula Juris, odia ſint reſtringenda. Praeterea multi teſtantur, hanc eſſe praxim Curiae, & Poeni-

nitentiariae Romanae.

Q. III. *Quibus in caſibus incurrantur poenae latae contra Simoniacos?*

R. Triplici in caſu, in Ingreſſu Religionis, in Ordine, & Beneficiis. De his triplici paragrapho agendum eſt.

§. I.

De Simoniae Poenis ob Ingreſſum in Religionem contractis.

Q. *Quot ſint poenae Simoniae latae pro ingreſſu Religionis?*

R. Sunt tres, I. Eſt excommunicatio Papae reſervata, quam ipſo facto incurrunt omnes, & ſinguli ſive dantes, ſive recipientes. *Extravag.* Sane *de Simonia*.

II. Suſpenſio ab officiis capitularibus in Conventu Papae reſervata, ſi actui capitulari conſenſerit, ead. *Extravag.*

III. Simoniacus ſcienter profeſſus, licet valida ſit ejus profeſſio, debet tamen in artius Monaſterium detrudi, ſed poſt judicis ſententiam.

§. II.

De Simoniae Poenis in Ordinatione commiſſae.

Q. *Quot ſint poenae Simoniae in Ordinatione commiſſae?*

R. Sunt I. Excommunicatio Papae reſer-

ſervata, quam ipſo facto incurrunt tum Ordinans, tum Ordinatus, tum qui ad conferendum Ordinem mediator eſt. *Extravag.* Cum deteſtabile *de Simonia*.

II. Si ſcienter ſit ordinatus, ab exercitio omnium Ordinum, etiam eorum, quos legitime ſuſcepit, ſuſpenſus remanet: ſi vero facti inſcius, alterius ope ſimoniace ordinatus ſit, ſecundum *D. Thomam* non poteſt ſine diſpenſatione Ordines exercere. Sed hoc negant; quia ſuſpenſio poenalis eſt, adeoque ſine culpa incurri nequit.

III. Simoniacus Ordinator ſuſpenſus eſt a collatione omnium Ordinum per triennium ex *Cap. XLV. de Sim.* Ex Bulla vero *Xyſti V.* quae incipit, *Sanctum & ſalutare* ſuſpenſus eſt a quorumcunque Ordinum collatione, etiam Tonſurae, & interdictus eſt ab ingreſſu Eccleſiae.

§. III.
De Poenis Simoniae in Beneficiis commiſſae.

Q. I. *Quot ſint Simoniae poenae in beneficiis commiſſae?*

R. Eſt I. Excommunicatio Papae reſervata, quam ipſo facto incurrunt qui beneficium ſimoniace ſuſceperunt, contulerunt, aut quovis modo procurarunt. *Extravag.* Cum deteſtabile *de Simonia*.

II. Irrita eſt, ac nulla ſimoniaca electio, praeſentatio, collatio, nullumque jus tri-

tribuit: ita ut proviſus etiam occultus, fructus non faciat ſuos, & teneatur in conſcientia tum illos, tum beneficium reſtituere.

III. Qui hoc modo electus aut proviſus eſt, inhabilis fit ad idem beneficium, neque poteſt illud etiam Epiſcopi diſpenſatione obtinere, *cap.* Nobis fuit *de Sim.* & *Cap.* penul. *de Electione*.

Excipitur, ſi beneficium ſimplex ſit, & ipſo ignorante, nec ratum habente, Simonia commiſſa ſit: tunc enim poſt liberam reſignationem poteſt Epiſcopus diſpenſare.

Nota, ex communi ſententia has poenas etiam extendi ad permutationes beneficii propria auctoritate: nam ii in jure dicuntur Simoniaci, & vere committunt Simoniam Juris eccleſiaſtici. Item extendi ad Simoniam realem commiſſam in Praelaturis Regularium, ut ſunt Priores, Guardiani, Rectores, Provinciales &c. quia ſunt officia juriſdictionem ſpiritualem habentia; idque clare colligitur ab *Extravag.* Cum deteſtabile *de Sim.*

Q. II. *Quaenam ſint poenae Simoniae Confidentiae?*

R. Hae poenae ex Bulla LXXXV. *Pii IV.* & Bulla LXXXV. *Pii V.* nimirum

I. Excommunicatio Papae reſervata contra utrumque contrahentem; ſi ſint inferiores Epiſcopis: nam hi incurrunt ſolum interdictum ab ingreſſu Eccleſiae.

II.

II. Privatio beneficii, in quo facta eſt ſimonia, & quidem ante judicis ſententiam, cum ejus collatio nulla ſit.

III. Privatio reliquorum beneficiorum, ac penſionum.

IV. Inhabilitas ad idem beneficium, & ad alia beneficia.

V. Ad has poenas ſubeundas ſufficit, ſi beneficium datum ſit, ac receptum, quamvis accipiens promiſſum nondum impleverit; ideſt vel promiſſum pretium ſolverit, vel beneficium alteri reſignaverit, vel penſionem ſolverit, aut fructus beneficii ab aliis percipi permiſerit.

Imo has poenas incurrit beneficium recipiens, qui novit dantis animum confidentialem, quamvis recipiat ſine tali animo, ut ſignificant haec verba *Pii V. Etiamſi ſola dimittentis intentione receperit.*

Q. III. *Num ſi commiſſa ſit Simonia a tertia perſona, inſcio promoto ad beneficium, obnoxius is ſit ſimoniae poenis?*

R. Cum diſt. Quoad Eccleſiaſticas cenſuras neg. Quia ſic promotus, cum ſit immunis a culpa propter ignorantiam, immunis quoque eſt a poena.

Quoad nullitatem vero actus, affir. Ratio eſt, quia ignorantia etſi excuſet a culpa, non tamen excuſat ab invaliditate actus.

Hinc ſic promotus, ſciens ſuam ſimoniacam promotionem, tenetur beneficium,

cium, quod eſt conſecutus, reſignare cum fructibus exſtantibus; non autem tenetur reſtituere fructus bona fide conſumtos, niſi forte ex his ditior factus ſit.

Excipiuntur aliqui caſus, in quibus beneficii ſimoniace collati valida eſt proviſio.

I. Qui ignoranter beneficium ſimoniace recepit, & triennali poſſeſſione bona fide illud tenuit, nequit eodem privari juxta multos.

II. Si provehendus ſuſpicans de Simonia agi, expreſſe contradicat, & prohibeat, ne pro nominatione ſua aliquid tribuatur, valida eſt proviſio. Modo pactum ſimoniacum ratum non habeat, ſolvendo quod fuit promiſſum, *Cap. XXXIII. de Sim.*

III. Si commiſſa ſit ſimonia in odium promoti, puta ſi inimicus det pecuniam collatori, ut collationem irritam reddat, faciendo eam ſimoniacam, *cap.* XXVII. eod. *tit.*

Q. IV. *An pretium per ſimoniam acceptum, reſtitui debeat, & cui?*

R. Ad I. Affir. Quia acceptum per Simoniam poſſidetur ſine juſto titulo, cum poſſideatur per pactionem ſimoniacam, quae nulla eſt.

R. Ad II. Pecunia accepta in ſimoniaca collatione beneficii eccleſiaſtici reſtituenda eſt Eccleſiae ejuſdem beneficii, ex *Cap. XI. de Sim.*

Ex-

Extra materiam beneficiariam pretium ſimoniacum reſtituendum eſt illud tradenti. Ratio eſt, quia jure naturae reſtitutio facienda eſt proprio domino, niſi lex aut ſententia judicis in poenam commiſſi criminis id vetet. Atqui ſimoniacae pecuniae dator & dominium illius adhuc detinet, & nulla lex prohibet, quin ſibi reddatur. Ergo &c.

Nota. Simonia commiſſa in venditione quorumdam officiorum, ut ſunt Vicariae amovibiles, Capellaniae non collativae, penſiones &c. eccleſiaſticis cenſuris in jure non plectitur, cum proprie haec poena lata ſit contra ſimoniam in beneficiis, & haec beneficia proprie non ſint.

Q. V. *Quinam a poenis contra Simoniacos latis abſolvere, & diſpenſare valeat?*

R. Quoad cenſuras ſolus Papa valet eas abſolvere, niſi ſint occultae; quia tunc poteſt etiam ab illis abſolvere Epiſcopus ex *Cap.* liceat *6. Seſſ. XXIV.* Concilii Tridentini.

Quoad inhabilitatem vero beneficii ſimoniace acquiſiti, & ad fructuum perceptorum condonationem ſimiliter Papa ſolus diſpenſare valet: neque in hoc poſſunt aliquid Epiſcopi, etſi crimen ſit occultum. Nam eorum facultas per Tridentinum complectitur tantum abſolutionem a cenſuris,

& diſpenſationem ab irregularitatibus occultis.

Excipe beneficium ſimplex ſimoniace collatum, ignorante beneficiario, de quo ſupra dictum eſt.

INDEX

Damnatarum Thesium in materia Simoniae.

EX *Alexandro VII.* Propoſitio 22. *Non eſt contra juſtitiam beneficia eccleſiaſtica non conferre gratis, quia collator conferens illa beneficia eccleſiaſtica, pecuniâ interveniente, non exigit illam pro collatione beneficii, ſed veluti pro emolumento temporali, quod ſibi conferre non tenebatur.*

Ex *Innocentio XI.* Propoſitio 45. *Dare temporale pro ſpirituali, non eſt Simonia, quando temporale non datur tanquam pretium, ſed duntaxat tanquam motivum conferendi vel efficiendi ſpirituale, etiam quando temporale ſit ſolum gratuita compenſatio pro ſpirituali, aut contra.*

Ex Eodem Propoſitio 46. *Et id quoque locum habet, etiamſi temporale ſit principale motivum dandi ſpirituale: imo etiamſi ſit finis ipſius rei ſpiritualis, ſic ut illud pluris aeſtimetur, quam res ſpiritualis.*

TRA-

TRACTATUS

DE CENSURIS, ET IRREGULARITATIBUS.

CAP. I.

De Cenſuris in Communi.

§. I.

Quid, & quotuplex ſit Cenſura.

Q. I. QUid ſit Cenſura?

R. Cenſura eſt *poena ſpiritualis, & medicinalis, qua homini baptizato delinquenti, ac contumaci quorumdam ſpiritualium bonorum uſus aufertur ab Eccleſia, donec a contumacia recedat.*

Prob. ac ſimul explicatur definitio. Cenſura dicitur 1. *poena*, quia ſupponit culpam.

2. *Spiritualis*, ob bona ſpiritualia, quibus privat. Quod ſi aliquando, ut in excommunicatione, privat etiam bono aliquo temporali, puta converſatione cum fidelibus, id tantum fit ſecundario, & quatenus ordinatur ad bonum ſpirituale.

3. *Medicinalis*, quia praeter punitionem, ad Rei emendationem infligitur.

4. *Qua homini baptizato*, quia Eccleſia in ſolos fideles baptizatos ſuam poteſtatem jure exercere valet.

5. *Delinquenti*, *& contumaci*: Cenſurae enim non feruntur, niſi in delinquentes, & contumaces, ut ad obſequium Eccleſiae revertantur.

6. *Quorumdam ſpiritualium bonorum*; eorum nempe, quorum diſpenſatio Eccleſiae commiſſa eſt; ut ſunt publica ſuffragia, Sacramenta, ſacrificia &c. Non vero auferuntur bona illa, quae dicuntur proprie, & mere interna; ut character, poteſtas ordinis, gratia, aliaeve virtutes infuſae, quae cum Cenſura componi poſſunt.

7. *Uſus aufertur*. Bona enim ſpiritualia auferri poſſunt vel quoad uſum, ut in ſuſpenſione, & interdicto; vel quoad jus, ut in excommunicatione; vel demum quoad rem ipſam, vel ejus uſum, ut in depoſitione, & degradatione, quae de ſe in perpetuum privant; vel reipſa, vel ejus uſu, E. G. exercitio ſacrarum functionum.

8. Denique illae particulae, *donec a contumacia recedat*, denotant Cenſuram intentione Eccleſiae perpetuam non eſſe, cum reus ſtatim ac reſipuerit, a ſuperiore abſolvi debeat. Hinc differt a depoſitione, & degradatione, quae ſunt poenae mere vindicativae.

Q. II. *Quotuplex ſit Cenſura?*

R. Eſt triplex, ſcilicet *Excommunicatio*, *Suſpenſio*, & *Interdictum* ex *Cap.* Quaerenti, *de Verbor. ſignificat.* ubi *Innocentius III.* interrogatus de Cenſuris, illas tantum tres ſpecies enumeravit.

Hinc colliges 1. irregularitatem etiam ex delicto, depoſitionem, & degradationem inter Cenſuras non computari; cum non ſint poenae medicinales, quae poſt emendationem delinquentis auferri debeant, ſed naturâ ſuâ perpetuae ſunt, quae non auferuntur, niſi per ſolam diſpenſationem. 2. Conceſſa facultate abſolvendi a Cenſuris, non intelligi conceſſam facultatem diſpenſandi ab Irregularitatibus, niſi exprimatur, cum ſint facultates diverſae.

Dividitur haec Cenſura I. in eam quae eſt *a jure*, & in eam quae eſt *ab homine*. Illa fertur per modum legis, ſeu ſtatuti generalis ac perpetui, quae durat uſque dum lex abrogetur: ut ſunt Cenſurae Conciliorum decretis latae; & in Jure Canonico ſcriptae. Haec vero per modum praecepti fertur ab aliquo ſingulari ſuperiore, & eo mortuo, vel juriſdictione privato, corruit, ſi non eſt contracta; ſi vero eſt contracta, durat etiam, ablata vel ſuſpenſa ſuperioris juriſdictione, donec obtineatur abſolutio. Praeterea Cenſura a jure ſemper generalis eſt; quae vero eſt ab homine, poteſt eſſe vel generalis, vel par-

ticularis, ſeu lata contra aliquas perſonas determinatas. Addunt & tertium diſcrimen inter utramque Cenſuram, quod nimirum Cenſura a jure non intelligitur reſervata, niſi in Canone exprimatur: ea vero quae ab homine eſt, praeſertim per ſententiam particularem, ſemper intelligitur reſervata; ſed de hoc alias.

Dividitur II. in Cenſuram *latae*, & *ferendae ſententiae*: prior ipſo facto ſeu criminis commiſſione ante judicis ſententiam ligat: poſterior non ipſo facto incurritur, ſed poſt peccatum commiſſum per judicis ſententiam infligi debet. Regula utriuſque diſcernendae haec eſt. Si Cenſura exprimatur per verba temporis praeteriti vel praeſentis, eſt latae ſententiae; ſi vero per verba temporis futuri, eſt ferendae ſententiae; niſi ſignificetur futurum inſtantaneum.

Hinc reſolves latae ſententiae Cenſuram reputari, ſi ſuperior dicat: *Qui hoc fecerit, noverit ſe eſſe excommunicatum, vel excommunicationem incurriſſe*; quia haec verba indicant tempus praeteritum. Item ſi dicat: *Excommunicantur, ſuſpenduntur, interdicuntur*; quia hae voces denotant tempus praeſens. Item ſi dicat: *Subjaceat excommunicationi, incidat in excommunicationem, maneat ſuſpenſus*; quia hae formulae imperativi modi non diriguntur ad judicem, nec ejus actionem requirunt.

Con-

Contra ferendae ſententiae eſſe cenſuram, ſi ſuperior his verbis utatur: *Excommunicabitur*, *ſuſpendetur* &c. quia ſunt voces futuri temporis. At ſi verbis etiam de futuro, quibus exprimitur Cenſura, addatur una ex his particulis, *ipſo facto*, *ipſo jure*, *ex tunc*, *mox*, *protinus*, *continuo*, *confeſtim* &c. latae ſententiae erit Cenſura; quia hae particulae clare indicant ad incurrendam Cenſuram nullum exigi judicis officium. In dubio autem, an Cenſura ſit latae, vel ferendae ſententiae, cenſenda eſt ferendae; quia in poenalibus dubium benigne eſt interpretandum. Denique an haec formula, *anathema ſit*, latae ſententiae Cenſuram contineat, diſputant Theologi: communiter docent eſſe latae, praeſertim ſi ſit contra haereſim.

Ignota ea diſtinctio latae ac ferendae ſententiae fuiſſe Veteribus in antiquo jure videtur *Gerſoni*, *Eſpenio*, *Florentio*, aliiſque, qui Cenſuras omnes olim nonniſi ferendae ſententiae putant: quas nimirum, conſtito crimine, Paſtorum judicio lato ſubirent Rei; non conſtito crimine, poena quidem imminebat, non tamen ferebatur. Addit *Gérſon* id diſcriminis inter latae ac ferendae ſententiae, quod ea ſtatim percellerentur, qui ſummarie convictus, vel confeſſus in judicio fuerit: ad alteram vero praecedere poteſtas judicialis cum omni juris ſollemnitate deberet.

Potius illa uſitata Veteribus diſtinctio erat Excommunicationis medicinalis, ac mortalis: illâ poenitentes, hac pertinaces & obfirmati plectebantur. Sed de ſingulis infra ad calcem.

Dividitur III. in Cenſuram *juſtam*, & *injuſtam*. *Juſta* dicitur ea, quae fertur ſecundum leges, ac formas juris praeſcriptas. *Injuſta*, cui haec deſunt, vel quae ſiniſtra fertur intentione.

Q. III. *An omnis Cenſura injuſta, ſit etiam nulla?*

R. Cum diſt. Si Cenſura ſit, ut loquitur *D. Th. in IV. diſt. 1. art. 1. injuſta ex parte excommunicantis, qui E. G. ex ira, vel odio excommunicat; aut ſine neceſſitate accidentalem juris ordinem praetermittit, valida eſt, habet effectum ſuum, & vere ligat.* Hinc qui in eo ſtatu actum ſacri Ordinis exercet, poenas Canonum incurrit, & irregularis efficitur; ut communis omnium conſenſus teſtatur, neque hac de re dubium eſſe poteſt, ait *Savrus lib.* 10. *cap.* 17. *num.* 5. De hac injuſta Cenſura, quae tamen valet, intelligenda eſt praeclara haec *Gregorii Magni* ſententia *hom. 6. in Evangelium: Sententia paſtoris ſive juſta, ſive injuſta timenda eſt.*

Si vero Cenſura ſit injuſta defectu cauſſae ſufficientis ex parte excommunicati; vel quia falſo ſupponitur reus criminis, quod Cenſuris caſtigatur; vel quia Cenſura la-

lata eſt, non ſervatis eſſentialibus formulis a jure praeſcriptis; tunc Cenſura nulla eſt. Quia ſicuti cauſſa eſt tantum apparens, ita & Cenſura: nec poteſt, nec vult Eccleſia punire innocentes. Hinc communiter contra *Navarrum* docent, innocentem, contra quem lata fuit injuſta Cenſura, ex ſuppoſitione nimirum falſi criminis, licite poſſe privatim, & ſecluſo ſcandalo, actus, quibus prohibitus eſt, exercere. Secus publice, & cum ſcandalo in legitimi ſuperioris contemtum, ob quem mereretur juſtâ percelli Cenſurâ.

§. II.
De Cenſurarum Latore, & Subjecto.

Nota I. Poteſtatem infligendi Cenſuras a *Wiclepho* impetitam Concilium Conſtantienſe *ſeſſ. VIII. & IX.* Eccleſiae vindicavit. Eadem Eccleſiae facultas agnoſcitur in Trid. *ſeſſ. XXV. cap.* 3. ubi *nervus eccleſiaſticae diſciplinae*, & *enſis*, ac *gladius* Eccleſiae appellatur.

Nota II. Certum eſt poteſtatem ferendi Cenſuras immediate a Chriſto Domino originem habere, ut colligitur ex verbis ipſius Chriſti *Matth. XVIII. Quaecunque ligaveritis ſuper terram, erunt ligata & in Coelo*: ubi Eccleſiae Praelatis Apoſtolorum ſucceſſoribus datur omnis poteſtas expediens ad bonum animarum, & rectum Eccleſiae

regimen, ad quod pertinet poteſtas non ſolum ferendi leges; verum etiam delinquentes, ac contumaces puniendi, ac coërcendi, privando eos communibus Eccleſiae bonis.

Nota III. Quamvis haec facultas infligendi Cenſuras, ſeu ſpiritualibus poenis coërcendi Eccleſiae rebelles immediate a Chriſto ſit; ipſa tamen Cenſurarum inſtitutio quoad ſpecies, & formam eſt humana; quia nuſquam legimus Cenſuram aliquam per ſe, & immediate eſſe a Chriſto inſtitutam.

Hinc recte colligimus 1. nullum eſſe peccatum, cui jure divino adnexa ſit Cenſura. 2. Cenſuram quoad formam & ſpecies eſſe mutationi obnoxiam. Sed nullus praeter Romanum Pontificem poteſt in jam obfirmata Cenſurarum diſciplina aliquid immutare ex *Cap.* Paſtorali, *de Clerico excommun. miniſtrante*. His poſitis, videndum nunc, quinam in Eccleſia facultatem habeant infligendi Cenſuras.

Prop. I.

Omnis, & ſolus ſuperior eccleſiaſticus habens in foro externo juriſdictionem ordinariam, vel delegatam poteſt ferre Cenſuras.

Prob. ex verbis Chriſti Domini ſupra adductis: *Quaecumque ligaveritis* &c. ut & ex iis aliis paulo ante a Chriſto prolatis: *Si Eccleſiam non audierit, ſit tibi ſicut ethnicus, & publicanus*: id eſt ſegregatus

ab

ab omni commercio fidelium, & ſuffragiorum participatione privatus; quemadmodum infidelis ab omni commercio cum Chriſtianis in rebus eccleſiaſticis ſejunctus eſt. Unde ſic: haec verba, quae poteſtatem infligendi Cenſuras adſtruunt, eam exteriori Eccleſiae foro attribuunt. Ergo hi tantum Cenſuras ferre valent, qui exteriori Eccleſiae foro praeſunt. Antecedens prob. Agitur hîc de poena ſpirituali, quae contumacem delinquentem ligat, ſed non niſi poſt factam Eccleſiae denunciationem, & quae ita ſit publica, ut qui eam incurrerit, ut publicanus ſit habendus. Atqui poena ſpiritualis, quae denunciationem Eccleſiae requirit, & publica eſt, nonniſi in exteriori foro intelligi poteſt. Ergo hi tantum, qui juriſdictione ordinaria, vel delegata huic foro Eccleſiae praeſunt, eam ferre poſſunt.

Poteſtatem autem ferendi jure ordinario Cenſuras reſpectu univerſae Eccleſiae habet ſummus Pontifex, & Concilium generale: Epiſcopus in ſubditos propriae dioeceſis: Concilium provinciale in ſuam provinciam. Item Praelati Regulares hanc poteſtatem habent juxta cujuſque ordinis leges, & conſuetudines. At Parochis haec facultas communiter denegatur.

Delegatam habent omnes, & ſoli Clerici, quibus fuit legitime conceſſa ab habente ordinariam. Docent plures, Summum Pon-

tificem poſſe poteſtatem ferendi Cenſuras conferre homini laico, non vero feminae, quae eſt omnino incapax eccleſiaſticae juriſdictionis, adeoque Cenſurae ferendae.

Nota. Eccleſiae Praelati eo jure Cenſuras ferre poſſunt, quo jure ſubditis praeſunt. Hinc Rom. Pontifex, Concilium generale, Epiſcopi, qui jure divino praeſunt, eodem jure Cenſuris ligare valent. Eis vero qui eccleſiaſtico tantum jure habent juriſdictionem, jure ſolum eccleſiaſtico convenit poteſtas ferendi Cenſuras in eos, quos ipſis Eccleſia ſubjecit.

Q. *Quinam a Cenſuris abſolvere valeant?*

R. Quilibet Sacerdos approbatus poteſt a Cenſuris abſolvere. Ita communiter ex *Cap.* Nuper, *de ſententia excommunicationis:* ubi *Innocentius III.* ait, quia *conditor Canonis ejus abſolutionem ſibi ſpecialiter non retinuit, ex ipſo conceſſiſſe videtur aliis facultatem relaxandi*. Confer huc dicenda in *Tract. de Poenitentia* de facultate abſolvendi a reſervatis.

Nota. A Cenſura ab homine lata per ſententiam particularem contra determinatam perſonam ille tantum abſolvere poteſt a quo fertur, vel ſuperior, vel delegatus. Secus de Cenſuris latis ab homine per modum ſententiae generalis: puta ſi dicatur, *ſint excommunicati, qui tale delictum commiſerint* &c. non determinando perſonas;

poſ-

poſſunt abſolvi a quolibet Confeſſario, niſi ſint reſervatae. Quia hujuſmodi Cenſurae ſe habent ad modum Cenſurae latae a jure, nullo alio diſcrimine habito, niſi quod latae ceſſant morte ſuperioris illas infligentis.

Prop. II.

Cenſurae ſubjectum eſt quilibet homo viator, qui fuerit baptiſmate initiatus, ſubditus, ac doli capax.

Prob. 1. pars. Cenſurae ſubjectum eſt *quilibet homo viator*. Nam cum Cenſura feratur ad reſipiſcentiam, ejuſdem non poteſt eſſe capax, niſi homo viator. Hinc ſequitur 1. Cenſuris non ſubjici daemones, utpote reſipiſcentiae incapaces: 2. Bruta, utpote nequaquam libera: 3. mortuos, utpote incapaces emendationis, & Eccleſiae foro non amplius ſubjectos. Hinc contra daemones, & animalia nociva Eccleſia exorciſmis, non vero cenſuris uti conſuevit. Mortui vero aliquando in Eccleſia excommunicantur, ſed non proprie & directe, ſed indirecte; quatenus prohibentur fideles, ne eos in loco ſacro ſepeliant, nec pro iiſdem ſuffragia offerant.

Prob. 2. pars; ut *ſit baptizatus*. Nam qui ſunt extra Eccleſiam, ejuſdem legibus non ſunt ſubjecti. Eccleſia enim *non judicat de iis, qui foris ſunt I. ad Cor. V.* Hinc Cenſurae ferri nequeunt in Catechumenos, & multo magis in Judaeos, & infide-

fideles, qui per baptiſmi januam in Eccleſiam non ſunt ingreſſi: ſecus in haereticos, qui ab Eccleſia pendent propter baptiſmum.

Prob. 3. pars, ut *ſit ſubditus*. Poteſtas ferendi cenſuras eſt actus juriſdictionis. Atqui ejuſmodi actus non ſunt capaces, niſi ſubditi; cum ſubjectio, & juriſdictio ſint correlativae. Ergo &c.

Hinc I. exemti a juriſdictione Ordinarii per privilegium a Papa conceſſum, ut ſunt Regulares exemti, Cenſuras non incurrunt in caſibus, in quibus exemti ſunt. Secus vero in caſibus, in quibus Epiſcopali poteſtati ſubjiciuntur; ut ſi praeſumant abſolvere a reſervatis, vel ſecularium Confeſſiones excipere, ſine Ordinarii approbatione, & facultate.

Hinc II. Subditus delinquens extra dioeceſim ligantis, Cenſuram non incurrit, ſi lata ſit per modum ſtatuti: ſecus vero, ſi Cenſura lata ſit per modum praecepti tranſitorii: puta ſi Epiſcopus Clerico peregrinaturo ſub poena ſuſpenſionis ludum alearum prohibeat. Ratio diſparitatis eſt, quia ſtatutum afficit territorium, pro cujus recta gubernatione fertur, neque extra illud obligat: Sententia vero eſt praeceptum, quod immediate tendit ad perſonas ſubjectas, eiſque cohaeret, quocumque terrarum diſceſſerint. Peregrini delinquentes in alieno territorio contrahunt Cenſuras latas

per

per modum ſtatuti. Ita multi contra multos; quia probabilius peregrini ſubjiciuntur legibus territorii, in quo verſantur ratione ſuae perſonae in eo exſiſtentis: Ergo & cenſuris, quae harum legum violationi adnexae ſunt.

Prob. 4. pars: ut *ſit doli capax*, qui cenſuris ligari debet; alias non eſſet culpae, & emendationis capax.

Hinc neque perpetuo amentes, neque pueri ante rationis uſum ſunt Cenſuris obnoxii; quia nequeunt peccare.

Impuberes ſubjiciuntur Cenſuris non ſolum a jure, ut patet ab excommunicatione ob ingreſſum in Monaſterium Monialium, & ob percuſſionem Clerici; ſed etiam ab homine. Communiter tamen eximuntur ab excommunicatione, & reſervatione.

§. III.

De Materia, forma, & effectibus Cenſurarum.

Prop. I.

Materia Cenſurae ſaltem totalis eſt peccatum grave, externum contra praeceptum Eccleſiae contumaciter admiſſum.

Prob. 1. pars. Cenſura poena graviſſima eſt, cum privet magnis bonis ſpiritualibus. Atqui poena debet reſpondere culpae; alias eſſet injuſta. Ergo imponi ne-

nequit, niſi ob culpam gravem. Unde in *Canone* 41. *cap.* 2. *quaeſtione* 9. dicitur: *Quia anathema eſt aeternae mortis damnatio, nonniſi pro mortali debet imponi crimine, & illi, qui aliter non potuerit corrigi.*

Dixi, *totalis*; nam Cenſurae minores, ut excommunicatio minor, ſuſpenſio ad breve tempus ab aliquo officii uſu, & interdictum particularis perſonae ad breve intervallum ex communi Doctorum ſententia poſſunt ob culpam levem infligi.

Nota hic: Si materia tum in ſe, tum ſpectatis omnibus circumſtantiis ſit levis, non poteſt ſub gravi Cenſura prohiberi. Verum ſi materia levis in ſe, ſed fine, & circumſtantiis ſit magnopere gravis, tunc ſi a ſuperiore prohibeatur ſub expreſſo praecepto, Cenſura adjecta illius tranſgreſſioni gravis eſt. Hinc Praelati ſub majori excommunicatione ſibi reſervata locutionem prohibent cum Monialibus, etiam de re ceteroqui licita ob periculum, ne ſacrae virgines a divino ſervitio avertantur.

Prob. 2. pars: ut *ſit externum*. Nam Cenſura licet ſit poena ſpiritualis, infligitur tamen in exteriori Eccleſiae foro. Atqui Eccleſia in foro exteriori non judicat de mere internis, & quae nullo ſigno exteriori manifeſtantur. Ergo &c. *Nobis*, ait *Innocentius III. datum eſt de manifeſtis tantummodo judicare; de internis vero judicat*

qui

qui ſcrutator eſt cordium. Atque hinc manarunt haec juris axiomata: *Non habent latentia peccata vindictam*, *Can.* 23. *Cauſ.* 32. *quaeſt.* 5. *Cogitationis poenam nemo patitur.*

Hinc inferes ob haereſim mere mentalem nullo ſigno externo manifeſtatam, Cenſuram non contrahi: ſecus ſi homo illam manifeſtaret, tametſi ſolus in cubiculo clauſus, ſejunctus ab hominum conſortio; quia tunc haereſis eſſet utique occulta, ſed ſimul ſenſibilis & externa.

Item peccatum exterius, propter quod Cenſura infligitur, debet eſſe in ſuo genere conſummatum; tum quia lex non obligat, nec operatur ultra intentionem legislatoris verbis expreſſam; tum quia odia reſtringi decet.

Hinc Neapoli non incurrit in reſervatam excommunicationem latam contra patrantes homicidia, & mutilationes membrorum in Eccleſiis, qui animo occidendi vel mutilandi, hominem graviter vulneravit, niſi mors, vel mutilatio ſequatur: ſecus, quando in lege aliud exprimatur. Si enim lex declaret, ſe velle punire conatum, & quamlibet malitiam attentatam, jam non eſt neceſſe, ut peccatum in tali genere ſit conſummatum. Sic excommunicatio reſervata incurritur a provocantibus, aut acceptantibus duellum, etiam pugna non ſecuta.

Item Cenſura contra exſecutores cri-

mi-

minis lata, mandantes, vel conſulentes non comprehendit, niſi in lege ſint nominati. Ita omnes ex communi illo principio, odia in puris poenalibus eſſe reſtringenda.

Prob.3. pars. ut *ſit contra praeceptum Eccleſiae contumaciter admiſſum*. Nam Cenſura eccleſiaſtica ad contumaciam, & rebellionem contra Eccleſiam reprimendam eſt conſtituta juxta illud *Matth.XXIII.Si Eccleſiam non audierit, ſit tibi ſicut ethnicus*. Ergo culpa, quae Cenſurae ſubjacet, debet eſſe contra praecepta Eccleſiae cum contumacia; & ideo *Innocentius III. Cap.* Ex parte *de V. S.* ait: *Quia reus citatus noluit parere judici, aut a commiſſo delicto juſſus ſe emendare noluit*.

Hinc ob peccatum mere praeteritum non poteſt ferri Cenſura, niſi tractum ſucceſſivum habeat, vel quia reus in eo perſeveret, vel ut cogatur ſcandalum tollere, vel per congruam ſatisfactionem injuriam reſarcire. Ideoque Cenſura ferri debet pro inobedientia, vel contumacia ſaltem virtuali & interpretativa, quatenus delinquens ſcit, nec tamen curat Eccleſiam prohibentem ſub Cenſura.

Q. *Num pro ferenda Cenſura requiratur culpa & contumacia propria, an ſufficiat aliena?*

R. Ad incurrendam excommunicationem majorem requiritur culpa, & contumacia propria; cum ſit poena omnium

gra-

graviſſima : ad incurrendum vero interdictum generale, & ſuſpenſionem non perſonalem ſufficit peccatum grave alterius, qui tamen ſit caput communitatis.

Prop. II.

Forma Cenſurarum ſunt ritus, ſeu conditiones, quas jura, & conſuetudo praeſcripſere.

Prob.ex *Cap.* Conſtitutionem *de ſententia excommunicationis in VI.* & ex *cap.*1.Cum medicinalis *eodem titulo*, ubi *Innocentius IV.* formam, & ritus ferendi Cenſuras praeſcribit, nempe 1. ut praecedat canonica monitio, id eſt trina juxta Canones, vel ſi adſit gravis cauſſa una pro tribus, dummodo pro tribus valitura eſſe exprimatur; E. G. *moneo te pro tribus vicibus*. 2. Ut ex ſcripto recitetur; *quiſquis igitur excommunicat, excommunicationem in ſcriptis proferat*, dicitur in laud. *cap.* 1. 3. Ut cauſſa Cenſurae exponatur. 4. Ut reo petenti exemplum, ſeu, ut ajunt, copia ejuſmodi ſcripturae intra menſem tradatur; alioquin judex ipſe ſuſpenditur a divinis officiis.

Q. I. *An recenſitae conditiones omnes ſint neceſſariae ad valorem Cenſurae?*

R. Neg. & dico I. ad incurrendam Cenſuram, quae lata eſt per modum ſtatuti, ſeu legis, vel ab homine per ſententiam generalem contra actum futurum non requiri aliam monitionem, quam promulgationem ipſius legis. Lex enim cum ſit pu-

publica & permanens , ſemper ſatis per ſe monet ex *cap.* 26. *de Appellationibus :* ideoque ſi hujuſmodi ſint latae ſententiae, ipſo facto in eas incurritur, etiamſi occultum ſit delictum . Si vero Cenſura a jure ſit ferendae ſententiae , praeter monitionem, quam ipſa legis promulgatio complectitur, antequam in tranſgreſſorem feratur Cenſura , requiri aliam monitionem docent non pauci .

Dico II. ad contrahendam Cenſuram, quae ſpecialiter fertur ab homine pro ſatisfactione , aut emendatione peccati praeteriti , requiri omnino praeviam monitionem . Nam ferri Cenſura nequit , niſi in contumacem : contumax autem eſſe nequit, niſi ſit admonitus. Ergo &c.

Dico III. Ceteras *formalitates* quas vocant , ſeu conditiones, quae in *cap. Cum medicinalis* ſub gravi poena praeſcribuntur, neceſſarias eſſe ad accidentalem ſolemnitatem , ſecus ad ſubſtantialem valorem Cenſurae . Probatur, quia ad Cenſurae valorem nullo jure praeſcribitur certa forma . Hinc valet Cenſura, cum judex ſufficienter manifeſtat ſuam voluntatem , & ſpeciem Cenſurae , quam infert . Quare valida eſſet Cenſura , licet illicita , ſi cauſſa , quae tamen revera exſiſtat, non exponatur , ſi ſcripto omiſſo ſola voce proferatur , vel ſi ſolis nutibus , aliiſque ſignis externis manifeſtetur .

Q. II. *Quaenam forma in abſolutione a Cenſuris ſervanda?*

R. I. Cenſuram abſque abſolutione non auferri, conſtat ex hac propoſit. 44. damnata ab *Alexandro VII. Quoad forum conſcientiae, reo correcto, ejuſque contumacia ceſſante, ceſſat Cenſura.*

R. II. Abſolutionem a Cenſuris ex natura rei non requirere certam verborum formam, cum non ſit ſacramentalis, ſed poſſe valide conferri per quaelibet ſigna, quibus abſolutio impendi aperte ſignificetur. Imo apud omnes convenit validam eſſe, licet illicitam, abſolutionem ab habente poteſtatem ordinariam datam abſenti, vel invito, & male diſpoſito; quia Cenſura cum ſit ſolum poena, poteſt a ſuperiore ad libitum valide auferri. Verum Cenſurae abſolutio ut ſit licita, regulariter loquendo, non eſt impertienda, niſi reo praeſenti, & verbis congruis, quae rituales libri praeſcribunt.

Q. III. *Quinam ſint Cenſurarum effectus?*

R. Varios eſſe: & 1. quidem Cenſurae privant quibuſdam bonis ſpiritualibus, de quibus cap. ſequenti ſermo inſtituetur. 2. Obligant in conſcientia, ita ut peccent, qui Cenſuris irretiti eas obeunt actiones, quibus prohibiti fuerint. 3. Violatio Cenſurae per exercitium ſacri Ordinis parit irregularitatem.

§. IV.

§. IV.
De Cauſſis a Cenſura incurrenda excuſantibus.

Nota. Cauſſae ab incurrenda Cenſura excuſantes ad ſex capita ab Auctoribus revocari ſolent; nimirum injuſtitia cauſſae, Cenſurae invaliditas, ignorantia, metus, impotentia, appellatio. De Injuſtitia cauſſae diximus §. I. Illud porro advertatur, quod id omne, quod excuſat a culpa contra praeceptum, eximit quoque a Cenſura, quae ſine culpa contrahi nequit.

Praeterea Cenſura dicitur invalida 1. defectu poteſtatis in judice, ut ſi lata ſit in perſonam non ſubditam, vel ſi judex auctoritate careat, aut eam ligatam habeat. 2. Si ſubditus appellationem interponat tempore opportuno. 3. Si judex omittat formam ſubſtantialem a jure praeſcriptam.

Q. I. *An ignorantia excuſet a Cenſura contrahenda?*

Nota. Ignorantia multiplex eſt, *juris*, *facti*, & *poenae*: atque ea dividitur in *vincibilem*, & *invincibilem*; in *craſſam* ſeu *ſupinam*, & *affectatam*.

Ignorantiâ juris laborat, qui ignorat legem prohibentem, vel praecipientem: laborat ignorantiâ facti, qui E. G. neſcit eſſe Clericum, quem percutit. Ignorantia poenae eſt, cum quis perſpectam non habet

bet poenam ei crimini adjectam. E. G. Scis prohibitam eſſe Clerici verberationem, & quem verberas, eſſe Clericum: at ignoras huic illicitae percuſſioni adjectam eſſe poenam. Ignorantia vero invincibilis eſt, quae ſuperari humana induſtria non poteſt; contra vincibilis dicitur, quae ſuperari poteſt. Haec ignorantia vincibilis alia eſt affectata, cum quis ſtudioſe ignorare vult, quod ſcire tenetur: alia craſſa vel ſupina, cum quis nullam adhibet diligentiam ad inveſtigandum id, quod poteſt, & tenetur ſcire. Denique alia eſt antecedens, quae eſt cauſſa actus: alia concomitans, quae non eſt cauſſa actus, & ſine qua actus fieret. Ut quando aliquis ita odio affectus eſt contra Clericum, ut occidens hominem, quem ignorat eſſe Clericum, illum tamen occideret, ſi agnoſceret Clericum. His animadverſis,

Dico I. *Ignorantia invincibilis ſive juris, ſive facti, ſive poenae excuſat ab incurrenda Cenſura.*

Prob. I. Quia ipſo jure ignorantes Cenſuris non ligantur, niſi eorum ignorantia craſſa fuerit, aut ſupina. Ita dicitur in *cap. II. de conſtit. in VI.*

Prob. II. Quia ad contrahendam Cenſuram neceſſaria eſt contumacia, & culpa mortalis. Atqui ubi eſt ignorantia invincibilis, ſaltem alterutrum deeſt. Ergo &c.

Ex his colliges, I. eum qui occidit Cleri-

ricum in ſylva, quem invincibiliter putabat eſſe feram, a Cenſura excuſari; quia deeſt culpa, quae neceſſaria eſt ad contrahendam Cenſuram.

II. Eum qui ſcit duellum eſſe jure divino vetitum, ignorat vero invincibiliter legem eccleſiaſticam ſub Cenſura illud prohibentem, Cenſuram non incurri; quia deeſt contumacia, licet peccet contra jus naturale, & divinum.

III. Eum qui ſciret legem eccleſiaſticam prohibentem E. G. ingreſſum in monaſteria Monialium, & ignoraret invincibiliter huic ingreſſui adnexam eſſe Cenſuram, huic non ſubjici. Ut enim aliquis Cenſuram incurrat, neceſſe eſt, ut monitus fuerit ſaltem a lege. Sed qui poenam lege latam ignorat invincibiliter, monitus non fuit a lege; quia ipſam invincibiliter ignorat. Ergo.

IV. Eum qui invincibiliter neſcit eſſe Clericum quem percutit, immunem eſſe a Cenſura; quia actio cum non ſit voluntaria circa id, quod ignoratur, non poteſt dici culpabilis, & contumax tranſgreſſio legis eccleſiaſticae. Idem docent de ignorantia concomitante, quia pravus affectus non influit in actionem externam, quae revera procedit ab Ignorantia.

Dico II. *Ignorantia craſſa & ſupina ſive juris, ſive facti, ſive poenae non excuſat ab incurrendis Cenſuris.*

Prob.

Prob. 1. ex laudato *cap.* 2. *de Conſtitutionibus*. 2. Quia virtualiter, & interpretative legem contemnit, qui cum poteſt, & debet, nullâ adhibitâ diligentiâ eam inveſtigare conatur. Quadere ex tali ignorantia peccans, eſt ſufficienter contumax.

Dico III. *Ignorantia vincibilis, non affectata a Cenſura excuſat, quando in lege dicitur:* Qui ſcienter, qui temere, qui audacter id fecerit.

Prob. 1. pars. Hujuſmodi clauſulis lex majorem notitiam requirit, quam quae in aliis legibus, ubi hae clauſulae deſiderantur, exigi ſolet. Ergo violator legis non dicitur, qui ignorantia vincibili non affectata laborat.

Prob. 2. pars. Ignorantia affectata aequivalet ſcientiae, & auget potius, quam minuit culpam. Ergo non excuſat.

Q. II. *An metus gravis cadens in virum conſtantem excuſet a Cenſura?*

R. I. Si res, quae fit ob metum gravem, ſit prohibita duntaxat jure eccleſiaſtico, qui eam facit, non incurrit Cenſuram. Atque ea eſt ratio, quia jus eccleſiaſticum non obligat cum gravi incommodo. Quare ſicut metus iſte excuſat a peccato, ita etiam potiori jure excuſat a Cenſura. Secus ſi ex gravi metu quis violaret legem eccleſiaſticam, cui adnexa eſt Cenſura, in contemtum ejuſdem legis.

E.G. Si quis cogeretur manducare carnes die Veneris ſub Cenſura prohibitas in contemtum Eccleſiae; hic & peccaret mortaliter, & Cenſuram incurreret; cum in caſu publicum bonum Religionis obliget, non obſtante quovis privato incommodo. Ergo ſicut non eſt immunis a peccato, ita etiam ne a Cenſura quidem contra hoc peccatum lata.

R. II. Si res prohibita eſſet jure naturali, aut divino, & praecepto eccleſiaſtico infligente Cenſuram, metus gravis ſicut non excuſaret a peccato, ita etiam ne a Cenſura quidem incurrenda. Ita multi.

Prob. I. Ad incurrendam Cenſuram duo requiruntur, peccatum, & contumacia contra praeceptum Eccleſiae. Atqui in hypotheſi, de qua agimus, neutrum deeſt. Ergo. Prob. Min. Non deeſt peccatum, & quidem contra jus eccleſiaſticum; nam ideo Eccleſia iis criminibus Cenſuram imponit, ut homines potentius, & efficacius retrahantur ab illis patrandis. Ergo tam late debet obligare Eccleſiae Cenſura, quam Dei, vel naturae lex. Quamobrem ſicut non excuſatur a peccato contra jus naturale, aut divinum, ita nec etiam excuſatur a peccato contra jus eccleſiaſticum; ac proinde a contumacia ſaltem interpretativa contra Eccleſiam ſub Cenſura tale delictum prohibentem. Ita videtur deciſum in *cap.* Sa-

Sacris, *de iis, quae vi, metuſve cauſſa fiunt*: *Si quis*, ait Pontifex, *per coactionem adſtrictus communicet cum excommunicato, non credimus excommunicatione teneri, cum magis pati, quam agere convincatur: ſi per metum inductus, excommunicationis labe credimus inquinari, cum pro nullo metu debeat quis peccatum mortale incurrere.*

Prob. II. Si vera eſſet ſententia oppoſita, ſequeretur, acceptantes duellum ex gravi metu non incurrere eccleſiaſticas poenas contra duellantes. Atqui hoc ipſum fuit damnatum a *Bened.XIV.*in *Conſt.*quae incipit *Deteſtabilem*, edita anno 1752.*Non incurrit eccleſiaſticas poenas contra duellantes latas dux, vel officialis militiae acceptans duellum ex gravi metu amiſſionis famae, vel officii*. Ergo.

Q. III. *Quomodo ſe gerere debeat, qui dubius eſt, an ſit Cenſura irretitus?*

R. Cum Diſt. Si dubitet de exſiſtentia legis aliquid prohibentis ſub Cenſura, judicare debet non eſſe latam; quia hoc caſu, ait *S.Thomas Quodlibeto IV. art.* 14. mitior pars eligenda eſt. Si vero certus ſit Cenſuram eſſe latam ſive a jure, ſive ab homine, dubitet vero an illam incurrerit, tenetur ſe gerere, perinde atque Cenſura irretitus eſſet, donec aut dubium depoſuerit, aut a Cenſura abſolutus fuerit; ob rationem generalem, quod in dubio tu-

tior pars eſt eligenda; alioquin ſe exponeret periculo peccandi, violando Cenſuram actu per eam prohibito.

CAP. II.

De Excommunicatione.

NOta I. Excommunicatio eſt Cenſura *privans hominem baptizatum communione fidelium*. In *majorem*, & *minorem* dividitur. Illa omni, haec aliqua tantum communione privat. Hinc Excommunicatio abſolute prolata ſemper de majori intelligitur, *cap. 9. de Sent. Excommun. Qua poena in Eccleſia nulla major eſt*, ait *D. Auguſtin. lib. de Corrept. & Grat. cap.* 15.

Nota II. Tres olim in Eccleſia fuerunt ſpecies excommunicationis majoris. Prima dicebatur *excommunicatio ſimplex*; altera *anathema*; tertia *maranatha*. Simplex excommunicatio, & anathema in hoc duntaxat inter ſe differebant, quod illa ſolo verbo proferretur; anathema vero majori ſolemnitate contra impios ac ſceleſtos pronunciaretur. Id autem *Maranatha* anathemati addebat, ut excommunicatus ſolius Dei judicio relictus, ab Eccleſiae communione ſeparatus permanere juberetur uſ-

que

que ad adventum Domini, ſeu ad diem judicii. Vide Gloſſarium *Caroli Du-Gancii* in Verbo *Maranatha*. Hac tertia excommunicationis ſpecie contra regni proditores uſi ſunt Patres Concilii Toletani IV.

§. I.
De Excommunicato vitando, ac de Excommunicatione Minori.

Nota I. Excommunicatus majore Excommunicatione, alius eſt *toleratus*, alius *vitandus*. Excommunicatus vitandus, ſeu non toleratus eſt, quem fideles tenentur vitare; ita ut neque in rebus divinis, neque in civilibus poſſint cum eo communicare. Toleratus vero dicitur ille, quem fideles non tenentur vitare.

Nota II. Omnes olim excommunicati erant vitandi; ſed hodie ex Conſt. Concilii Conſtantienſis, quae incipit, *Ad evitanda ſcandala*, confirmata a *Martino V.* teſte *S. Antonino* ex praxi communiter recepta, illi duntaxat vitandi dicuntur, qui ſunt nominatim excommunicati, & denunciati, vel notorii Clericorum percuſſores.

Nota III. Ut quis dicatur excommunicatus nominatim denunciatus, duo requiruntur; primum, ut in ſcriptura, quam *cedulonem* dicimus, exprimatur proprium nomen, & cognomen perſonae excommunicatae. Hinc licet dicatur: *Excommunica-*

mus Petrum, E. G. *incendiarium, & ejus complices*; ſolus Petrus eſt vitandus; non vero ſocii, quamvis notorii fuerint: quia ſocii non ſunt nominatim expreſſi. Vel talia ſigna adhibeantur, ut plane omnibus conſtet, quiſnam exprimatur, adeo quidem ut non liceat de ea perſona dubitari. E. G. *Excommunicamus talis loci Decanum, Rectorem*. Alterum, ut judicis auctoritate publice declaretur, talem eſſe excommunicatum: quae declaratio, ſeu denunciatio in publico loco fieri debet, aut inter Miſsarum ſolemnia, aut affigendo chartam loco publico, juxta locorum diverſitatem.

Nota IV. Publicus Clerici percuſsor in *Extravaganti* laud. dicitur ille, cujus percuſſio publica nulla poteſt tergiverſatione celari, neque ullo juris ſuffragio excuſari.

Q. I. *An ſine ulla neceſſitate, vel abſque ſpeciali utilitate peccent fideles petentes, ut excommunicatus toleratus celebret, ſibi adminiſtret Sacramenta, & ſecum recitet divina Officia?*

Ante reſponſionem nota. Certum eſt, Conſtantienſem conſtitutionem latam eſſe, quo fidelibus, non vero excommunicatis proſpiceretur: *Per hoc tamen*, ſunt verba Concilii, *ipſos excommunicatos, ſuſpenſos, aut interdictos, aut prohibitos non intendimus in aliquo relevare, aut quomodolibet ſuffragari*. Hinc excommunicati licet tole-

lerati non poſſunt communicare in divinis, vel humanis cum aliis; quia id expreſſe prohibetur ex verbis conſtitutionis modo relatis. Contra fideles poſſunt in civilibus, & politicis communicare, etiam praeciſa neceſſitate, cum excommunicatis toleratis: & neceſſitate urgente, vel utilitate poſtulante, etiam in divinis.

R. Ad Quaeſitum Affir. Ita multi, non quidem contra praeceptum cenſurae, ſed contra caritatem inducendo excommunicatum ad actum, quem ille per ſe loquendo praeſtare nequit. Item contra religionem, cum indecens ſit, ut talis excommunicatus abſque neceſſitate, aut aliqua utilitate Sacramenta miniſtret.

Q. II. *Sub qua culpa, & poena prohibita ſit fidelibus communicatio cum excommunicato vitando?*

R. Mortale eſt communicare in rebus ſacris cum excommunicato vitando; quia materia eſt gravis, & valde repugnat tum auctoritati, & fini Cenſurae; tum etiam dignitati rerum ſacrarum. Sed veniale eſt communicare in civilibus, ſublato ſcandalo, vel contemtu; utrobique vero incurritur excommunicatio minor.

Nota. Excipiuntur tres caſus, in quibus ob hanc communicationem incurritur excommunicatio major. Primus eſt, quando Clericus ſciens, libere ac ſponte communicat in divinis cum excommunicato

a Papa per ſententiam particularem, & nominatim, incurrit in excommunicationem majorem ipſi Papae reſervatam.

Alter, quando quis participat, aut communicat cum excommunicato poſt ſententiam latam contra participantes, incurrit excommunicationem majorem, praecedente tamen trina monitione, vel una aequivalente tribus: & ab hac excommunicatione non poteſt abſolvi, niſi ab eo, qui poteſt abſolvere principalem.

Tertius, quando quis ſcienter communicat in crimine criminoſo, ſeu in eo crimine, ob quod quis excommunicatus eſt, praebens ei auxilium, conſilium, favorem &c.

Q. III. *An aliquando liceat fidelibus communicare cum excommunicato vitando?*

R. In quinque caſibus juxta *Gloſſam* in *cap.* Cum deſideres, *de ſententia excommunicationis*, qui hoc verſiculo comprehenduntur:

Utile, lex, humile, res ignorata, neceſſe.

Utile ſignificat omnem utilitatem ſpiritualem, vel temporalem ſive excommunicati, ſive communicantis cum eodem. Hinc licet fideli agere omnia, quae ad ipſius excommunicati converſionem conferunt; tum etiam illum conſulere, dummodo hujuſmodi conſilia ab alio peti nequeant; ac tandem petere reſtitutionem, vel debitum ex contractu. Sed contractus

ctus novos cum excommunicato inire non licet.

Lex intelligitur matrimonialis, vi cujus uxori licet communicare cum marito, & contra, niſi factum ſit divortium. Quod ſi excommunicati matrimonium contraxiſſent, tunc privilegio communicationis non fruerentur; neque ſi excommunicatio lata eſſet matrimonii cauſsâ.; imo vi excommunicationis ſeparari deberent.

Humile ſignificat ſubjectionis communicationem, quam praeſtare valent filii erga parentes, & famuli erga dominos excommunicatos, ſi ſerviebant ante excommunicationem. Item Religioſi cum proprio Praelato excommunicato communicare valent. Facultatem communicandi cum parentibus, & dominis conceſſa filiis, & ſervis extendunt etiam permulti ad communicandum in ſacris, in iis tantum, quae ad ſubjectionem, & famulatum pertinent &c. Hinc colligunt, licere ſervo recitare Officium divinum cum domino excommunicato: vel cum eo aſſiſtere Miſſae, ſi vocetur ad comitandum. Contra filius, quamvis ſit Parochus, non poteſt patri vitando Sacramenta miniſtrare, nec coram eo Officia divina facere; quia haec communicatio non competit ei ratione filiationis.

Res ignorata, ſcilicet ignorantia ſive juris, ſive facti, quae dummodo non ſit affectata, juxta multos excuſat a commu-

nicando cum excommunicatis vitandis.

Neceſſe indicat gravem aliquam neceſſitatem ſive animae, ſive corporis ſive excommunicati, ſive communicantis ſive cujuslibet perſonae.

§. II.
De Excommunicatione Minore, ejuſque effectibus.

Q. *Quid ſit Excommunicatio Minor, & quinam illius effectus?*

R. Eſt *Cenſura eccleſiaſtica per ſe ſolum privans uſu paſſivo, ſeu ſuſceptione Sacramentorum:* atque haec privatio Sacramentorum eſt praecipuus, ac directus hujus cenſurae effectus. Quare graviter peccat, qui hac excommunicatione ligatus, aliquod Sacramentum ſuſcipit, licet ob hujuſmodi cenſurae violationem nullam irregularitatis notam contrahat.

Sunt & alii duo minoris Excommunicationis effectus, ſed remoti, indirecti, & per conſequentiam. Quorum primus eſt, quod ſaltem venialiter peccet, qui hac cenſura irretitus Sacramenta miniſtrat; quia indecens eſſe videtur, excommunicatum adminiſtrare Sacramenta, cum ipſi ſuſceptio Sacramentorum tanquam indigno prohibita fuerit.

Alter effectus minoris Excommunicationis etiam indirectus eſt privatio electionis

nis paſſivae ad beneficia eccleſiaſtica, ut decernitur in *cap. ult. De Clerico excommunicato miniſtrante: Si ſcienter* (verba Canonis) *talis electus fuerit, ejus electio eſt irritanda, quod ad eorum ſuſceptionem eligitur, ex quorum perceptione a Ss. Patribus eſt privatus.* Peccat ergo graviter, quia materia gravis eſt, qui ſcienter ligatum minori Excommunicatione ad beneficium eccleſiaſticum eligit, praeſentat &c. Item qui ſcienter illud recipit: & ejus electio eſt ſolum irritanda, non vero irrita, ut patet ex laudato *cap. ult.*

Excommunicatio haec contrahitur ob participationem cum excommunicato vitando juxta modo dicta, & poteſt abſolvi a quolibet Confeſſario approbato.

§. III.
De Effectibus Excommunicationis Majoris.

Cum excommunicatus a gremio ſanctae Matris Eccleſiae, & a conſortio totius Chriſtianae ſocietatis eliminetur, ut loquitur Concilium Arauſicanum *Can.* 17. ita ut non jam velut membrum Eccleſiae, ſed ut infidelis habendus ſit; ſequitur, ut effectus adaequatus, & per ſe hujus eccleſiaſticae poenae ſit totalis privatio cujuſcunque juris, quod ei tamquam Eccleſiae membro competebat. Hujus totalis privationis eccleſiaſticae communionis varii a Doctori-

bus numerantur partiales effectus; & ſunt privatio communium Eccleſiae ſuffragiorum, participationis Sacramentorum activae, & paſſivae &c. Sunt & alii effectus mediati, & per accidens, ut irregularitas, quam contrahit Clericus, qui excommunicatione ligatus actum ſacri Ordinis exercet.

§. IV.
De Privatione ſuffragiorum.

Nota. Suffragia Eccleſiae communia ſunt ſpiritualia quaedam ſubſidia, quibus Eccleſia ſuis membris ſuffragatur, & quae a miniſtris Eccleſiae nomine offeruntur: quales ſunt fructus Sacrificii, orationes publicae, indulgentiae &c.

Prop. I.

Excommunicatus privatur communibus Eccleſiae ſuffragiis.

Prob. Haec ſpiritualia ſubſidia pendent ab Eccleſiae diſpenſatione. Atqui Eccleſia poteſt, & vult excommunicatos hac privatione punire. Ergo. 1. Quod Eccleſia poſſit, patet ex poteſtate ſibi a Chriſto conceſſa inſtituendi cenſuras. 2. Quod autem velit, conſtat ex *cap.* Sacris, *de ſententia excommunicationis*, & ex *cap.* Nobis: ubi vetitum eſt, ne publica ſuffragia pro excommunicatis offerantur.

Hinc excepto die Paraſceves, quo in Eccleſia pro haereticis, & ſchiſmaticis pu-

publicae preces fundi ſolent, qui praedicta ſuffragia pro excommunicato offerret, 1. graviter peccaret: 2. minorem excommunicationem incurreret: 3. invalida foret talis applicatio, utpote facta contra voluntatem Eccleſiae, quae a Chriſto Domino conſtituta eſt communium bonorum diſpenſatrix.

Q. I. *An excommunicatus contritus, & in gratia conſtitutus, particeps fiat communium Eccleſiae ſuffragiorum?*

R. Neg. Ita multi: nam cenſura non tollitur, niſi per abſolutionem. Ergo quamdiu perſeverat cenſura, tamdiu omnis ejus effectus manet. Ergo &c.

Q. II. *An pro excommunicatis toleratis liceat Eccleſiae ſuffragia offerre?*

R. Neg. Ita multi: nam ex Conſt. *Martini V.* Eccleſia non intendit toleratis ullum favorem concedere, aut in aliquo ſuffragari. Atqui maximus favor eis praeſtaret, ſi tolerati participes eſſent ſuffragiorum; cum tolleretur praecipua poena, & ratio excommunicationis. Ergo.

Prop. II.

Nullus excommunicatus etiam vitandus excluditur a privatis fidelium orationibus, quae non fiunt nomine Eccleſiae.

Prob. 1. Id non prohibet Eccleſia. 2. Uſus fidelium eſt praeſtare omnibus hoc officium miſericordiae, & ſpiritualis eleemoſynae. Hinc quilibet Sacerdos in *Memento* *Miſ-*

Miſſae poteſt, ut perſona privata, orare pro excommunicatis. Licet enim in hoc Sacrificio gerat perſonam Chriſti, & Eccleſiae, non propterea perſonam privatam exuit.

§. V.
De Privatione uſus Sacramentorum.

Sacramentorum uſus duplex; alter paſſivus, quo recipiuntur, activus alter, quo adminiſtrantur.

Prop. I.

Excommunicatus etiam toleratus, etiam occultus, abſolute loquendo illicite recipit quodvis Sacramentum.

Prob. Excommunicato etiam tolerato, etiam occulto vetita eſt paſſiva Sacramentorum participatio. Ergo abſolute loquendo, graviter, & ſacrilege peccat, ſi in excommunicatione recipiat aliquod Sacramentum: quia violat praeceptum Eccleſiae in re gravi ad religionem pertinente.

Dixi 1. *illicite recipit*. Quia excommunicatus cetera praeter Poenitentiam Sacramenta valide recipit quoad ſubſtantiam; quia Sacramenta dum legitima materia, & forma conſtant, valida ſunt: neque Eccleſia poteſt irritare Sacramenta, quae cum eſſentialibus conditionibus a Chriſto praeſcriptis collata fuere. Unde excommunicatus licet letaliter peccet in ipſa Sacramentorum re-

receptione, alios tamen effectus recipit, ut characterem in Ordine, & Confirmatione, &c.

Dixi, *praeter Poenitentiam*; quia ad Poenitentiae valorem requiritur ſincerus de peccatis dolor, quem non habet, qui non obſtante excommunicatione, a qua abſolvi non curat, ad Poenitentiam accedit.

Dixi 2. *Abſolute loquendo*: nam interdum uſuvenire poteſt, ut valide, & licite recipere Sacramenta excommunicatus valeat. 1. Si adſit ignorantia invincibilis excommunicationis, vel inadvertentia ejuſdem. 2. Si urgeat neceſſitas vitandi ſcandalum, infamiam, aliudve grave incommodum. In hiſce caſibus Sacramenta ab excommunicato ſuſcipi poſſe, communior ſententia affirmat; dummodo valide adminiſtrentur, & ſuſcipiantur non in contemtum Eccleſiae, ſed cum debita diſpoſitione: quia Eccleſiae praecepta non obligant cum tanto incommodo.

Idem dicendum etiam de ſuſceptione Sacramenti Poenitentiae juxta probabiliorem ſententiam. Quare ſi excommunicatus ad Poenitentiam accedat vel cum ignorantia invincibili excommunicationis, vel ad grave detrimentum vitandum, vel bona fide petat abſolutionem a Cenſuris, & peccatis; Confeſſarius vero ex oblivione, eum a peccatis abſolvat, non autem a Cenſuris: in his caſibus, dummodo poeni-

nitens, ſit alias rite diſpoſitus, valide recipit Poenitentiae Sacramentum, remanente excommunicationis cenſura; quia Confeſſarius valide, & licite Sacramentum adminiſtrat, cum jurisdictionem habeat. Neque enim aliquo jure probatur, in his circumſtantiis, Eccleſiam auferre Confeſſariis juriſdictionem in excommunicatos, quin poſſint illos abſolvere a peccatis. Poenitens vero ſufficienter contritus digne illud ſuſcipit, vel quia laborat invincibili excommunicationis ignorantia, vel quia graviſſimâ urgente cauſsâ accedit, puta, ut diximus, ad declinandum grave damnum.

Qui extra praedictos neceſſitatis caſus ſcienter excommunicato vitando miniſtraret Sacramenta abſque praevia abſolutione ab excommunicatione, peccaret graviter contra prohibitionem Eccleſiae, & incurreret excommunicationem minorem, & interdictum ab ingreſſu Eccleſiae, *cap.* Epiſcoporum, *de privilegiis in 6.* Imo ſi eſſet excommunicatus per ſententiam particularem a Papa, vel nominatim denunciatus, incurreret excommunicationem majorem reſervatam Pontifici. At ſi ille eſſet excommunicatus toleratus, non peccaret vi illius Cenſurae, ſi quis ei Sacramenta adminiſtraret; quia decretum *Ad evitanda ſcandala* permittit omnem communicationem, etiam in divinis, cum tolerato. Peccare tamen poteſt contra jus na-

naturale, & divinum, quae vetant, ne Sacramenta conferantur indigne petenti: niſi petens ſit peccator occultus, & publice petat.

Nota. Excommunicatus, qui in excommunicatione Sacramenta recipit, nullam incurrit poenam a jure ſancitam, niſi in ſola ſuſceptione Ordinis ſacri, a quo ſuſpenditur, *cap.* Cum illorum, *de ſententia excommunicationis*.

Prop. II.

Extra neceſſitatis caſum nullus excommunicatus ſive vitandus, ſive toleratus, aliquod Sacramentum licite adminiſtrare poteſt.

Prob. Quia Eccleſiae praeceptum in graviſſima re violatur. Ergo graviter peccat, & irregularitatem contrahit, ſi Sacramentum, quod illicite adminiſtrat, ſui Ordinis exercitium exigat.

Dixi 1. *extra neceſſitatis caſum:* nam 1. urgente neceſſitate extrema jam jam morituri, excommunicatus etiam vitandus, interiori tamen cordis dolore affectus, baptiſmum, & poenitentiam adminiſtrare valet. Item juxta aliquos etiam viaticum, & extremam unctionem, ſaltem quando infirmus aliud Sacramentum ſuſcipere nequit. Item aſſiſtere matrimonio in periculo mortis, ad conſulendum honori feminae, quae a viro cognita fuiſſet, & ad filios legitimos conſtituendos. Item ad evitanda graviſ-

viſſima incommoda, puta, jacturam famae, bonorum; quia praecepta Eccleſiae non obligant cum graviſſimo incommodo; ſublato tamen contemtu, & ſcandalo; vel niſi Sacramentum nullum efficeret: quo quidem in caſu potius mortem ſubire deberet, quam Sacramentum profanare.

2. Si excommunicatus ſit toleratus, excuſatur a peccato, & irregularitate non ſolum ob recenſitas cauſſas, verum etiam, ſi praemiſſa contritione Sacramenta miniſtret ad petitionem, & utilitatem fidelium; dummodo hanc adminiſtrationem ultro non ſubeat; quia ex Conſtantienſi decreto toleratus non amittit poteſtatem adminiſtrandi Sacramenta in utilitatem fidelium, ſi ad id rogatus fuerit.

Advertendum eſt diſcrimen inter excommunicatum vitandum, & toleratum in adminiſtratione Sacramentorum. Utrique enim vetita eſt ſub gravi Sacramentorum adminiſtratio. Verum toleratus, ſi requiſitus, & adſit aliqua utilitas, vel neceſſitas fidelis petentis, praemiſſa contritione, poteſt licite Sacramenta conferre. Vitandus vero, etiam requiſitus, non poteſt, niſi in caſibus ſupra expreſſis.

Dixi 2. *illicite*: nam excommunicatus per ſe valide confert quodvis Sacramentum, excepto Sacramento Poenitentiae miniſtrato ab excommunicato vitando. Cujus quidem rei ratio eſt, quia ubi eſſentialia Sacra-

cramenti concurrunt ; Eccleſia nec vult , nec poteſt illud irritum reddere . At contra eſt in Sacramento Poenitentiae ; quia vitandus caret juriſdictione requiſita in collatione hujus Sacramenti . Unde fideles , qui extra mortis articulum excommunicato vitando ſive ſcienter , ſive ignoranter confitentur , repetere Confeſſionem debent .

§. VI.
De divinorum Officiorum Aſſiſtentia.

Nota . Nomine divinorum Officiorum hîc intelliguntur omnes functiones , quae ſolemniter fiunt ex inſtitutione Chriſti , vel Eccleſiae : ut Miſſarum celebratio , Horae canonicae , publicae preces , proceſſiones , benedictiones , chriſmatis conſecrationes , atque aliae hujus generis caerimoniae.

Prop.

Excommunicatus quilibet vi Cenſurae privatur munere celebrandi divina Officia , & iiſdem aſſiſtendi .

Prob. Excommunicatus divina Officia celebrare , & iiſdem adeſſe non poteſt , quin cum fidelibus communicet . Atqui cuilibet excommunicato vi Cenſurae vetita eſt communicatio cum fidelibus , praeſertim in divinis . Ergo & divinorum Officiorum celebratio , & aſſiſtentia . Hinc quilibet excommunicatus graviter peccat , ſi Miſſae ſacrificio , vel divinis Officiis aſ-

ſiſtat ,

ſiſtat, quia materia gravis eſt, & in re valde ſacra. Poſſunt tamen excuſari ab ignorantia, vel neceſſitate vitandi ſcandalum, juxta jam dicta. Si vero ſit toleratus, poteſt requiſitus miniſtrare celebranti, qui nullum alium habet, qui Miſſae inſerviat: ſecus, ſi vitandus ſit.

Q. I. *An peccet excommunicatus non audiendo Sacrum die feſto?*

R. Affir. Et quidem graviter juxta multos, ſi negligens ſit in obtinenda abſolutione. Nam Chriſtianus eodem praecepto, quo obſtringitur Miſſam audire, tenetur etiam removere, quoad poteſt, impedimenta, quae removent ab obſervantia ejuſdem. Idem potiore jure dicendum de praecepto annuae Confeſſionis, & Communionis.

Q. II. *An, & quomodo teneatur excommunicatus Horas canonicas recitare?*

R. I. Excommunicatus obligatus ad Horas canonicas, non excuſatur ab illis recitandis, ne commodum ex iniquitate reportet: imo addunt aliqui, adhuc teneri, ſi ad Horas adſtringatur ex ſolo beneficii titulo, etſi fructus illius beneficii non recipiat; quia iiſdem ſua culpa privatur: ſecus, ſi ipſo beneficii titulo privatus ſit.

R. II. Quoad modum recitandi, nequit excommunicatus in recitandis Horis ſocium adhibere abſque veniali culpa; neque etiam abſque ea ſimili culpa dicere debet, *Dominus vobiſcum*: quae formula eſt Sacerdo-

dotis ad populum ſalutatio; ſed ejus loco *Domine exaudi orationem meam*. Poſſunt tamen excommunicati ſacram concionem audire, privatim Eccleſiam ingredi, ibique orare.

Q. III. *An in aliquam incurrat poenam excommunicatus, qui Miſſae ſacrificio, aliiſque divinis Officiis intereſt?*

R. Nullam incurrit poenam praeter peccatum mortale; quia nulla ei impoſita eſt in jure.

Excipiuntur tamen duo caſus: primus eſt, ſi excommunicatus vitandus aſſiſtens Miſſae, monituſque a ſacerdote, ut recedat ab Eccleſia, nolit recedere; tunc novam incurrit excommunicationem Papae reſervatam. Sicut illam etiam incurrit interdictus, denunciatus, pertinaciter aſſiſtens Miſſae, & omnes, qui impediunt, ut excommunicatus, aut interdictus recedat.

Alter caſus eſt, ſi ſacerdos excommunicatus auctoritate ſua faciat, ut coram ſe Miſſa vel alia divina Officia celebrentur: tunc incurrit irregularitatem, ex *cap.* Tanta, *de Exceſſibus Praelat.*

Nota. Si excommunicatus vitandus juſſus, nolit ab Eccleſia exire, tenentur Clerici eum, etiamſi eſſet Sacerdos, expellere, ſi poſſunt; aut ſi id praeſtari nequeat, fideles adſtantes recedere debent, ne cum illo communicent, & Sacerdos tenetur Miſſam incohatam abrumpere, ſi nondum

dum canonem inceperit. Si vero canonem inceperit, debet cum miniſtro ſolo Miſſam perſequi uſque ad Calicis ſumtionem, & reliqua perficere in ſacriſtia. Clerici ſcienter coram excommunicato vitando Miſſam, vel alia divina Officia celebrantes, graviter peccant, & incurrunt excommunicationem minorem, & interdictum ab ingreſſu Eccleſiae. Ceteri vero fideles adſtantes, qui ab officiis, aut proceſſionibus non recedunt, juxta multos graviter peccant, & juxta omnes contrahunt excommunicationem minorem.

§. VII.
De Inhabilitate ad beneficia eccleſiaſtica.

Prop.

Ligati excommunicatione majori inhabiles ſunt ad beneficia eccleſiaſtica.

Prob. ex *cap.* Paſtoralis, *de Clerico excommunicato miniſtrante*, ubi dicitur: *Clericis excommunicationis vinculo innodatis beneficia conferri non poſſunt, nec illi valent ea licite retinere, cum ea non fuerint canonice conſecuti.* Praeterea beneficium datur propter officium eccleſiaſticum, quod excommunicatus exercere non poteſt. Ergo &c. Licet beneficio ante excommunicationem obtento non privetur, quia nullo jure hoc cavetur; poteſt tamen eo privari, ſi in excommunicatione per annum for-

ſordeſcat. Quin imo debet, ſi inſorduerit per biennium. Ita multi.

Hinc I. praeſentatio, electio, nominatio, collatio, impetratio litterarum Apoſtolicarum in favorem excommunicati nullae ſunt.

II. Haec electio, collatio, reſignatio per abſolutionem poſtea conſecutam non convaleſcunt; quia *non firmatur tractu temporis, quod de jure ab initio non ſubſiſtit*, ex Regulis juris in VI. unde renovari debent, obtenta a ſuperioribus legitimis poſt abſolutionem diſpenſatione.

III. Non ſolum recipientes beneficium, verum etiam eligentes, conferentes ſcienter, peccant mortaliter; quia in re gravi faciunt actum nullum, & praeter excommunicationem minorem, quam conferentes beneficium excommunicato vitando incurrunt, ſuſpenſionem etiam contrahunt collationis talis beneficii.

IV. Quae dicta ſunt de excommunicato, extendunt communiter ad ſuſpenſum, interdictum, & irregularem.

Excipitur ab hac regula collatio facta a Pontifice, ſi vel Papa ſcienter conferat beneficium excommunicato, vel in conceſſione adſit clauſula abſolutionis a Cenſuris ad effectum gratiae conſequendum: niſi 1. quis eſſet excommunicatus ob haereſim, quae non aufertur per clauſulam generalem: 2. ſi recipiens beneficium, eſſet irregularis.

Q. I.

Q. I. *An ſit nulla collatio facta ei, qui invincibiliter ignorat, ſe vel eſſe excommunicatum, vel ab excommunicatione non fuiſſe abſolutum?*

R. Affir. quia ignorantia excuſat quidem a culpa, ſed non tollit praecedentem inhabilitatem in ſubjecto. Hinc qui bona fide beneficium ſuſcepit, ignorans ſuam excommunicationem, cum venerit in malam fidem, beneficium dimittere debet, & reſtituere fructus in eo, quo factus ſit ditior, aut ſaltem juxta aliquos tenetur reſtituere id, quod ex beneficio ſupereſt ſuae congruae ſuſtentationi tempore praeſtiti Eccleſiae ſervitii. Quod ſi mala fide beneficium recepiſſet, omnes fructus reſtituere deberet.

Q. II. *An qui eſt excommunicatus poſt beneficium obtentum, privetur fructibus ejus beneficii ante judicis ſententiam?*

R. Affir. 1. quia in *cap.* Paſtoralis 53. *de Appellationibus* haec habentur: *Illi proventus eccleſiaſtici merito ſubtrahuntur, cui Eccleſiae communicatio denegatur.* Atqui vox *ſubtrahuntur* non judicis ſententiam, ſed factum vi cenſurae ſignificat. Ergo excommunicatus ipſo facto fructibus beneficii privatur. 2. Quia excommunicatus eſt ipſo facto ab officio ſuſpenſus: Ergo & a fructuum perceptione; cum fructus dentur propter officium.

Nota I. Excommunicati non ſolum ſunt

ſunt inhabiles ad beneficia; verum etiam ad penſionem clericalem, ad dignitates, & officia eccleſiaſtica. II. Haec intelligenda ſunt non ſolum de excommunicato vitando, verum etiam de tolerato; quia decretum Conſtantienſe non favet excommunicatis, ſed fidelibus.

§. VIII.
De Privatione Juriſdictionis.

Nota. Juriſdictio poteſt accipi 1. proprie, & ſtricte, & eſt poteſtas regendi ſubditos, leges condendo, diſpenſando, abſolvendo in utroque foro, ſive per ſe, ſive per alios. 2. Latius, pro ut eſt poteſtas beneficia conferendi, eligendi, aut etiam praeſentandi. His poſitis,

Prop.

Excommunicati omnes illicite faciunt, quae ſunt juriſdictionis; valide tamen, ſi tolerati ſint; ſecus, ſi ſint denunciati.

Prob. 1. pars. Excommunicati non poſſunt juriſdictionem exercere, quin cum fidelibus communicent in re magni momenti. Ergo id illicite faciunt; unde per ſe loquendo, peccant.

Prob. 2. pars. Conſtantienſe decretum permittit fidelibus omnem communionem cum excommunicato tolerato, ac ſi excommunicatus non eſſet. Ergo conſervat in eo juriſdictionem, ut requiſitus poſſit in fa-

vorem fidelium eam exercere. Ita Doctores communiter.

Hinc toleratus poteſt abſolvere, diſpenſare non ſolum valide, ſed etiam licite, ſi requiſitus; ſin minus, valide, ſed illicite; quia nequit ultro adminiſtrationem ſuſcipere, ut jam diximus. Fideles litigantes coram excommunicato tolerato, poſſunt contra eum excipere, utpote excommunicatum, & tunc nullius valoris eſſent acta ab eo deinde facta. Dantes vero exceptionem intra octo dies ſpeciem excommunicationis manifeſtare deberent; ſin minus, nulla eſſet exceptio.

Prob. 3. pars. Excommunicato vitando, utpote juridice a corpore Eccleſiae praeciſo, non prohibetur ſolum, ſed aufertur juriſdictionis uſus. Ergo omnia ejus acta non ſolum illicita, ſed etiam invalida ſunt.

Hinc nulla eſt ejus judicialis ſententia, diſpenſatio, abſolutio, facultatis conceſſio ad Sacramenta miniſtranda, quae ſunt actus eccleſiaſticae juriſdictionis, excepta abſolutione in mortis articulo, & quando adeſt error communis cum titulo colorato. Contra valide, quamvis illicite exercet ea, quae ſunt Ordinis, ut confirmare, baptizare &c.

Item nulla eſt ejus juriſdictionis delegatio: ſi tamen poſt factam delegationem ipſe evadat excommunicatus, tunc ſi judicium

cium ſit inceptum, delegatus poteſt illud proſequi; ſecus, ſi res ſit integra: vel ſi delegatus unum cum delegante excommunicato tribunal efficiat; ut excommunicato Epiſcopo, ceſſat juriſdictio Vicarii generalis.

Item Vitandus invalide exercet actus juriſdictionis improprie dictae, ut ſunt electio, praeſentatio, collatio ex *cap.* unico, *Ne ſede vacante in 6.* Hinc nulla eſt electio, quae abſque ſuffragio vitandi concludi nequit.

Item nulla eſt reſignatio beneficii facta a vitando in favorem alterius: ſecus, ſi fuerit ſimplex.

Nota. Hoc certum eſt quoad juriſdictionem eccleſiaſticam: nam jura de ſolo judice eccleſiaſtico loquuntur. An vero extendi debeat ad judicem ſecularem, ita ut ejus acta ſint nulla, ſi vitandus ſit, diſputant Theologi. Affirmativam ſententiam Doctores communiter defendunt, & ajunt, hanc eſſe uſu receptam, ut vitandus, etiamſi fuerit judex ſecularis, privetur omni actu ad judicium pertinente.

§. IX.
De Privatione communicationis forenſis, & civilis.

Nota. Communicatio politica duplex eſt: una *publica* & *forenſis*, altera *privata* & *civilis*. Forenſis conſiſtit in temporali reipublicae gubernatione, & omnibus, quae huic adnexa ſunt: ut leges civiles condere, judicia ferre, agere in judicio, teſtari &c. privata, & civilis communicatio habetur in rebus, quae ad humanum commercium, & quotidianam conſuetudinem ſpectant; ut cohabitatio, menſa, allocutio, ſalutatio, ac ſimilia. His poſitis,

Dico I. *Actus forenſes facti ab excommunicato vitando, ſi ſint actus juriſdictionis, ſunt invalidi: alii ſunt ſolum illiciti.*

Prob. 1. pars. Quia excommunicatus vitandus privatur omni actu juriſdictionis tam in foro civili, quam eccleſiaſtico. Ergo &c.

Prob. 2. pars. Nam hujuſmodi actus forenſes, in quibus nulla exercetur juriſdictio, nulla lege irritantur. Ergo pro validis habentur a jure. Sunt tamen illiciti, quia non poſſunt exerceri, quin vitandus communicet cum fidelibus, quod eſt excommunicato vetitum.

Hinc 1. vitandus nequit valide ferre le-

leges, diſpenſare, abſolvere; quia ſunt actus juriſdictionis. 2. Etſi licite non poſſit officia publica exercere, ut tutoris, actoris, advocati, teſtis, procuratoris in foro &c. ejus tamen acta valent, niſi excipiantur. Nam licet ſint actus forenſes, non ſunt tamen actus juriſdictionis. 3. Tabellionis ſeu Notarii excommunicati vitandi acta irrita ſunt, & invalida, ſi ejus actus ad ſubſtantiam contractus a jure requiratur. 4. Valent contractus initi a vitando, ut contractus emtionis, locationis &c.

Item contractus donationis tam excommunicato, quam ab excommunicato factus: miniſtris tamen Eccleſiae vetitum eſt oblationes ab excommunicato vitando recipere.

Item vitandus valide poteſt inſtitui heres, & condere teſtamentum; niſi fiat ab excommunicato propter haereſim, ex *l.* Credentes *C. de Haeret. vel percuſſor. Cardinalis*, ex *cap.* Felicis, *de Poenis in 6.*

Dico II. *Quilibet actus forenſes facti a tolerato ſunt tantum illiciti, quando ultro ſeſe ad agendum offerat: ſecus ſunt liciti.*

Prob. Rationes patent ex dictis.

Nota. Excommunicatos ad quaedam vitae civilis officia eſſe inhabiles, ex eo ortum eſt, quod Chriſtiani Princi-

pes leges ſuas, quoad fieri poteſt, ad bonos mores, atque evangelicam diſciplinam accommodent; non autem excommunicatio per ſe ullo temporali jure, bonoque privet.

Dico III. *Privata & civilis communicatio, quae in quotidiana conſuetudine conſiſtit, cum excommunicatis vitandis interdicta eſt.*

Prob. ex *cap.* 29. *de ſententia excommunicationis*, ubi prohibetur, ne quis cum excômmunicato communicet, etiam in his quae pertinent ad quotidianam conſuetudinem: ut ſalutare, convivari, hoſpitio excipere. Expedit enim, ut excommunicatus hoc civili commercio privetur, 1. ut pudore victus reſipiſcat; 2. ne aliis offendiculo ſit; 3. ad exemplum, & terrorem aliorum.

Hinc 1. Non licet excommunicato vitando communicare in civilibus cum fidelibus, nec fidelibus cum eodem. 2. Tolerato ipſi ſolum eſt illicita communicatio, quoties ultro id faciat.

Q. *Quinam ſint caſus, in quibus non licet fidelibus cum excommunicato vitando communicare?*

R. Sunt quinque in hoc notiſſimo verſiculo comprehenſi:

Os, orare, vale, communio, menſa negatur.

Per *Os*, intelligitur vetita omnis communicatio, per verba, ſigna, nutus, epiſto-

ſtolas, amplexus, nuncios, &c. *Orare* prohibet communicationem in orationibus, & divinis Officiis; *vale* vero omnem ſalutationem honorandi cauſſa. *Communio* prohibet omnem ſocietatem in contractu, opere, itinere, ludo, habitatione &c. *Menſa* vetat communicationem in cibo, & potu.

Nota. Interdictum de vitandis excommunicatis in tecto, menſa, ſalutatione, oſculo, intelligitur prout haec ſunt voluntaria, ac voluntariae neceſſitudinis indicia. Ceterum in hoc ſecundario excommunicationis effectu, ac veluti ejuſdem appendice locum habet moralis neceſſitatis exceptio, ita ut extra divina Officia cum vitando communicare liceat in caſibus a jure exceptis, & in illo verſiculo ſupra expoſito comprehenſis: *Utile, lex, humile &c.*

§. X.
De Privatione eccleſiaſticae Sepulturae.

Nota. Sepultura eccleſiaſtica, ſeu in loco ſacro eſt vel in templo, caemeterio, clauſtro, vel alio loco deputato ad divina Officia celebranda.

Prop.

Excommunicati vitandi eccleſiaſtica ſepultura poſt mortem privantur.

Prob. ex *cap.* Sacris, *de ſepulturis*, ubi dicitur *excommunicatos privari eccleſiaſti-*

ea ſepultura, ut quibus non communicamus vivis, nec communicemus defunctis.

Hinc I. Si excommunicatus vitandus ſepultus fuerit in loco ſacro, & ab aliis cadaveribus ſecerni poſſit, exhumandus eſt, & foras projiciendus, & locus ſacer reconciliandus; cum per ejus ſepulturam pollutus ſit.

II. Si vero excommunicatus deceſſerit cum poenitentiae ſignis, non eſt extumulandus, ſed abſolvendus, petita abſolutione ab herede.

III. Peccant graviter, & ad minus incurrunt excommunicationem minorem qui comitantur vitandum ad ſepulturam, Clerici canentes &c. Qui ejuſmodi excommunicatum ſepeliunt propriis manibus, incurrunt excommunicationem majorem: quam poenam aliqui extendunt ad mandantes, & procurantes.

IV. Sepelientes excommunicatum toleratum non peccant, neque excommunicationem incurrunt; quia poſſumus communicare defuncto, cui permiſſum erat vivo communicare; dummodo tamen ante mortem poenitentiae ſigna dederit: aliter ſepultura concedi non debet, non quia excommunicatus deceſſit, ſed quia impoenitens mortuus eſt.

Q. *Quinam ſint effectus per accidens excommunicationis?*

R. 1. Irregularitas, quam incurrit excom-

communicatus, qui exercet actum Ordinis: 2. ſuſpicio haereſis, quam contrahit, qui per annum in cenſura inſordeſcit: 3. juxta aliquos privatio effectus abſolutionis generalis, quae in reſcriptis Pontificiis praemitti ſolet.

§. XI.
De Excommunicatione ob percuſſionem Clerici.

Cum inter omnes excommunicationes a jure latas ea quae incurritur ob percuſſionem Clerici, vel Monachi, ſit valde frequens; idcirco operae pretium eſſe duximus, ut de ea ſingillatim agamus. De ceteris vero excommunicationibus Epiſcopis, & Papae reſervatis, conſule dicenda in *Tract. de Poenitentia* §. *VIII. De Reſervatione*.

Habetur haec excommunicatio *Can.* 17. *q. IV. cap.* 29. his verbis: *Si quis ſuadente Diabolo, hujus ſacrilegii reatum incurrerit, quod in Clericum, vel Monachum violentas manus injecerit, anathematis vinculo ſubjaceat: & nullus Epiſcoporum illum praeſumat abſolvere, niſi mortis urgente periculo, donec Apoſtolico conſpectui praeſentetur, & ejus mandatum ſuſcipiat.*

Q. I. *Quoſnam comprehendat vocula illa* ſi quis?

R. I. Hac voce *ſi quis* comprehendi omnes utriuſque ſexus, cujuſvis ordinis, ac di-

dignitatis perſonas, quae cenſurae capaces ſunt; neque ab hac Canonis excommunicatione eximitur, qui percutit Clericum, vel Monachum conſentientem in ſui percuſſionem; quia licet ei, utpote qui juri ſuo cedat, perſonaliter injuriam non faciat, facit tamen injuriam Ordini Clericali; cum ille Canon non tam in favorem Clerici particularis, quam in favorem Ordinis Clericalis fuerit promulgatus, *Cap. 36. de ſententia excommunicationis*.. Idem probabilius dicendum contra paucos de Clerico ſe ipſum percutiente ex ira, vel deſperatione ob eandem rationem. Secus, ſi Clericus mortificationis cauſà, aut ob dolorem de morte amici conceptum ſe flagellet, capilloſve ſibi evellat.

R. II. Comprehendi etiam mandantes, conſulentes, conſentientes, auxilium praebentes, effectu ſequuto, ut ſtatuitur *cap.* Mulieres §. illi, *De ſent. excommunicationis*. Item non impedientes, ſi ex officio ad hoc teneantur. Num vero qui ex caritate impedire hanc percuſſionem tenent, & doloſe permittunt, hanc excommunicationem contrahant, diſputant Theologi. Affirmant multi auctoritate innixi *cap.* Quantae, *De ſententia excommunicationis*, ubi haec habentur: *Eos delinquentibus favere interpretamur, qui, cum poſſint, manifeſto facinori deſinunt obviare*. Negant contra plures alii, praeſertim ſi ob timorem, vel ve-

verecundiam negligant impedire.

R. III. demum comprehendi qui ratam habet percuſſionem Clerici ſuo nomine factam; quamquam ad illam auxilium, mandatum, conſilium non praebuerit: idque colligunt Doctores ex *cap.* Cum quis, *de ſent. excommun. in 6.* quia in hac peculiari cenſura ratihabitio mandato aequiparatur.

Nota I. Tres conditiones requiruntur, ut ratihabitio mandato aequivaleat, 1. ut ejus nomine ſit facta percuſſio, judicante percuſſore illi gratam futuram: 2. ut exterius ſigno ſenſibili prodat ſuam adprobationem: 3. ut quando percuſſio exſecutioni demandata eſt, fuerit ipſe habitualiter aptus ad praebendum mandatum, vel conſilium; quia ſi tunc fuiſſet amens, eam non incurreret.

Nota II. Illud *ſuadente diabolo* ſignificat percuſſionem, quae ſit peccatum mortale ratione injuriae perſonae clericali irrogatae.

Q. II. *Quis nomine* Clerici, *vel* Monachi *intelligatur?*

R. I. Omnes Clerici, etiam prima Tonſura inſigniti; hi enim veri Clerici ſunt ex *cap. XI. de aetate, & qualitate Ordinandorum.*

Sed ab hoc Canonis privilegio excluduntur, 1. qui abjectis veſtibus eccleſiaſticis, negotiis ſecularibus ſeſe immiſcent,

verem, ſputum, aquam, pileum per injuriam projicit; qui ejus veſtimenta lacerat, eripit aliquid per vim, & injuriam de ejus corpore, puta pileum, pallium. 2. Qui Clericum in carcerem detrudit, vel violenter detinet in loco, unde ſine dedecore non poteſt exire. 3. Qui illum inſequitur, ut in flumen, vel in foſſam incidat. 4. Qui equum, cui Clericus inſidet, laedit, fraenum infringit, & vi ſiſtit; quia actiones iſtae aut perſonam, aut ejuſdem honorem laedunt, & dedecorant. Contra vero excommunicationem non incurrit, 1. qui tantum verbis Clericum offendit, aut lapidem injicit, ut illum laedat, reipſa tamen nec illum, nec rem ei adhaerentem tangit: 2. Qui pallium, crumenam per furtum ab eo abſcindit; quia actiones iſtae nullam vim perſonae, & dignitati inferunt.

Q. IV. *Quaenam cauſſae excuſent injicientes manus violentas in Clericum ab incurrenda excommunicatione?*

R. Plures jam ſupra de cenſuris in genere indicatae ſunt, videlicet ignorantia juris, & facti, juſta defenſio, & cetera omnia, quae a gravi culpa eximunt.

Hinc I. qui percutit Clericum ex defenſione inculpata ſui, vel rerum ſuarum, non incurrit excommunicationem; quia *vim vi repellere in continenti, omnes leges, omniaque jura permittunt*, *cap. III. de ſent.*

ſent. excommun. Sed hic ſervandum inculpatae tutelae moderamen, intra quod ſiſtere cenſetur, qui id ſolum facit, ſine quo aliter ſe aut res ſuas ſervare non poteſt. Qui tamen aliqualiter juſtae defenſionis modum excederet, ex ea commotione, quae in hoc caſu, invitis etiam nobis, irrepit, non incurreret cenſuram.

II. Immunis eſt a cenſura, licet non a culpa, qui Clericum turpiter tractantem propriam uxorem, matrem, ſororem, filiam, percutit, ſive ut vindicet injuriam, ſive ut a crimine avertat; dummodo percutiat illum in ipſo crimine, vel continuo poſt, etiamſi cum eiſdem non fornicetur, ſed ſolus cum ſola in loco ſuſpecto reperiatur; quia difficultas temperandi dolorem, & impetum vindictae aliquid meretur indulgentiae. Secus ſi percuſſio non fiat in continenti, vel percutiat inventum cum alia conjuncta, ſed non cum conſanguinea in primo gradu. Similiter libera eſt a cenſura mulier, quae ipſo facto ſollicitata a Clerico ad turpitudinem, illum violenta percuſſione rejicit, quando ſolis verbis non poteſt.

III. Magiſtri, Praelati, parentes ſubditos Clericos in minoribus conſtitutos correctionis titulo percutere valent; habita ratione culpae, & excluſo ſemper exceſſu: Imo Praelatus, & praeceptor eccleſiaſticus

cus poſſunt caſtigare Clericum in majoribus Ordinibus conſtitutum, *cap.* Ex tenore, *de ſent. excom. in 6.* modo per ſe, vel per alium Clericum, ſi neceſſitas urgeat, caſtiget, non tamen per laicum; alioquin contrahitur excommunicatio. An idem poſſit pater, in utramque partem probabiliter diſputatur: affirmativam ſententiam tenet *Concina*, qui docet, *poſſe parentes filios Clericos, etiam in ſacris conſtitutos punire, vinculis ligare, in carcerem detrudere, detinere, & ea omnia exercere, quae opportuna prudenter judicantur ad illorum correctionem.*

IV. Denique ſi pueri clerici mutuo rixantes, pugnis, alapis ſe percutiant, licet e naribus guttae ſanguinis fluant, excommunicatione non innodantur; ſecus ſi ſcholaſtici clerici puberes ex odio, ſeu gravi ira ſe percuſſerint.

Q. V. *Quis poſſit ab hac excommunicatione abſolvere?*

R. Haec excommunicatio de jure communi reſervata eſt Romano Pontifici; poſſunt tamen Epiſcopi, & alii ſuperiores multis in caſibus ab eadem abſolvere. Ad cujus intelligentiam haec ſunt adnotanda.

I. Triplex diſtinguitur Clerici percuſſio, *enormis*, *mediocris* ſeu *gravis*, & *levis*: ut colligitur ab Extravaganti, *Perfectis*, relata a *Navarro in Manuali cap.* 27. *num.* 91.

II. *Enor-*

II. *Enormis* ſeu *atrox* habetur 1. ex gravitate percuſſionis, ut ſi Clericum occidas, mutiles, aut ei grave vulnus infligas. 2. Ex gravitate injuriae irrogatae; unde licet aliquando percuſſio in ſe ſit levis, cenſetur tamen enormis, quia eſt Clerico valde injurioſa: quod dijudicari poteſt ex variis circumſtantiis; puta 1. ratione perſonae offenſae, ut ſi Epiſcopum, vel Praelatum percutias: 2. ratione perſonae laedentis, ut ſi officialis laicus auctoritative Clericum laedat: 3. ratione temporis, ſi Sacerdotem ſacris veſtibus indutum ferias: 4. ratione loci, nempe ſi percuſſio fiat in Eccleſia, vel platea: 5. ratione ſcandali, ſi Monachus cum gravi ſcandalo Clericum ſecularem percutiat.

III. *Mediocris* vel *gravis* cenſetur illa, quae levem inter, & enormem media incedit: ut ſi praeciſis aliis circumſtantiis, Clerico extrahatur dens, vel capillorum copia evellatur, aut ſi fiat ſugillatio carnis, qua ſanguinis copia effunditur abſque gravi laeſione, vel injuria.

IV. *Levis* denique percuſſio dicitur illa, quae opponitur enormi, & mediocri, non quae ſit tantum culpa venialis, ob quam nulla incurritur excommunicatio: ſed quae intra latitudinem peccati mortalis eſt infima; ut ſi, praeciſis aliis circumſtantiis, Clericum percutias palma, pugno, baculo ſine ſugillatione carnis, & multi

ſan-

ſanguinis effuſione &c. quae omnia ad arbitrium viri prudentis dijudicanda ſunt. His poſitis,

Dico I. *Valere Epiſcopos abſolvere ab excommunicatione contracta ob Clerici percuſſionem, etiam publicam; dummodo percuſſio levis ſit*.

Prob. Ita Doctores communiter ex *cap.* Pervenit, *de ſent. excom.*

Dico II. *Poſſe quoque Epiſcopos in multis caſibus ab eadem cenſura abſolvere; etiamſi gravis, vel enormis fuerit Clerici percuſſio*.

Prob. enumeratione caſuum, quibus Doctores communiter ex pluribus textibus *de ſent. excom.* in Epiſcopis hanc facultatem agnoſcunt.

I. A percuſſione gravi, dummodo non ſit enormis, poteſt Epiſcopus abſolvere, 1. Clericos collegialiter viventes, 2. officialem, qui cauſsâ arcendi turbam Clericum percutiat. 3. Praelatus regularis poteſt abſolvere ſuos Religioſos invicem ſe percutientes, dummodo percuſſio non ſit enormis. 5. Si Religioſus Clericum ſecularem percuſſerit, non poteſt abſolvi, niſi ab Epiſcopo, vel a Papa, ſi percuſſio fuerit enormis.

II. Valent abſolvere feminas a quacunque Clerici percuſſione etiam publica, & enormi, ex *cap.* Mulieres, *de ſent. excom.* Idem eſt de impuberibus, etiamſi petatur abſolutio poſt pubertatem. III.

III. Clerici percuſſor poteſt ab Epiſcopo abſolvi, etiamſi percuſſio ſit enormis, quando delictum eſt occultum, nec ad forum contentioſum deductum. Item ſi percuſſor ex impotentia phyſica, vel morali non poſſit Romam accedere per ſeipſum, quamvis poſſit per alios; cum obligatio adeundi Pontificem ſit perſonalis. Ceterum a percuſſione mediocri, vel enormi, ſi eſt publica, poteſt abſolvere tantum Papa, aut alius, qui gaudeat Pontificia auctoritate, ut Legatus a latere, vel Legatus miſſus ad aliquam provinciam.

§. XII.
De Excommunicatione, quae contrahitur ex Monitorio in finem revelationis.

Nota. Monitorium eſt mandatum Eccleſiae, quo ſub excommunicationis poena praecipitur factum aliquod revelari.

Q. I. *Quinam monitionem in finem revelationis concedere poſſit?*

R. Solus Epiſcopus eam decernere valet, idque pro re non vulgari, & cauſſa diligenter examinata ex Trid. *ſeſſ. XXV. cap. 3. de Reform.* Hinc colligit doctiſſimus *Colet* graviter peccare, tum qui levibus de cauſſis monitoria petunt, tum judices, qui ſic concedunt. In hac Neapolitana Dioeceſi, teſte *Genuenſe* in ſua *Praxi*, excommunicatio non publicatur, niſi pro

aureis

aureis ſaltem quinquaginta, quando damnum paſſus non eſt pauper, & in paupere aliquando etiam pro decem.

Inſuper peccat judex monitoria concedendo, quando res poteſt aliter probari, vel ſi praevideatur populum illa contemturum. Item ſi debitores non ſint ſolvendo, aut ſi res ſit adeo antiquata, ut non ſit qui revelet. Item ſi delictum factum ſit coram iis, qui non tenentur revelare.

Q. II. *Quinam teneantur revelare?*

R. Omnes Dioeceſani, qui ſubjacent Epiſcopo monitorium concedenti, tenentur revelare ſtatim ac monitorii notitiam habent; niſi jure eximantur a revelando: illi enim ſuo Epiſcopo generaliter praecipienti parere tenentur.

Q. III. *Quinam facto monitorio excuſantur a revelando?*

R. I. In Monitoriis, in quibus agitur de bono publico fidei, vel Religionis, aut de communi bono reipublicae, nemo liber eſt a revelando, niſi ſceleris auctores, aut ſocii. Quia quiſque bonum publicum fidei, vel reipublicae cuique bono privato anteponere debet. Unde illud effatum: *Contra publicos hoſtes, & majeſtatis reos omnis homo miles*. Hinc ſi agatur de crimine haereſis, laeſae majeſtatis, filius contra patrem, uxor contra maritum, & viciſſim revelare debent.

Excipiuntur ſceleris auctores, aut ſocii;

cii ; quia nemo reus tenetur prodere ſeipſum , nec ſceleris ſocios , cum hoc eſſet idem , ac ſeipſum prodere ; etſi teneatur ad criminis ſui reparationem , quam per alios , praecipue vero per Confeſſarium praeſtare facile poteſt . Ita monet *Petrus Colet.*

R. II. In ceteris monitoriis ex communi ſententia non tenentur ad revelandum , qui denunciare non poſſunt, 1. abſque aliqua ſui diffamatione , 2. ſine gravi detrimento, 3. ſine ſecreti naturalis diffamatione, 4. ex quorum revelatione nulla exorietur utilitas: uno verbo, quibus ſub mortali praecipi nequit, ut revelent. Quia leges humanae ordinarie non obligant cum gravi incommodo, ſeu damno; multo minus ad violandum jus naturae , vel ad ſubeundam graviſſimam excommunicationis poenam pro peccato non admiſſo , vel veniali ; quae mala ſequerentur , ſi Eccleſia intenderet obligare ad revelandum in recenſitis caſibus .

Hinc I. non teneris denunciare parentes, fratres , filios , conjugem , conſanguineos , vel affines uſque ad ſecundum gradum juxta aliquos , & juxta plures , uſque ad quartum gradum : tum quia ordinarie id fieri nequit ſine aliqua propria infamia , adeoque ſine gravi incommodo ob revelantis conjunctionem ; tum quia facile ex tali revelatione orirentur odia , & diſſenſiones in fa-

familiis; nec praeſumi poteſt, rem ita odioſam exigi ab Eccleſia. Idem docent de famulis, & domeſticis contra dominum; id enim vulgo ſine gravi detrimento praeſtare nequeunt: ſecus, ſi agatur de crimine privilegiato, puta de haereſi &c.

II. Si delictum audieris cauſsâ petendi a te conſilium, ut Advocatus, Theologus, Medicus; quia ad bonum commune ſpectat, quod homines ſecure petant conſilium, ne detur occaſio errandi; unde intentio judicis non eſt, ut reveles contra legem naturalem ſervandi ſecretum.

III. Si ſcias detentorem rei alienae impotentem eſſe, ut reſtituat, & a fortiori ſi legitima uſus eſt compenſatione, praeſcriptione; quia rem, quae culpa vacat, in damnum vocari non convenit.

IV. Si delictum audieris ab ignotis, nec fide dignis hominibus, vel tuum teſtimonium probare non poſſis; quia ad actum inutilem nemo tenetur.

V. Si peccatum ſit occultum, & emendatum, nec habet effectum in futurum; quia ſic ceſſat omnino finis illius praecepti, excepto haereſis crimine.

Q. IV. *Qui facti in Monitorio contenti notitiam habet, tenetur ne ſtatim poſt primam monitionem revelare?*

R. Affir. niſi legitima cauſſa moram permittat, quia quilibet Eccleſiae praecipienti, in materia praeſertim gravi, quam pri-

primum obedire tenetur; quia ex dilatione revelationis ſaepius ſequitur grave laeſae partis detrimentum; puta, quia dum procraſtinatur, res furto ablatae abſconduntur, aut debitor fugam arripit.

Obligatus ad revelandum, ſi intra tempus in monitorio praefixum non revelaverit, graviter peccat, & excommunicationem latam contrahit, remanetque obligatus ad revelandum, quamdiu conjicere poteſt, eam utilem fore; quia terminus in monitorio appoſitus eſt ad ſollicitandam, non vero finiendam obligationem.

Dixi, *niſi cauſſa legitima moram permittat;* quia poſita legitima cauſſa, cenſeris impeditus. Hinc non peccas, ſi cauſſa petendi conſilium, quo indiges, ut ſcias ad quid tenearis, non ſtatim intra terminum praeſcriptum reveles.

Q. V. *An obligatus revelare ex monitorio, ſi non revelet, teneatur tertio damnum reſtituere?*

R. Juxta multos non tenetur; quia talis revera non peccat contra juſtitiam commutativam, ſed contra legalem, vel obedientiam, quae non obligat ad reſtitutionem.

CAP.

CAP. III.

De Suſpenſione.

§. I.

Quid, & quotuplex ſit Suſpenſio?

Prop.

SUſpenſio eſt Cenſura eccleſiaſtica, per quam Clericus privatur uſu officii, aut beneficii, aut utriuſque ſimul.

Prob. 1. Appellatur *Cenſura*, ut diſtinguatur ab ea prohibitione, qua Sacerdos aliquando interdicitur a Confeſſario, ne celebret, quia indignus. 2. *Clericus* in definitione poſitus, non laicus, ſubjectum hujus cenſurae deſignat. 3. *Per quam privatur uſu officii &c.* haec verba produnt diſcrimen inter ſuſpenſionem, & excommunicationem minorem; quia haec privat tantum uſu paſſivo Sacramentorum, illa vero activo, aliiſque functionibus eccleſiaſticis. Inſuper Suſpenſio differt ab excommunicatione majori; quia haec privat his functionibus, quatenus ſunt quaedam *communicationes cum fidelibus*; illa vero privat, quatenus ſunt *functiones Clericales*. Demum dif-

differt ab interdicto: quia hoc prohibet intereſſe talibus functionibus, ideoque afficit laicos; illa vero tantum prohibet eas exercere, ideoque ſolos afficit Clericos.

Suſpenſio aliquando in jure accipitur pro cujuſvis officii, & dignitatis uſu, & exercitii privatione: juxta quam ſignificationem valde amplam Officiales, Abbatiſſae, Prioriſſae ab officio ſuſpenduntur.

Q. *Quotuplex ſit Suſpenſio?*

R. Suſpenſio alia eſt *a jure*, alia *ab homine*, ut eſt omnis cenſura: illa a jure incurritur ipſo facto, ſeu ipſa commiſſione criminis, ſi verba legis omnem judicis actionem excludant, ut ſi dicat: *Suſpenditur*, *maneat ipſo facto ſuſpenſus*. Contra ferendae ſententiae, ſi judicis ſententiam requirat, ut infligatur; idcirco haec verba: *qui hoc fecerit*, *ſuſpendatur*, ſignificant ſuſpenſionem ferendam. Quae ab homine eſt, licite non fertur, niſi in ſcripto, in quo cauſſa, & ſpecies cenſurae exprimatur, praecedente etiam monitione, ſine qua Suſpenſio eſt irrita. Hinc quando Epiſcopus ſubdito verbis tantum prohibet, ne celebret, non praeſumitur ea eſſe vera cenſura, ſed pura poena cenſurae effectus non ferens.

Rurſus Suſpenſio alia eſt *ab officio*, alia *a beneficio*, alia demum *ab utroque* ſimul, quae in totum, ſeu totalis nuncupari ſolet.

In-

Inſuper dividitur in eam, quae eſt *ab ordine* tantum, per quam Clericus privatur uſu ſuorum ordinum, ita ut ei non liceat Sacramenta miniſtrare, celebrare; & in eam, quae ſolum eſt *a juriſdictione*, ita ut non liceat ei cenſuras ferre, inſtituere, delegare &c. & in eam, quae eſt *a beneficio* tantum, quae privat ſolum fructibus beneficii.

Hae tres Suſpenſiones partiales ſubdividuntur in plures alias partiales. Nam ſuſpenſio poteſt eſſe tantum a parte officii, ſeu aliqua tantum functione ſive ordinis, ſive juriſdictionis, vel a ſolo munere audiendi Confeſſiones. Similiter in beneficio aliquando quis ſuſpenditur a quotidianis diſtributionibus, aut a dimidia fructuum parte.

Dividitur etiam Suſpenſio ex parte temporis in *temporalem*, & *perpetuam*. Temporalis eſt ad menſem, ad annum; perpetua nulla duratione limitatur. Denique Suſpenſio ferri poteſt vel abſolute, vel ſub conditione, vel per modum merae poenae in vindictam criminis praeteriti, vel per modum medicinae, ut Clericus reſipiſcat.

§. II.
De Effectibus Suſpenſionis.

Nota I. Suſpenſionis effectus alii ſunt *per ſe*, nempe privatio officii, vel beneficii, vel utriuſque: alii *per accidens*, de quibus infra.

Nota II. Nomine *officii* intelligitur omnis poteſtas ſpiritualis ſive ordinis, ſive juriſdictionis, ſive adminiſtrationis eccleſiaſticae. *Beneficii* vero nomine venit jus perpetuum ad eccleſiaſticos proventus vi ſpiritualis tituli percipiendos.

Q. *Quaenam regula aſſignetur ab Auctoribus, ut qualis, & quanta ſit ſuſpenſio cognoſcatur?*

R. Conſideranda ſunt verba, quibus fertur Suſpenſio, & quae ſtricte accipi debent, utpote in materia odioſa. Hinc

Dico I. Si verba legis ſint abſoluta, & indefinita, nec diſtinguunt; puta ſi abſolute dico: *Suſpendatur*: intelligitur tam ab officio, quam a beneficio; cum nulla ſit ratio, cur potius ad unum, quam ad aliud limitetur.

Dico II. Si Suſpenſio ſit tantum ab officio, & abſolute proferatur, puta ſi dicatur: *Sit ab officio ſuſpenſus*; intelligitur ab omni actu officii ſive ordinis, ſive juriſdictionis, ſive cujuſcunque eccleſiaſtici miniſterii, quod a ſolo Clerico exerceri poteſt. Di-

Dico III. Si Suſpenſio lata ſit determinate ab aliquo officio, vel ejus actu, intelligitur de illo, qui exprimitur, vel cum ipſo neceſſario connectitur. Ita communiter.

Hinc reſolves ſequentes caſus in Suſpenſione ab officio. I. Suſpenſus abſolute ab officio, non eſt ſuſpenſus a beneficio: ſicut ſuſpenſus a beneficio, non eſt ſuſpenſus ab officio; quia in jure hae duae ſuſpenſionis ſpecies diverſae ſunt. Ergo ſi judex ſuſpendere ab utroque velit, ambo exprimere debet.

Nota 1. Suſpenſus ab officio debet per alium ſupplere, quod per ſe nequit, ut beneficii fructus percipiat. 2. Suſpenſus a beneficio non ſolum poteſt, imo tenetur recitare divina Officia &c. quia poena non eximit ab onore beneficii.

II. Suſpenſus abſolute ab officio, privatur 1. ab omni uſu ordinis, ita ut non poſſit Sacramenta miniſtrare, celebrare, canere ſolemniter epiſtolam, evangelium, exercere divina officia, qualiter a Clerico prout Clericus eſt, exercentur; quia ſunt actus ordinis: 2. uſu juriſdictionis, ut eſt ferre cenſuras, indulgentias impertiri, abſolvere, ſententias ferre, vel etiam haec delegare; quia actus ſunt eccleſiaſticae juriſdictionis: 3. uſu munerum pontificalium, ut conficere chriſma, Eccleſias conſecrare, virgines benedicere; quia haec miniſteria

a clericali poteſtate pendent. Contra ſuſpenſus omnia miniſteria, quae a clericali poteſtate non pendent, exercere valet. Hinc poteſt Sacramenta recipere, divinis aſſiſtere &c.

III. Suſpenſus ſimpliciter ab ordine, non eſt ſuſpenſus a juriſdictione. Hinc Epiſcopus ſuſpenſus ab ordine tantum, poteſt exercere omnes actus juriſdictionis ad ordines non pertinentes: puta aliis concedere facultatem abſolvendi a peccatis, etſi ipſe abſolvere a peccatis non poſſit; quia ad impertiendam a peccatis abſolutionem requiritur Ordo, non vero ad eam facultatem concedendam.

IV. Suſpenſus abſolute ab ordine, privatur actu cujuſcunque ordinis.

V. Suſpenſus ab ordine ſuperiori, non eſt ſuſpenſus ab ordine inferiori: puta Sacerdos, qui praeciſe ſuſpenditur ab ordine ſacerdotali, non eſt ſuſpenſus a diaconatu, & aliis inferioribus ordinibus. Nam qui prohibet majus, prohibere minus non cenſetur. Contra juxta aliquos ſuſpenſus ab ordine inferiori, remanet ſuſpenſus a ſuperiori ordine. Sed examinanda ſunt verba legis, utrum cenſura feratur in eum, qui abſolute eſt indignus ſacro miniſterio; an vero in eum, qui ob delictum non ſufficiens ad tollendum majus puniatur in minori. Si primum, utique verum eſt ſuſpenſum ab ordine inferiori, a ſuperiori etiam re-

remanere ſuſpenſum: ſecus, ſi ſecundum.

VI. Suſpenſus a pontificalibus, non poteſt chriſma conficere, Confirmationis ſacramentum adminiſtrare, conſecrare Eccleſias, ordinare: at poteſt exercere quae ſunt ordinis mere ſacerdotalis; ut Miſſam celebrare &c.

VII. Suſpenſus a collatione Ordinum, nullum Ordinem conferre poteſt. Contra ſuſpenſus a collatione primae Tonſurae, non remanet ſuſpenſus a collatione Ordinum, ex *cap. IV. de Temporibus Ordinationum in 6.*

VIII. Suſpenſus abſolute a juriſdictione, privatur omni uſu ſpiritualis juriſdictionis, & actu ordinis, qui exerceri abſque juriſdictione nequit: cujuſmodi ſunt abſolutio ſacramentalis, & collatio Ordinum. Hinc poteſt ſic ſuſpenſus celebrare, ſacramenta alia miniſtrare; niſi tamen ea ex officio adminiſtret, ut Parochus: quia tunc actum juriſdictionis exercet, qua privatus eſt. Si ſuſpenſio ſit a determinata parte juriſdictionis, non privat altera ex parte: ut ſi Parochus ſit ſuſpenſus ab excipiendis Confeſſionibus, poteſt celebrare, & alia Sacramenta miniſtrare.

§. III.
De Suſpenſione a beneficio.

I. Suſpenſus a beneficio, non privatur ipſo beneficio, quod jure poſſidebat; ſed fructibus ejus, & quidem ante judicis ſententiam.

Nomine fructuum beneficii veniunt emolumenta illa, quae ratione beneficii percipiuntur: ut oblationes, proventus agrorum, penſiones aedium locatarum. De diſtributionibus quotidianis, quae dantur pro aſſiſtentia in Choro, diſputant Theologi, an veniant nomine fructuum beneficii. Pro more alii negant, alii affirmant, alii demum ſic diſtinguunt: ſi diſtributiones extractae ſint a fructibus beneficiorum, affirmant; ſecus, negant.

Inter fructus beneficii ejus adminiſtratio computatur. Quare ſuſpenſus a beneficio, nequit aedes beneficii locare, fructus vendere, pro eo vel per ſe, vel per alium in judicio agere, aliamve actionem praeſtare, quae ad temporalem adminiſtrationem pertinet; ideoque ſuſpenſo a beneficio oeconomus aſſignandus eſt, ut habetur *cap.1.§.ult. de Elect.in 6.* Item nequit beneficium permutare, aut in favorem alterius reſignare; quia hi ſunt quidam uſus beneficii. Contra ſic ſuſpenſus non privatur poteſtate eligendi, aut alio ju-

jure, quod ſit beneficio adnexum; quia poteſtas eligendi &c. etſi oriatur ex beneficio, non eſt tamen uſus beneficii, ſed officii ex beneficio competentis.

II. Suſpenſus abſolute a beneficio, intelligitur de omni beneficio exſiſtente in ſuſpendentis territorio.

Diſputatur, an abſolute ſuſpenſus, intelligi debeat etiam de aliis beneficiis, quae actu poſſidet in diverſo territorio. Dico poſſe quidem Clericum ſic ſuſpendi; quia etſi plura beneficia in variis dioeceſibus exſiſtentia uni Epiſcopo non ſubjaceant; ei tamen ſubjicitur, qui ea omnia poſſidet, ac proinde ex omnibus ſuſpendi poteſt, ſi mereatur. Utrum vero Suſpenſio indeterminata ſic debeat intelligi, pendet ab intentione ſuperioris, quae ex circumſtantiis colligi poteſt.

III. Suſpenſus determinate ab aliquo beneficio, intelligitur ſolum de illo quod exprimitur.

Q. I. *An ſuſpenſus a beneficio, ſit inhabilis ad aliud beneficium ſuſcipiendum?*

R. Communiter docent, non eſſe inhabilem: unde ſi novum beneficium ei conferatur, hujuſmodi collatio erit valida; quia non eſt privatus jure radicali ad beneficia: quamvis illicita erit hujuſmodi collatio, quia inconveniens eſt, ut novum beneficium ab Eccleſia conferatur ei, quem cenſuit indignum.

Q. II. *Quinam ſint effectus* per accidens *Suſpenſionis?*

R. I. Peccatum mortale, in quod incidit, qui ſuſpenſionem violat; niſi materiae parvitas excuſet. Ut ſi ſuſpenſus ab ingreſſu Eccleſiae, in eam paulliſper introeat, quo tempore divina officia recitantur.

II. Irregularitas, quae contrahitur ob violationem ſuſpenſionis ab Ordine ſacro, ejus officium ſolemniter exercendo, *ex cap. I. de ſent. excom. in 6.*

Haec poena hoc ſolum caſu incurritur, quia nullibi contra alias cujuſcunque ſuſpenſionis violationes decreta leguntur. Unde ob violationem ſuſpenſionis a beneficio, vel a juriſdictione, nulla contrahitur irregularitas. Ideoque ſuſpenſus a juriſdictione, ſi conferat beneficium, eligat, proferat ſententiam, quamvis peccet, non fit irregularis; niſi ſimul exerceat actus ordinis, puta ſacramentaliter abſolvendo.

Dixi 1. *ab Ordine ſacro*. Unde ſi ſuſpenſus in Ordinibus minoribus ſolemniter miniſtret, irregularis non eſt: quia officia horum Ordinum exercentur etiam a laicis.

Dixi 2. *Ejus officium ſolemniter exercendo.* Unde ſi Subdiaconus ab officio ſuo ſuſpenſus, in Miſſa cantet epiſtolam ſine manipulo, irregularitatem non incurrit; quia non cenſetur ex officio canere. Ita multi.

Con-

Controvertitur, an qui violat ſuſpenſionem ab ordine latam ad tempus determinatum, in irregularitatem incidat.

Alii negant; quia ſuſpenſio lata ad tempus determinatum ſe habet per modum purae poenae, quae irregularitatem non inducit. Alii affirmant, idque conantur oſtendere ex *cap. I. de ſententia & re judicata*: ubi quidam cum fuerit ſuſpenſus ad tempus, eo quod miniſtraverit, fuit expreſſe declaratus irregularis. Alii denique probabilius ita diſtinguunt: ſi ſuſpenſio lata fuerit per modum ſtatuti, aut praecepti ob crimen futurum, vel etiam praeteritum, ſed tractum habens ſucceſſivum; tunc ſuſpenſionis violator incurrit irregularitatem, ut patet ex textu laudato. Secus, ſi ſuſpenſio lata ſit ab homine non per ſententiam ob meram punitionem criminis omnino praeteriti; quia hujuſmodi ſuſpenſio habet rationem merae poenitentiae, non cenſurae.

III. Annullatio actus ab ipſo ſuſpenſo praeſtiti: quae poena ſolum habet locum in iis, quae pendent ab ipſa Eccleſia, uti eſt juriſdictio, & beneficium. Hinc ſuſpenſus a juriſdictione invalide abſolvit, ſi ſit denunciatus nominatim; valide, ſi non ſit denunciatus: & etiam licite, ſi ſit requiſitus, ex Conſt. *Ad evitanda*. Similiter dicendum de ſuſpenſo a beneficio.

Nota. In extrema neceſſitate, & in

caſu, quo adſit error communis cum titulo colorato, acta per ſuſpenſum denunciatum ſunt valida, prout alibi diximus.

Q. III. *An peccet qui a ſuſpenſo petit exercitum illius officii, a quo eſt ſuſpenſus?*

R. Cum diſt. Vel ſuſpenſus eſt nominatim denunciatus, vel non. Si primum, peccat per ſe loquendo mortaliter; quia petit aliquid illicitum contra prohibitionem Eccleſiae, ejuſque cenſuram. Nam ideo judex eccleſiaſticus ſuſpenſum denunciat, ut vitetur in his actibus, a quibus eſt ſuſpenſus. Verum nullam incurrit cenſuram, vel irregularitatem; quia nullibi eſt expreſſa. Si ſecundum, juſta de cauſſa licet, prout habetur in Conſt. *Ad evitanda*.

Q. IV. *Ob quam culpam ferri Suſpenſio poſſit?*

R. Regulariter loquendo non poteſt ferri, niſi ob culpam gravem propriam. 1. Quia Suſpenſio gravis poena eſt, quae pro peccato veniali, omnibus circumſtantiis inſpectis, infligi nequit. 2. Quia ſuſpenſio, quae proprie eſt poena privans jure quaeſito proprio, non poteſt contrahi ob culpam alienam, ſed propriam.

Dixi 1. *Regulariter loquendo ob culpam gravem;* quia ſuſpenſionem aliquam ad modicum tempus multi docent poſſe infligi ob culpam levem, & tunc culpae levi reſpondet poena levis.

Di-

Dixi 3. *ob culpam propriam:* quia aliquando ſuſpenditur Capitulum ab actionibus capitularibus, & tunc ſuſpenſio privat a miniſteriis & officiis, quae a communitate exerceri poſſunt; non vero ab actionibus, quas ſinguli, ut perſonae particulares, exercere poſſunt.

§. IV.
De Suſpenſionis Abſolutione.

Q. I. *Quinam abſolvere a ſuſpenſione poſſit?*

R. A ſuſpenſione lata ab homine contra aliquem nominatim abſolvere poteſt ſolus qui illam tulit, vel ejus ſucceſſor, vel ſuperior, aut delegatus: ut eſt dictum ſupra de abſolutione a cenſuris in communi. Si ſit lata a jure, & non reſervata, abſolvere Ordinarius ſuſpenſi valet, aut ejus Vicarius. Item docent, poſſe Epiſcopum abſolvere ſubditos a ſuſpenſione Papae reſervata, ſi proveniat ex delicto occulto, & non ſit deducta ad forum contenſioſum.

Diſputatur, an Parochus, vel ſimplex Confeſſarius poſſit abſolvere a ſuſpenſionibus in jure latis, & non reſervatis, ſicut aſſeritur de excommunicatione non reſervata. Negant aliqui, quia ſuſpenſionis abſolutio non eſt neceſſario praemittenda abſolutioni ſacramentali. Contra alii affirmant ex generali regula, quod conditor

Canonis aliis relaxandi facultatem conceſſiſſe videtur, cujus abſolutionem ſibi ſpecialiter non reſervavit, *cap.* Nuper, *de ſent. excom. in 6.* Addunt Confeſſarium ex conceſſione Eccleſiae poſſe a ſuſpenſione abſolvere, ſaltem quando poenitens ſuſpenſionis incurſae non eſt conſcius, ne fruſtra a Confeſſario proferatur uſitata in Eccleſia formula, quae ſacramentali abſolutioni praemittitur. *Te abſolvo ab omni vinculo excommunicationis, ſuſpenſionis, & interdicti.*

Q. II. *Suſpenſio ſemel incurſa quomodo tollatur?*

R. Cum diſt. Si ſuſpenſio lata ſit abſolute, & ſine determinatione temporis per modum cenſurae, tollitur per ſolam abſolutionem: ſi vero lata ſit ad tempus determinatum, puta ad menſem, vel ſub conditione, elapſo tempore, vel conditione impleta, ſuſpenſio ceſſat ſine abſolutione. Secus de excommunicatione, quae ſemel contracta non ceſſat, niſi per abſolutionem; etiamſi lata ſit ſub conditione, puta *donec pars ſatisfacta fuerit*. Si vero ſuſpenſio lata ſit in perpetuum ob culpam praeteritam, tamquam pura poena vindicativa, tollitur ſolum per diſpenſationem, vel relaxationem Praelati, vel ejus delegati; quia non eſt cenſura.

§. V.

§. V.
De Suſpenſionibus Juris in particulari, ubi de frequentibus contra Clericos.

Nota. Suſpenſiones, quae feruntur in jure contra Clericos, comprehendunt tam Clericos ſeculares, quam regulares prima ſaltem Tonſura inſignitos; niſi peculiariter ad ſolos ſeculares clericos reſtringantur: non vero includunt Epiſcopos, niſi eorum fiat expreſſa mentio.

Q. I. *Quaenam ſint Suſpenſiones juris frequentiores contra Clericos?*

R. Sequentes. I. contra recipientes Ordines ſacros vel ab alieno Epiſcopo ſine literis dimiſſoriis, vel a proprio in aliena dioeceſi abſque licentia Epiſcopi loci.

II. Contra illos, qui abſque titulo vel beneficii, vel patrimonii, aut penſionis, aut profeſſionis religioſae, ſacros Ordines recipiunt, intercedente pacto cum Ordinante, aut praeſentante de non petendo ab iis alimenta, *cap.* Per tuas, & *cap.* Si quis, *de Simonia*. Haec ſuſpenſio eſt in perpetuum ab Ordine ſic ſuſcepto, & eſt Papae reſervata. Inſuper Epiſcopus ſic ordinans, manet ſuſpenſus a collatione Ordinum per triennium. Si autem hujuſmodi pactum non interceſſerit, probabilius docent incurri ſuſpenſionem non reſervatam ab

eo

eo, qui ſine titulo ſacris initiatur ex Trid. *ſeſſ. XXI. de Reform. cap.* 20. ubi antiquorum Canonum poenas ſuper his innovavit.

In Dioeceſi Neapolitana praeſentantes falſum, fictum, vel fiduciarium patrimonium, aut quomodolibet fraudulentum pro Ordinibus ſuſcipiendis, etiam pro prima Tonſura praeter caſum reſervatum cum excommunicatione, in quem incurrunt etiam ad hoc cooperantes, Clerici praeſentantes incurrunt ſuſpenſionem ab exercitio ſuſceptorum Ordinum Archiepiſcopo reſervatam, a qua non poteſt abſolvere Confeſſarius, qui generalem facultatem habet abſolvendi a reſervatis.

Nota. Nomine patrimonii falſi, vel ficti intelligitur patrimonium nullum. Item nomine fiduciarii intelligitur, quod Clerico aſſignatur cum pacto illud reſtituendi poſt Ordines: quod pactum, ſeu promiſſio fit per antapocham. 2. Clericus renuncians beneficium, vel patrimonium, ad cujus titulum fuit promotus, non ſubrogato de licentia Curiae alio titulo, peccat, & renunciatio eſt invalida, & incurrit in ſuſpenſionem ipſo facto ab exercitio Ordinum non reſervatam, ex Synodo Pignatellana *par.* 2. *cap.* 8. *num.* 9.

III. Suſpenduntur qui per ſaltum Ordines recipiunt, ſeu qui Ordinem ſuperiorem recipiunt, omiſſo inferiori. Verum cum his, *modo tamen non miniſtraverint*

rint in Ordine ſic ſuſcepto (nam alias fierent irregulares) *Epiſcopus ex legitima cauſſa poteſt diſpenſare*, ait Trid. *ſeſſ. XXIII. cap.* 4. *de. Reform.* Item ſuſpenditur qui Ordines recipit, omiſſa clericali Tonſura, ex declaratione ſacrae Congregationis apud *Colet*.

IV. Suſpenſio Papae reſervata incurritur ab eo, qui majori excommunicatione, etiam occulta ligatus, culpabiliter Ordines ſive majores, ſive minores recipit, ex *cap.* Cum illorum, *de ſent. excom.* Quidam hanc ſuſpenſionem extendunt ad recipientes Ordines in ſuſpenſione, vel interdicto: ſed ex nullo textu id eruitur. Communiter vero eximunt recipientem Tonſuram in excommunicatione; tum quia Tonſura in odioſis non cenſetur Ordo, tum quia Tonſura non habet actum, a quo ſuſpendatur.

Dixi, *qui culpabiliter Ordines recipiunt*. Quia hunc excuſat tum ignorantia invincibilis, tum etiam aliquando gravis metus, ut de effectibus excommunicationis ſupra diximus.

V. Suſpenduntur quoque recipientes Ordines ſacros extra tempora a jure ſtatuta.

VI. Recipientes Ordines ſacros ante legitimam aetatem ex bulla *Pii II. Cum ex ſacrorum*, ipſo facto in perpetuum ſuſpenduntur, & haec ſuſpenſio Papae reſerva-

vatur: ubi nota 1. ſuſpenſionem hanc non incurri ab eo, qui bona fide ratus ſe canonicam aetatem habere, ſacris initiatur. Hinc taliter ordinatus, completa aetate, poteſt ſine ullo ad ſuperiorem recurſu ſuſceptum Ordinem exercere. Imo juxta aliquos excuſantur ab hac ſuſpenſione etiam qui ex ignorantia craſſa, non tamen affectata ante legitimam aetatem ordinantur; quia in praefata bulla ſuſpenſio impoſita eſt in temerarios, quales non ſunt, qui peccant ex ignorantia craſſa, prout diximus in *de Cenſuris in genere*. 2. Qui mala fide Ordines ante praeſcriptam aetatem ſuſceperit, completa aetate, non poteſt Ordinem exercere, niſi abſolvatur ab incurſa ſuſpenſione; quia cenſura ſemel contracta, non tollitur niſi per abſolutionem.

VII. Suſpenduntur qui furtive Ordines ſuſcipiunt, hoc eſt, qui non approbati inter ordinandos irrepſerunt, aut alium ſuo nomine examini ſubſtituunt. Haec ſuſpenſio poteſt ab Epiſcopo abſolvi; niſi Epiſcopus, ut in multis dioeceſibus fieri ſolet, furtivam Ordinum ſuſceptionem ſub excommunicationis poena prohibuerit.

VIII. Lata eſt ſuſpenſio contra recipientes plures Ordines ſacros eodem die. Item contra eos, qui per ſimoniam realem Ordines recipiunt. Item in illos, qui poſt contractum matrimonium, licet non conſum-

ſummatum, aliquos de ſacris Ordinibus praeſumunt accipere.

Hi omnes recenſiti Clerici in ordinatione peccantes, ſunt ſuſpenſi ab exſecutione Ordinum: & ſi hujuſmodi ſuſpenſione durante, in Ordinibus miniſtrare praeſumſerint, eo ipſo irregularitatem incurrunt.

Enumerantur & aliae a jure ſuſpenſiones contra Clericos peccantes in exercitio ſui ordinis, vel muneris; ut contra omittentes ſine gravi cauſſa Miſſam incohatam, vel Miſſam celebrantes, & in ea non communicantes. Item contra Clericos concubinarios, vel crimen nefandum exercentes, vel provocantes ad duellum, vel acceptantes; contra raptores, vel praebentes auxilium. Tandem leguntur in jure ſuſpenſiones propriae Epiſcoporum, Capitulorum, Conventuum; de quibus vide Thelogos morales.

Q. II. *An mere ſuſpenſus ab Ordine quem habet, incurrat irregularitatem ſuſcipiendo Ordinem ſuperiorem?*

R. Neg. Quia ex nullo textu expreſſe colligi poteſt, hunc eſſe irregularem. Ita multi. Neque aliquid officit, ſi dicatur, quod qui recipit altiorem Ordinem, ſolemniter miniſtret in inferiori, a quo eſt ſuſpenſus: nam improprie dicitur miniſtrare in Ordine inferiori, qui recipit ſuperiorem. Quare cum agatur de materia poenali, non cenſetur cadere ſub le-

legem, quod nonniſi improprie verba legis comprehendunt.

Q. III. *An Clericus, qui in ipſa ordinatione ſuſpenditur, eam indebite ſuſcipiendo, irregularitatem incurrat, ſi in ipſa ordinationis Miſſa ſolemniter miniſtret, puta canendo evangelium, vel epiſtolam?*

R. Affirmat Tournely cum aliis; quia tum jam exercet Ordinem cum cenſura prius contracta. Sed alii negant; quia ille actus, moraliter loquendo, non eſt diſtinctus ab ipſa ordinatione; cum tota actio ordinantis a principio uſque ad finem officii ſit unus actus moralis, ad quem reliqui ſpectant.

APPENDIX

De Depoſitione, & Degradatione.

Suſpenſioni ſubjiciunt *Depoſitio*, & *Degradatio* ob affinitatem, quam habent cum illa; cenſurae tamen non ſunt, cum non ſint poenae medicinales, ſed vindicativae: at inſtar ſuſpenſionis privant officio, & beneficio.

Q. I. *Quomodo definiatur Depoſitio?*

R. Eſt *poena eccleſiaſtica privans Clericum officio, & beneficio in perpetuum jure ordinario irremiſſibiliter*. Ita Doctores communiter ex *cap.* Cum non ab homine 10. *de Judiciis*.

Q. II.

Q. II. *Quid ſit Degradatio?*

R. Degradatio dividitur in *verbalem*, & *realem* ſive actualem. Verbalis eſt poena eccleſiaſtica, qua Clericus in perpetuum privatur omni officio, ac beneficio clericali, retento ſolo privilegio canonis, & fori. Realis vero degradatio tunc dicitur, quando Clericus primo verbaliter degradatus, certa ſolemnitate expoliatur omnibus veſtibus, & inſignibus clericalibus, omnique privilegio clericali. Realis ergo degradatio verbalis degradationis exſecutio eſt: una tamen ab altera diſtinguitur, quia per verbalem degradationem Clericus adhuc retinet privilegium fori, & canonis; per realem vero eodem privilegio ſpoliatur, & tranſit in poteſtatem brachii ſecularis. Ita Doctores communiter ex *cap.* Degradatio, *De poenis in 6.*

Utriuſque poenae ſubjectum eſt Clericus; miniſter vero depoſitionis, ſeu degradationis verbalis eſt quilibet ſuperior habens juriſdictionem eccleſiaſticam in foro externo, ex Trid. *ſeſſ. XIII. cap.* 4. Degradationis autem realis eſt ſolus Epiſcopus conſecratus; quia eſt actus ordinis.

Crimina, ob quae Depoſitio fieri ſolet, ſunt quaedam atrociora, & ſcandaloſa; ut homicidium voluntarium, ſtuprum, adulterium &c. Degradatio vero realis hodie non fit, niſi ob aliquod grande delictum, cui a jure communi eccleſiaſtico, aut Ponti-

ti-

tificiis ſanctionibus ſit expreſſe & nominatim adnexa ejuſmodi poena: ut ſunt crimen haereſis, quod ſaltem ſit in illa relapſus, & in ea pertinax, crimen falſi in literis Apoſtolicis, calumnia & contumelia gravis in proprium Epiſcopum. Sunt & alia, de quibus legendus *Benedictus XIV.* in *de ſynodo dioeceſana lib.* 4. *cap.* 6. *num.* 7.

Depoſitionis effectus eſt perpetua, ac irremiſſibilis privatio officii, ac beneficii. Ita depoſitus privatur titulo, ac radice beneficii; officii vero privatur uſu, non vero ordine, ac poteſtate, quae eſt character indelebilis. Unde valide, licet illicite exercet actus Ordinis, qui a juriſdictione non pendent; retinet tamen privilegium fori, & canonis, & manet obnoxius clericalibus oneribus, ſcilicet recitandi Horas canonicas, ſervandi caſtitatem, & abſtinendi a negotiis, officiiſque Statui indecentibus.

Degradationis vero realis effectus ſunt praeter privationem officii, & beneficii, privatio omnis honoris; ac privilegii clericalis, etiam fori, & canonis, & laicali juriſdictioni fit obnoxius, a qua capi, incarcerari, & puniri poteſt: remanet tamen oneribus clericalibus addictus, cum non amittat characterem, & poteſtatem ordinis.

CAP. IV.

CAP. IV.

De Interdicto.

§. I.
De natura, & diviſione Interdicti.

TErtia cenſurae ſpecies eſt *Interdictum*, quod definiri poteſt, *cenſura eccleſiaſtica, qua prohibentur omnia divina officia, & quorumdam Sacramentorum uſus, & eccleſiaſtica ſepultura*. Ita paſſim Doctores ex *cap.* Non eſt vobis, *De ſponſalibus*. Differt ab excommunicatione, quae his bonis privat, quatenus ſunt communicatio cum fidelibus; & a ſuſpenſione, quae etiam privat a divinis, quatenus ſunt actus ordinis: Interdictum vero, quatenus ſunt bona Eccleſiae.

Interdictum praeter diviſiones, quas cum cenſura in genere communes habet, 1. dividitur in *locale*, *perſonale*, & *mixtum*, *cap.* Si civitas, *De ſent. excom.* & cit. *cap.* Non eſt vobis. *Locale* immediate, & directe afficit locum, prohibetque ne divina in eo celebrentur, aut recipiantur etiam ab extraneis; mediate vero afficit perſonas, & ſub eo reſpectu vera eſt cenſura.

Per-

Perſonale immediate, ac directe reſpicit perſonas, eaſque ubicumque ſint, a divinis arcet.

Mixtum dicitur, vel quando locus ſimul, & incolae interdicuntur; vel quando interdicitur perſona, & locus omnis, quo illa perſona fuerit ingreſſa; & vocatur a Canoniſtis *Deambulatorium cit. cap.* Non eſt vobis.

Rurſus dividitur Interdictum tum locale, tum perſonale in *generale*, & *ſpeciale*.

Interdictum locale generale eſt illud, quod fertur in locum aliquem univerſalem, qui plura alia loca ſub ſe continet: ut ſi interdicatur regnum, provincia, civitas, tota parochia.

Interdictum locale ſpeciale eſt illud, quo interdicitur locus aliquis ſacer determinatus: ut una Eccleſia, vel aliquae ex iis, quae ſunt in civitate.

Nota. Interdictum generale locale comprehendit totum diſtrictum locale tam ſacrum, quam profanum; ita ut nemini liceat nec intra, nec extra Eccleſiam divina audire: non item interdictum ſpeciale, ita ut ſi interdictum feratur in omnes Eccleſias civitatis, adhuc dici poſſit ſpeciale; quia non comprehendit loca civitatis profana, neque oratoria privata ſive conſtructa, ſive conſtruenda, in quibus divina fieri poſſunt: in profanis vero, ſi divina

per-

peragi nequeant, hoc oritur ex conditione loci, non ex natura interdicti.

Hoc autem Interdictum locale poteſt dupliciter conſiderari, vel quoad ipſum locum, & tunc certum eſt, non poſſe celebrari divina officia in eo loco, qui in Interdicto exprimitur, niſi in caſibus exceptis: vel quoad perſonas, & tunc certum eſt etiam, ipſas non poſſe intereſſe divinis, quoties exſiſtunt in loco interdicto, & non alibi; cum prohibitio Eccleſiae in Interdicto locali afficiat tantummodo locum, ad differentiam interdicti perſonalis, in quo prohibitio afficit perſonas, etiamſi exſiſtant in loco non interdicto. Verum aliquando Interdictum locale extenditur ad locum, etiamſi non exprimatur, & ad perſonas, etiamſi alibi exſiſtant.

Ad locum non expreſſum extenditur Interdictum, quoties locus non expreſſus, eſt pars loci expreſſi: quod cenſetur, vel quando locus non expreſſus, eſt pars acceſſoria principalis expreſſi; vel quando non expreſſus, eſt ita contiguus loco expreſſo, ut ſi ibi ut prius celebrarentur divina, Interdictum parvipenderetur, *cap.* Si Civitas, *De ſent. excom. in 6.*

Hinc reſolves I. Interdicta civitate, intelliguntur interdictae omnes Eccleſiae ibi exſiſtentes, etiam Regularium, ex Trid. *ſeſſ.XXV.cap* 12. *De Regularibus*, etſi Interdictum latum ſit ab Epiſcopo. Item Eccle-

cleſiae, quae poſtmodum fuerint erectae; quia reſpicit locum, cui Eccleſia de novo erecta inhaeret. Item cenſentur interdicta ſuburbia, & aedificia continentia, etſi ad alium Epiſcopum pertineant ex juris diſpoſitione; quia aliter eluderetur Interdictum.

Nota. Aedificia continentia intelliguntur ea, quae licet ſint ab urbe diviſa; tamen a Civibus commode adiri poſſunt: ut quae ſunt intra milliare. Verum hoc vel prudentum judicio, vel judicis arbitrio definiendum.

II. Interdicta aliqua Eccleſia, cenſentur interdictae omnes ejus Capellae, & coemeterium ei contiguum. Porro coemeterium Eccleſiae contiguum dicitur, quando ita alicui Eccleſiae adhaeret, eamque immediate tangit, ut cenſeatur pars, aut acceſſorium illius. Contra non intelligitur interdictum coemeterium, quod non eſt Eccleſiae contiguum: ſicuti etiam neque alia Eccleſia, quae licet Eccleſiae interdictae ſit contigua, non cenſetur tamen moralis pars ejus, cum ſit prorſus una ab alia independens.

Ceterum interdicto coemeterio, non ideo intelligitur interdicta Eccleſia contigua; quia Interdictum totius cadit in partes, non Interdictum partis in totum.

III. Ad perſonas, etiamſi alibi exſiſtant, extenditur Interdictum locale, quando perſo-

ſonae cauſſam hujuſmodi Interdicto dederunt, quia reſpectu earum Interdictum locale ſecum fert etiam perſonale; unde ii ubicumque ſint, non poſſunt divina participare. Porro cauſſam Interdicto dare dicuntur ii, qui quomodolibet cooperantur delicto, ob quod fertur Interdictum.

Nota. Interdictum locale ſive generale, ſive ſpeciale omnes incolae tam laici, quam eccleſiaſtici, etiam Regulares, imo idem Epiſcopus, (excepto Romano Pontifice) qui illud appoſuit, ſervare tenentur: quia Interdictum locale non eſt tam prohibitio facta perſonis, quam inhabilitas ſeu privatio divinorum appoſita loco.

Interdictum perſonale, quo interdicitur perſona, aliud eſt *generale*, quo interdicitur populus, vel communitas; aliud *ſpeciale*, quo interdicitur perſona particularis.

Generale Interdictum afficit omnes perſonas, quae unum corpus morale conſtituunt, ſeu ſunt membra communitatis interdictae.

Hinc reſolves I. Interdicto populo alicujus civitatis, omnes qui illius membra ſunt, cenſentur interdicti, etiam innocentes, *cap.* Si ſententia, *de ſent. excom. in 6.* etiamſi ſint abſentes tempore, quo Interdictum imponitur, quia abſentia non impedit, quin ſint ejus membra. Item ſi de novo poſt latum Interdictum fiant partes

illius communitatis, quia vere evadunt ipſius membra. Item comprehendit tale Interdictum concives habitantes in ſuburbiis, & aedificiis continentibus: dummodo aeque ac alii de populo, ejus honores, & onera ſubeant; quia ſic cenſentur eſſe de illo populo: ſecus vero, ſi ſint ſui juris, ſuaque onera, & honores diſtinctos habeant.

Excipiuntur ab interdicto populo 1. Epiſcopi, niſi illorum fiat expreſſa mentio: 2. infantes, & amentes, quia cum uſu rationis careant, non ſubduntur legibus. Hi tamen ſepulturae eccleſiaſticae tradi nequeunt: quae prohibitio ſepelientes potius, quam eos afficit: 3. peregrini, & exteri, quamvis per longum tempus in civitate interdicta commorentur, quia non ſunt partes, & membra illius populi: etſi ad leges civitatis teneantur, non tamen ad illas, quae afficiunt perſonas ſingulares, quatenus ſunt partes talis populi, ut reipſa afficit Interdictum generale. 4. Qui duo domicilia habet, tunc cenſetur interdictus, quando manet in civitate interdicta; quia quamdiu in ipſa manet, ſortem populi, cujus eſt pars, ſubire debet: ſecus, ſi in alio commoretur. 5. Demum alio abeuntes, ubi non eſt Interdictum, ibique figunt domicilium; dummodo Interdicto cauſſam non dederint, quia per translationem domicilii deſinunt

eſſe

eſſe partes illius populi.

Reſolves II. Interdicto populo, non intelligitur Clerus; nec interdicto Clero, intelligitur populus: quia nomine Cleri non venit populus, nec nomine populi intelligitur Clerus, *cit. cap.* Si ſent. Item interdicto Clero alicujus civitatis, omnes ejuſdem Clerici, qui privilegio canonis, & fori fruuntur, ſunt interdicti. Sacerdotes vero, qui domicilium habent in tali civitate, ſed non beneficium, nec officium, non ſunt interdicti; quia non conſtituunt unum corpus, ſeu non ſunt membra illius Cleri.

Reſolves III. Interdictum perſonale ſpeciale comprehendit 1. qui cauſſam dederunt Interdicto locali, aut generali perſonali: 2. qui tale delictum commiſerunt, ob quod latum fuit a jure, vel ab homine Interdictum, etſi eorum perſonae ignotae ſint: 3. qui poſt incurſum Interdictum propriò nomine declarantur, & denunciantur, & ii dicuntur nominatim interdicti.

Nota I. Interdictum locale nòn ſemper inducit perſonale, nec viciſſim. Unde ob Interdictum populi non cenſentur interdictae Eccleſiae illius: quia in jure haec Interdicta ſunt diverſae ſpeciei.

Nota II. Interdicti generalis uſum ante ſeculum X. aut XI. reperire vix eſt. Ubi uſus invaluit, aetate praeſertim *S. Gre-*

gorii VII. plura attulit commoda, plura intulit incommoda: quibus moti plures Rom. Pontifices, ac praeſertim *Bonifacius VIII.* Interdicti vigorem mitigare curarunt, praeſertim quod attinet ad divinorum Officiorum, & ſacramentorum uſum atque adminiſtrationem. Cujus relaxationis rationem profert laud. Pontifex in *cap.* Alma Mater, *De ſent. excom. in 6. Quia ex diſtrictione hujuſmodi ſtatutorum excreſcit indevotio populi, pullulant haereſes, & infinita pericula animarum inſurgunt, ac Eccleſiis ſine culpa earum debita obſequia ſubtrahuntur.* Eadem repetit in *Extravaganti 2. de ſent. excom.*

§. II.
De Effectibus Interdicti.

Nota. Effectus *per ſe* Interdicti tres ſunt: privatio divinorum officiorum, aliquorum ſacramentorum, & eccleſiaſticae ſepulturae. Hi effectus poſſunt limitari, & tunc Interdictum illum effectum habet, quem exprimit. Ita communiter. Effectus *per accidens* ſunt poenae, in quas incidunt violatores Interdicti.

Q. I. *An, & quatenus Interdictum divinis privet officiis?*

Ante reſponſionem nota, nomine divinorum officiorum intelligi functiones illas, quae ex ſua inſtitutione a ſacris Eccle-

cleſiae miniſtris fiunt: ut Miſſae, Horae canonicae, benedictiones nuptiarum, aquae, olei, chriſmatis &c.

R. I. Interdictum tam locale, quam perſonale a divinis officiis prohibet. Ita omnes ex *cit. cap.* Si ſententia. Contra per Interdictum non prohibentur actus juriſdictionis, & ſimilia, quae non ſunt divini cultus. Item non prohibetur ſacra concio, quae ad inſtructionem populi ordinatur. Item officia, quae ſunt ſolita recitari a confratribus laicis; quia non ſunt facta nomine Eccleſiae. Item pſalmi, litaniae, quae recitantur a Clericis, ſed privatim, & tamquam perſonis particularibus: ut ſine geſtatione crucis elevatae, ſine ſuperpelliceo, ſtola, & alio ornatu ſacerdotali; quia haec non veniunt nomine divinorum officiorum.

R. II. Jure novo *Bonifacii VIII.* in *cap.* Alma Mater, *de ſent. excom. in 6.* tempore Interdicti generalis permittitur 1. *ut ſingulis diebus in Eccleſiis, & monaſteriis Miſſae celebrentur, & alia divina officia, ſicut prius, ſubmiſſa tamen voce, & januis clauſis, excommunicatis, & interdictis excluſis, & campanis non pulſatis.*

Permittitur 2. *ut in feſtivitatibus Natalis Domini, Paſchae, & Pentecoſtes, & Aſſumtionis Virginis campanae pulſentur, & januis apertis altâ voce divina officiâ ſolemniter celebrentur, excom*-

municatis prorſus excluſis, ſed interdictis admiſſis .... ſic tamen, quod illi, propter quorum exceſſum Interdictum hujuſmodi eſt prolatum, Altari nullatenus appropinquent: nempe qui cauſsam Interdicto dederunt, non veniant ad offertorium, vel communionem. Hoc privilegium *Martinus V.* extendit ad feſtum corporis Chriſti, & *Eugenius IV.* ad ejuſdem octavam.

Nota. Conceſſio laudati *cap.* Alma non extenditur ad Interdictum locale ſpeciale, ſed tantum ad generale. Unde in Eccleſia ſpecialiter interdicta permittitur Miſſa ſemel in hebdomada ad renovandam Euchariſtiam pro infirmis; & Clericis permittitur, ut bini, vel terni divina officia legant: quod jure antiquo permiſſum erat *cap.* Permittimus, *de ſent. excom.*

Q. II. *Quibus Sacramentis privet Interdictum?*

R. I. In Interdicto locali, vel perſonali generali permittuntur Baptiſmus, Confirmatio, & Poenitentia, *cap.* Quoniam, *de ſent. excom. in 6.* & cit. *cap.* Alma. 1. Baptiſmus, qui conferri poteſt parvulis, & adultis ſive ſanis, ſive infirmis, & quidem cum conſueto ſolemni ritu Eccleſiae. 2. Confirmatio, quae Baptiſmi perfectio eſt, adminiſtrari poteſt, & ejus chriſma confici etiam in loco interdicto. 3. Sacramentum Poenitentiae jure novo omni-

omnibus conceditur, etiam extra articulum mortis, exceptis tamen excommunicatis, & ſpecialiter interdictis, & iis, qui cauſsam Interdicto dederunt, niſi prius ob delictum ſatisfecerint, vel de ſatisfactione cautionem dederint, *cap.* Alma.

Nota. Haec Sacramenta poſſunt miniſtrari a perſona interdicta interdicto generali, non vero ſpecialiter interdicta, niſi in caſu neceſſitatis; adeoque ſine ſolemnitate. Utrum vero abſolutio data ab interdicto denunciato ſit valida, diſputatur: multi cum *Bonacina* affirmant, quia Interdictum non privat jurisdictione, ſed uſu tantum divinorum.

Praeterea Sacramentum matrimonii celebrari poſſe a perſona generaliter, atque adeo ſpecialiter interdicta, permulti affirmant; quia matrimonium precipue eſt contractus politicus, cui ratio Sacramenti ex divina inſtitutione eſt adnexa, atque acceſſoria.

R. II. Tempore Interdicti neque Euchariſtia, neque Ordo, neque extrema Unctio adminiſtrari poteſt. In mortis tamen articulo Euchariſtia deferri poteſt, & quidem cum ſolita ſolemnitate & honore ad infirmos, etiam perſonaliter interdictos. Miniſter vero ſi ſit ſpecialiter interdictus, nequit eam adminiſtrare, niſi in neceſſitate, in qua deeſt alius Sacerdos, a quo conferatur. Extra mortis periculum

in generali Interdicto licitam eſſe Communionem Clericis, aliiſque privilegium habentibus, multi affirmant; quia iis permiſſa eſt aſſiſtentia ſacrificio Miſſae, quae ſecum habet adnexam Communionem.

Inſuper infirmis, qui alia ſacramenta recipere non poſſunt, ex praeſumta voluntate Eccleſiae extremam Unctionem conferendam eſſe, docent multi.

Q. III. *Quibus prohibeatur tempore Interdicti eccleſiaſtica ſepultura?*

R. Omne Interdictum ſive locale ſive perſonale privat omnes eccleſiaſtica ſepultura, per quam intelligitur locus, quem Epiſcopus conſecravit, vel benedixit ad uſum coemeterii, vel in quo divina officia peraguntur.

In Interdicto locali generali excipiuntur Clerici, qui poſſunt ſepeliri in loco ſacro etiam ſpecialiter interdicto: dummodo non ſint ſpecialiter interdicti, nec dederint cauſſam Interdicto, nec Interdictum violaverint actione Clericorum propria, ſed ſine campanarum pulſatione, ceſſantibus ſolemnitatibus omnibus cum ſilentio, *cap.* Quod in te, *De Poenitentiis, & Remiſſionibus*. Excipiuntur etiam laici, qui ſpeciale privilegium habent. Ceteri vero etiamſi ſint innocentes, exteri, infantes, vel amentes, nequeunt licite ſepeliri in loco ſacro interdicto: quia per tale Interdictum locus ſacer eſt incapax eorum ſe-

ſepulturae. Quare tempore Interdicti generalis localis mortui ſepeliendi ſunt in campo aliquo, vel in loco ad id deputato, ſed non benedicto, ut ceſſante interdicto transferantur ad locum ſacrum: modo non fuerint ſpecialiter interdicti, neque Interdicto cauſsam dederint.

Specialiter interdicti ſi ſepulti ſint in loco ſacro, exhumandi, & in loco profano ſunt transferendi.

Utrum feſtis ſolemnioribus, quibus ex privilegio *cap. Alma* ſuſpenditur Interdictum, laici his diebus morientes, poſſint in loco ſacro ſepeliri, diſputant Theologi: probabilius negatur.

Quando Interdictum eſt perſonale, ſi fuerit denunciatum, privat omnes ſemper, & ubique Eccleſiae ſepultura.

Hinc ſi interdicatur aliquis in particulari, ſive laicus, ſive clericus ſit, ſi in cenſura decedat etiam extra territorium interdicentis, non poteſt in loco ſacro ſepeliri. Idem dicendum, ſi aliquis communitatis interdictae moriatur, dummodo ſit ejus membrum.

Dixi, *ſi fuerit denunciatum;* quia ex Conſtitutione *Martini V.* nemini deneganda eſt eccleſiaſtica ſepultura ex vi alicujus cenſurae vel ſententiae, niſi prius fuerit haec denunciata.

Q. IV. *Quid intelligatur per Interdictum* ab ingreſſu Eccleſiae?

R. Intelligitur privatio ſepulturae in Eccleſia, ejuſque coemeterio, & divinorum officiorum in Eccleſia, *cap.* Is cui, *De ſent. excom. in 6.*

Nota I. Hoc Interdictum quoad Clericos vocatur ſuſpenſio.

II. Sic interdictus privatur exercitio Ordinis ſacri in Eccleſia, & auditione divinorum in ipſa: ita ut Clericus, cui Eccleſiae ingreſſus eſt interdictus, ſi in ea actum Ordinis ſacri exerceat, fiat irregularis.

III. Juxta multos interdictus poteſt ingredi Eccleſiam, quando divina non celebrantur; puta ad audiendam concionem, diſputationem &c. imo juxta aliquos ad recipienda Sacramenta: quia ſic interdictus, non privatur uſu paſſivo Sacramentorum.

IV. Extra Eccleſiam in coemeterio, vel in privato oratorio poſſe divina exercere, docent aliqui.

V. Si cum ſignis poenitentiae decedat, etiamſi a cenſura non fuerit abſolutus, permittitur tamen in loco ſacro tumulari, cit. *cap.* Is cui.

Q. V. *Quaenam ſint poenae violantium Interdictum?*

Ante reſponſionem nota I. Interdictum violari dicitur, quando exercetur aliqua ex illis actionibus, quae per ipſam prohibentur.

II. Interdictum non violatur, niſi ſit de-

denunciatum. Perſonaliter autem interdictus, ſi ſe ingeret, etiamſi non fuerit denunciatus, Interdictum violare intelligitur, ex Conſtitutione *Ad evitanda*.

R. I. Violantes Interdictum peccant graviter, niſi parvitas materiae excuſet; quia violat praecepta Eccleſiae in re gravi.

II. Clerici exercentes proprium actum ſacri Ordinis, praeter peccatum mortale fiunt etiam irregulares. Item Clericus, vel Religioſus utriuſque ſexus privatur voce activa, & paſſiva ad officia, & beneficia.

III. Clericus, qui in loco interdicto celebrat, aut alium actum Ordinis exercet non ſervatis conditionibus *cap.* Alma, praeter irregularitatem incurrit etiam Interdictum ab ingreſſu Eccleſiae.

IV. Clerici exemti, & Religioſi admittentes in loco non interdicto ad divina, vel ad eccleſiaſticam ſepulturam nominatim interdictos, contrahunt Interdictum ab ingreſſu Eccleſiae, quouſque ſatisfaciant ei, cujus ſententiam contemſerunt, *cap.* Epiſcoporum, *de privilegiis in 6.*

V. Religioſi etiam exemti incurrunt ipſo facto excommunicationem majorem, quoties non ſervant Interdictum generale loci ſervatum ab ipſa Eccleſia matrice, vel Parochiali loci, in quo ipſi habitant, *Clemen. I. de ſent. excom.*

VI. Domini temporales, qui cogunt

Clericos ad publice celebranda divina officia in loco interdicto, incurrunt excommunicationem Papae reſervatam. Similem quoque excommunicationem contrahunt nominatim interdicti, qui admoniti non exeunt.

VII. Qui interdictos ſepeliunt ſcienter in loco ſacro extra caſus exceptos, incurrunt excommunicationem Epiſcopo reſervatam.

§. III.
De Latore, Cauſſa, Suſpenſione, & Abſolutione Interdicti.

Q. I. *Quinam ferre Interdictum valeat?*

R. Qui habet poteſtatem ferendi cenſuras, ferre etiam poteſt Interdictum. Praelati regulares, quamvis ferre Interdictum perſonale poſſint, nequeunt tamen interdicere loca ſibi ſubjecta, niſi in plebem juriſdictionem habeant.

Q. II. *Quam ob cauſſam ferri Interdictum poſſit?*

R. I. Interdictum ſpeciale perſonale nequit infligi, niſi ob culpam gravem propriam illius perſonae, quae Interdicto plectitur.

R. II. Interdictum locale vel perſonale generale nequit infligi, niſi ob culpem gravem contumaciter admiſſam a capi-

pite, vel a praecipuis membris communitatis; licet reliqui ſint innocentes: quia haec poena redundat in communitatem, quam privat cultu divino publico.

Q. III. *Quinam ſuſpendere Interdictum valeat?*

R. Suſpendere Interdictum ad tempus poteſt, qui illud tulit: ſed ſuſpendere effectus Interdicti, manente Interdicto, juxta multos ſolus S. Pontifex poteſt; is enim ſolus poteſt diſpenſare in jure communi.

Q. IV. *Quis ab Interdicto abſolvere valeat?*

R. I. Ab Interdicto locali, aut generali perſonali non poteſt abſolvere, niſi qui habet juriſdictionem in foro externo in locum, vel communitatem interdictam. Verum ſi Interdictum latum ſit ad tempus, vel ſub conditione, elapſo tempore, vel conditione impleta, ceſſat ſine abſolutione. Item Interdictum latum contra communitatem, ſi haec diſſolvatur ſine abſolutione, ceſſat reſpectu innocentum. Item ceſſat Interdictum abſque abſolutione, deſtructo ejus ſubjecto: ut ſi Eccleſia interdicta deſtruatur. Si autem locus Eccleſiae ſit interdictus, manet Interdictum in ſolo vel pavimento; idcirco in eo ſolo cadavera non poſſunt ſepeliri.

R. II. Ab Interdicto perſonali ſpeciali poteſt abſolvere quilibet Confeſſarius approbatus; dummodo tale Interdictum non

non ſit reſervatum. Ita multi. Si vero ſit reſervatum, non poteſt relaxari niſi ab eo, qui tulit, vel ab ejus ſuperiore.

Nota. Interdictum illius, qui dedit cauſſam Interdicto generali, intelligitur reſervatum, aeque ac generale. Item latori reſervatum eſt Interdictum latum ab homine per ſententiam particularem, ut dictum eſt de abſolutione a cenſuris in genere.

Demum quibus in caſibus de jure communi incurratur Interdictum ſive generale, ſive ſpeciale perſonale, videndus *Bonacina*, qui *tom. III. de Cenſuris* accurate, ac diligenter ea omnia enumerat. Nota, celebre Interdictum in *cap.* Omnis utriuſque ſexus, *de Poenitentiis*, *& Remiſſionibus*, latius contra eos, qui Communionis Paſchalis praecepto non ſatisfaciunt, in noſtra Dioeceſi eſſe latae ſententiae, & Archiepiſcopo reſervatum.

APPENDIX

De Ceſſatione a divinis.

Ceſſatio a divinis eſt prohibitio Clericis impoſita, ut ſub gravi ceſſent a divinis officiis in aliquo loco, & ab adminiſtratione Sacramentorum, excepto neceſſitatis caſu, in ſignum doloris ob gravem injuriam contra Eccleſiam aut divinum cultum illatam, & in illius reparationem. Eoſdem fere effectus habet, quos Interdictum: non eſt tamen cenſura, cum non ſit poena medicinalis, ſed mera prohibitio impoſita ad oſtenſionem doloris. Unde ejus violatio, licet ſit graviter illicita, non tamen inducit irregularitatem. Religioſi vero etiam exemti generalem ceſſationem a divinis violantes, quando ab Eccleſia matrice ſervatur, ſunt ipſo facto excommunicati, *Clementina I. de ſent. excom.*

CAP.

CAP. V.

De Irregularitatibus .

ECcleſiaſticis cenſuris affines ſunt Irregularitates , quibus Ordinum ſuſceptio , eorumque uſus impeditur . Quod ergo res ipſa poſtulat, me facturum exiſtimo , ſi ipſam de Irregularitatibus tractationem ſtatim ſubjungam . Materia pro more expendetur , ubi de Irregularitatis exſiſtentia , natura , diviſione , effectibus , & diſpenſatione .

§. I.
De Exſiſtentia , Natura , & Diviſione Irregularitatis .

Prop. I.

Irregularitas eſt impedimentum canonicum Ordines ſuſcipiendi , & ſuſceptos exercendi , a ſolo jure proveniens .

Explicatur definitio . Irregularitas dicitur 1. *impedimentum* , ideſt moralis inhabilitas ex aliqua indecentia , non tamen ex culpa ſemper proveniens . Dicitur 2. *canonicum* , eo quod Canonibus Eccleſiae ſtatutum fuerit : atque ideo nulla Irregularitas proprie dicta , quae per diſpenſationem aufertur , eſt a jure naturali , vel divi-

vino. 3. *Impedire ſuſceptionem Ordinum*, nempe licitam, non vero validam. Porrò hîc *Ordinum* nomine juxta communiorem opinionem venit etiam Tonſura clericalis. 4. *Quod ſuſceptorum Ordinum uſum impediat*. Cui enim prohibitum eſt Ordines recipere, vulgo prohibitum èſt in ſuſceptis miniſtrare. Dixi *vulgo*: quia Irregularitas partialis impedit quidem ſuſceptionem Ordinis nondum recept, non tamen exercitium illius, qui jam receptus eſt. Dicitur 5. *a ſolo jure proveniens*: quia nulla irregularitas eſt ab homine, ſed a ſolo jure communi, ita ut nequeat imponi ab Epiſcopis. 6. Demum Irregularitas differt a cenſura, quia imponitur non ad reſipiſcentiam, ſed ad divinorum reverentiam. Differt quoque a depoſitione, & degradatione, quia non eſt ejectio a Clericatu, ſed non admiſſio ad ipſum.

Prop. II.

Nulla exſiſtit Irregularitas, niſi in univerſali pontificio jure ſit expreſſa.

Prob. 1. pars ex *cap.* Is cui, *de ſententia excommunicationis in 6.* ubi *Bonifacius VIII.* declarat per celebrationem in Eccleſia polluta non fuiſſe contractam Irregularitatem; quia id in jure expreſſum non eſt. Ergo &c.

Hinc notat *Suareſius*, Pontificem nihil novi ſtatuiſſe, ſed principium illud declaraſſe, poenam non extendendam eſſe ultra caſus expreſſos. Prob.

Prob. 2. pars . Jus , de quo loquitur Pontifex , eſt Jus Canonicum commune, ut fatentur omnes . Atqui nomine juris communis veniunt decreta Pontificum , vel Conciliorum, quae Pontifex approbavit . Ergo &c.

Id etiam confirmatur ex hoc , quod omnes Irregularitates , quae exſtant , a Romanis Pontificibus , vel a generalibus Conciliis inſtitutae fuerunt, ut infra patebit .

Denique Irregularitatibus finis eſt decentia, ac reverentia ſacro Altaris miniſterio debita , quae efficit , ut ab Altaris miniſterio arceantur qui vel certa delicta, vel quoſdam defectus habent , qui ſacrorum majeſtati adverſantur . Ergo conveniens eſt, ut haec impedimenta eadem ſint in tota Eccleſia , ſicuti honor & reverentia Altari debita communis eſt in tota Eccleſia ; ac proinde debent eſſe a jure communi, quod viget in tota Eccleſia .

Prop. III.

Si de aliqua Irregularitate dubitatur, an ſit expreſſa in jure , admittenda eſt , ſemper ac communis ſenſus Doctorum , & conſuetudo eam firmaverit .

Prob. Satis in jure eſt expreſſum , quod in eodem ſenſus Doctorum , & Eccleſiae conſuetudo , quae ſunt optimi Canonum interpretes , expreſſum eſſe declarat. Ergo &c.

Ex

Ex dictis ſequitur, nullas eſſe Irregularitates, quae forte a Dioeceſanis Synodis ſtatutae leguntur, vel ad eas ſtatuendas ſolum conſuetudo, vel opinio Doctorum allegatur; quia jus reſiſtit. Item nullam exſiſtere Irregularitatem, quae in jure non reperitur expreſſa, ſed vel ex textu virtualiter arguitur, vel de uno caſu per ſimilitudinem ad alium extenditur.

Hinc perperam ratiocinatur qui ex Irregularitate quam contrahit, qui duas duxit uxores, arguit pariter irregularem eſſe, qui cum duabus fornicatus eſt.

Denique notandum, Irregularitatem ipſo facto contrahi, quia a miniſterio judicis non pendet. Hinc verba comminatoria, quae ſignificant effectum de futuro, Irregularitatis ſignum eſſe nequeunt, ſed potius ſuſpenſionis, vel depoſitionis, ut advertit *Layman*.

Q. *Quotuplex ſit Irregularitas?*

R. I. Duplex eſt Irregularitatum genus: alterum *ex delicto*, alterum *ex defectu*. Irregularitas ex delicto ſemper abſoluta & totalis eſt; quae vero ex defectu eſt, aliquando limitatum & partialem habet effectum.

R. II. Dividitur etiam Irregularitas in *totalem*, & *partialem*. Totalis, ac proprie dicta Irregularitas eſt, quae omni ordine ſuſcipiendo, & ſuſcepti exercitio privat: ut eſt illa, quae provenit ex homicidio, bi-

bigamia &c. Partialis vero dicitur, quae Clericum ordinatum non omni ordinis miniſterio privat, ſed aliquo tantum, vel ſolum aſcenſu ad ordinem ſuperiorem: ut Diaconus, qui ſiniſtro oculo privatus eſt, inhabilis fit ad Sacerdotium, licet in ſuo Ordine miniſtrare non prohibeatur.

SECTIO I.

De Irregularitatibus ex Delicto.

Quatuor enumerantur Irregularitates ex delicto. Prima ex *homicidio*, vel *mutilatione* eſt. Altera ex *haereſi*, vel *apoſtaſia*. Tertia ex *violatione ſacramenti*. Quarta demum ex *violatione cenſurae*.

§. I.
De Irregularitate ex Homicidio.

Homicidium dividitur in *voluntarium*, & *caſuale*. Voluntarium & quidem directe dicitur, quod committitur per directam occidendi voluntatem, vel quando cauſſa directe intenditur, unde neceſſario mors ſequatur: ut ſi vulnus mortiferum infligatur, ſi venenum propinetur, ſi remedium efficax ad abortum porrigatur. Homicidium caſuale duplex eſt: aliud *pure caſuale*, quod etiam *inculpatum* vocatur; aliud *mixtum* & *culpabile*. Homici-

cidium pure caſuale eſt illud, quod praeter intentionem agentis ſequitur ex actione, ex qua nec praevidetur, nec moraliter praevideri poteſt eſſe ſecuturum: ut eſt homicidium factum ab eo, quo pulſante *campanas, ut conveniret populus ad divina, cadens tintinnabulum percuſſit quemdam puerum, qui ex eo vulnere deceſſit*, *cap.* 23. *de Homicidio*.

Homicidium caſuale mixtum, nempe ex voluntario & involuntario, eſt quod quis nec intendit, nec praevidit, ſed praevidere potuit & debuit, ideoque impedire, ſive majorem adhibendo diligentiam, ſive abſtinendo ab opere periculoſo, in quo ſatis peritus non erat.

Nota. Mutilatio eſt abſciſſio ſeu obtruncatio membri: membrum autem dicitur pars corporis, quae diſtinctum & peculiare habet officium ab aliis corporis partibus: ut oculus ad videndum, pes ad ambulandum &c. partes vero, quae officium non habent diſtinctum, ſed conjunctum cum aliis: ut digiti manus, vel pedis, dentes, cartilagines quae auditum tuentur &c. non veniunt hîc nomine membri, cujus abſciſſio parit Irregularitatem. His poſitis,

Prop. I.

Ex homicidio injuſto, & directe voluntario, etſi occulto contrahitur Irregularitas omnium graviſſima.

Prob. ex toto fere titulo, *de homicidio*,

dio, & ex Trid. *Seſſ. XIV. cap.* 7: *de Reform.* ubi haec habentur: *Qui ſua voluntate homicidium perpetravit, etiamſi crimen id nec ordine judiciario probatum, nec alia ratione publicum, ſed occultum fuerit, nullo tempore ad ſacros Ordines promoveri poſſit: nec illi eccleſiaſtica beneficia, etiamſi curam non habeant animarum, conferri liceat, ſed omni ordine, ac beneficio eccleſiaſtico perpetuo careat.*

Requiritur vero, ut mors ſequatur, ut dicta Irregularitas contrahatur. Quare ſi quis letaliter vulneraret, venenum mortale propinaret, & mors non ſequeretur, Irregularitatem non contraheret.

Hanc porro Irregularitatem ex homicidio voluntario praeter exſecutores incurrunt mandantes, conſulentes, conſentientes, non impedientes, ſi ex juſtitia impedire teneantur: uno verbo, omnes ii, qui actione ſive phyſica, ſive morali proximi mortem directe intendunt, & procurant; non vero ſi ſolum rata habeatur, cum ratihabitio ſit facto poſterior.

Tandem qui communi conſilio aliquem invadunt, omnes ſunt Irregulares, quamvis unus percuſſerit.

Q. I. *An mandans, vel conſulens fiat Irregularis, ſi ante factum revocet mandatum vel conſilium?*

R. Neg. Si revocatio mandati, vel conſilii innoteſcat mandatario, etſi hic non

non removeatur ab occiſione. Quando enim conſiliator ſincero animo, & efficaci eloquio reducere conatur conſultum a priori conſilio, tunc etſi motiva, ſuaſiones conſulentis moraliter influant in malum ſecutum, hoc ſolum provenit ex malitia conſulti: unde efficaciter revocato conſilio, conſiliator liber evadit ab homicidio. Ita *Salmanticenſes*, *Merbeſius*, *Concina*, aliique non ignobiles Theologi.

Verum hic ſpectandae circumſtantiae ſunt, nempe efficacitas revocationis, conditio accipientis conſilium, & alia plura, quae occurrere poſſunt forſitan ex circumſtantia perſonae conſultae. *Navarrus* Irregularem declaravit Clericum, qui abortus conſilium dederat conjugatae, a quo eandem poſtea dimovere non potuerat.

Prop. II.

Qui opus licitum facit, & omnem diligentiam adhibet, ne homicidium ſequatur, Irregularis non fit, etiamſi ex ſuo facto homicidium accidat.

Prob. Homicidium, niſi ſit voluntarium, & culpabile, Irregularitatem non inducit. Atqui in caſu homicidium nec voluntarium, nec culpabile fuit. Ergo &c. Non enim eſt in culpa qui facit aliquid licite, unde aliquid ſequatur, quod nec praecavere, nec impedire potuit.

Ita deciditur laud. *cap.* 23. *de Homicidio*, ubi declaratur, nullam Irregularitatem

tem incurriſſe eum, quo campanas pulſante, cecidit tintinnabulum, quod hominem enecuit. Secus vero dicendum; ſi hoc fieret ex culpabili negligentia, tunc homicidium eſſet indirecte voluntarium, quo contraheretur Irregularitas. Hinc in *cap.* 7. pariter *de Homicidio*, declaratur irregularis magiſter, qui puerum intuitu diſciplinae percuſſit in capite, *ſi ex ipſa percuſſione interiit, vel aliam infirmitatem incurrerit, ex qua dignoſcatur expiraſſe*. Et quidem graviter negligens fuit is magiſter, percutiendo puerum in capite, cum ſit pars de ſe periculoſa.

Prop. III.

Qui dat operam rei, quae ſit illicita, non quia periculoſa ad mortem, ſed ex alio capite, non ſit Irregularis, homicidio ex tali actione illicita ſequuto, niſi ſit graviter negligens.

Prob. Homicidium caſuale ac fortuitum nullam inducit Irregularitatem ex dictis prop. anteced. Atqui homicidium, quod ſequitur ex actione illicita, ſed non periculoſa, dummodo agens debitam adhibuerit diligentiam, eſt mere caſuale ac fortuitum. Ergo &c.

Nam ſatis non eſt, ut quis contrahat Irregularitatem, quod opus, quo homicidium ſequitur, culpabile ſit, niſi etiam dirigatur in homicidium, argumento *cap.* Quantum, *diſt.* 50. ubi qui equos furan-

rando (quae actio ſane illicita eſt) colliſit mulierem, quae abortum fecit, furti ſolum damnatur, non autem Irregularitatis, aut cenſurae: *quibus*, ait auctor Canonis, *non poteſt*, *nec debet addici per leges; quia voluntas illius non cognoſcitur pernicioſa fuiſſe*, ideſt cujuſpiam mortem intendiſſe.

Dixi, *niſi ſit graviter negligens*; quia ad contrahendam hanc homicidii caſualis Irregularitatem requiritur culpa mortalis, ac proinde gravis negligentia.

Dices: In jure deciditur, non incurri Irregularitatem ab eo, qui dando operam rei licitae, caſuale fecit homicidium, *cap.* 13. 14. 23. *& ult. de Homicidio*. Ergo per ſenſum contrarium qui dat operam rei illicitae, ſi caſu hominem occidat, Irregularis fit.

R. 1. Cum Irregularitas non contrahatur, niſi in caſibus in jure expreſſis, ad eam ſtatuendam non valet argumentum a ſenſu contrario. 2. Si in jure adjecta fuit cauſſa, cur occiſio caſualis non pareret Irregularitatem, nempe quia operans vacabat rei licitae; hoc adductum fuit ad removendam omnem negligentiae ſuſpicionem, non vero ad excuſandum ab Irregularitate ſolum homicidium caſuale ab opere licito ſecutum.

Hinc Irregularis non fit, qui tempore interdicti pulſat campanam, quae ca-

dens, caſu hominem occidit. Item laicus, qui in alieno ſaltu ex errore invincibili putans feram in dumis, hominem latentem occidit. Item qui caedendo arborem die feſto, eſt occaſio mortis ex arboris caſu: dummodo omnem adhibuerit diligentiam, ne mors ſequeretur.

Prop. IV.

Qui dat operam rei illicitae, & periculoſae ratione homicidii, etſi ad effectum impediendum omnem diligentiam adhibeat, ſecuto homicidio, Irregularitatem contrahit. Ita D. Thomas, Fagnanus, Navarrus, Cabaſſutius, Pontas, Concina, aliique.

Prob. Qui libere ſe exponit periculo occidendi, cenſetur ſaltem indirecte velle homicidium. Sed qui libere ac ſponte exercet opus periculoſum prohibitum, ſe exponit periculo occidendi. Ergo &c.

Ita colligitur ex *cap.* Tua nos, *de Homicidio*: nam ibi declaratur Irregularis quidam Monachus chirurgiae peritus ob periculoſam inciſionem tumoris in gutture cujuſdam mulieris, quae non ſervatis poſt inciſionem debitis cautionibus obierat. Idem eruitur ex *cap.*Continebatur, *eod. tit.* ubi pariter declaratur Irregularis quidam Diaconus, qui afferens latentem falcem, & cum altero ludens, cauſſa fuit, ut hic eum amplexans a falce feriretur, ex quo vulnere deceſſerat. Ergo quoties ex actione prohibita periculoſa ſequitur homicidium,

dium, quamvis caſuale, contrahitur Irregularitas.

Dices. Quoties res eſt ita periculoſa, ut ejus eventus per diligentiam multoties impediri poſſit; tunc adhibita ſufficienti diligentia periculum occiſionis e proximo fit remotum. Atqui homicidium, quod ſequitur ex actione remore periculoſa, poſita debita diligentia, eſt potius caſuale, quam voluntarium. Ergo &c.

R. 1. Potuit Eccleſia imponere Irregularitatem homicidio etiam omnino aut quaſi omnino caſuali, quoties naſceretur ex actione prohibita periculoſa. Quod autem Eccleſia id ſtatuerit, evincunt rationes, & textus ſuperius adducti. 2. Non eſt omnino caſuale homicidium, quod provenit a cauſſa intuitu homicidii prohibita, & libere ac ſponte ſuſcepta; unde homicidium exinde ſecutum, eſt quodam modo voluntarium.

Hinc Irregularis eſt cenſendus Clericus, qui mulierem gravidam ad choreas excitat, vel cum ea impudice jocatur, ſi abortus prolis animatae contingat, *cap.* Sicut literarum, *de Homicidio*. Item Clericus in ſacris chirurgiam exercens per inciſionem, vel aduſtionem, quae eſt Clericis, & Monachis ſpecialiter vetita per *cap.* Si ſententiam, *Ne Clerici, vel Monachi*, ſequuto homicidio, etſi cum debita diligentia fecerit, Irregularitatem contrahit,

R 2 laud.

laud. *cap.* Tua nos. *Non enim eſt ſine culpa, qui rei, quae ad eum non pertinet, ſe immiſcet*, *Regul.* 19. *in 6.* Utrum excipiendus ſit caſus neceſſitatis, infra dicetur. Item Clericus venationem vetitam exercens, nempe aprorum, & cervorum, quae cum clamore, & armis fit, ſi pro fera hominem occidat, juxta multos Irregularitatis notam non effugiet; etſi omnem diligentiam adhibeat, ne hominis occiſio, vel mutilatio ſequatur. Item ſi Titio mandes, ut verberet Cajum, Titius vero eum occidat; Irregularis eris, etiamſi expreſſe ei impoſueris, ne letaliter vulneraret, *cap.* ult. *de Homicidio in 6.* ubi redditur haec ratio, quia *mandando in culpa fuerit, & hoc evenire poſſe debuerit cogitare.*

Item, ſi vulneratus ictu non letali decedat, quia nemo aderat, qui curationem adhiberet, injuſte vulnerans irregularis fit. Idem dicendum, ſi is moriatur ex negligentia medici, vel incuria propria, etſi vulnerans, quoad obligationem reſarciendi damna teneatur tantum de vulnere, non vero de homicidio, Irregularitati tamen erit obnoxius, argumento *capitis* ult. *de Homicidio in 6.* quia per culpabilem, & injurioſam actionem fuit occaſio ſecutae mortis.

His reſolutis, reſtat, ut quaeſtiunculas quaſdam proprias de mutilatione expendamus.

mus. Nam quoad cetera, idem eſt de mutilatione, ac homicidio voluntario, & caſuali; cum homicidium, & mutilatio in jure aequiparentur, quod attinet ad Irregularitatem incurrendam, *cap.* ult. *de Homicidio in 6.* & *Clementina unica eodem titulo.*

Q. II. *An Irregularis fiat, qui abſque abſciſſione membrum debilitatum, & ineptum alteri reddit ad munus ſuum exercendum?*

R. Neg. Ita multi: nam mutilatio proprie dicta habetur per obtruncationem, per quam membrum deſinit eſſe pars corporis. At membrum aridum & inane, quamvis inefficax & mortuum, verum tamen eſt membrum corporis, ut ait *Auguſtinus* relatus in *Can.* Sicut urgeri, *cauſ.* 1. *quaeſt.* 1. Ergo &c. E contrario qui illud membrum mortuum amputaret, irregularis evaderet; quia proprie eſſet hominis mutilatio.

Hinc Irregularis non eſt, qui obcaecat aliquem, non eruendo ei oculos; quia non eſt mutilator. Nota, ſermonem eſſe de mutilatione injuſta & injurioſa hominis viventis, non vero de chirurgica & medica. Hinc Irregularitatem non contrahit, qui obtruncat membrum monſtruoſum, & ſuperfluum, puta tertiam manum, quia non reddit hominem mancum: nec qui reſecat membrum cadaveris.

Q. III. *An qui alteri injuſte partem membri amputaret, irregularis eſſet?*

R. Neg. Quia non membrum, ſed membri partem amputaret. Hinc Irregularis non fieret, qui alteri exteriorem aurem recideret, dummodo maneret auditus, quia ſecus integrum membrum mutilaret. Qui vero ſibi ipſi membrum, aut partem ex ira amputaret, aut turpiter ſe deformaret, Irregularis fieret ex delicto, ut habetur ex *Can.* Qui partem, *diſt.* 55. ubi ſic: *Qui partem cujuslibet digiti ſibi volens abſcidit; hunc ad Clerum Canones non admittunt.* Lex enim punit exceſſum, & ſaevitiem, quam quis ſecum exercet. Nam haec redditur ratio in citato Canone, quia in illo voluntas eſt judicata, quae in ſe auſa fuit ferrum injicere.

§. II.
De Irregularitate ex delicto Haereſis, & Apoſtaſiae.

Prop. Unica.

Haeretici, Apoſtatae a fide, eorumque fautores, etſi occulti, ſunt Irregulares. Ita multi.

Prob. 1. pars de Haereticis ex *Can.* Saluberrimum, *cauſ.* 1. *quaeſt.* 7. ubi Clerici in haereſim lapſi, ſi reſipiſcant, non poſſunt ad Ordines ſuperiores promove-

veri, nec in ſuſceptis miniſtrare; niſi ex diſpenſatione. Ergo haeretici pro Irregularibus a jure agnoſcuntur.

Nota. Quamvis in laud. Canone ſermo ſit tantum de Clericis, communiter tamen extenditur haec Irregularitas etiam ad laicos; quia non afficit Clericos prout Clerici ſunt, ſed ſimpliciter prout lapſi in haereſim.

Prob. 2. pars de Apoſtatis. 1. Quia in jure Apoſtatae ſubjiciuntur eiſdem poenis haereticorum: & merito, quia Apoſtatae a fide in omnibus rejiciunt fidem, quam haeretici in uno quodam puncto abjiciunt. 2. Quia ex *Can.* Presbyteros, *diſt.* 50. Clericis, qui tempore perſecutionis idolis immolaverunt, Altaris miniſterium interdicitur. Ergo pro Irregularibus habiti ſunt. Idem ſtatuitur de laicis, ne aſcendant ad Ordines, eod. *Can.* §.4.

Nota I. Qui exterius tantum haereſim profert, fidem tamen in corde ſervat, graviter quidem peccat, ſed Irregularis non eſt; cum revera non ſit haereticus. Secus de Apoſtata, qui etſi exterius tantum a fide deficeret, puta metu tormentorum idolis ſacrificando, fieret nihilominus Irregularis: quia lex in cit. *Can.* Presbyteros, complectitur omnes, qui *immolaverunt*.

Nota II. Apoſtatae a Religione, nempe qui poſt Profeſſionem a clauſtris aufu-

giunt animo non revertendi, durante eo ſtatu ad Clericatus officium admitti non debent, ex *cap.* finali, *diſt.* 50. unde ſequitur, eos irregulares eſſe.

Nota III. Apoſtatae a clericali habitu, & Tonſura non ſunt irregulares, cum nullo jure id declaretur.

Prob. 3. pars de haereticorum fautoribus ex *cap.* 3. *de Haereticis in* 6. ubi *Alexander IV. vetat, ne haereticorum fautores ad eccleſiaſtica beneficia, vel officium publicum admittantur.* Ordo autem pertinet ad officium publicum. Ergo &c.

Prob. 4. pars de haereticis occultis: nam ubi jura non diſtinguunt, nec nos diſtinguere debemus. At non diſtinguunt inter haereſim publicam, & occultam, ut patet ex laud. *Can.* Saluberrimum, & *cap.* 2. *de Haereticis in* 6. Ergo haeretici tam publici, quam occulti irregulares ſunt. Irregularitas enim crimini ipſi haereſeos, & non ſolum infamiae inflicta eſt. Unde ſufficit, ut haereſis ſit exterius prolata, etſi non ſit notoria, ut Irregularitas contrahatur.

Nota I. Haec Irregularitas extenditur etiam ad filios, & nepotes haereticorum, eorumque fautorum in haereſi decedentium, ex *cap.* 2. & 15. *de Haereticis in* 6.

Nota II. Ad Schiſmaticos Irregularitas haec non extenditur; modo ſchiſma

non

non ſit conjunctum cum haereſi, quia hoc non eſt expreſſum in jure.

§. III.

De Irregularitate, quae contrahitur ex violatione ſacramenti.

Tertia Irregularitas ex delicto contrahitur ob violationem ſacramenti, cujus nomine non intelligitur quodlibet ſacramentum, ſed tantummodo Baptiſmus, & Ordo: nec quaelibet violatio, ſed quae habetur vel ex iteratione Baptiſmi, vel ex abuſu Ordinum.

Prop. I.

Baptizatus, Rebaptizans, & Acolythus rebaptizanti miniſtrans, irregulares ſunt, ſi baptiſmi reiteratio culpabiliter fiat.

Prob. 1. pars ex *can.* Confirmandum, *diſt.* 50. ubi expreſſe ſtatuitur, non eſſe unquam *permittendum, ut rebaptizati ad Clericatus gradum promoveantur.* Ergo &c.

Prob. 2. & 3. pars ex *cap.* Ex literarum, *de Apoſtatis*, ubi declaratus fuit irregularis quidam junior Acolythus, qui in fratris ſui rebaptizatione miniſterium exhibuerat. Ergo ſi irregularis eſt Acolythus rebaptizanti miniſtrans, eo magis irregularis erit ipſe rebaptizans. Ubi nota, quod Irregularitas Acolythi rebapti-

zanti miniſtrantis eſt in laudata Decretali expreſſa; Irregularitas vero ipſius rebaptizantis eruitur ex cit. textu, cui conſentit ſenſus Doctorum, & conſuetudo, quae eſt optima legum interpres.

Dixi, *ſi baptiſmatis iteratio culpabiliter fiat:* nam cum haec Irregularitas ſit ex delicto, haud incurritur, ſi inculpabiliter fiat. Hinc Irregularis non fit, qui in infantia ſemel, atque iterum baptizatus fuit: nec pariter ille, qui baptizat eum, quem ignorat antea baptizatum fuiſſe, vel de cujus priore baptiſmate legitime dubitat.

Nota, culpabilem reiterationem baptiſmi in rebaptizato eſſe totalem: in Acolytho vero, & rebaptizante multi contendunt eſſe partialem, quoad ſcilicet promotionem ad ſuperiores Ordines; dummodo reiteratio fiat publice: quod ſi occulta ſit, etiam ab iſta excuſantur.

Q. I. *An excuſetur ab Irregularitate Parochus, qui generatim atque indiſtincte iterum ſub conditione in Eccleſia baptizat quoſcunque, raptim inter anguſtias urgente periculo, ab obſtetricibus domi baptizatos?*

R. Affir. Quia baptiſma domi collatum ab obſtetrice forſitan imperita, vel certe perturbata, Parocho rationabiliter ſuſpectum redditur, proindeque non cenſetur in hoc caſu baptiſma reiteratum, quod ambigitur eſſe factum, *cap.* Finali, *de Preſby-*

bytero non baptizante. Rurſus conditio nihil ponit in eſſe, ne iteratum abſolute dicatur. Unde cum iſte Parochus non habeat rebaptizandi intentionem, Irregularitatem non contrahit.

Q. II. *An incurratur Irregularitas ob indignam baptiſmi ſuſceptionem?*

R. Incurri 1. ab eo, qui libere, & ſine ulla neceſſitate baptiſmum recipit ab haeretico declarato: 2. ab eo, qui libere uſque ad aegritudinem, & mortis periculum baptiſmum differt.

Prop. II.

Qui in caſu non permiſſo ſuſcipit Ordinem ſacrum, matrimonio conſtante: vel etiam non ſacrum, Epiſcopo non approbante, fit Irregularis.

Prob. 1. pars ex *Extravaganti*, Antiquae, *de voto*, ubi *Joannes XXII.* haec ſtatuit: *Qui durante matrimonio nondum etiam conſummato, aliquem de ſacris Ordinibus praeſumit accipere, nec in ſic ſuſcepto Ordine miniſtrare, nec ad ſuperiores Ordines provehi poteſt, ſoluto etiam matrimonio*. At cui prohibetur ſuſcepti Ordinis exercitium, & ad ſuperiores aſcenſus, vere eſt Irregularis. Ergo &c. Quinam vero ſint caſus in jure permiſſi, quibus liceat conjugato ad ſacros Ordines aſcendere, vide dicenda in *Tract. de Matrimonio*.

Prob. 2. pars ex *cap. 1. de eo, qui furtive*: ubi qui ſine approbatione Episco-

pi Ordinem recipit, dicitur non poſſe ad alium Ordinem aſcendere. Ergo incurrit Irregularitatem ſaltem quoad Ordines ſuperiores ſuſcipiendos.

Prop. III.

Qui ſerio, ſcienter, & quaſi ex officio ſacrum quem non recepit Ordinem, exercet, eſt irregularis.

Prob. ex *cap.* 1. & 2. *de Clerico non ordinato miniſtrante*: ubi dicitur, quod miniſtrans in pertinentibus ad Ordinem quem non habet, propter *temeritatem*, & *praeſumtionem nunquam ordinetur*.

Dixi 1. *ſerio*: quia ſi id faciat repraeſentative, ut cum quis ſe exercet in Miſſa celebranda, ut ejus caerimonias addiſcat: vel ex joco, ut cum pueri ſacerdotum perſonas agentes, aliquas Miſſae partes inter ſe canunt, Irregularitatem non contrahit.

Dixi 2. *ſcienter*: quia jus temeritatem, & praeſumtionem requirit. Unde ſi quis ex ignorantia etiam craſſa, non vero affectata in Ordine quem non habet, miniſtret, credens talem Ordinem habere, non fit irregularis.

Dixi 3. *quaſi ex officio*, ſeu ſolemni ritu, nempe quando actus ita exercetur, ut non poſſit aliter exerceri, niſi ab eo, qui talem Ordinem habet. Unde ſi Clericus non ſubdiaconus cantet in Miſſa epiſtolam ſine manipulo, vel evangelium ſine

ne ſtola, non fit irregularis, quia non canit ſolemni ritu.

Dixi 4. *Ordinem ſacrum*. Ergo ſi quis miniſtret in minoribus quos non habet, non fit irregularis, quia in iſtis ſolent etiam laici adhibitis veſtibus miniſtrare. Item irregularis non evadit, qui exercet functiones, quae licet a ſolis Sacerdotibus, aut Diaconis exerceantur, ab eorum tamen Ordine non pendent: ut ſacrae conciones, quae à Sacerdotibus, aut Diaconis in Eccleſia haberi ſolent, & tamen non pendent per ſe ab Ordine ſacro.

Q. III. *An haec Irregularitas contrahatur non ſolum a Clericis, verum etiam a laicis, qui ſacrum Ordinem praeſumunt exercere?*

R. Multi negant; quia etſi jura indiſtincte loquantur, ut generatim dicitur, *ſi quis baptizaverit* in cit. *cap.* 1. intelligi tamen debent juxta titulum cit. *cap.* Praefixum videlicet *de Clerico non ordinato miniſtrante*. Unde ſi laicus attentet Miſſam celebrare, vel ſacramentaliter abſolvere &c. non fit irregularis.

Q. IV. *An ſimplex Sacerdos excipiendo Confeſſionem, Irregularitatem incurrat?*

R. Neg. Quia revera exercet actum Ordinis quem habet, licet careat juriſdictione. Irregularitas enim incurritur per uſum Ordinis, quem quis non recepit, non per uſurpationem alienae juriſdictionis.

§. IV.

§. IV.

De Irregularitate, quae oritur ex violatione cenſurae.

Prop. Unica.

Clericus ligatus majori excommunicatione, ſuſpenſione, vel interdicto, etiamſi toleratus ſit, & occultus, Irregularitatem incurrit, exercendo ſolemniter ſeu ex officio actum majoris Ordinis, niſi legitima ratio excuſet.

Prob. 1. pars ex *Can.* 7. *cauſ. XI. quaeſt.* 3. ubi omnis ſpes diſpenſationis denegatur ei, qui excommunicatione ligatus, Ordinis ſui functiones exercuerit. Idem conſtat ex toto fere titulo Decretalium *de Clerico excommunicato, depoſito, vel interdicto miniſtrante.*

Prob. 2. pars de Suſpenſis ex *cap.* 1. *de ſententia, & re judicata in* 6. ubi qui ſuſpenſione durante, ingerit ſe divinis celebrandis, Irregularitatis laqueo ſe innodari dicitur.

Prob. 3. pars de Interdictis ex *cap.* 18. *de ſententia excommun. in* 6. ubi qui *ſcienter* in loco celebrat ſuppoſito interdicto (niſi ſuper hoc privilegiatus exſiſtat, aut a jure ſit conceſſum eidem) Irregularitatem incurri declaratur; & ex *cap.* 20. *eod. tit.* pariter de interdicto ab ingreſſu Eccleſiae aſſeritur *irregularem effici, ſi contra*

tra Interdictum hujuſmodi divinis celebrandis in Eccleſia ſe ingerat, in ſuo agens officio, ſicut prius.

Dixi, *niſi legitima ratio excuſet*, E.G. ignorantia invincibilis, inadvertentia, oblivio, neceſſitas proximi, vel vitandi ſcandali, metus &c. juxta alibi dicta. Item excuſat petitio fidelium, ſi ſit toleratus juxta Conſtantienſe decretum.

Ex dictis inferes I. Irregularitatem non incurri per exercitium minorum Ordinum; nam ut ſaepius dictum eſt, conſuetudo obtinuit, ut eorum munia etiam a laicis ſolemniter obeantur. Ita communiter contra *Fagnanum* & alios, qui in *cap. Si quis Presbyter* conantur contrarium adſtruere.

Inferes II. ligatum excommunicatione minori Irregularem non fieri, etiamſi actum ſacri Ordinis exerceat: nec pariter interdictum, & ſuſpenſum, ſi ea, quae non ſunt ſibi per tales cenſuras prohibita, exerceant.

Inferes III. Irregularitatem hanc non contrahi ab eo, qui cenſura ligatus praeſtat ea, quae ſolius juriſdictionis, non Ordinis officia ſunt: ut ſi exerceat juriſdictionem excommunicandi, approbandi, abſolvendi a cenſuris; ſecus de abſolutione ſacramentali, quae ſecum fert actum Ordinis.

Nota. Epiſcopus, vel Sacerdos cenſura

ra ligatus, qui auctoritative coram ſe jubet Miſſam, vel alia divina officia celebrari, fit irregularis, ut eruitur ex *cap.* Illud, *de Clerico excommunicato miniſtrante:* quae Irregularitas potius auctoritate Doctorum, quam jure ſcripto nititur, cum in textu non exprimatur, ut notant Doctores.

Q. *An ligatus duplici cenſura, ſi ſacros Ordines exerceat, duplicem incurrat Irregularitatem?*

R. Affir. Quia duo ſpecie committit delicta, quorum unicuique ſua poena reſpondet; ſecus, ſi una ſolum cenſura ligatus, pluries celebraret.

SECTIO II.

De Irregularitatibus ex Defectu.

Irregularitates ex defectu etiam ad quatuor reduci poſſunt, quarum prima eſt ex defectu animi, ſecunda ex defectu corporis, tertia ex defectu fortunae, quarta ex defectu ſacramenti.

§.I.

§. I.

De Irregularitate, quae oritur ex defectu animi.

Tres enumerantur defectus animi, qui Irregularitatem inducunt, nempe *rationis, ſcientiae, & fidei obfirmatae.*

I. Quoad defectum *rationis* irregulares ſunt pueri, amentes, furioſi, energumeni ſive arreptitii, nempe qui a malo daemone vexantur, lunatici ſive epileptici, nempe qui morbo comitiali ſeu caduco ita inopinato corripiuntur, ut continuo ſenſibus deſtituti cadant. Sed obſerva hîc, ſermonem non eſſe de rationis carentia praeſenti, cum haec ſit potius incapacitas, ſed de ea quae praeceſſit.

Dico I. Amentia, quae eſt per modum habitus ex organo, vel ex humore habitualiter laeſo, quoad Ordines ſuſcipiendos ſemper Irregularitatem inducit; quoad ſuſceptos, quoties praeſumitur non eſſe omnino ſublata.

Prob. 1. pars ex *Can.* Maritum, *diſt.* 33. ubi dicitur, *non eſſe ordinandum, qui in furiam aliquando verſus inſanivit.* Et ſane: nam qui ita inſanivit, raro praeſumitur perfecte ſanus. Unde qui ex cauſſa permanente & habituali aliquando uſum rationis amiſit, etiamſi poſtea factus ſit compos ſui, non poteſt Ordines ſuſcipere. Ita communiter.

Prob.

ſine ſcientia a Tridentino requiſita, ex diſpenſatione Epiſcopi poſſit in ſuſceptis Ordinibus miniſtrare, dummodo ſciat legere, & ſcribere. Negat *Gibbalinus* decretum Concilii imponere Irregularitatem.

Dico. Defectus ſcientiae competentis, qualem ad Ordines exigit Tridentinum, Irregularitatem inducit.

Prob. Illum ſcientiae gradum in Ordinandis requirit Tridentinum, quo praediti, ſuis poſſint apti eſſe officiis. Sed qui eo ſcientiae gradu carent, ſunt irregulares. Ergo &c. Major propoſitio conſtat ex iis, quae ex Tridentino ſupra retulimus. Minor probatur ex cit. *Can.* Illiteratos, *diſt.* 36. ubi haec habentur: *Illiteratos, aut aliqua parte corporis vitiatos, vel imminutos nullus praeſumat ad Clericatus Ordinem promovere; quia literis carens, ſacris non poteſt eſſe aptus officiis.*

Inſuper ſi pro Irregularibus habendi eſſent ſolum ii, qui adeo rudes ſunt, ut legere neſciant; ſequeretur, eundem ignorantiae gradum, qui Irregularitatem inducit in juniore Clerico, Irregularitatem inducere in Diacono, vel Sacerdote. Quod eſſet ridiculum.

Hinc Irregulares ſunt 1. qui linguam latinam non intelligunt, ſaltem quoad ſubſtantiam talis locutionis, cum hujus linguae ſcientia ad exercitium Ordinum requiratur. 2. Qui carent ſcientia ſacra, & com-

competenti in Ordinibus a Tridentino requiſita: cum aliter non poſſint exercere debite, & congrue ſuum officium; ac proinde tales rudes graviter peccant tam Ordines ſuſcipiendo, quam ſuſceptos exercendo.

Porro Theologi etiam benigniores docent, promovendos ad Sacerdotium non poſſe, tutâ conſcientiâ, Sacerdotium ſuſcipere, niſi ſciant ſaltem univerſaliora principia, quibus ſolvant dubia ſaltem communiter occurrentia proxime moribundis: & niſi diſtincte ſciant, quomodo ſe gerere debeant circa moribundos, nempe quando ſcilicet poſſint eos abſolvere, an in articulo, vel periculo mortis, & in quali periculo; an praeſente Confeſſario approbato, an abſolute, vel conditionate: quando moribundum poſſint cenſere diſpoſitum ad abſolutionem, quid ei imponere, ſi habeat caſus, vel cenſuras reſervatas.

Advertendum hîc cum *Fagnano* in *cap.* Quaeris, *de aetate &c.* Epiſcopos contra hoc decretum Concilii diſpenſare non poſſe etiam magna ex cauſſa. Unde ſacra Congregatio Concilii, ait laudatus Canoniſta, etiam in locis, ubi maxima eſt Sacerdotum inopia, nunquam cenſuit ignaros promoveri poſſe ad ſacros. Verum habilitas a Tridentino requiſita non tam exacte exquirenda in caſu neceſſitatis, & in eo, qui

nec

pi Ordinem recipit, dicitur non poſſe ad alium Ordinem aſcendere. Ergo incurrit Irregularitatem ſaltem quoad Ordines ſuperiores ſuſcipiendos.

Prop. III.

Qui ſerio, ſcienter, & quaſi ex officio ſacrum quem non recepit Ordinem, exercet, eſt irregularis.

Prob. ex *cap.* 1. & 2. *de Clerico non ordinato miniſtrante*: ubi dicitur, quod miniſtrans in pertinentibus ad Ordinem quem non habet, propter *temeritatem*, & *praeſumtionem nunquam ordinetur*.

Dixi 1. *ſerio*: quia ſi id faciat repraeſentative, ut cum quis ſe exercet in Miſſa celebranda, ut ejus caerimonias addiſcat: vel ex joco, ut cum pueri ſacerdotum perſonas agentes, aliquas Miſſae partes inter ſe canunt, Irregularitatem non contrahit.

Dixi 2. *ſcienter*: quia jus temeritatem, & praeſumtionem requirit. Unde ſi quis ex ignorantia etiam craſſa, non vero affectata in Ordine quem non habet, miniſtret, credens talem Ordinem habere, non fit irregularis.

Dixi 3. *quaſi ex officio*, ſeu ſolemni ritu, nempe quando actus ita exercetur, ut non poſſit aliter exerceri, niſi ab eo, qui talem Ordinem habet. Unde ſi Clericus non ſubdiaconus cantet in Miſſa epiſtolam ſine manipulo, vel evangelium ſine

ne ſtola, non fit irregularis, quia non canit ſolemni ritu.

Dixi 4. *Ordinem ſacrum*. Ergo ſi quis miniſtret in minoribus quos non habet, non fit irregularis, quia in iſtis ſolent etiam laici adhibitis veſtibus miniſtrare. Item irregularis non evadit, qui exercet functiones, quae licet a ſolis Sacerdotibus, aut Diaconis exerceantur, ab eorum tamen Ordine non pendent: ut ſacrae conciones, quae a Sacerdotibus, aut Diaconis in Eccleſia haberi ſolent, & tamen non pendent per ſe ab Ordine ſacro.

Q. III. *An haec Irregularitas contrahatur non ſolum a Clericis, verum etiam a laicis, qui ſacrum Ordinem praeſumunt exercere?*

R. Multi negant; quia etſi jura indiſtincte loquantur, ut generatim dicitur, *ſi quis baptizaverit* in cit. *cap.* 1. intelligi tamen debent juxta titulum cit. *cap.* Praefixum videlicet *de Clerico non ordinato miniſtrante*. Unde ſi laicus attentet Miſſam celebrare, vel ſacramentaliter abſolvere &c. non fit irregularis.

Q. IV. *An ſimplex Sacerdos excipiendo Confeſſionem, Irregularitatem incurrat?*

R. Neg. Quia revera exercet actum Ordinis quem habet, licet careat juriſdictione. Irregularitas enim incurritur per uſum Ordinis, quem quis non recepit, non per uſurpationem alienae juriſdictionis.

§.IV.

§. IV.

De Irregularitate, quae oritur ex violatione cenſurae.

Prop. Unica.

Clericus ligatus majori excommunicatione, ſuſpenſione, vel interdicto, etiamſi toleratus ſit, & occultus, Irregularitatem incurrit, exercendo ſolemniter ſeu ex officio actum majoris Ordinis, niſi legitima ratio excuſet.

Prob. 1. pars ex *Can.* 7. *cauſ. XI. quaeſt.* 3. ubi omnis ſpes diſpenſationis denegatur ei, qui excommunicatione ligatus, Ordinis ſui functiones exercuerit. Idem conſtat ex toto fere titulo Decretalium *de Clerico excommunicato, depoſito, vel interdicto miniſtrante.*

Prob. 2. pars de Suſpenſis ex *cap.* 1. *de ſententia, & re judicata in 6.* ubi qui ſuſpenſione durante, ingerit ſe divinis celebrandis, Irregularitatis laqueo ſe innodari dicitur.

Prob. 3. pars de Interdictis ex *cap.* 18. *de ſententia excommun. in 6.* ubi qui *ſcienter* in loco celebrat ſuppoſito interdicto (niſi ſuper hoc privilegiatus exſiſtat, aut a jure ſit conceſſum eidem) Irregularitatem incurri declaratur; & ex *cap.* 20. *eod. tit.* pariter de interdicto ab ingreſſu Eccleſiae aſſeritur *irregularem effici, ſi contra*

tra

tra Interdictum hujuſmodi divinis celebrandis in Eccleſia ſe ingerat, in ſuo agens officio, ſicut prius.

Dixi, *niſi legitima ratio excuſet*, E.G. ignorantia invincibilis, inadvertentia, oblivio, neceſſitas proximi, vel vitandi ſcandali, metus &c. juxta alibi dicta. Item excuſat petitio fidelium, ſi ſit toleratus juxta Conſtantienſe decretum.

Ex dictis inferes I. Irregularitatem non incurri per exercitium minorum Ordinum; nam ut ſaepius dictum eſt, conſuetudo obtinuit, ut eorum munia etiam a laicis ſolemniter obeantur. Ita communiter contra *Fagnanum* & alios, qui in *cap. Si quis Presbyter* conantur contrarium adſtruere.

Inferes II. ligatum excommunicatione minori Irregularem non fieri, etiamſi actum ſacri Ordinis exerceat: nec pariter interdictum, & ſuſpenſum, ſi ea, quae non ſunt ſibi per tales cenſuras prohibita, exerceant.

Inferes III. Irregularitatem hanc non contrahi ab eo, qui cenſura ligatus praeſtat ea, quae ſolius juriſdictionis, non Ordinis officia ſunt: ut ſi exerceat juriſdictionem excommunicandi, approbandi, abſolvendi a cenſuris; ſecus de abſolutione ſacramentali, quae ſecum fert actum Ordinis.

Nota. Epiſcopus, vel Sacerdos cenſu-

ra

ra ligatus, qui auctoritative coram ſe jubet Miſſam, vel alia divina officia celebrari, fit irregularis, ut eruitur ex *cap.* Illud, *de Clerico excommunicato miniſtrante:* quae Irregularitas potius auctoritate Doctorum, quam jure ſcripto nititur, cum in textu non exprimatur, ut notant Doctores.

Q. *An ligatus duplici cenſura, ſi ſacros Ordines exerceat, duplicem incurrat Irregularitatem?*

R. Affir. Quia duo ſpecie committit delicta, quorum unicuique ſua poena reſpondet; ſecus, ſi una ſolum cenſura ligatus, pluries celebraret.

SECTIO II.

De Irregularitatibus ex Defectu.

Irregularitates ex defectu etiam ad quatuor reduci poſſunt, quarum prima eſt ex defectu animi, ſecunda ex defectu corporis, tertia ex defectu fortunae, quarta ex defectu ſacramenti.

§.I.

§. I.

De Irregularitate, quae oritur ex defectu animi.

Tres enumerantur defectus animi, qui Irregularitatem inducunt, nempe *rationis*, *ſcientiae*, & *fidei obfirmatae*.

I. Quoad defectum *rationis* irregulares ſunt pueri, amentes, furioſi, energumeni ſive arreptitii, nempe qui a malo daemone vexantur, lunatici ſive epileptici, nempe qui morbo comitiali ſeu caduco ita inopinato corripiuntur, ut continuo ſenſibus deſtituti cadant. Sed obſerva hîc, ſermonem non eſſe de rationis carentia praeſenti, cum haec ſit potius incapacitas, ſed de ea quae praeceſſit.

Dico I. Amentia, quae eſt per modum habitus ex organo, vel ex humore habitualiter laeſo, quoad Ordines ſuſcipiendos ſemper Irregularitatem inducit; quoad ſuſceptos, quoties praeſumitur non eſſe omnino ſublata.

Prob. 1. pars ex *Can.* Maritum, *diſt.* 33. ubi dicitur, *non eſſe ordinandum, qui in furiam aliquando verſus inſanivit*. Et ſane: nam qui ita inſanivit, raro praeſumitur perfecte ſanus. Unde qui ex cauſſa permanente & habituali aliquando uſum rationis amiſit, etiamſi poſtea factus ſit compos ſui, non poteſt Ordines ſuſcipere. Ita communiter.

Prob.

Prob. 2. pars ex *Can:* Communiter, *diſt.* 23. ubi amentes, vel ſimili morbo laborantes, ſi per annum probati inveniantur ab inſania liberati, poterunt Epiſcopi judicio in ſuſceptis Ordinibus miniſtrare.

Dico II. Si amentia proveniat ex cauſſa tranſeunte, puta ex vi febris, vulneris, vel ſubitae paſſionis, ſublata cauſſa, ceſſat Irregularitas. Ita communiter ex praxi communi.

De lunaticis ſive epilepticis, & energumenis idem dicendum, quod dictum eſt de amentibus. Unde ſi morbus Ordinationem praecedat, ſunt hi perpetuo irregulares ex laud. *Can.* Communiter. Si autem poſt Ordinationem recenſitis morbis obnoxii eſſe incipiant, tunc ſi frequenter tali morbo laborent, ab exercitio Ordinum ſunt arcendi ob indecentiam, & periculum caſus, uſque dum judicio Epiſcopi perfecte convaluerint. Si vero raro, & ſine labore, ac ſpuma impetantur, poſſunt celebrare, adjuncto tamen alio Sacerdote jejuno, qui Miſſam ſupplere valeat, ſi celebrans deficiat.

II. Quoad defectum *ſcientiae* Irregulares ſunt illiterati, illi nempe, qui non habent doctrinam neceſſariam, *Can.* Illiteratos, *diſt.* 36.

De neceſſitate ſcientiae in Ordinandis nemo ambigit: ſed uſque ad quem gradum ejus carentia Irregularitatem inducat,

con-

controvertitur inter Moraliſtas. Pro ſolutione hujus quaeſtionis

Nota, quae de ſcientia ad Ordines requiſita ſtatuit Trid. *ſeſſ. XXIII. cap.* 4. 11. 13. *&* 14.

Ubi pro initiandis ad primam Tonſuram requirit, ut ſciant rudimenta fidei, & ſciant legere, ac ſcribere.

Ad Ordines minores, ut ad eos promovendi ſaltem *latinam linguam*, *& quae ad eoſdem Ordines pertinent, intelligant*; ita ut nemo iis initiari poſſit, *quem non ſcientiae ſpes majoribus Ordinibus dignum oſtendit*.

Ad Subdiaconatum, & Diaconatum, ut ad eos promovendi *literis, & his, quae ad Ordinem exercendum pertinent, inſtructi ſint*. Literae, quibus Subdiaconos, & Diaconos imbutos eſſe praecipit Tridentinum, complectuntur ſacramenti Ordinis notitiam, & intelligentiam Officii divini, ad cujus recitationem tenentur, qui ſunt in ſacris, ut notat *Gibert*.

Ad Presbyteratum hi ſolum promovendi, qui idonei ſunt ad populum docendum ea, quae ſcire omnibus neceſſaria ſunt ad ſalutem, & ad miniſtranda ſacramenta.

Sed rurſus hic quaeritur, utrum carentia ſcientiae, quam exigit Concilium, inducat Irregularitatem, an tantum violationem meri praecepti, ita ut Ordinatus ſine

ſine ſcientia a Tridentino requiſita, ex diſpenſatione Epiſcopi poſſit in ſuſceptis Ordinibus miniſtrare, dummodo ſciat legere, & ſcribere. Negat *Gibbalinus* decretum Concilii imponere Irregularitatem.

Dico. Defectus ſcientiae competentis, qualem ad Ordines exigit Tridentinum, Irregularitatem inducit.

Prob. Illum ſcientiae gradum in Ordinandis requirit Tridentinum, quo praediti, ſuis poſſint apti eſſe officiis. Sed qui eo ſcientiae gradu carent, ſunt irregulares. Ergo &c. Major propoſitio conſtat ex iis, quae ex Tridentino ſupra retulimus. Minor probatur ex cit. *Can.* Illiteratos, *diſt.* 36. ubi haec habentur: *Illiteratos, aut aliqua parte corporis vitiatos, vel imminutos nullus praeſumat ad Clericatus Ordinem promovere; quia literis carens, ſacris non poteſt eſſe aptus officiis.*

Inſuper ſi pro Irregularibus habendi eſſent ſolum ii, qui adeo rudes ſunt, ut legere neſciant; ſequeretur, eundem ignorantiae gradum, qui Irregularitatem inducit in juniore Clerico, Irregularitatem inducere in Diacono, vel Sacerdote. Quod eſſet ridiculum.

Hinc Irregulares ſunt 1. qui linguam latinam non intelligunt, ſaltem quoad ſubſtantiam talis locutionis, cum hujus linguae ſcientia ad exercitium Ordinum requiratur. 2. Qui carent ſcientia ſacra, & com-

competenti in Ordinibus a Tridentino requiſita: cum aliter non poſſint exercere debite, & congrue ſuum officium; ac proinde tales rudes graviter peccant tam Ordines ſuſcipiendo, quam ſuſceptos exercendo.

Porro Theologi etiam benigniores docent, promovendos ad Sacerdotium non poſſe, tutâ conſcientiâ, Sacerdotium ſuſcipere, niſi ſciant ſaltem univerſaliora principia, quibus ſolvant dubia ſaltem communiter occurrentia proxime moribundis: & niſi diſtincte ſciant, quomodo ſe gerere debeant circa moribundos, nempe quando ſcilicet poſſint eos abſolvere, an in articulo, vel periculo mortis, & in quali periculo; an praeſente Confeſſario approbato, an abſolute, vel conditionate: quando moribundum poſſint cenſere diſpoſitum ad abſolutionem, quid ei imponere, ſi habeat caſus, vel cenſuras reſervatas.

Advertendum hîc cum *Fagnano* in *cap.* Quaeris, *de aetate &c.* Epiſcopos contra hoc decretum Concilii diſpenſare non poſſe etiam magna ex cauſſa. Unde ſacra Congregatio Concilii, ait laudatus Canoniſta, etiam in locis, ubi maxima eſt Sacerdotum inopia, nunquam cenſuit ignaros promoveri poſſe ad ſacros. Verum habilitas a Tridentino requiſita non tam exacte exquirenda in caſu neceſſitatis, & in eo, qui

nec

nec ad ſacramenta miniſtranda, nec ad animarum curam deputatur.

III. Quoad defectum *fidei obfirmatae*, Irregulares ſunt Neophyti; ii nempe, qui recens a Paganiſmo, vel Judaiſmo ad fidem converſi ſunt, ex *Can.* Sicut Neophytus, *diſt.* 48.

§. II.
De Irregularitate ex defectu corporis.

Nota I. Primis Eccleſiae ſeculis corporis defectus non inducebant Irregularitatem, modo his laborantes poſſent exercere Ordines, ut colligitur ex *Can.* 76. *Apoſtolorum*: ubi dicitur poſſe in Epiſcopum eligi oculo defectum, & obtuſo crure, dummodo dignus ſit. *Non enim*, inquit, *mutilatio corporis Epiſcopum polluit, ſed inquinatio animae*. Et quidam Epiſcopus apud *Palladium hiſtoria Lauſiaca*, *cap.* 12. ajebat, *Eccleſiam legi veteri in hoc puncto non eſſe ſubjectam, ſeque paratam ordinare virum bonae vitae, etiam naſo amputato*. Tunc enim cicatrices, & vulnera propter Chriſtum tolerata, ſplendida erant Clericorum ornamenta; & vitae ſanctitas corporis vitia tegebat.

Nota II. Seculo V. frigeſcente caritate, ne venerabiles Eccleſiae miniſtri ob corporis vitia populo contemtibiles eſſent, Eccleſia generaliter, & indiſtincte ſtatuit,

ut

ut *corpore vitiati*, *aliqua membrorum damna perpeſſi*, *debiles corpore a Clero*, *&* *Ordinibus arcerentur*, ut conſtat ex *Can.* 1. 3. & 12. *diſt.* 55.

Nota III. Corporis defectus, qui ex poſteriori Eccleſiae diſciplina Irregularitatem inducunt, a Summiſtis ad duo capita reducuntur, ad *impotentiam* nempe, & ad *indecentiam*. His praenotatis,

Dico. Corporis defectus Irregularitatem inducit, quoties impedit exercitium Ordinis, vel notabilem deformitatem parit, quae caelari non poſſit.

Prob. 1. & 2. pars ex *cap.* 2. *de Clerico aegrotante*, ubi dicitur, *Presbyterum, cui medietas palmae cum duobus digitis abſciſſa fuit, non poſſe celebrare; quia ab Altari arceri debet, quia nec ſecure propter debilitatem, nec ſine ſcandalo propter deformitatem miniſtrare poteſt*.

Prob. 3. pars. Quia deformitas, quando caelari poteſt, non cenſetur notabilis &c.

Hinc reſolves I. ob impotentiam miniſtrandi Irregularem eſſe, qui caret indice, vel pollice. Item qui ita manibus tremulis laborat, ut frangere hoſtiam, vel calicem tenere nequeat. Item qui oculi ſiniſtri lumine caret, (qui dicitur *oculus Canonis*) ita ut non poſſit rite legere Canonem. Similiter omnino ſurdus: ſi vero ſurditas Ordinato ſuperveniat, non reputa-

tur

tur impedimentum; cum miniſtri auditio non ſit neceſſaria. Similiter ſi tanta ſit dexteri oculi vis, ut ſine indecenti converſione Canon legi poſſit, impedimentum ceſſare plures docent. Item omnino irregularis eſt mutus, non tamen balbus ſeu blaeſus carens dentibus: ſi vero tanta eſſet balbuties, ut riſum etiam invitis excitaret, aut tanta eſſet loquendi difficultas, ut nulla vox diſtincte, & integre pronunciari poſſet, impedimentum induceret. Abſtemii, qui ita vinum faſtidiunt, ut vomitui obnoxii ſint, jure naturali Sacerdotii incapaces ſunt.

Reſolves II. ob indecentiam irregularem eſſe, qui notabilem habet corporis deformitatem, ita ut horrorem, ſcandalum, aut riſum moveat adſtantibus: ut ſunt qui carent oculo ſive dextero, ſive ſiniſtro, naſo, pede, labiis, vel habentes oculos nimis deformes, laborantes lepra, gibba, ſi conjuncta ſit cum nimia deformitate. Item enormiter claudi, qui ſine baculo pergere nequeunt ad Altare. Item qui habet cicatricem enormiter foedam in facie.

Reſolves III. cenſendum non eſſe irregularem, ſi deformitas caelari poſſit: ut qui habet aures detruncatas, quae velamine capillorum tegi poſſunt, vel crura diſtorta, quae latere poſſunt, vel oculum erutum, cui vitreum ſubſtitui poteſt.

No-

Nota. Haec omnia corporis vitia cum plus, & minus excipiant, judicio Epiſcopi permittuntur, cujus eſt de hiſce defectibus ferre ſententiam.

Q. *An occulta corporis vitia Irregularitatem inducant?*

R. Neg. ſi nullum in celebrando periculum inducant, exceptis duobus caſibus. Primus eſt, ſi quis membrum, vel partem membri abſque juſta cauſſa ſibi amputaret, *Can.* 2. *diſt.* 23. Hinc irregulares ſunt eunuchi, qui tales propria culpa facti ſunt, etiam cauſſa retinendae vocis contra *Tamburinum*, & alios; ſed proprie loquendo haec Irregularitas eſt ex delicto. Irregulares contra non ſunt eunuchi, qui naturâ, vel ſine ſua culpa tales evaſerunt, *cap.* 3. *de Corpore vitiato*.

Alter eſt Hermaphroditus, nempe utriuſque ſexus particeps: qui etiam a profeſſione religioſa arceri debet.

§. III.
De Irregularitate ex defectu fortunae.

Inter fortunae bona enumerantur *natalia*, *libertas*, & *bona fama*. Horum bonorum carentia inducit tertiam ex defectu Irregularitatem.

Q. I. *Quaenam ſit Irregularitas ex defectu natalium?*

R. Natalium defectu laborant illegi-

timi, ſive procreati ex parentibus non conjugibus: quorum alii dicuntur ***naturales***, hoc eſt orti ex parentibus, inter quos poterat intercedere matrimonium; alii vocantur *ſpurii*, hoc eſt orti ex parentibus, inter quos matrimonium intercedere non poterat ob aliquod dirimens impedimentum.

Prop. Unica.

Illegitimi omnes tum naturales, tum ſpurii irregulares ſunt, etiamſi eorum illegitimitas occulta ſit.

Prob. 1. pars ex *cap. 1. De filiis Presbyterorum*, ubi ſtatuitur, ut *filii Presbyterorum, & ceteri ex fornicatione nati, ad ſacros Ordines non promoveantur.* Idem habetur ex *cap. 1. eod. tit. in 6.* Haec autem Irregularitas in Eccleſia Latina inducta eſt poſt ſeculum XI. ob deteſtationem paterni ſceleris, & ob moralem indecentiam, & ignominiam in prolem inde provenientem, nec non ob periculum incontinentiae ex imitatione paterna.

Prob. 2. pars. Quoad illegitimitatem occultam, textus citati abſolute loquuntur, nec diſtinguunt inter illegitimos occultos, & notorios. Ergo ſive publica, ſive occulta ſit illegitimitas, Irregularitatem inducit. Ita communiter contra paucos.

Hinc I. occultus illegitimus diſpenſationem ſuper impedimento ſuo petat, ſi velit

velit Ordinem, vel beneficium recipere.

II. Mater occulte ſciens filium eſſe illegitimum, poteſt ei ſuadere, ut Ordines recipiat, ſi legitima vocationis habeat indicia; 1. quia mater non tenetur filio aperire propriam turpitudinem: 2. quia ſuadet filio quod per ſe bonum eſt, quodque ab ipſo, laborante invincibili ignorantia, abſque peccato fieri poteſt.

III. Ordinatus ſuae illegitimitatis ignarus, ſtatim ac comperiat, ſe eſſe illegitimum, debet ſe gerere irregularem, donec diſpenſationem obtineat.

IV. Filius non tenetur fidem habere matri afferenti, eum eſſe illegitimum, niſi validis rationibus id oſtendat; 1. quia non eſt credendum alleganti propriam turpitudinem in praejudicium alterius: 2. quia pater is eſt, quem nuptiae demonſtrant.

Q. II. *An pro illegitimis habendi ſint nati ex conjugibus, quorum alter poſt conſummatum matrimonium ex communi conſenſu profeſſus erat Religionem, aut ad ſacros Ordines aſcenderat?*

R. Licet tali modo ſuſcepti pro legitimis habendi ſint, reputantur tamen illegitimi in ordine ad certum effectum, nempe quod ſine Papae diſpenſatione ad Ordines, & beneficia admitti non debeant: & proinde dicuntur *canonice*, non *phyſice* illegitimi, ut ex *cap.* Literas, *De filiis*

Presbyterorum, colligitur a compluribus contra *Sanchez*.

Q. III. *An infantes expoſiti, quorum parentes ignorantur, illegitimi, & conſequenter irregulares habendi ſint?*

R. Pro illegitimis habendos eſſe docent multi, quia in obſcuris, quod veroſimilius eſt, attenditur. At frequentiſſime illegitimi exponuntur, rariſſime vero legitimi. Ergo &c. Alii contra, expoſitos pro legitimis habent, eo quod in dubiis benigniora praeſumenda ſunt, & interdum infantes exponuntur propter paupertatem, vel ſimilem cauſſam, ut patet exemplo Moyſis, *Exodi II.* Illud tamen videtur communiter admiſſum, 1. expoſitos ad Ordines ſine diſpenſatione admitti non debere, cum vehemens ſuſpicio ſit eos ex illegitimo toro natos eſſe, ac proinde aliqua macula aſpergi: 2. Epiſcopos poſſe cum iſtis diſpenſare etiam ad ſacros Ordines, & ad beneficia curata; quia Epiſcopi poſſunt diſpenſare in caſu dubio, cujuſmodi hic eſt.

Q. IV. *Quinam cenſendi ſint legitimi relative ad Ordines, & ad beneficia?*

R. Inter legitimos natos alii vere tales ſunt, alii ſecundum juris benignam diſpoſitionem. Vere & ſtricte legitimi ſunt, qui ex vero matrimonio ſuſcepti ſunt. Secundum benignam juris diſpoſitionem legitimi cenſentur 1. nati ex matrimonio bona fide ſaltem alterius conju-

gis

gis in faciem Eccleſiae contracto, ſed ob aliquod impedimentum occultum irrito, *cap.* Cum inter, *cap.* Ex tenore. Si vero matrimonium clandeſtine, vel temere omiſſis denunciationibus contractum ſit, non cenſentur conjuges impedimentum quo erant ligati, bona fide ignoraſſe: unde filii reputantur illegitimi, & irregulares, *cap.ult. de Clandeſtina deſponſatione.*

2. Qui licet ex perſonis ſolutis fornicarie nati ſint, matrimonio poſtea inter illas contracto, legitimati ſunt, *cap.* Tanta, *Qui filii ſint legitimi*, ubi dicitur: *Tanta eſt vis matrimonii, ut qui ante ſunt geniti, poſt contractum matrimonium legitimi habeantur.* Ubi notandum, quod illegitime conceptos matrimonium ſubſequens purgat, ſi tempore conceptionis parentes ad contrahendum legitimum inter ſe matrimonium habiles fuerint. Si tamen vice verſa parentes tempore natae, non vero conceptae prolis ad contrahendum fuerant inhabiles, juxta probabiliorem ſententiam, ſecuto matrimonio, proles non legitimatur, ut colligitur ex cit. *cap.* Tanta. *Si vir, vivente uxore ſua, aliam cognoverit, & ex ea prolem ſuſceperit, licet per mortem uxoris eam duxerit, nihilominus ſpurius erit filius.*

§. IV.
De Irregularitate ex defectu libertatis.

Nota. Triplex eſt libertatis defectus, qui Irregularitatem inducit; *ſervitus*, *obligatio ad ratiocinia reddenda*, & *matrimonium*.

Aſſero I. *Irregulares ſunt ſervi ſeu mancipia, quoties in eorum ordinationem domini non conſentiant.*

Prob. ex toto Titulo *de ſervis non ordinandis*, & ex *Can.* 1. *diſt.* 55. ubi dicitur: *Nullus Epiſcopus ſervum alterius ad Clericatus officium promovere debet*: quia ſtatus ſervitutis dedecet ſtatum eccleſiaſticum.

Dixi, *quoties in eorum ordinationem* &c. nam ex *Can.* 20. *diſt.* 54. habetur: *Si ſervus ſcienter, & non contradicente domino, ſuſcipiat Ordines, liber evadit ſaltem in iis, quae pugnant cum ſtatu clericali, cap.* 4. *de ſervis non ordinandis.*

Aſſero II. *Obligatio reddendi rationem ob adminiſtrationem officii ſecularis Irregularitatem parit, uſque dum durat officium, & obligatio poſt ipſum reddendae rationis.*

Prob. ex *cap.* unico *de obligatis ad ratiocinia*, quia haec obligatio reddit Clericos minus aptos, ac liberos ad ſacras functiones. Hinc non debent ordinari adminiſtratores, curatores, tutores, publi-

ci

ei depoſitarii, theſaurarii: & ſi quis eorum manens in officio ordinetur, graviter peccat, nec poteſt ordinibus uti, & in officio perſiſtere: ſi vero officium depoſuerit, & rationem adminiſtrationis dederit, aut pignus vel fidejuſſionem praeſtiterit, ordinari poterit.

Dixi, *officii ſecularis*. Nam ab hac lege excipiuntur. 1. adminiſtratores rerum pertinentium ad Eccleſias, ad hoſpitalia, ad orphanos, viduas, & ad perſonas miſerabiles. Quia non debent ab Ordinibus arceri, qui opem ſuam impendunt perſonis, queis Eccleſia ſuam negare non debet: 2. qui legitimam proximorum agnatorum tutelam ſuſceperunt.

Inſuper irregulares ſunt curiales omnes, ii nempe, qui ex officio negotiis ſecularibus implicantur, ex *Can.* 1. 2. & 3. *diſt.* 51. Hinc irregulares ſunt judices, advocati, procuratores, ſollicitatores, praetores. Item milites, duces &c. Item feudatarii, qui obligantur domino ad obſequia perſonalia: Hi omnes non debent ordinari, quamdiu tale officium habent.

Nota. Aliquando Reipublicae officiales vel ex Papae diſpenſatione, vel ex legitima conſuetudine ordinantur, & retinent ſua officia, quae cum muneribus eccleſiaſticis compatibilia ſunt: ut Regii Conſiliarii pro cauſſis civilibus conſtituti.

Aſſero III. *Irregulares ſunt conjugati,*

niſi uxores conſentiant, & caſtitatem vo-veant.

Prob. 1. pars. Quia conjugati ſuo modo ſunt ſervi, cum ſui corporis poteſtatem non habeant. Unde nec etiam ad Tonſuram, & conſequenter ad eccleſiaſtica beneficia admitti debent, *cap.* ult. *de Temporibus ordinandorum*. Si vero Clericus beneficiarius matrimonium contrahat, ipſo facto privatur ſuo beneficio.

Prob. 2. pars ex *cap.* 5. *de Converſione conjugatorum*, ubi dicitur, quod *nullus conjugatorum ad Ordines promovendus, niſi ab uxore continentiam profitente fuerit abſolutus*. Excipiuntur in jure duo alii caſus, in quibus conjugatus ad Ordines promoveri poteſt, 1. ſi vir ob adulterium uxoris divortium inſtituat: 2. ſi matrimonium ſolum ratum per religioſam profeſſionem ſit diſſolutum.

§. V.

De Irregularitate ex defectu bonae famae, ſeu ex infamia.

Nota I. *Bona fama* eſt bona opinio, ſeu recta exiſtimatio, quae publice habetur de excellentia alicujus. Contra mala fama ſive infamia eſt diminutio, vel amiſſio hujus boni nominis, & publicae exiſtimationis.

II. Infamia alia *juris* eſt, alia *facti*.

In

Infamia juris illa dicitur, quae per jus canonicum, aut civile contrahitur. Infamia facti, quae etiam *vulgaris* & *popularis* appellatur, eſt publica notitia, vel opinio commiſſi criminis, propter quod fama & exiſtimatio hominis, ſpectata perſonae qualitate aut ſtatu, apud prudentes ſapientesſque viros graviter laeditur, quamvis crimen illud in jure non inuratur infamia.

III. Juris infamia ex quatuor capitibus naſcitur; ex delicto proprio, ex delicto alieno, ex poena inflicta, & ex officio vili.

IV. *Ex delicto proprio* oritur infamia, quando crimen committitur, cui ex juris diſpoſitione infamiae poena adnexa eſt: Idque duobus modis, 1. ipſo jure, & ante judicis ſententiam: ut quaedam atrociora crimina, quae ſi notorie committantur, ſtatim infamiam reo inferunt. Ejuſmodi eſt crimen laeſae majeſtatis humanae, vel divinae, duellum, mulieris raptus. 2. Poſt judicis ſententiam condemnatoriam, ut committentes crimen homicidii, adulterii, falſi, rapinae &c. qui omnes etſi notorii ſint, infames non reputantur, niſi poſt ſententiam definitivam.

V. *Ex delicto alieno* infames ſunt filii eorum, qui delictum laeſae majeſtatis, ac perduellionis admiſerunt. Item filii, ac nepotes eorum, qui Romanae Eccleſiae,

Cardi nales hoſtiliter perſequuntur, *cap.*Felicis, *de poenis in 6.*

VI. *Ex poena inflicta* infames ſunt qui puniuntur poena graviter infamante: ut damnatio ad triremes, ad poenam fuſtigationis &c.

VII. Demum *ex officio vili* infames ſunt publici hiſtriones, circulatores, macellarii, caupones. Item lictores, carnifices, & omnes ſimiles artes viliſſimas exercentes. Porro qui jure civili infames ſunt, etiam jure canonico infames cenſentur, ex generali regula *Hadriani* Papae *Can.* 2. *quaeſt.* 1. *cauſ.* 6. *Omnes infames eſſe diximus, quos leges ſeculi infames appellant*, niſi infamiam aliquam jure civili inductam Canones ſuſtulerint. His poſitis,

Prop. I.

Infamia ſive juris, ſive facti Irregularitatem inducit.

Prob. I. ex *can.* 17. *cauſ.* 6. *quaeſt.*1. *Infames eſſe eas perſonas dicimus, quae pro aliqua culpa notantur infamiae: hi omnes ad ſacros Ordines provehi non debent.*

Prob. II. ex *cap.* Inter dilectos, *de Exceſſibus Praelatorum: Cum perſonis vilibus, & indignis portae dignitatis patere non debent juxta legitimas ſanctiones.* Merito enim infames irregulares habentur, cum maxime dedeceat ſtatum clericalem habere obſcuratam proprii nominis famam. *Boni teſtimonii Eccleſiae miniſtri ſint oportet.*

tit. Act. VI. & *I. ad Tim. III.*

Prop. II.

Nullum crimen, etſi ipſo jure ut infame damnetur, infamiam, & Irregularitatem parit, quamdiu manet occultum, aliquibus exceptis.

Prob. I. Infamia eſſentialiter conſiſtit in diminutione famae. Sed famae diminutio non poteſt haberi ſine criminis publicatione. Ergo &c.

Prob. II. ex *Alexandro III. in cap.* Ex tenore, *de Temporibus ordinationum*: ubi docet Clericum criminoſum occultum, parte poenitentiae impoſitae peracta, poſſe ſuſcepto Ordine uti: ſed ſi voluerit ad ſuperiores promoveri, moneri poteſt, ne promoveatur, ſed prohiberi non debet, quia peccatum ejus occultum eſt. Ergo &c.

Hinc Doctores communiter ex *cap.* ult. *eodem titulo* hanc regulam ſtatuunt, quod ob nullum crimen occultum, excepto homicidio (adde & haereſim, & violationem cenſurae) Irregularitas contrahatur.

Prop. III.

Crimina, quae ex juris conſtitutione infamiam adnexam habent, etſi notorie committantur, non omnia ſtatim, & ante judicis ſententiam infamiam inducunt, ſed quaedam atrociora.

Prob. 1. pars. Quae ex juris diſpoſi-

 tio-

tione infamiam adnexam habent, infamiam, & Irregularitatem non inducunt, niſi certo, & publice de eorum commiſſione conſtet. Atqui certo & publice de criminis commiſſione non conſtat, niſi poſt judicis ſententiam definitivam. Ergo &c. Unde his criminibus etſi ab ipſo jure infamia imponi dicatur, non intelligitur tamen induci, niſi dependenter a judicis ſententia. Ita multi.

Prob. 2. pars. Quaedam atrociora crimina ipſo jure, ipſo facto infamiae damnantur. Atqui vis latae ſententiae eſt, ut effectum ſuum, non exſpectato judicis officio, operetur. Ergo accedente delicti notorietate ſive facti, ſive juris, inducunt ſtatim infamiam, & irregularitatem. Ita non ignobiles Caſuiſtae. Quaenam vero ſint ejuſmodi atrociora crimina, vide quartum praenotatum.

Prop. IV.

Peccatum grave notorium cum perſeverantia commiſſum, etſi in jure non notetur infamia, inducit tamen infamiam quae dicitur facti, & Irregularitatem.

Prob. Ita communiter tum ex cit. *Can.* Infames, tum ex *Can.* Conſtituimus, *ead. diſt.* ubi generatim ſtatuitur, criminoſos irregulares eſſe. Ergo &c.

Nota diſcrimen inter infamiam *juris*, & *facti*, quod facti infamia tollitur per publicam emendationem delicti duran-

tem,

tem ſaltem per triennium, quia *ad meliora converſum nequaquam prior vita commaculat*, *Can.* 9. *diſt.* 56. Infamia vero juris non tollitur, niſi accedat Apoſtolica diſpenſatio. Poteſt etiam Epiſcopus diſpenſare, ſed cum duplici limitatione; 1. ut crimen ſit adulterio minus: 2. ut diſpenſatio ſit tantum ad miniſtrandum in ſuſceptis Ordinibus, non vero ad promovendum de novo ad Ordines, & beneficia.

Prop. V.

Viliſſima officia hiſtrionum, carnificum, lictorum exercentes infames ſunt, & irregulares.

Prob. De hiſtrionibus, nempe qui turpes, & obſcoenas repraeſentationes exercent, conſtat ex *Can.* Maritum, *diſt.* 33. & *leg.* 1. & 2. *de his qui notantur infamia*: de reliquis vero, etſi aliqui negent, officia iſta in jure notari infamiâ, propter indignitatem tamen, & indecentiam irregulares cenſendi ſunt: quod extendunt etiam ad caupones, macellarios &c.

§. VI.
De Irregularitate ex defectu Sacramenti.

Quarta Irregularitas oritur ex defectu Sacramenti, nempe ſacrae ſignificationis, qua repraeſentatur unio Chriſti cum Eccleſia, ejuſque manſuetudo, & lenitas. Ex defectu primae ſignificationis irregulares ſunt

ſunt bigami, qui carnem ſuam in plures diviſerunt; ideo non repraeſentant conjunctionem Chriſti cum Eccleſia, quae fuit unius cum una. Ex altera ſignificatione irregulares ſunt, qui proxime & voluntarie concurrunt ad hominis necem, vel mutilationem, licet juſte; quia in iis deficit lenitas, quae prerogativae ſunt Sacerdotii Chriſti, qui tamquam agnus manſuetus venit in mundum a patre miſſus.

Q. I. *Quid & quotuplex ſit Bigamia?*

R. I. Bigamia eſt matrimonii duplicatio: quae triplex eſt, *vera*, *interpretativa*, & *ſimilitudinaria*.

R. II. Bigamia *vera* ſeu realis habetur, quando quis plures uxores ſucceſſive habuit, eaſque cognovit.

R. III. *Interpretativa* vocatur illa, quae licet vera & realis non ſit, ex juris tamen fictione talis nuncupatur. Haec autem tribus modis contrahitur, 1. quando quis vel viduam duxit, quae prius matrimonium conſummaverat, vel mulierem ab altero corruptam, & cum ea, uxore ſua effecta, matrimonium conſummavit, & ex *D. Thoma* etiamſi bona fide exiſtimet eam virginem eſſe. 2. Quando quis cum virgine quidem contrahit, ſed eam factam uxorem cognoſcit poſt adulterium ab ea commiſſum. Hi omnes, etſi revera bigami non ſint, bigami tamen reputantur ab Eccleſia, quia non perfecte repraeſentant unionem Chri-

ſti

ſti cum Eccleſia unica, & virgine. 3. Quando quis vel duo matrimonia contrahit, alterum validum, alterum irritum, & conſummat: vel duo matrimonia contrahit, ambo irrita, & conſummat.

R. IV. Bigamia *ſimilitudinaria* eſt illa, quam quis contrahit, dum poſt ſolemne caſtitatis votum, matrimonium contrahit, & conſummat ſive cum virgine, ſive cum corrupta ab alio. Is enim cenſetur bigamus, quia quaſi duplex matrimonium contrahit, ſpirituale unum, carnale alterum. His poſitis,

Prop. Unica.

Ex Bigamia oritur Irregularitas, quoties matrimonium etiam invalidum cum pluribus, vel cum una ab alio cognita, vel poſt votum ſolemne caſtitatis conſummatur.

Prob. 1. pars quoad matrimonium cum pluribus conſummatum, nempe quoad bigamiam realem ex Apoſt. *I. ad Tim.* & *ad Tit. I.* ubi prohibentur ordinari Epiſcopi, Presbyteri, Diaconi bigami. Ergo ſemper in Eccleſia haec bigamia canonicum fuit impedimentum ad Ordines. Adde *Innocentium I.* qui *epiſt.* 2. *ad Victricium* imperat, *ne is, qui ſecundam duxit uxorem, Clericus fiat*.

Dixi, *etiam invalidum*. Nam qui invalide geminat matrimonium, licet revera bigamus non ſit, tamen *propter affectum cordis cum opere ſubſecuto*, talis exiſtimatur,

tur, ut ait *Innoc. III. cap.* Nuper, *de Bigamis*. Unde ſemper ac quis duplicatum contrahat matrimonium cum intentione habendi illam in uxorem in foro externo, bigamus interpretativus eſt cenſendus.

Prob. 2. pars ex *Can.* Percepimus, *diſt.* 34. ubi dicitur, *non permitti ad ordines aſcendere, qui virginem non eſt ſortitus uxorem*, & ex *Can.* Si quis Viduam, ubi pariter dicitur, *ad Clerum non admitti, ſi quis viduam duxerit*. Vide titulum Decretalium *de Bigamis non ordinandis*.

Prob. 3. pars ex *Can.* 24. *cauſ.* 27. *quaeſt.* 1. ubi ſic: *Quotquot virginitatem pollicitam praevaricati ſunt, profeſſione contemta, inter bigamos, id eſt, qui ad ſecundas nuptias tranſierunt, haberi debebunt*. Idem communiter extenditur ad Clericum contrahentem matrimonium poſt ſuſceptum Ordinem ſacrum, qui pariter voto caſtitatis erat Chriſto copulatus. In *cap.* 1. *Qui Clerici, vel voventes*, dicitur, poſſe Epiſcopum poſt peractam poenitentiam diſpenſare cum Diacono, qui uxorem duxerat ad miniſtrandum. Ergo Diaconus ille jam habebatur irregularis.

Prob. 4. pars. Ratio, ob quam adducti Canones hanc ſtatuunt Irregularitatem, eſt, quia bigamus carnem ſuam divisit in plures. Atqui niſi ad conjugalem copulam ventum ſit, nulla habetur carnis divi-

diviſio. Ergo nulla habetur Bigamia neque vera, neque interpretativa; & proinde nulla Irregularitas ex hoc capite. *Unde is*, ait *Innoc. III.* in *cap.* Debitum, *de Bigamis*, *qui mulierem ab alio viro ductam, ſed minime cognitam, duxit uxorem, quia nec ille, nec ipſa carnem ſuam diviſit in plures: propter hoc impediri non debet, quin poſſit ad Sacerdotium promoveri.*

Hinc reſolves I. Bigamum eſſe, & Irregularitatem contrahere, qui in matrimonio tam valido, quam invalido copulam naturalem habet cum pluribus ſibi ſucceſſive deſponſatis. Item qui ſine animo contrahendi, ſed illuſorie, & ad extorquendam copulam ſecundas nuptias contrahit, & conſummat: Item qui cum unica, ſed vidua a priore viro cognita: Item qui cum unica ante matrimonium ab alio corrupta, vel poſt matrimonium adultera quamvis occulte, & per vim: Item qui invitus, puta quia coactus per cenſuras ad uxorem adulteram accedit; quia Irregularitas iſta non eſt ex delicto, ſed ex defectu, unde nec metus, nec bona fides ab ea incurrenda excuſat.

Contra, Bigamum non eſſe, neque irregularem, qui cum unica, & virgine contrahit, ſed extra matrimonium cum pluribus fornicetur, etiamſi plures concubinas habeat: quia iſte talis impudicus, non Bigamus eſt cenſendus. Item qui puellam a ſei-

a ſeipſo violatam ducit: Item qui plures duxit uxores, & cum nulla ob impotentiam conſummavit; quia carnem ſuam non diviſit in plures.

Reſolves II. inter Bigamos haberi, qui poſt profeſſionem Religioſam matrimonium contrahit, & conſummat, etiamſi unicam, & virginem ducat: Item qui poſt ſacrum Ordinem idem nefandum matrimonium contrahit. Contra, Irregularitatem non incurrere laicum, qui ducit monialem profeſſam, 1. quia nullibi haec Irregularitas eſt expreſſa: 2. quia non attenditur in hoc votum feminae, ſed viri.

Q. II. *Si adſint tres recenſitae Bigamiae ſpecies, quot Irregularitates inducantur?*

R. Tres: ſecus, ſi replicentur actus ejuſdem ſpeciei.

§. VII.
De Irregularitate ex defectu lenitatis.

Prop. Unica.

Ex Lenitatis defectu contrahitur Irregularitas, quoties homicidium, vel mutilatio, quamvis juſte, etiam quoad accelerationem voluntarie, & proxime cauſſatur.

Prob. 1. pars ex *cap.*Clericis, *Ne Clerici, vel Monachi*, ubi haec habentur: *Clericis in ſacris Ordinibus conſtitutis judicium ſanguinis agitare non licet: unde prohibemus,*

mus, ne [illegible] per ſe truncationes membrorum faciant, aut judicent inferendas. Idem ſtatuitur in *cap.* Sententiam, pariter *eod. tit.*

Prob. 2. pars ex *Clementina*, Si furioſus, *de Homicidio*, ubi ab Irregularitate ſolus excipitur, qui homicidium mere caſuale, vel cum moderamine inculpatae tutelae commiſit. Idem ſtatuitur de mutilatione. Ergo &c.

Dixi, *proxime*; nam qui remote tantum cooperantur ad hominis necem, non fiunt irregulares.

Q. I. *Quinam cenſeatur cooperari proxime, quinam vero remote?*

R. Proxime cenſetur cooperari, qui ex lege, officio, intentione, vel per actum de ſe ordinatum ad necem, aut mutilationem concurrit ſive in judicio, ſive in bello offenſivo.

Hinc I. irregulares ſunt judices ferentes ſententiam mortis, vel mutilationis; aſſeſſores judicum, & omnes miniſtri juſtitiae ad eam auctoritate publica concurrentes: ut fiſcales, promotores, ſatellites, comprehenſores, tortores, fabricantes furcam ad aliquem in particulari ſuſpendendum, accuſatores, denunciatores, teſtes neceſſarii, & voluntarii, quando vi talium actionum reus occidatur. Qui autem teſtantur in favorem rei, vel teſtes ſunt non neceſſarii, non fiunt irregulares.

Con-

Contra: Irregulares non ſunt qui remote tantum ad ſententiam ſanguinis, ejuſque exſecutionem concurrunt. Ut 1. domini temporales etiam eccleſiaſtici committentes aliis cauſſas ſanguinis; niſi ipſi imperent, ut judex aliquem in particulari ſuſpendere, vel ſententiam ſtatim exſequi faciat. 2. Judices eccleſiaſtici, qui Clericos a ſe degradatos tradunt brachio ſeculari, praemiſſa ſupplicatione, ut reus citra poenam ſanguinis puniatur. 3. Confeſſarius ſi interrogatus de Reo, an mortem mereatur, reſpondeat, judicem ſine exceptione perſonarum debere ſuo munere fungi, vel generatim puniendos eſſe malefactores: ſecus, ſi diceret, hunc reum eſſe morte plectendum.

Hinc II. pariter ſunt irregulares, qui in bello offenſivo, licet juſto, propriis manibus occidunt, vel mutilant: ceteri vero milites, ſi tantum cooperentur, puta conſulendo, hortando ad ſtrenue pugnandum, ſarcinas cuſtodiendo, non fiunt irregulares, ex *cap.* Petitio, *de Homicidio*. At ſi bellum ſit injuſtum, omnes tum pugnantes, tum cooperantes, exhortantes, conſulentes, cibos afferentes, etiamſi illi immediate arma non tractent, fiunt irregulares, ſi unus duntaxat hoſtium occidatur, aut mutiletur: quia omnes concurrunt ad necem, vel mutilationem injuſtam,

Quod ſi bellum ſit mere defenſivum, tunc

tunc ſi aliquis eo venerit animo praeliandi, juxta multos Irregularitatem non effugiet, ſi aliquem occidat, etiam in ſuae vitae defenſionem. Nam 1. qui animo pugnandi aciem ingreditur, ſaltem in cauſſa vult homicidium, cui ſe exponit. Atqui homicidium in ſe, vel in cauſſa volitum, adnexam habet a jure Irregularitatem. Ergo &c.

2. Quia judex licet malefactorem occidere teneatur, non deſinit eſſe irregularis; quia ſponte acceſſit ad officium judicis. Ergo a pari miles, qui excubias agit, quique occidendus eſt, niſi occidat, non vacat ab Irregularitate. Si vero aliquis aciem ingreſſus fuerit non animo pugnandi, puta ut milites ſpiritualiter adjuvet, & aliquem occidat cum moderamine juſtae defenſionis, ab Irregularitate excuſatur. Ratio eſt, quia pejor non eſt conditio eorum, qui in bello, quam qui extra bellum neceſſitate compulſi occidunt, ne occidantur. Atqui iſti Irregularitatem non incurrunt: ergo nec illi.

Nota. Ab hac Irregularitate ex defectu lenitatis excuſatur I. non ſolum laicus, verum etiam clericus, qui reum accuſat, ut proprium damnum praecaveat, vel ſibi reſarciatur, facta proteſtatione, nolle ſe poenam ſanguinis, ex *cap.* Praelatis, *de Homicidio in 6.* dummodo ſit in cauſſa propria, vel ſuorum propinquorum uſque

uſque ad quartum gradum, vel propriae Eccleſiae, ne detur *pleriſque materia trucidandi Clericos, & ipſorum bona libere depraedandi*, ut ait *Bonifacius VIII.* in laud. *cap.* Praelatis.

II. Excuſatur qui injuſtum invaſorem pro defenſione vitae ſuae occidit, aut mutilat cum moderamine juſtae defenſionis, ex cit. *Clementina*, Si furioſus. Sed hîc diſputant Theologi, num ab eadem Irregularitate excuſetur qui cum debita moderatione occidit invaſorem vitae alterius*, etiam patris. Non excuſari, docent multi, quia in laudata Clementina unus tantum caſus excipitur, nempe qui occidit invaſorem propriae vite. Ergo in ceteris caſibus ſtandum juri antiquo. Hinc juxta laudatos Theologos irregularis evadit qui ob honoris, vel bonorum defenſionem alium occidit.

Dixi, *cum moderamine juſtae defenſionis*, nempe evitando exceſſum in ſui defenſionem; ita ut non fiat plus, quam ſecundum rectam rationem neceſſe ſit ad propulſandam injuriam: & ſi aggreſſus poſſet ſe defendere fugâ, clamore, mutilatione, ad hoc teneretur, ne modum inculpatae tutelae excederet. Hinc Irregularitatem non effugiet qui fugiendo poteſt mortem vitare, ſi omittendo fugam occidat invaſorem. Multo minus ab Irregularitate excuſabitur qui occidit, aut mutilat ad pro-

propulſandam calumniam, minas, & ſimilia, quae vel via judiciaria, vel ſaltem chriſtiana patientia repelli debent. Vide damnatam propoſitionem num. 3. ab *Innocent. XI.*

Cum autem in praxi difficile ſit diſcernere, num moderamen ſervatum ſit necne, ad majorem cautelam, & ad tollendam omnem ſcandali, & ſcrupuli occaſionem ad Epiſcopum eſt recurrendum, prout praecipit Trid. *ſeſſ. XIV. cap.* 7.

III. Excuſatur qui etſi proxime cooperetur, facit tamen ex indeliberatione, vel ſemiplena advertentia. Quia ad incurrendam hanc Irregularitatem requiritur actus ſimpliciter humanus, ac plene deliberatus. Hinc irregularis non eſt Confeſſarius, qui reum comitando indeliberate dicat, eja pergamus: vel inſtiget jumentum, quo reus vehitur.

IV. Excuſatur qui per accidens ſolum, & praeter intentionem cauſſa eſt, ut mors alicujus acceleretur. Hinc Irregularis non eſt Confeſſarius, ſi carnificem moneat, ſe ſuo jam functum eſſe officio, vel qui infirmum vertendo, erigendo, juſculum ei praebendo cauſſa eſt, ut citius moriatur: quia effectus per accidens non debet imputari ei, qui dat operam rei licitae.

Q. II. *Num medicinam, aut chirurgiam exercentes, fiant irregulares, ſi mors ſequatur?* R.I.

R. I. Laicos, qui juxta propriae artis regulas operantur, etiam per inciſionem, vel aduſtionem, irregulares non fieri, etiam morte ſecuta: quia in iſtis operationibus non deeſt lenitas, ſed elucet miſericordia, cum exerceant actum non vindictae, ſed pietatis. Unde phyſici, aut chirurgi ſi periti ſint in arte, nihilque omiſerint de contingentibus, & habuerint ſuper hoc ſanam conſcientiam, poterunt promoveri, ſi cauſsâ eorum aliquid in homine contigerit, ait *S. Petrus Caeleſtinus* in ſuo *opuſc.* 7. *par.* 4. *ſect.* 1. *cap.*3.

Dixi, *ſi juxta propriae artis regulas:* nam forent irregulares ex delicto, ſi ob eorum imperitiam, vel gravem negligentiam aegrotus interiret. Hinc cautiores Epiſcopi renuunt manus imponere medicam artem profeſſis, niſi a ſacra Congregatione ad cautelam Breve diſpenſationis ab Irregularitate obtinuerint. Verentur enim, ne medicus in tanta curationum frequentia, quandoque aliquid, quamvis praeter animum, deliquerit.

R. II. Clericos, qui artem chirurgicam exercent, fieri irregulares ex defectu lenitatis, ſi ex eorum inciſione, vel aduſtione, etiam adhibita diligentia juxta artis regulas, mors aegroti ſequatur: quia ex Concilio Lateranenſi iis prohibitum fuit hujuſmodi artis exercitium. Quod verum eſt juxta multos, etiamſi Clericus venam

nam aperiat ad minuendum ſanguinem; nam qui venam aperit, proprie dicitur incidere.

Quod ſi Clericus etiam in ſacris medicinam; & chirurgiam exerceat juxta artis regulas citra inciſionem, & aduſtionem, irregularis non fit, ſi mors ſequatur: modo ejus imperitiâ, vel culpâ non eveniat; quia ejuſmodi artis exercitium nullibi Clericis prohibitum eſt.

Nota. Licet juxta veterem Eccleſiae diſciplinam Clericis haud vetita eſſet ars medendi, ut patet exemplis multorum virorum illuſtrium, qui medicos egerunt; juſtis tamen de cauſſis Eccleſia interdicendum cenſuit Monachis, & majorum Ordinum Clericis, nec non in minoribus conſtitutis eccleſiaſticum beneficium poſſidentibus, medicinae exercitium, ut colligitur ex *cap.* Non magnopere, & ex *cap.* Super ſpecula, *Ne Clerici, vel Monachi.* Quare Clericis, qui volunt artem medendi exercere, neceſſarium eſt ſedis Apoſtolicae indultum.

§. VIII.
De Irregularitatis Subjecto.

Irregularitatis Subjectum eſt vir baptizatus, ac Canonibus Eccleſiae ſubditus: ideoque ante baptiſmum nulla Irregularitas proprie dicta contrahitur. Sed quia poteſt

eſt contingere, ut vir antequam baptizetur, laboret delicto, vel defectu, cui adnexa eſt Irregularitas, quaeritur nunc, an ex delicto, vel defectu ante baptiſmum contracto, fundamentum remaneat, ut ſuſcepto baptiſmo Irregularitas conſurgat. Pro cujus intelligentia, ſit

Prop. Unica.

Ex delicto ante baptiſmum patrato, ſuſcepto baptiſmo, nulla Irregularitas conſurgit: ex defectu vero poſt baptiſmum conſurgit Irregularitas, ſi ante baptiſmum contractus fuerit, excepto lenitatis defectu.

Prob. 1. pars. Irregularitas ex delicto eſt quaedam moralis macula, quae praeciſe ex certis peccatis contrahitur. Atqui in baptiſmo non ſolum peccata remittuntur, ſed etiam morales difformitates praeciſe ex peccatis contractae tolluntur, ut docet *Innocentius III.* in *cap.* Gaudemus. Ergo ex delicto ante baptiſmum patrato, ſuſcepto baptiſmo, nulla Irregularitas conſurgit. Ita omnes.

Prob. 2. pars. Irregularitas ex defectu eſt quorumdam bonorum carentia, quae per baptiſmum non tollitur. Ergo ſi ante baptiſmum defectus contractus ſit, poſt baptiſmum Irregularitas ex eo conſurgit. Ita communiter.

Prob. 3. pars. Per baptiſmum tollitur Irregularitas orta ex homicidio injuſto. Ergo a fortiori tolli debet Irregularitas

tas contracta ex homicidio juſto a milite, a judice &c. Ita communiter colligunt ex *cap.* Si quis viduam, *diſt.* 50. Per baptiſmum enim homo manſuetudinem Chriſti induere cenſetur.

Ex dictis reſolves I. irregularem non eſſe, qui ante baptiſmum homicidium; vel mutilationem injuſtam commiſit; quia delictum per baptiſmum deletum fuit. Contra irregularem eſſe, ſi ob delictum commiſſum damnatus fuerit ad triremes, vel ad fuſtigationem, vel ad aliam poenam, qua evaſerit infamis; quia defectus per baptiſmum non tollitur. Unde niſi prius a principe fama reſtituatur, non poteſt promoveri: infamia vero facti orta ex delictis per baptiſmum aufertur.

Reſolves II. bigamos ante baptiſmum non poſſe poſt baptiſmum ordinari; quia *in baptiſmo peccata remittuntur*, *non acceptarum uxorum numerus aboletur*, ait *Innoc. I. ad Victricium*. Idem docet *Aug.* relatus in *Can.* Acutius, *diſt.* 26. *Ambroſius* relatus in *Can.* Una, *ead. diſt.* contra *Hieronymum*, & paucos alios, praeſertim Graecos. Idem docet *Sylvius* cum aliis de defectu Natalium.

§. IX.
De Conditionibus requiſitis ad incurrendam Irregularitatem.

Irregularitas ſive ex defectu, ſive ex delicto non incurritur, niſi defectus, aut delictum contrahatur eo modo, quo ipſi in jure impoſita eſt Irregularitas. Sed quia defectus poteſt eſſe occultus, vel inculpabilis; delictum vero poteſt eſſe vel leve, vel internum, vel incompletum, vel incertum, vel cum ignorantia commiſſum: quaeritur nunc, an ſemper incurratur Irregularitas, ſi delictum, vel defectus in his caſibus contrahatur. Pro cujus ſolutione, ſit

Prop. I.

Irregularitas ex defectu ſemper incurritur, etiamſi defectus ſit occultus, & inculpabilis.

Prob. Irregularitas ex defectu habet rationem ſimplicis impedimenti. Ergo defectus ſive occultus ſit, ſive publicus, ſive culpabilis, ſive inculpabilis, ſemper parit Irregularitatem. Eccleſia enim in hac Irregularitate conſiderat ſolam indecentiam, quae ſemper cenſetur adeſſe, quando adeſt defectus.

Prop. II.

Ad incurrendam Irregularitatem ex delicto requiritur peccatum grave, externum, conſummatum, &, excepto homicidio, cer-

certum; quamvis ſit penitus occultum.

Prob. 1. pars. Irregularitas ex delicto, licet rationem habeat impedimenti, habet etiam rationem poenae, & quidem graviſſimae. Ergo peccatum, quo incurritur, debet etiam eſſe grave, ut poenae correſpondeat.

Prob. 2. pars. Eccleſia non poteſt, vel ſaltem non vult de peccatis mere internis judicare: *Cogitationis poenam nemo patitur*, dicitur in *Can.* 14. *diſt.* 1. *de Poenitentia*. Ergo culpa, quae huic graviſſimae Irregularitatis poenae ſubjecta eſt, externa ſit oportet.

Prob. 3. pars. Ad incurrendam Irregularitatem ex delicto ea culpa requiritur, qua verificantur verba legis hanc poenam ſtatuentis. Ergo culpa initiata, vel tentata non parit Irregularitatem.

Prob. 4. pars. In dubio delictum non praeſumitur commiſſum. Ergo Irregularitatem non inducit.

Dixi, *excepto homicidio*: quia hujuſmodi crimen, quamvis dubium, in jure excipitur, *cap.* 28. *de Homicidio voluntario*.

Prob. 5. pars. Ex Trid. *ſeſſ. XXIV. cap.* 6. *de Reform.* Epiſcopis ſit poteſtas diſpenſandi ab Irregularitatibus ex delicto occulto provenientibus. Ergo Concilium ſupponit quaſdam eſſe Irregularitates, quae ex delicto occulto contrahuntur.

Prop. III.

Ignorantia ſive juris, ſive poenae ab incurrenda Irregularitate non excuſat.

Prob. I. Irregularitas non eſt poena medicinalis, ſed primo, ac per ſe canonicum impedimentum, impoſitum non ad Rei emendationem, ſed ad decentiam ſacri miniſterii. Ergo contrahitur tam a ſciente, quam ab ignorante ſive jus, ſive poenam. Nam eadem eſt indecentia, & oppoſitio cum ſacro miniſterio; quae conſurgit ab homicidio patrato cum ſcientia legis Eccleſiae ſub Irregularitate prohibentis, quam cum ignorantia ejuſdem prohibitionis.

Prob. II. Ignorantia poenae non excuſat a poena; dummodo non ſit cenſura, quae eſt poena medicinalis impoſita ad emendationem. Ergo licet Irregularitas ex delicto ſit mera poena, attamen ab ea incurrenda non excuſat ignorantia. Ignorantia enim non excuſat a poenis a Deo, vel hominibus ſancitis. Ergo nec etiam debet excuſare ab Irregularitate incurrenda: cum non ſit aliqua ſpecialis ratio, cur cognitio Irregularitatis neceſſaria ſit ad eam incurrendam.

Ex dictis reſolves I. irregularem eſſe, qui laborat defectu, cui de jure Irregularitas adnexa eſt, etſi defectus ſit occultus, ac nemini notus. Idem dicendum, ſi per te non ſtet, quin defectus tollatur: quia de-

defectus licet ſit occultus & inculpabilis, non per hoc tollitur, quin in ſubjecto realiter adſit.

Reſolves II. Irregularitatem non incurrere, qui in delicto, cui adnexa eſt Irregularitas, ex aliqua circumſtantia a mortali excuſatur; quia Irregularitas eſt poena graviſſima. Unde quidquid excuſat a peccato mortali, excuſat etiam ab Irregularitate ex delicto. Item Irregularitatem non contrahere, qui voluntatem habet occidendi, aliaque crimina committendi, quae non exſequitur. Item per actum mere incohatum Irregularitatem non induci: ut ſi quis letalia vulnera inflixerit, irregularis non fit, niſi mors ipſo facto ſequatur, etiamſi ſolo miraculo eam averti contingat. Quia ad contrahendam Irregularitatem requiritur delictum grave, externum, & conſummatum.

Reſolves III. neminem ſe debere reputare irregularem in dubio tum juris, nempe quando lex canonica obſcura eſt, ita ut de ea dubitent peritiores. Quia Irregularitas non incurritur, niſi in jure ſit expreſſa: tum in dubio facti, nempe quando quis dubitat, num poſuerit talem actionem, cui adnexa eſt Irregularitas; quia delictum debet eſſe certum. Unde facta debita diligentia, quae communiter adhiberi ſolet, ſi adhuc in dubio perſeveret,

poteſt Ordines ſuſcipere, & in ſuſceptis miniſtrare.

Secus in dubio facti ad homicidium pertinentis, quia eſt caſus exceptus. De dubio facti in materia homicidii haec ſtatuit *Innoc. III.* in *cap.* Significaſti, *De Homicidio voluntario. Quod ſi diſcerni non poſſit, ex cujus ictu interiit fur a pluribus percuſſus, in hoc dubio tamquam homicida debet haberi Sacerdos, & a ſacerdotali officio abſtinere, etſi forte homicida non ſit: cum in hoc caſu ceſſare ſit tutius, quam temere celebrare pro eo, quod in altero nullum, in reliquo vero magnum periculum timeatur.* Idem decernit *Clemens III.* in *cap.* Ad audientiam, pariter *de Homicidio.*

§. X.
De Irregularitatis Effectibus.

Nota I. Irregularitatis effectus triplex eſt, ſcilicet inhabilitas ad Ordines licite ſuſcipiendos, inhabilitas ad Ordines licite exercendos, inhabilitas ad novum beneficium obtinendum. Ad actiones vero, quae exercitium Ordinis non requirunt, & quae etiam a laicis exerceri poſſunt, irregularis non eſt inhabilis. Unde poteſt quaecunque Sacramenta praeter Ordinem recipere, cum aliis communicare, in loco ſacro ſepeliri, minorum Ordinum officia

ex-

exercere; quia haec paſſim nunc a laicis peraguntur: officia publica cum aliis decantare, modo abſtineat ab iis, quae Eccleſiae uſu ſacro ſunt Ordini adnexa: poteſt demum abſolvi a peccato, propter quod Irregularitatem contraxit, antequam Irregularitatis diſpenſationem obtineat; quia abſolutio a peccatis, ab Irregularitatis diſpenſatione neceſſario non pendet.

Nota II. Irregularitas tum ex delicto, tum ex defectu alia eſt *antecedens*, quae ſcilicet incurritur ante Ordinis ſuſceptionem; alia *ſubſequens*, quae nimirum contrahitur poſt ſuſceptionem Ordinis: nec quaelibet ex iis ſemper parit omnem effectum. Ut ergo videamus, a quanam receptione, aut adminiſtratione Ordinis, vel beneficii Irregularitas privet, vel non,

Dico I. Quaelibet Irregularitas, ſi eſt antecedens, impedimentum parit ad omnem Ordinem licite ſuſcipiendum, etiam ad primam Tonſuram, & beneficium valide recipiendum.

Prob. 1. pars. Praecipiunt Canones, ne Irregularis in clericum ordinetur, *Can.* 2. *diſt.* 33. ne divinis miniſteriis applicetur, *Can.* 59. *diſt.* 50. Atqui in clericum non ordinari, divinis miniſteriis non applicari, eſt ligatio omnis Ordinis. Ergo &c.

Dixi, *etiam ad primam Tonſuram*. Nam ex deciſione Rotae Romanae apud *Garciam*, admitti ad Tonſuram eſt divi-

nis applicari miniſteriis. Atqui Irregulares non poſſunt divinis miniſteriis applicari: ergo nec etiam admitti ad Tonſuram.

Prob. 2. pars ex Trid. *ſeſſ. XIX. cap.* 7. *de Reformat.* ubi ſtatuitur, ut *nullo tempore ad ſacros Ordines Irregularis promoveri poſſit: nec illi alia beneficia eccleſiaſtica, etiamſi non habeant curam animarum, conferri liceat.*

Dixi, *impedimentum ad valide recipiendum beneficium;* quia collatio beneficii facta Irregulari, non ſolum eſt illicita, ſed etiam invalida, ut ex *laud. loc.* Tridentini communiter colligunt Theologi. Adde, quod Irregularitas reddit inhabilem ad officium: ergo reddere debet inhabilem ad beneficium, cum hoc detur propter officium.

Dico II. Irregularitas ſubſequens orta ex defectu corporis privat ſolum uſu Ordinis, ac receptione beneficii cum defectu incompoſſibilis: orta vero ex alio defectu, vel ex quocunque delicto, privat uſu omnis Ordinis, ac receptione, non vero adminiſtratione beneficii recepti.

Prob. 1. pars ex *cap.* Presbyterum 2. *de Clerico aegrotante*; ubi *Sacerdoti, qui duos digitos cum medietate palmae amiſit, non permittitur Miſſam celebrare, ſed non prohibetur ceteris officiis* Sacerdotalibus fungi. Ergo quando Irregularitas eſt ſubſequens, orta ex defectu corporis, privat ſo-

lum

lum uſu Ordinis cum defectu incompoſſibilis, non vero ceteris miniſteriis. Ita pariter dicendum de beneficio, cujus adminiſtratio eſt incompoſſibilis cum defectu.

Prob. 2. pars ex communi Doctorum ſuffragio, qui id colligunt ex *Can. XI. diſt.* 34. ubi abſolute decernitur, Irregularem non poſſe ſuſcepto miniſterio perfrui. Idem colligitur ex *cap.* finali, *de Temporibus ordinationum*: ubi pariter abſolute dicitur Irregularis non poſſe in ſuſceptis ordinibus miniſtrare. Ergo Irregularitas ſubſequens omnis Ordinis uſu privat.

Prob. 3. pars. Quia nullum eſt jus, quod ipſo facto irregularem privat beneficio antea legitime obtento. Ita communiter Doctores *cap.* Ex Literis 10. *de exceſſibus Praelatorum*.

Dico III. Qui in Irregularitate Ordinem recipit, vel exercet, graviter peccat: ſed nullam aliam poenam ipſo facto latam incurrit.

Prob. 1. pars. Quia violat praeceptum Eccleſiae in re gravi ad Religionem pertinente. Ergo &c.

Prob. 2. pars. Quia nulla tali poena in jure contra irregulares violatores decernitur. Ergo &c.

Ex dictis reſolves I. graviter peccare, qui in Irregularitate Ordinem recipit, etiam Tonſuram; quia pro levi haberi non

poteſt tranſgreſſio praecepti in materia gravi. Per Tonſuram enim homo fit membrum Cleri, ejuſque privilegiorum particeps. Item graviter peccare, ſi exerceat Ordines in Irregularitate ſuſceptos eo modo, quo non poſſunt exerceri a laicis. Item non ſolum illicitam, ſed invalidam eſſe collationem beneficii Irregulari factam. Hinc 1.talis proviſus de beneficio ſuos non poteſt facere beneficii fructus in Irregularitate accepti, ac proinde eoſdem reſtituere tenetur tamquam poſſeſſor malae fidei. Quod ſi quis invincibiliter ignorans ſuam Irregularitatem, fructus beneficii bona fide percepiſſet, cum venerit in malam fidem, tamquam poſſeſſor bonae fidei debet reſtituere id, quod de fructibus exſtat, vel id, in quo factus eſt ditior.

Hinc 2. Inhabilis eſt ad exercitia juriſdictionis ordinariae tali beneficio adnexae; quia haec juriſdictio fundatur in beneficio, ad quod inhabilis eſt Irregularis.

Hinc 3.debet Irregularis beneficium dimittere, niſi Irregularitatis diſpenſationem, & inſuper novam collationem obtineat. Neque Irregulares juvat clauſula in Apoſtolicis literis apponi ſolita; haec enim abſolvit ſolum a cenſuris, non vero diſpenſat ab Irregularitatibus.

Reſolves II. Irregularitatem ſubſequentem ex defectu corporis impedire uſum ordinis, & beneficii receptionem, cujus munia

nia Irregularis obire nequit: ſecus ab iis, quae obire poteſt.

Hinc Sacerdos caecus, vel mutilus pollice, aut indice, non poteſt celebrare, neque beneficium pro celebratione recipere. Contra poteſt abſolvere a peccatis, & Horas canonicas recitare in Choro, & pro utroque munere beneficium recipere: quia Irregularitas eſt ſubſequens ex defectu corporis.

Reſolves III. Irregularem poſt ſuſceptionem Ordinum ex alia cauſſa, quam ex defectu corporis illicite adminiſtrare Ordines, & invalide recipere beneficium: quia Irregularitas eſt ſubſequens ex alia cauſſa, quam ex defectu corporis. Contra poſſe valide, ac licite retinere beneficium antea obtentum, & conſequenter uti juriſdictione ipſi adnexa; quia illa non eſt receptio, ſed adminiſtratio beneficii recepti. Verum ſi Irregularitatis diſpenſatio impetranda non ſit; beneficium erit ſponte reſignandum ſive abſolute, ſive in favorem tertii.

Reſolves IV. Irregularem inhabilem eſſe ad recipiendam de novo juriſdictionem ordinariam ſive in interiore, ſive in exteriore foro. Quia juriſdictio ordinaria fundatur in novo beneficio, aut officio, quorum collatio facta Irregulari eſt nulla, ac proinde nulla debet eſſe juriſdictio, quae in his fundatur. Hinc Irregularis, ſi foret Parochus, invalide abſolveret,

ret, niſi interveniat error communis : ſecus de juriſdictione delegata, quae beneficio non eſt adnexa. Hinc plures docent ab Irregulari poſſe valide, ac licite recipi juriſdictionem delegatam, quia juriſdictio delegata non pendet a beneficio, ſed ſolum a voluntate delegantis; & haec quidem voluntas nulla lege irritatur, quoad Irregulares. Verum Irregularis non poteſt licite, etſi valide uti juriſdictione ad audiendas Confeſſiones : quia hac facultate non poteſt uti, niſi cum exercitio ſacri Ordinis.

§. XI.
De Irregularitatis Diſpenſatione.

Quamvis modus Irregularitatis auferendae ſit eccleſiaſtici ſuperioris diſpenſatio: adhuc tamen aliquando abſque ulla diſpenſatione ſuperioris tollitur, quando ſcilicet per ſeipſam ceſſat. Verum quia non ſemper & in omni Irregularitate haec ceſſatio habetur, ſed in quibuſdam tantum, & ſtante certa cauſſa : hinc ad cognoſcendum quando per ſeipſam ceſſat, vel non,

Q. I. *Quomodo ceſſet Irregularitas?*

R. I. Irregularitatem ex delicto, vel ex defectu lenitatis ceſſare per ſuſceptionem baptiſmi, ut ſupra probatum eſt.

R. II. Irregularitatem ex defectu natalium ceſſare per canonicam legitimationem,

nem, vel profeſſionem religioſam. Hinc ſi filius naturalis legitimetur per ſubſequens matrimonium, vel ſi ſpurius legitimetur a poteſtate eccleſiaſtica, deſinit eſſe irregularis: quia haec legitimatio eſt canonica; ſecus, ſi legitimetur a poteſtate laica. Similiter illegitimus ſive naturalis, ſive ſpurius per profeſſionem in Religione approbata evadit habilis ad ſacros Ordines, non vero ad Praelaturas etiam Regularium.

R. III. Irregularitatem ex defectu, quae habet cauſſam tranſitoriam, ceſſare, ceſſante eâdem cauſâ. Hinc qui ſunt irregulares defectu aetatis, ſcientiae, libertatis, bonae famae, illico deſinunt eſſe irregulares adepta aetate, ſcientia, bona fama, libertate.

Q. II. *Quinam diſpenſare poſſint ab Irregularitatibus?*

R. I. Summum Pontificem poſſe valide diſpenſare in omni Irregularitate.

R. II. Epiſcopos ex conceſſione Trid. *ſeſſ. XXIV. cap. 6. de Reform.* poſſe diſpenſare ſuos ſubditos ab omnibus Irregularitatibus ex delicto occulto, & quae non ſunt ad forum contentioſum deductae, excepta Irregularitate ex homicidio voluntario. Poſſe etiam diſpenſare cum illegitimo ad Ordines minores, & beneficium ſimplex non requirens majorem Ordinem, *cap.* Ut filii, *de filiis Presbyterorum*. Denique diſpenſare poſſe in bigamia ſimilitudinaria, *cap.* Sa-

Sane, *de Clerico conjugato*.

Dixi, *excepta Irregularitate, quae oritur ex homicidio voluntario*: nam ſolus Papa ab hac diſpenſare valet. Plures docent Epiſcopum poſſe cum homicida diſpenſare, quando homicidium eſt indirecte voluntarium; puta cum eo, qui percutiendo praegnantem, caſu efficit, ut eveniat abortus: quia reſtrictio Tridentini intelligitur de homicidio mere voluntario. Poſſe ſaltem ad tempus diſpenſare cum eo, qui hîc & nunc ob imminens ſcandalum nequit aliquem actum Ordinis omittere.

R. III. Praelatos regulares poſſe cum ſuis ſubditis, non ſecus ac Epiſcopos diſpenſare. Num Confeſſarii regulares valeant diſpenſare cum ſecularibus ab Irregularitatibus, quemadmodum Epiſcopi, multi affirmant, Bullam *Xyſti IV.* allegantes. Sed haec privilegia ſunt ipſis Regularibus ſuſpecta, ut toties fatetur doctiſſimus *Concina*.

TRA-

TRACTATUS
DE CASTITATE, EIQUE OPPOSITIS VITIIS.

CAP. I.

De Caſtitate.

Q. *QUid, & quotuplex ſit Caſtitas?*
R. I. Caſtitas, ut ſupra diximus, eſt *virtus, quae regit, ac refrenat appetitum in uſu venereorum*. Cum enim munus abſtinentiae ſit moderari uſum eſculentorum, & officium ſobrietatis verſetur in regendo uſu poculentorum; ad Caſtitatem ſpectat regere, ac refrenare uſum venereorum, ne homines plus, aut alio tempore, vel loco, aut modo venereis delectentur, aut utantur, quam recta ratio dictat ſecundum uniuſcujuſque ſtatum.

R. II. Caſtitas duplex eſt: alia perfecta, imperfecta altera. *Perfecta* ab omnibus venereis voluptatibus, nuptiis etiam excluſis, perpetuo abſtinet, & appellatur proprie *Virginitas: Imperfecta* quae ſolum ab illicitis voluptatibus carnis cohibet, & haec communiter dici ſolet *Caſtitas*, quae in Conjugalem, & Vidualem diſpeſcitur.

Con-

Conjugalis eſt abſtinentia ab omni carnali copula illicita, ſervando in matrimonii uſu locum, tempus, modum, & finem ab eo praeſcriptum. *Vidualis* eſt, quae poſt matrimonium ab omni carnali copula, delectationibuſque venereis ſe abſtinet, & cohibet.

CAP. II.

De Vitiis Caſtitati oppoſitis.

Q. I. *Quae vitia opponantur Caſtitati?*
R. Caſtitati opponitur Luxuria, quae, ut in *Tract. de Peccatis* diximus, eſt *inordinatus venereae voluptatis appetitus*. Dicitur *inordinatus appetitus*: Nam uſus venereorum poteſt eſſe licitus, ſi juxta rationis ordinem, & dictamen inſtituatur. *Sicut uſus ciborum*, inquit Angelicus 2. 2. *q.* 153. *art.* 2. *poteſt eſſe abſque peccato, ſi fiat debito modo, & ordine, ſecundum quod competit ſaluti corporis; ita etiam uſus venereorum poteſt eſſe abſque omni peccato, ſi fiat debito modo, & ordine, ſecundum quod eſt conveniens ad finem generationis humanae*.

Q. II. *Quomodo dividatur Luxuria?*

R. Luxuria alia *perfecta* eſt, altera *imperfecta*: in prima ſemen effunditur, non

non vero in altera. Perfecta alia *naturalis* eſt, *innaturalis* altera. Naturalis dicitur, non quia licita, ſed quia conditiones ad generationem requiſitae in ea ſervantur: innaturalis vero ſeu contra naturam ordini a Deo ſtatuto ad humanam generationem adverſatur.

Q. III. *Num Luxuria ſit peccatum mortale, & capitale?*

R. I. Luxuriam eſſe ex genere ſuo peccatum mortale, diximus in *Tract. de Peccatis*.

R. II. Luxuriam eſſe etiam vitium capitale, probat *D. Thomas* 2. 2. *q.* 153. *art* 4. *Vitium capitale* (ſunt verba *D.Thomae*) *eſt quod habet finem multum appetibilem; ita quod ex ejus appetitu homo procedat ad multa peccata perpetranda: quae omnia ex illo vitio, tanquam ex principali, oriri dicuntur. Finis autem Luxuriae eſt delectatio venereorum, quae eſt maxima. Unde hujuſmodi delectatio eſt maxime appetibilis ſecundum appetitum ſenſitivum, tum propter vehementiam delectationis, tum etiam propter connaturalitatem hujuſmodi concupiſcentiae. Unde manifeſtum eſt, quod Luxuria eſt vitium capitale.*

Q. IV. *Quot ſint ſpecies Luxuriae perfectae naturalis?*

R. Sex numerari ſpecies, nimirum ſimplicem fornicationem, ſtuprum, adulterium, raptum, inceſtum, & ſacrilegium:

de

de quibus leviori quoad fieri poteſt calamo, ſigillatim agemus.

§. I.
De Simplici Fornicatione.

Q. I. *Quaenam ſit ſimplex Fornicatio?* R. Eſt *Concubitus humanus naturalis ſoluti cum ſoluta corrupta*. Dicitur, *ſoluti cum ſoluta:* qui ſcilicet nullo vinculo aut impedimento ſunt irretiti ad contrahendum inter ſe matrimonium. Dicitur *corrupta*, ut diſcriminatur a ſtupro.

Q. II. *Num ſimplex Fornicatio ſit peccatum mortale a Deo prohibitum?*

R. Affir. & eſt de fide. Ita quippe definitum eſt in *Clementina* Ad Noſtram *de Haereticis* contra Beguardos, & Beguinas, & conſtat ex utriuſque foederis monumentis, & praecipue ex Apoſtolo *ad Epheſ. V. Omnis Fornicator non habet hereditatem in Regno Chriſti*; & ex *I. ad Cor. VI. Neque Fornicarii Regnum Dei poſſidebunt*.

Q. III. *Num ſit etiam naturae lege prohibita?*

R. Affir. Probatur. Quod graviter repugnat bonae ac debitae educationi prolis, hoc naturae lege prohibitum eſt. Atqui ſimplex fornicatio repugnat debitae prolis nutritioni & educationi; nam ad debitam prolis educationem & nutritionem exigitur, ut duo copulati arto inter ſe vinculo

culo devinciantur, & obſtringantur; aliter prolis nutritio, educatio, & inſtitutio incerta eſſet, & periculo expoſita: quo vinculo non colliguntur fornicatores. Ergo ſi fornicatio ſimplex repugnat graviter bonae ac debitae prolis educationi, & inſtitutioni, graviter a natura prohibita eſt.

Dices. Poteſt dari caſus, quo vir ſe obliget ad convenientem prolis educationem, & eo caſu non erit mala fornicatio.

R. Hoc non officit, cum per accidens ſit, ut vir ſe obliget ad prolis educationem, & inſtructionem. Contra vero lex naturae cum lata ſit reſpectu communitatis, ad ea quae per ſe contingunt, attendit, ut optime tradit *D. Thomas* 2. 2. *q.* 159. *art.* 2. inquiens: *Id quod cedit ſub legis determinatione, judicatur ſecundum id quod communiter accidit, & non ſecundum id quod in aliquo caſu poteſt accidere.*

Hinc merito proſcripta fuit ab *Innoc. XI.* iſta propoſitio n. 48. *Tam clarum videtur, fornicationem ſecundum ſe nullam involvere malitiam, & ſolum eſſe malam, quia interdictam, ut contrarium omnino rationi diſſonum videatur.* Quae propoſitio ſeptimo Beguardorum, ac Beguinarum errori a *Clem. V.* in Conc. Viennenſi damnato, affinis eſt.

Hinc colliges, Fornicationem, quae ex ſe gravis eſt, graviorem eſſe, ſi ha-

bea-

beatur cum concubina; quia concubinarius ſtatum, & perſeverantiam addit in fornicatione. Quamobrem non ſolum fornicationum cum concubina commiſſarum numerus in ſacramentali Confeſſione detegendus eſt, verum & temporis intervallum declarandum, quo ipſam apud ſe detinuit, vel cum ea alibi manente impudicum exercuit commercium concubinarius: cum veroſimile non ſit, id abſque gravi proximorum ſcandalo factum eſſe.

§. II.
De Stupro.

De Stupro relate ad ejus definitionem, & reſtitutionis obligationem inde exortam actum a nobis eſt in *Tractat. de Reſtit.* nunc de ejus gravitate, ceteriſque ad Confeſſionem ſpectantibus diſſerendum.

Q. I. *Num Stuprum ſit grave peccatum?*

R. Affir. Ita omnes. Conſulatur *D. Thomas* 2. 2. *q.* 154. *art.* 6.

Q. II. *Num Stupri peccatum ſit violatio puellae ſub cura parentum exſiſtentis, ſi ipſa conſentiat?*

R. Affir. Nam conſenſus puellae eſt illicitus, cum ipſa non polleat dominio corporis ſui, ut illo abuti poſſit, prout voluntas ſuggerit, ſed domina eſt ſui corporis juxta leges a natura, & Deo praeſcriptas.

ptas. Peccat ergo contra hunc ordinem & puella conſentiens, & ejus corruptor. Hanc ſententiam conceptis verbis docent *D. Thomas*, & *D. Antoninus*. *Stuprum*, inquit *D. Th.* 2. 2. *q.* 154. *art.* 7. in c. *ſine raptu invenitur*, *quando aliquis abſque violentiae illatione virginem illicite deflorat*. Adſtipulatur *D. Thomae S. Antoninus* II. *Part. lib. V. cap.* 6. *Nec peccatum ſtupri evadunt ex hoc*, *quod de voluntate puellae . . . hoc agant*.

Idem dic, ſi etiam parentes conſentiant, cum ipſi jus habeant eam cuſtodiendi, non vero deflorationi tradendi: conſenſus autem parentum, aut ipſius puellae hoc utique praeſtat, ut in conſcientiae foro, & ſpectato rigore juſtitiae violator virginis ad nihil teneatur, ut diximus cum *Concina* in *Tract. de Reſtit.*

Qui igitur virginem etiam conſentientem defloravit, tenetur adhuc detegere in Confeſſione hanc circumſtantiam deflorationis, quamvis ipſi quoque parentes aſſenſerint: & ipſa puella conſenſum praebens, debet ſe accuſare de virginitatis ſuae jactura.

Idem ſentiendum de delectationibus & pravis deſideriis adoleſcentis virginem deflorare cupientis, & virginis corrumpi exoptantis ab adoleſcente; etiamſi deſideria ab illatione violentiae ſejuncta ſint.

§. III.

§. III.
De Adulterio .

De Adulterii definitione, deque reſtitutionis obligatione actum eſt a nobis in *Tract. de Reſtit.* unde his praetermiſſis,

Q. I. *Num Adulterium ſit grave peccatum?*

R. Affir. Nam eſt contra jus alterius conjugis, cum fides ei data violetur in materia gravi; & conſtat etiam ex Scriptura excludente a Regno Caelorum adulteros, ajente Apoſtolo *ad Cor. VI. Neque adulteri* . . . . *Regnum Dei poſſidebunt.*

Q. II. *An adulterium committat conjux, ſi, conſentiente marito, rem habeat cum alio?*

R. Affir. Nam adhuc eſt contra jus conjugii, & conjugis ut conjux eſt: quod jus cum ſit inabdicabile, eique competat non ad bonum privatum, ſed ratione ſtatus, qui communis eſt, valide cedi non poteſt: nec conſenſus conjugis, ſed ſola ejus mors viventem liberat a lege alterius. Ideoque ſicut manet vinculum iſtud, quamdiu in vivis agunt, nec in eorum poteſtate eſt illud ſolvere; ita ſine adulterii crimine nequeunt cum aliis rem habere.

Recte itaque inter alios errores, hanc etiam propoſitionem ordine 50. diris devovit *Innocentius XI. Copula cum conjugata,* *con-*

conſentiente marito, non eſt adulterium, *ideoque ſufficit in Confeſſione dicere, ſe eſſe fornicatum.*

Hinc ſi quis ſolutus copuletur cum conjugata, duplex peccatum committit ſpecie diſtinctum in Confeſſione detegendum; unum contra caſtitatem, alterum contra juſtitiam: & ſi conjugatus habeat copulam cum conjugata, triplex peccatum ſpecie diſtinctum perpetrat; unum contra caſtitatem, alterum contra jus propriae conjugis, tertium contra jus alterius conjugis.

§. IV.
De Raptu.

Raptus dupliciter accipi poteſt, 1. prout eſt impedimentum dirimens matrimonium, & de eo hac acceptione ſumto agemus in *Tract. de Matrim.* 2. prout eſt luxuriae ſpecies, & de eo ſic ſumto agimus in praeſenti.

Q. I. *Quid ſit Raptus, prout eſt luxuriae ſpecies?*

R. Eſt *violenta perſonae abductio de loco in locum explendae libidinis cauſsâ.* Dicitur 1. *violenta abductio*, cum ad conſtituendum veri nominis raptum neceſſaria ſit violentia illata aut perſonae abductae, aut patri vel tutori, ſub cujus cura exſtat. Dicitur 2. *perſonae*, non virginis, non mulieris &c. quia non ſolum ſi rapiatur fe-

 mi-

mina ſive virgo ſit, ſive nupta, ſive vidua, ſed etiam ſi rapiatur vir ad pravum finem, raptus ratio verificatur. Dicitur 3. *de loco in locum*. Nam non ſufficit ad crimen raptus conſtituendum, ſi perſona abducatur de uno in alium locum ejuſdem paternae domus libidinis cauſsâ: ſed requiritur, ut perſona transferatur de loco, ſub patris vel tutoris poteſtate exſtante ad alium locum, in quo ſit ſub poteſtate raptoris. Dicitur 4. *explendae libidinis cauſsâ*. Nam ſi perſona abducatur non libidinis, ſed ſervitutis cauſsâ, tunc non raptus, ſed plagium committitur.

Q. II. *Quale, & quotuplex peccatum ſit Raptus?*

R. Raptus prout eſt luxuriae ſpecies, eſt grave peccatum, cùm ſit violatio juris in materia gravi, vel perſonae, quae invita rapitur, vel parentum aut tutorum, ſub quorum poteſtate degit, cum habeant jus illam cuſtodiendi. Multiplicem continet in ſe malitiam neceſſario in Confeſſione denudandam, unam gravem contra caſtitatem; alteram contra juſtitiam ob injuriam, & vim illatam perſonae invitae abductae; tertiam contra parentes jus habentes in illam, ſi ipſis etiam invitis raptus habeatur: & poteſt habere adjunctas alias malitias ſpecie quoque diſtinctas, ſi nempe raptus concurrat cum abductione conſanguineae, conjugatae, perſonae ſacrae &c.

§. V.

§. V.
De Inceſtu .

Q. I. *Quid ſit Inceſtus ?*

R. Inceſtus *eſt abuſus conſanguineorum vel affinium per copulam carnalem intra gradus ab Eccleſia prohibitos* . Quae definitio colligitur ex *D.Th.* 2.2. *q.*154. *art.*9. Gradus autem ab Eccleſia definiti ſive conſanguinitatis, ſive affinitatis ex legitimo matrimonio contracti , ſunt quatuor ; ex fornicatione vero duo . Quicunque ergo hoc crimen committit cum perſonis intra horum graduum cancellos conſanguinitatis , aut affinitatis vinculo ſibi obſtrictis , praeter luxuriae peccatum , etiam inceſtus crimen perpetrat in Confeſſione neceſſario explicandum .

Q. II. *Num Inceſtus ſit grave peccatum ?*

R. Affir. Nam copula cum recenſitis perſonis habita, repugnat pietati & reverentiae ex lege naturae conſanguineis, & affinibus debitae . Ergo &c.

Q. III. *Num omnia Inceſtus peccata ejuſdem ſint ſpeciei ?*

R. Neg. Nam inceſtus cum conſanguineis ſpecie differt ab inceſtu cum affinibus . Quia reverentia conſanguineis debita, notabiliter diverſa eſt ab honorificentia affinibus praeſtanda : cum illa origi-

nem trahat ab eodem communi ſtipite; immediate vel mediate ab una communi radice procedendo; haec vero ob illicitam conjunctionem cum illa perſona, cum qua quis conſanguinitate ligatur. Sed hujuſmodi conjunctionis principia valde ſunt inter ſe diverſa. Ergo &c.

Praeterea inter inceſtus cum conſanguineis, vel affinibus ratio habenda eſt diverſitatis graduum. Nam quo artior ac propinquior eſt gradus, eo gravius eſt ſcelus. Hinc omnes iſti gradus ſunt neceſſario in Confeſſione explicandi.

Q. IV. *Num copula cum cognatis ſpiritualibus ſit vere inceſtus, & luxuriae ſpecies diſtincta?*

Nota. Praeter cognatos naturales dantur & alii, qui ſpirituales dicuntur. Haec autem ſpiritualis cognatio contrahitur in duobus ſacramentis, videlicet in Baptiſmate, & Confirmatione, de qua conſule dicenda in *Tract. de Matrimonio*.

R. Affir. Prob. 1. pars. Inter cognatos ſpirituales intercedit conjunctio ſimilis illi, quae reperitur inter cognatos naturales, & quae dirimit etiam matrimonium inter illos. Sed per copulam hujuſmodi conjunctio violatur. Ergo ſicut per violationem conjunctionis, & reverentiae conſanguineis, & affinibus debitae, committitur inceſtus; ita etiam ſi haec habeatur inter cognatos ſpirituales.

Prob.

Prob.2. pars. Vi cognationis ſpiritualis debetur reverentia ipſis cognatis ſpiritualibus. Sed haec reverentia utpote ex diverſa radice proveniens, eſt ſpecie diſtincta a reverentia debita cognatis naturalibus. Ergo diverſam ſpecie rationem habent hujuſmodi inceſtus. Imo habent etiam rationem ſacrilegii per violationem reverentiae erga ſacramenta Baptiſmatis, & Confirmationis, ut docet *D. Thomas* 2. 2. *q.* 154. *art.* 10. ad 2.

Hinc detegendi ſunt in Confeſſione gradus cognationis ſpiritualis, adverſus quos inceſtus commiſſi ſunt.

§. VI.
De Sacrilegio.

Sacrilegium poteſt conſiderari & prout opponitur Religioni, de quo alibi verba fecimus; & prout eſt ſpecies luxuriae, de qua acceptione modo agimus.

Q. I. *Quid ſit Sacrilegium, prout eſt ſpecies luxuriae?*

R. Eſt violatio rei ſacrae per actum venereum.

Q. II. *Quid veniat nomine rei ſacrae?*

R. Perſona ſacra, & locus ſacer.

Q. III. *Quid intelligatur nomine perſonae ſacrae?*

R. Ea omnis quae vel eſt ſacris Ordinibus inaugurata, aut ſolemniter profeſſa,

aut etiam ſimplici caſtitatis voto obſtricta. Itaque quando aliquis ſacris initiatus, vel ſolemniter profeſſus, vel voto ſimplici caſtitatis ligatus, contra caſtitatem aut mente, aut opere peccat, ſacrilegium committit.

Q. IV. *Quid ſignificetur nomine loci ſacri?*

R. Significari Eccleſiam vel conſecratam, vel benedictam, inſuper coemeterium ad fidelium ſepulturam deſtinatum, & Oratoria publica: non vero ſacriſtiam, aut Oratorium privatum juxta communem ſententiam, *Concina* tamen reclamante. Quicunque ergo in laudatis locis exterius audet caſtitatis virtutem quomodolibet temerare (licet etiam de conjugatis agatur), ſanctitatem loci ſacri violat, & ſacrilegus eſt. Quae circumſtantia neceſſario eſt in Confeſſione explicanda.

C A P. III.

De Peccatis Luxuriae contra naturam conſummatae.

Diximus modo peccata luxuriae conſummatae contra naturam ea eſſe, ex quibus generatio ſequi non poteſt. Horum

rum ſpecies quatuor ſunt ex *D. Thoma* 2. 2. *q.* 154. *art.* 11. ſcilicet pollutio ſeu mollities, beſtialitas, ſodomia, & inordinatus concubitus, de quibus breviter.

§. I.
De Pollutione ſeu Mollitie.

Q. I. *Quid ſit Pollutio voluntaria?*

R. Eſt effuſio deliberata ſeminis ſine concubitu.

Q. II. *Num Pollutio voluntaria ſit per ſe, & naturâ ſuâ mala?*

R. Affir. Nam repugnat generationi, & propagationi generis humani a natura primario intentae. Atqui hunc finem deſtruit voluntaria Pollutio, cum graviſſime laedat ordinem naturalem. Ergo &c. Hinc *Geneſeos XXXVIII.* de *Onan* hoc crimine inquinato dicitur: *Et idcirco percuſſit eum Dominus, eo quod rem deteſtabilem faceret.* Et *Innocentius XI.* hanc propoſitionem *Joannis Caramuelis* diris devovit: *Mollities jure naturae prohibita non eſt: unde ſi Deus eam non interdixiſſet, ſaepe eſſet bona, & aliquando obligatoria ſub mortali.*

Q. III. *An, & quando licitum ſit ponere actionem, qua praevideatur ſecutura Pollutio?*

R. I. Si nulla intercedat juſta vel neceſſaria ratio ponendi actionem, unde prae-

videatur proxime ſecutura pollutio, licet haec non intendatur; procul dubio eſt grave peccatum. Nam volitam eſſe in cauſſa hujuſmodi deordinationem, conſtat inter omnes.

Ubi vero juſta & gravis cauſſa, ac moralis neceſſitas ſit ponendi actionem, dummodo procul amoveatur periculum conſenſus, reus culpae non cenſetur; cum volita non ſit ea deordinatio.

R. II. Non eſt peccatum mortale ponere actionem, ex qua tanquam cauſſa remota praevidetur ſecutura Pollutio, ſecluſo conſenſus periculo. Nam cum cauſſa ſit remota, pollutio ſi ſequatur, non profluit ex cauſſa poſita, ſed velut ex naturali conditione ſubjecti: & aliunde iſtae cauſſae vitari vix poſſunt.

Q. IV. *Num liceat deſiderare Pollutionem in ſomno ob finem honeſtum, puta ſanitatis?*

R. I. cum *D. Thoma in IV. Sent. diſt. 9. q. 1. art. 4. ad 5. Si autem placeat ut naturae exoneratio vel alleviatio, peccatum non creditur.*

R. II. Probabilior eſt ſententia *Dominici Soto*, *Sylvii*, *Natalis Alexandri*, aliorumque aſſerentium eſſe peccatum mortale, exoptare Pollutionem in ſomno contingentem, quamvis ob finem honeſtum: cum ſit intrinſece mala.

§. II.

§. II.
De Beſtialitate.

Q. *Quid Beſtialitas, & quale peccatum ſit?*

R. Eſt *concubitus cum individuo alterius ſpeciei:* qui graviſſimum peccatum eſt, excedens omnia alia flagitia contra naturam, cùm prae ceteris maxime recedat ab ordine rationis.

§. III.
De Sodomia.

Q. I. *Quid, & quale peccatum ſit Sodomia?*

R. Eſt *concubitus ad non debitum ſexum*, ut ex *D. Thoma* 2.2. *q.* 154. *art.* 11. *in c.* Eſt autem peccatum graviſſimum, ut patet ex Scriptura, & SS. Patribus. Nam Deus infandum hoc crimen terribili ac tremendo ſupplicio multavit, cum Sodomam, & Gomorrham, omnemque finitimam regionem combuſſerit igne, & ſulphure e Caelo demiſſis, *Geneſ. XVIII.* Et conſtat etiam ex Chriſtianorum Principum legibus, qui gladio, & igne ſcelus tantum vindicari ſanxerunt, ut *Conſtantius*, & *Conſtans* Impp. *l. cum vir* ad legem Juliam *de Adulteriis*, ut *Valentinianus*, *Theodoſius*, & *Arcadius* Auguſti *l. 6.*

Tit. VII. lib. IX. Cod. Theod.

Q. II. *Num in peccato Sodomiae circumſtantia conſanguinitatis vel affinitatis addat ſpeciem inceſtus in Confeſſione explicandam?*

R. Acriter diſputant inter ſe Theologi. Alii enim negant, Sodomiam inter cognatos, & affines inceſtum eſſe. At probabilior ſententia, quam defendunt *Salmanticenſes*, *Concina*, aliique, docet ſodomiam inter cognatos vel affines rationem induere inceſtus ſpecie diverſi., adeoque debere poenitentem has circumſtantias in Confeſſione aperire. Turpius enim laeditur pietas & reverentia conſanguineis debita per ſodomiam, quam per copulam naturalem.

§. IV.
De Innaturali concumbendi Modo.

Q. I. *Quid, & quale peccatum ſit?*

R. Eſt rei venereae deordinata congreſſio, ſodomiae ſpeciem praeſeferens, quae peccatum mortale eſt contra naturam eſſentialiter & ſpecifice ab illa diverſum. De hoc innaturali concumbendi modo plura dicere hîc ſuperſedeo, ſermonem iterum in *Tract. de Matrimonio* inſtituturus.

Q. II. *An ſpecie differant inter ſe omnia peccata contra naturam?*

R. Affir. cum quilibet ex his modis importet ſpecialem turpitudinem contrariam ca-

caſtitati, & humanae generationi. Horum enim quilibet privat bono aliquo a natura inſtituto, & ordinato ad prolis generationem. Hinc merito *Alexander VII.* proſcripſit hanc propoſitionem: *Mollities, Sodomia, & Beſtialitas ſunt peccata ejuſdem ſpeciei infimae; ideoque ſufficit dicere in Confeſſione, ſe procuraſſe pollutionem.*

Q. III. *Quodnam ex his ſceleribus gravius ſit, atque enormius?*

R. Inſpectis hiſce vitiis, & in propria luxuriae ſpecie conſideratis, graviſſimum omnium eſt beſtialitas, dein ſodomia, tum mollities ſeu pollutio, tandem inordinatus concubitus. Sic *D. Thomas* 2. 2. *q.* 154. *art.* 12. *ad* 9.

C A P. IV.

De Peccatis Luxuriae non conſummatae.

PEccata Luxuriae non conſummatae ſunt deſideria, delectatio moroſa, obſcena verba, geſtus turpes, & alia id genus. De deſiderio malo, ac moroſa delectatione actum a nobis eſt, quantum ſat erat ad Confeſſariorum inſtructionem in *Tract. de Peccatis*, nunc de aliis brevitur.

Q. I. *Num tactus, oſcula, amplexus impudici, turpes geſtus &c. ſint peccata gravia?*

R. I. Hujuſmodi oſcula &c. ſi ob delectationem turpem exerceantur, etiamſi ſint partium honeſtarum, ſunt culpa mortalis. Cum enim pollutio ſit ſuapte natura peccatum mortale, quando eſt voluntaria, ut ſupra probatum eſt, omnis actus ad illam tendens, eſt etiam mortalis. Atqui omnis delectatio venerea naturâ ſuâ tendit & ordinatur ad ſeminis effuſionem, & quaedam ipſius inchoatio eſt. Ergo &c.

R. II. Amplexus, oſcula &c. non impudica, puta in partibus honeſtis ob ſolam delectationem ſenſibilem & naturalem exercita, ſunt peccata etiam mortalia inter perſonas diverſi ſexus libidines capaces, ſaltem ſi fiant cum mora vel repetitione, quamvis non intendatur expreſſe delectatio venerea. Nam moraliter loquendo ſemper ſecum ferunt periculum in delectationem veneream deveniendi, eique conſentiendi: cum tanta ſit humanae naturae corruptio, ut nulla detur ſecuritas ſiſtendi in mera delectatione ſenſibili, & non ultra progrediendi ad veneream. Hinc merito ſequens propoſitio proſcripta fuit ab *Alexandro VII.* quae ſic ſe habet: *Eſt probabilis opinio, quae dicit eſſe tantum veniale oſculum habitum ob delectationem carnalem, & ſenſibilem,*

quae

quae ex oſculo oritur, ſecluſo periculo conſenſus ulterioris, & pollutionis.

Q. II. *Quale peccatum ſit turpia loqui, canere, legere, vel audire?*

R. Cum *D. Antonino P. II. tit. 1. cap. 1. §. 8. De hoc nulli dubium eſt, quod qui dicit verba turpia & laſciva hac intentione, ut ſe, vel alium provocet ad luxuriam, vel ſe mente delectandi in locutione .... turpium extra matrimonium, mortaliter peccat ... Sed ubi talia verba turpia dicuntur ex quadam levitate ad ſolatium, quamvis de ſe non videantur mortalia, quia peccata oris ſecundum Thomam permaxime judicantur quoad gravitatem peccati ex intentione proferentis; tamen per accidens poteſt eſſe mortale ibi, ratione ſcandali ſeu ruinae inde ſequentis in mente alicujus. Ut cum audientes ſunt debiles ſpiritu, & verba eſſent multum laſciva. Idem videtur dicendum de facientibus, vel cantantibus cantilenas plenas laſciviis.*

CAP. V.

De Luxuriae filiabus, ejuſque Remediis.

S. *Gregorius Lib. 31. Moralium cap. 17.* octo recenſet luxuriae filias, quarum quatuor, ut dicit *D. Thomas 2. 2. q. 153. art.*

*art.*5. ad intellectum, quatuor ad voluntatem pertinent: Quae ad intellectum ſpectant, ſunt *caſtitas mentis*, *inconſideratio*, *praecipitatio*, *inconſtantia*; quae vero ad voluntatem, ſunt *amor ſui*, *odium Dei*, *affectus praeſentis ſeculi*, & *horror futuri*: quas qui ſcere cupit, adeat *D. Thomam* loco cit. & *Natalem Alexandrum* in ſua *Theologia Dogmatica & Morali tom. II. lib. 3. art. 9.*

Remedia contra luxuriam alia conſiſtunt, inquit Catechiſmus Conc. Triden. *P. III. cap.* 7. in cogitatione, in actione alia. Primi generis remedia ſunt attente inſpicere, & meditare hujus peccati turpitudinem, perniciem, & poenas quae ipſum conſequuntur.

Secundi generis remedia ſunt otii fuga, nec non crapulae, & ebrietatis, quae ad libidinem excitant: occaſiones vitare, praecipue mulierum conſuetudines, choreas, theatra, & comoedias, ut Ss. Patres nos condocefaciunt: vigilans cuſtodia & mortificatio ſenſuum & ſpiritus, jugis ad Deum oratio, jejunia, & alia quae legi poſſunt apud *Nat. Alex.* loco cit.

TRA-

TRACTATUS
DE JEJUNIO.

SEcundo Eccleſiae praecepto praeſcribitur Jejunium diebus Quadrageſimae, Quatuor Temporum, ac Vigiliarum, & abſtinentia a carnibus ſingulis ſextis Feriis, ac Sabbatis, die Nativitatis Domini excepto, uti habetur ex variis Canonibus, & conſuetudine Eccleſiae.

Hujuſmodi autem praeceptum ſuapte naturâ, exclusâ etiam inobedientiâ expreſſâ, graviter obligat; tum quia praecepta Eccleſiae, ut fatentur omnes, graviter obligant; tum quia materia illius gravis eſt. Unde merito *Alexander VII.* ſequentem damnavit propoſitionem: ***Frangens jejunium Eccleſiae, ad quod tenetur, non peccat mortaliter, niſi ex contemtu vel inobedientiâ hoc faciat, puta quia non vult ſe ſubjicere praecepto.***

Triplex porro Jejunium diſtinguitur, *ſpirituale* ſcilicet, *naturale*, & *eccleſiaſticum*. Jejunium *ſpirituale* dicitur abſtinentia a vitiis, juxta illud *Auguſtini Tract.* ***17. in Joan. Jejunium magnum & generale eſt abſtinere ab iniquitatibus, & illicitis voluptatibus ſeculi.***

Je-

Jejunium *naturale* eſt omnimoda abſtinentia cibi, & potus a media nocte praecedente. Hoc Jejunium requiritur ad Euchariſtiae ſumtionem.

Jejunium *eccleſiaſticum*, de quo ſolum in praeſenti Tractatu ſermo erit, abſtinentia eſt a quibuſdam cibis, cum unica in die refectione, hora competenti ſumenda. Jejunium hoc dicitur eccleſiaſticum, eo quod obſervari debeat juxta regulas ab Eccleſia praeſcriptas.

Igitur juxta allatam definitionem tria ad Jejunium requiruntur, 1. abſtinentia a quibuſdam cibis. 2. Unica refectio. 3. Ejuſdem refectionis certa hora. Quae omnia tribus paragraphis exponemus, poſtremo cauſſas a Jejunio excuſantes addituri.

§. I.
De Jejunii Cibo.

Q. I. *A quibus Cibis Jejunii tempore ſit abſtinendum?*

R. I. Ab eſu carnium. Carnium autem nomine intelligitur tum ſubſtantia animalium, prout diſtinguuntur a piſcibus; tum ea, quae ſubſtantiae hujus partes ſunt, ut ſanguis, adeps, & ſimilia; tum ea, quae carnis ſubſtantiam continent, ut juſculum e carnibus expreſſum. Unde qui tempore Jejunii ab iis non ſeſe abſtinet, graviter peccat, niſi parvitas materiae excu-

cuſet. Quaenam ſit vero ſit materiae parvitas in carnis comeſtione, non conveniunt Theologi: multi docent, octavam unciae partem eſſe.

Dixi, *prout diſtinguuntur a piſcibus*. Nam piſces, aliave animalia, quae ad piſces reducuntur, ut ſunt locuſtae, ranae, limaces, teſtudines, & conchae, diebus jejunii licite comedi poſſunt. Quia hujuſmodi animalia ſaltem aequiparantur piſcibus, cum vix habeant ſanguinem, vel ſanguinem frigidum; vel quia nutriuntur in aquis inſtar piſcium. Idem dicunt de lutris, caſtoribus, fibris, & de anatribus cujuſdam generis. Idem docent de viperis, quae ſimiles ſunt anguillis. Aves tamen, licet aliquae nutriantur in aquis, habentur ut verae carnes. Hinc corvi marini, fulicae, & ſimiles, quamvis piſcium ſaporem habeant, diebus jejuniorum, comedi minime poſſunt. Si de quibuſdam animalibus dubitetur, an piſcibus ſint accenſenda, conſuletur praxis, & conſuetudo timoratorum.

R. II. In Quadrageſimali jejunio communi jure, & ſub gravi culpa etiam a lacticiniis, & ovis abſtinemus, ut colligitur ex *Cap.* Denique, *Diſt.*4. Quare *Alexander VII.* hanc propoſitionem damnavit: *Non eſt evidens, quod conſuetudo non comedendi ova, & lacticinia in Quadrageſima obliget.*

Di-

Dixi, *in quadrageſimali jejunio &c.* Nam in jejuniis extra Quadrageſimam, ut ſunt jejunia Quatuor Temporum, & Vigiliarum, & alia ex jure communi, non ſunt vetita: ſed attendenda eſt conſuetudo locorum. Ita *D. Thomas*, qui 2. 2. *q.* 147. *art.* 8. *ad* 3. haec habet: *Inter alia jejunia ſolemnius eſt quadrageſimale jejunium .... & ideo in quolibet jejunio interdicitur uſus carnium; in jejunio autem quadrageſimali interdicuntur univerſaliter etiam ova, & lacticinia: circa quorum abſtinentiam in aliis jejuniis diverſae conſuetudines exſiſtunt apud diverſos, quas quiſque obſervare debet ſecundum morem eorum, inter quos verſatur.*

Neapoli ex Synodo prohibentur ova, & lacticinia in Vigiliis, & quatuor Temporibus extra Quadrageſimam. Eadem Synodus declarat prohibitum eſſe uſum adipis ſuilli, & axungiae diebus, in quibus ex praecepto Eccleſiae abſtinendum eſt ab eſu carnium.

Q. II. *Quot peccata committat qui pluries die jejunii carnes comedit?*

R. Toties peccat, quoties carnes comedit. Quia praeceptum prohibens carnium eſum, negativum eſt, quod toto die obligat. Ergo in qualibet comeſtione praeceptum infringitur, ac proinde peccatum multiplicatur.

§. II.

§. II.
De Unica Jejunii Refectione.

Q. I. *An ad ſubſtantiam jejunii eccleſiaſtici requiratur, ut intra ſpatium diei naturalis nonniſi unica fiat Refectio?*

R. Affir. *Eccleſiae moderamine ſtatutum eſt*, ait *D. Thomas* 2. 2. *q.* 146. *art.* 6. *ut ſemel in die a jejunantibus comedatur*. Huic Refectioni ex conſuetudine addita eſt veſpertina caenula, de qua infra.

Hinc qui duplicem die ſumit refectionem, praeceptum violat, & graviter peccat; niſi parvitas materiae excuſet. In cibis eſurialibus quaenam quantitas habenda ſit pro parva materia, Caſuiſtae pro more diſputant. Communiter docent, eſſe unam unciam. Verum qui ſaepius quid parvum comedit extra refectionem, peccat mortaliter, cum ad notabilem quantitatem pervenerit: & ita declaravit *Alexander VII.* qui hanc propoſitionem damnavit: *In die jejunii, qui ſaepius modicum quid comedit, etſi notabilem quantitatem in fine comederit, non frangit jejunium*. Ratio eſt, quia aeque opponitur legi materia notabilis prohibita, ſive ſimul, ſive diviſim ſumatur.

Q. II. *An qui pluries die jejunii comedit, ſervato ciborum delectu, pluries etiam peccet?*

R. Af-

R. Affir. Ita multi graviores Theologi, inter quos *Joannes de Neapoli* apud *D. Antoninum*, *Covvarruvias*, *Sylvius*, *Henricus de S.Ignatio*, *Wincers*. Quia praeceptum unicae refectionis in ſe eſt negativum, cum plures prohibeat comeſtiones. Ergo ſicut repetita tranſgreſſio in eſu carnium multiplicat peccatum, ita repetita violatio in unica refectione peccatum iterat.

Hinc qui inadvertenter jejunium frangit, tenetur illa die, cum advertit, eo quo poteſt modo, jejunium ſervare.

Q. III. *An Refectio unica debeat eſſe moraliter continua?*

R. Affir. Alias non poſſet dici una, ſed multiplex refectio.

Quale autem temporis intervallum requiratur, ut interruptio ſit moralis, id arbitrio prudentum relinquendum eſt, habita ratione tum negotii, propter quod interrumpitur refectio; tum temporis, loci, & intentionis illius, qui interrumpit. Hinc qui ſurgit a menſa, animo non reſumendi refectionem, jejunium frangit, ſi peracto negotio, iterum comedat; quia non amplius cenſetur unica comeſtio. Contra qui credit prandium finitum, involvitque mappulam, & alio novo ferculo producto comedit, non violat jejunium; quia adhuc cenſetur idem prandium moraliter durare. Lectores menſae, & famuli, ſi aliquid ſumant immediate ante domini menſam, cen-

ſen-

ſentur refectionem incipere; quam ob legendi, & inſerviendi neceſſitatem poſt horam ſunt perfecturi.

Q. IV. *An prohibeatur potus die jejunii?*

R. Neg. Ita D. *Thomas* 2. 2. *q.* 147. *art.6.ad* 11. dicens: *Jejunium Eccleſiae non ſolvitur, niſi per ea, quae Eccleſia interdicere intendit inſtituendo jejunium. Non autem intendit Eccleſia interdicere abſtinentiam potus, qui magis ſumitur ad alterationem, licet aliquo modo nutriat: & ideo licet pluries jejunantibus bibere.*

Quaenam vero pertineant ad cibum, quaenam ad potum, ex communi uſu fidelium, & peritorum judicio ſunt menſuranda. Certe ad potum pertinet, quod ex natura ſua adhibetur ad vehiculum cibi, & ſitim extinguit.

Dixi, *ex natura ſua*. Non enim dicitur potus quod aſſumitur ad extinguendam ſitim, & ad vehendum alimentum. Hinc non licet ſumere lac, juſculum, & ſimilia; haec enim ſive ſorbeantur, ſive comedantur, non habent rationem potus, ſed cibi, ac principaliter referuntur ad nutriendum. Item non licet ſumere, licet ad ſitim extinguendam, poma, uvas, etiamſi ſolum ſuccum deglutiatur. Idem dic de peponibus, vulgo *melloni d' acqua*; quia haec omnia de ſe pertinent ad cibum, ex quibus infers, falſum eſſe illud axio-

axioma: *Liquida non frangunt jejunium:* quoniam aliqua juxta omnes frangunt jejunium, quia ex ſe ſumuntur ad nutritionem; aliqua non frangunt, quia ex natura ſua tendunt ad cibi alterationem, ut potus aquae, vini &c.

Q.V *An Electuaria frangant jejunium?*

Ante reſponſionem noto, Electuaria dici ea, quae ex electis rebus, puta ſaccharo, & junipero, aut cedro conficiuntur, vulgo dicta *Conſerve*.

Ad quaeſitum R. Neg. modo ſumantur per modum medicinae, & juxta menſuram indigentiae, puta ad ſublevandam ſtomachi, vel capitis debilitatem. Ita *D. Thom.* 2. 2. *q.* 147. *art.* 6. *ad* 3. ubi ait: *Electuaria, etiamſi aliquo modo nutriant, non principaliter aſſumuntur ad nutrimentum, ſed ad digeſtionem ciborum. Unde non ſolvunt jejunium, ſicut nec aliarum medicinarum aſſumtio; niſi forte aliquis in fraudem electuaria in magna quantitate aſſumat per modum cibi.* Hanc *S. Thomae* doctrinam communiter ſequuntur Theologi.

Iidem docent, non adverſari integritati jejunii potum aquae mixtae ſaccharo, & ſucco cinnamoni, vel mali cedrini, vulgo dictae *limonata* ſive *ſorbetto*, ad ſitim extinguendam ſumtum; dummodo parum horum condimentorum aquae immiſceatur, ut ſcilicet ab illa cruditas auferatur, & ſtomacho aptetur. Si vero in fraudem

dem jejunii cum parva aqua magna harum rerum quantitas miſceretur, ut cibus potius, quam potus fieret; tunc abſque dubio jejunium frangeretur.

Potiones *Caffè*, *Tè*, & *Salviae* multi non dubitant ad libitum permittere.

Q. VI. *Num Cocolatis jejunium frangat?*

R. Neg. modo ſumatur per modum medicinae, & juxta menſuram indigentiae, ſicut docet *D. Thomas* de electuariis. E. G. Si quis ſtomachi, vel capitis incommodo laborans, ad aliquod onus, officiumque exercendum, cui ex debito obnoxius eſt, viribus deſtitutis reperiatur, cocolatem per modum medicinae ſumere poteſt. Ita *Concina*.

§. III.
De Refectionis Hora.

Q. I. *Quanam hora Refectio ſumi poſſit?*

R. Ex uſu ab Eccleſia recepto eſt circa meridiem, ita ut non liceat ſine juſta cauſſa hanc horam notabiliter (ſpatio ſcilicet duarum horarum) anticipare. Ratio eſt, quia dilatio refectionis plurimum confert ad corporis mortificationem ab Eccleſia intentam. Notabilis autem anticipatio refectionis ſine cauſſa eſt ſaltem peccatum veniale; quia licet determinatio horae re-

ſectionis non ſit de eſſentia jejunii, eſt tamen accidentalis circumſtantia ab Eccleſia praeſcripta.

APPENDIX

De Serotina Collatione ſeu Refectiuncula.

Q. I. *An ſerotina Collatio ſeu Refectiuncula ſit licita?*

R. Affir. Conſtat ex conſuetudine ubique recepta. Quare abſque ſcrupulo illam ſumere licet.

Dixi, *ſerotina*. Quia ſine cauſſa non licet eam ſumere mane, vel circa meridiem, dilatâ ad veſperam caenâ: juſta tamen de cauſſa licet, ut ſi fiat ratione debilitatis, negotiorum, ſtudiorum. Quod ſi juſta cauſſa abſit ordinem iſtum invertendi, erit ſolum veniale; quia non violatur ſubſtantia jejunii.

Q. II. *Quaenam poſſit eſſe quantitas cibi in Refectiuncula ſumendi?*

R. Modica debet eſſe; ita ut octo unciarum pondus ordinarie haud excedat. Ita communiter Recentiores: adde etiam & Timoratorum praxim.

Dixi, *ordinarie*. Nam 1. ut optime notat *Sylvius*, quantitas collationis non poteſt certo definiri: *ſed attendenda eſt cujuſque loci ad quem venitur, conſuetudo, inter bonos communiter obſervata; & ita modice ali-*

aliquid ſumendum eſt, ut caenula non vertatur in caenam, imo nec aequivaleat ei, quod pro jentaculo accipi ſolet.

Quae quidem quantitas diverſa eſſe debet pro diverſitate complexionum, laborum, & regionum, quarum aliae aliis frigidiores ſunt, unde fit, ut alii aliis minore cibo indigeant.

2. In Vigilia Nativitatis Domini ex conſuetudine permittitur quantitas duplo major. Si vero aliquis meridie anteverteret refectiunculam, non poſſet excedere octo uncias. Ita communiter.

Quod ſi Vigilia Nativitatis Domini incidat in ſabbato quatuor Temporum, quia feſtum Nativitatis celebratur die Lunae; adhuc duplicatam refectiunculam ſumi poſſe, docent multi.

Q. III. *An in Collatione ſerotina non ſolum cibi quantitas, ſed etiam qualitas attendenda ſit?*

R. Recentiores docent ex conſuetudine jam apud nos recepta, in caenula quantitatem, ſecus qualitatem attendendam eſſe. Inter alios teſtatur *Thomas Milante* in prop. *Alexandri VII. exercit.* 23. Quare licet in caenula comedere cum debito moderamine partem piſcis majoris, puta duas, vel tres uncias.

Q. IV. *An in caenula liceat edere ova, & lacticinia, cui haec ſunt permiſſa?*

R. Neg. Nam ex Encyclica *Libentiſ-*

 ſime,

ſime, *Benedicti XIV.* declaratum fuit, *diſpenſatos ad edendas carnes*, *vel ad lacticinia*, *opus habere eo cibo*, *eâque potione uti*, *quibus utuntur omnes jejunantes rectae & meticuloſae conſcientiae*. Ubi advertendum, Τὸ *jejunantes* intelligi de rigoroſe jejunantibus quadrageſimali jejunio, quo tam carnes, quam ova, & lacticinia vetantur. Interpretatio conſtat ex declaratione Sacrae Poenitentiariae, die 23. Julii An. 1756. quam teſtatur illuſtriſſimus *De Liguoro*. Unde abſolute loquendo collatio ſerotina ſine lacticiniis ſit oportet. Quare nec placentae, nec aliae paſtae ex ovis, butyro, aut lacte concretae, licitae ſunt in eadem refectiuncula.

Dixi, *abſolute loquendo*. Nam diſpenſatus ad carnes ob debilitatem virium, minime tenetur ad unicam comeſtionem.

Q. V. *An liceat in caenula ſumere papparium*, *ſive cibum per coctionem compoſitum ex octo uncis panis mixti cum aqua*, *ſale*, *& oleo?*

R. Neg. Quia panis per decoctionem & fermentationem cum aqua, aliam naturam acquirit, & ita panis, & aqua evadit unica major ſubſtantia, aptior ad vires corporis nutriendas & corroborandas. Quod autem communiter admittitur, eſt, ut quis actu quo ſe reficit, infundens panem in aqua, aut vino, ſtatim ori admoveat; quia tunc non intervenit fermentatio,

tio, & liquor ad vehiculum cibi deſervit.

§. IV.
De Cauſſis a Jejunio excuſantibus.

Q. I. *Quaenam ſint cauſſae a jejunio excuſantes?*

R. Praecipuae ſunt duae, *impotentia* ſcilicet, & *labor*.

Ratione impotentiae excuſantur I. adoleſcentes uſque ad annum 21. completum, ut docet *D. Thomas* 2. 2. *q.* 147. *art.* 4. Hi enim indigent majore, & frequentiore cibo tam ad augmentum naturae, quam ad vires ſolidandas. Subdit tamen ibid. Angelicus Praeceptor, *eſſe conveniens, ut etiam in hoc tempore ſe ad jejunandum exerceant plus, vel minus ſecundum modum ſuae aetatis.*

II. Senes *non ratione ſenectutis tantum*, ait *Fagnanus* in *Cap.*Cum ſis, *de Converſatione Conjugatorum*, *ſed ratione magnae debilitatis*. Idem docet *Navarrus in Manuali*, *Cap.* 22. *num.* 14. qui tamen concludit, rem arbitrio prudentis, aut ſuperioris relinquendam eſſe; quia ſenes alii aliis citius fiunt ad jejunium impotentes.

III. Infirmi omnes, convaleſcentes, quos infirmitas extenuavit: quod & Doctores extendunt ad eos, qui febri tertiana, vel quartana diuturne laborant. Quando vero dubitatio occurrit, num infirmitas,

& debilitas excuſet, nec ne, medicus conſulatur, & a ſuperiore diſpenſatio pro majore ſecuritate petatur.

IV. Praegnantes, & lactantes; nam egent cibo pro ſe, & pro foetu vel prole, quibus jejunium valde noceret.

V. Pauperes, qui ſimul habere nequeunt, quod eis ad unam refectionem ſufficiat. *Non excuſantur*, ait *D. Thomas* loco cit. *art.* 4. *ad* 4. *propter paupertatem a jejuniis Eccleſiae, a quibus tamen excuſari videntur illi, qui fruſtatim eleemoſynas mendicant, qui non poſſunt ſimul habere, quod eis ad victum ſufficiat*.

VI. Qui ex vacuitate ſtomachi notabili dolore capitis laborant, vel tota nocte calefieri, aut dormire non poſſunt: hi tamen non excuſantur, ſi huic incommodo occurrere poſſint ſumendo mane collatiunculam, & veſpere caenam. Verum in his omnibus diſtinguenda eſt impotentia a difficultate jejunandi; nam illa, non haec a jejunio excuſat.

Ratione laboris I. excuſantur omnes illi, qui exercent artes vere laborioſas, ut ſunt foſſores, agricolae, lapidicinae, figuli, textores, lanarii, fullones, bajuli, aurigae, nautae remigantes, fabri lignarii, ferrarii, ſutores, qui calceos conficiunt, non vero qui coria ſcindunt: typographi praelum verſantes, typos componentes, famuli, qui vehementer tota die

die incumbunt majoribus laboribus, ancillae nentes & fila ducentes, percurſantes urbem ad vendendas merces, & alii ſimiles, qui magna brachiorum contentione, ac nimia corporis defatigatione artes ſuas exercent. Hi enim jejunare non tenentur diebus, quibus laborant, vel quibus ex praecedenti labore ſunt nimium defatigati.

II. Excuſantur Concionatores, Confeſſarii, qui adeo laborant, ut viribus inde exhauſtis, jejunium ferre nequeant. Si enim labor corporalis ſufficiens cauſſa ſaepe ſit, ut aliquis a jejunio excuſetur; quando magis excuſabit a jejunio labor mentis ſuſceptus propter aliquid ad ſalutem aeternam neceſſarium, vel ad vitam ſpiritualem ordinatus?

III. Qui exercent artes per ſe non laborioſas, ut ſunt barbitonſores, ſartores, pictores. Item notarii, ſcribae &c. a jejunio non excuſantur ratione artis, ſed ob peculiarem aliquam circumſtantiam, puta ob debilitatem corporis, quae cum jejunii obſervantia componi non poteſt. Idem dic de profeſſoribus artium liberalium, qui ad jejunium abſolute tenentur; etſi ob peculiarem aliquam circumſtantiam excuſari poſſint. Merito igitur *Alexander VII.* ſequentem propoſitionem damnavit: *Omnes Officiales, qui in Republica corporaliter laborant, ſunt excuſati ab obligatione jejunii: nec debent ſe certificare, an labor ſit in-*

compatibilis cum jejunio.

IV. Non excuſantur ii, qui equo, vel curru iter agunt ; niſi forte ob extraordinarium curſum , ac defatigationem non poſſint ſine gravi incommodo jejunare. Quare *Alexander VII.* proſcripſit opinionem illorum , qui aſſerebant equitantes abſolute excuſatos eſſe. *Excuſantur abſolute a praecepto jejunii omnes illi , qui iter agunt equitando , utcunque iter agant , etiamſi iter neceſſarium non ſit , & etiamſi iter unius diei conficiant*.

V. Communiter excuſantur a jejunio qui iter pedeſtre agunt ; modo ſit neceſſarium, longum, & per integrum diem : ſecus, ſi iter ſit breve. Habenda tamen ratio eſt viae arduae, & lutoſae, quae multum debilitat itinerantem.

Q. II. *An diſpenſatus ab eſu carnium, ſit etiam diſpenſatus ab unica comeſtione?*

R. Cum diſt. Si diſpenſatus ſit, quia ciborum eſurialium uſus eſt illi noxius , ceteroquin eſt perſona robuſta , valens ferre jejunium, dico teneri ad unicam comeſtionem. Secus , ſi diſpenſatus ſit ob debilitatem virium, ut ſunt valetudinarii, qui frequenti cibo indigent , ſimulque carnibus. Ita *Benedictus XIV.* in ſua Bulla *Libentiſſime*.

Idem dic de eo , qui excuſatus ratione laboris, vel aetatis, vel alia juſta cauſſa ab unica refectione, tenetur ad abſtinentiam

tiam carnium. Ratio eſt, quia haec duo onera, ſcilicet abſtinentia carnium, & unica comeſtio, ſunt dividua: Quare qui non poteſt ſervare unum, tenetur ad alterum, ſi valet.

Q. III. *An diſpenſatus ad carnes poterit in eadem menſa ſimul comedere carnes, & piſces?*

R. Neg. Et hoc locum habet non ſolum in conviviis, verum etiam in menſa privata, ut patet ex Bullis *Benedicti XIV. Non ambigimus*, & *Libentiſſime*, & per inſertam ibi Conſtitutionem, *Si fraternitas:* ubi Pontifex praecipit medicis, ne dent facultatem veſcendi carnibus tempore vetito, niſi geminis adjectis conditionibus, ſcilicet unicae in die comeſtionis, & non permiſcendarum epularum, nempe carnium, & piſcium. Haec permixtio intelligitur vetita non ſolum in Quadrageſima, verum etiam in jejuniis extra Quadrageſimam. Ab hac tamen lege excipiuntur tantum qui gaudent Bulla *Cruciatae*. Porro diſpenſatus ad ova, poteſt comedere piſces, ex eodem Pontifice.

Q. IV. *Quinam poſſint diſpenſare in lege jejunii?*

R. 1. Summus Pontifex in univerſa Eccleſia. 2. Epiſcopus cum ſuis ſubditis. 3. Parochi ſaltem ex conſuetudine. 4. Superiores Regularium cum ſuis ſubditis diſpenſare valent.

Confeſſarii poteſtatem non habeat diſpenſandi ſuos poenitentes, ſed ſolum declarare valent, in tali caſu legem jejunii non obligare. Medici pariter diſpenſare non poſſunt, ſed ſolum judicium proferre, quod jejunium eo caſu notabile nocumentum afferat, niſi ſolvatur.

Demum advertendum, ſi cauſſa excuſans a jejunio ſit evidens, diſpenſationem non requiri: ſi vero ſit dubia, ſuperiorem adeundum pro diſpenſatione.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

ELEN-

ELENCHUS

Capitum, Sectionum, Paragraphorum, Quaeſtionum, & Propoſitionum, quae in hoc altero Tomo continentur.

Tractatus de Quatuor Virtutibus Cardinalibus.

Cap.I. DE *Virtute in communi.* Pag. 3
§. I. *De Virtutis Natura, ac Diviſione.* 6
Prop. I. *Vera Virtus ex Auguſtino eſt ordo amoris, ſive ordinata caritas, qua homo* fruitur *Deo, &* utitur *creaturis.* ibid.
Prop. II. *Etſi natura verae virtutis in ordinata caritate conſiſtat; virtus tamen non unica eſt, ſed multiplex pro objectorum diverſitate, quibus diverſimode ſe exſerit.* 8
Prop. III. *Virtus Moralis, quam etiam Civilem appellant, Fide & Caritate deſtituta, non eſt vera & ſimpliciter virtus.* 9
Q. I. *An iſthaec in ultimum finem relatio habeatur implicite in ipſa honeſtate o-*

peris? Puta ſi quis nudum veſtiat, debitum reddat, cum rectae rationi ſit conſonum: Nonne hujuſmodi actiones in Deum diriguntur ex ipſa natura operis honeſti, quin alia relatio ipſius voluntatis requiratur? 11

Q. II. *Ut actio ſit bona ex objecto & fine ultimo, num requiratur caritas habitualis, an ſufficiat actualis?* 12

Prop. IV. *Morales ſive civiles ſine vera Religione virtutes, etſi defectu ultimi finis perfectae non ſint; vitia tamen, rigoroſe loquendo, dicendae non ſunt, ſi operum honeſtatem inſpicias.* ibid.

§. II. *De Virtutum Proprietatibus.* 16

Q. I. *Utrum inſeparabili vinculo inter ſe ſint connexae virtutes, ut qui unam habuerit, habeat & omnes?* ibid.

Q. II. *Utrum virtus in mediocritate conſiſtat?* 18

Q. III. *Undenam virtus ſuam deſumat perfectionem?* 19

Cap. II. *De Prudentia.* 21

Q. I. *Quid ſit Prudentia?* ibid.

Q. II. *Quotuplex ſit Prudentiae ſpecies?* 23

Q. III. *Quaenam ſint officia Prudentiae?* ibid.

Q. IV. *Quaenam ſint partes Prudentiae integrantes?* ibid.

Q. V. *In quibus reperiatur Prudentia?* 25

Q. VI. *Quaenam ſint vitia Prudentiae oppoſita?* 26

Cap. III. *De Juſtitia*. 27
Cap. IV. *De Temperantia*. 30
Q. I. *Quid ſit Temperantia?* ibid.
Q. II. *Quaenam ſint Temperantiae ſpecies?* 32
Q. III. *Quaenam ſint virtutes Temperantiae adnexae?* 33
Cap. V. *De Fortitudine*. 37
Q. I. *Quid ſit Fortitudo?* ibid.
Q. II. *Quaenam ſint virtutes Fortitudini adjunctae?* 38

Tractatus de Virtute Religionis.

Cap. I. *De Religionis Natura*. 40
Q. I. *Quid ſit Religio?* ibid.
Q. II. *Quomodo Deus coli debeat?* 41
Auctarium *De Religione, quam vocant Naturalem, ſive de Officiis hominis erga Deum a naturali lege praeſcriptis*. 42
Q. I. *An recta Ratio dictet Deum eſſe colendum?* 44
Q. II. *Quinam a recta ratione praeſcribatur cultus erga Deum?* ibid.
Q. III. *Quinam ſit Legis naturalis uſus?* 45
Cap. II. *De Internis Religionis Actibus*. 48
§. I. *De Devotione*. ibid.
Q. I. *Quid ſit Devotio?* ibid.
Q. II. *Quaenam ſit Devotionis cauſſa?* 49
§. II. *De Oratione?* ibid.

Q. *Quid ſit Oratio?* ibid.
§. III. *De Orationis Diviſione?* 50
Q. I. *Quotuplex ſit Oratio?* ibid.
Q. II. *Quotuplex ſit Oratio vocalis?* ibid.
§. IV. *De Orationis neceſſitate, de iiſque pro quibus eſt orandum.* 51
Q. I. *An Oratio ſit neceſſaria ad ſalutem?* ibid.
Q. II. *Quo tempore hoc divinum orandi mandatum obliget?* 52
Q. III. *Quaenam a Deo peti debeant?* 53
Q. IV. *Pro quibus ſit orandum?* 55
§. V. *De conditionibus requiſitis, ut Oratio ſit efficax.* ibid.
Q. I. *Quaenam conditiones requirantur, ut Oratio obtineat quod petit?* 57
Q. II. *Utrum peccatores a Deo exaudiantur?* 60
Cap III. *De Horis Canonicis.* 61
Q. *Quid ſint Horae Canonicae?* ibid.
§. I. *De Recitantium Canonicas Horas obligatione.* 63
Q. I. *Undenam obligatio oriatur Canonicas Horas recitandi?* ibid.
Q. II. *An ad Officium teneatur qui habet Beneficium ita tenue, ut ejus annui reditus non adaequent ſummam tituli eccleſiaſtici, dioeceſana lege requiſitam?* 66
Q. III. *Num qui congruum habet Beneficium, ſed illius fructus non percipit, teneatur perſolvere Horarum Canonicarum penſum?* 67

§.II.

§. II. *De Forma, ſeu ritu, quo recitandum ſit Officium?* 69
Q. *Quod Officium ſit recitandum?* ibid.
§. III. *De Tempore, quo recitandae ſint Horae Canonicae.* 71
Q. I. *Quânam diei horâ incipiat obligatio divinum Officium recitandi.* ibid.
Q. II. *Num qui pridie recitat Matutinum, poſſit, eo expleto, Officium Defunctorum, Litanias Rogationum recitare?* 72
§. IV. *De Continuatione, & ordine, quo recitari debeat Officium.* 73
Q. I. *Num divini Officii recitatio debeat eſſe continua?* ibid.
Q. II. *Quonam ordine Horae ſint recitandae?* ibid.
Q. III. *Num peccet mortaliter qui Miſſam celebrat, Matutino non recitato?* 74
§. V. *De Integritate, qua divinum perſolvi debeat Officium.* ibid.
Q. I. *Num peccet mortaliter qui non totum, ſed partem Officii omittat?* ibid.
Q. II. *Quaenam pars divini Officii dicenda ſit notabilis, ob cujus omiſſionem graviter peccatur?* ibid.
§. VI. *De Pronunciatione ſeu voce, qua Horae Canonicae perſolvendae ſunt.* 76
Q. I. *Quaenam requiratur pronunciatio in precum Canonicarum recitatione?* ibid.
Q. II. *An pronunciatio iſthaec debeat eſſe tam clara, ut Officium recitans, ſe ipſum*

ipſum audire queat, ſi nihil obſtet? ibid.

§. VII. *De neceſſaria Intentione, Attentione, ac Devotione Horas canonicas recitandi.* 78

§. VIII. *De Intentione.* 79

Q. I. *Utrum neceſſaria ſit aliqua Intentio in Horarum recitatione?* ibid.

Q. II. *Num qui attente ac devote divinum Officium recitat, cum animo expreſſo non ſatisfaciendi praecepto, ſed cum voluntate illud poſtea repetendi, teneatur Officium iterum dicere?* 80

§. IX. *Utrum in recitatione precum canonicarum requiratur attentio, & qualis.* ibid.

§. X. *De Devotione.* 84

Q. I. *An Officii penſo vere ſatisfaciant qui inter recitandum actionibus exterioribus ſe occupant?* 85

Q. II. *Quinam corporis ſitus ſervandus in divini Officii recitatione?* ibid.

Q. III. *Quo in loco laudes divinae perſolvi debeant?* 86

Q. IV. *An qui exſiſtens in peccato mortali, recitat Horas Canonicas, ſatisfaciat praecepto Eccleſiae?* ibid.

§. XI. *De Cauſſis excuſantibus a recitatione Horarum Canonicarum.* 87

Q. *Quaenam ſint cauſſae excuſantes a recitatione Horarum?* ibid.

§. XII. *De non recitantium Horas reſtitutione.* 92

Q. I.

Q. I. *Qui titulo Beneficii Horas Canonicas perſolvere adſtringitur, ſi eas omiſerit, ad quid tenetur?* ibid.

Q. II. *Num Beneficiarius, qui omiſit Officium, ſed alia Beneficii munia implevit, puta Parochus, qui ſacramenta miniſtravit, aegros inviſit &c. teneatur pro rata reſtituere omnes fructus Beneficii, an poſſit ſibi retinere partem, aliis miniſteriis reſpondentem?* 94

Q. III. *Unde, & cui facienda ſit praefata reſtitutio?* 95

Q. IV. *Num fructuum reſtitutio ſuppleri poſſit per eleemoſynas quaſcunque, factas a Beneficiario, antequam preces Canonicas omittat?* 96

Q. V. *An Beneficiarius ad reſtituendum teneatur ante judicis ſententiam?* ibid.

§. I. *De Officii recitatione in Choro.* 97

Q. I. *Utrum Canonici, ſeu Eccleſiarum Cathedralium, & Collegiatarum Praebendati ad recitandum Officium in Choro teneantur?* ibid.

Q. II. *An peccet graviter Canonicus, qui abſque legitima cauſſa a Choro abeſt?* ibid.

Q. III. *An ſatisfaciant Choro, & lucrentur diſtributiones Canonici, qui tantum aſſiſtunt, & non canunt?* 99

Q. IV. *Quibus poenis obnoxii ſint Canonici ſeu Praebendati, qui abſque legitima cauſſa Choro abſunt?* 100

Q. V. *Quid ſint quotidianae diſtributiones, & qui-*

& quibus debeantur? 101
Q. VI. *Quibus de cauſſis a Choro abſens quotidianas diſtributiones lucrari poſſit?* 102

Tractatus de Voto, & Juramento.

Cap. I. *De Voto.* 107
§. I. *De Voti Natura, & Diviſione.* ibid.
Q. I. *Quid ſit Votum?* ibid.
Q. II. *Quotuplex ſit Votum?* 108
§. II. *De Voti Validitate.* 109
Q. I. *Quaenam requirantur, ut Votum ſit validum?* ibid.
Q. II. *An opus aliunde praeceptum poſſit eſſe materia Voti?* 111
Q. III. *An validum ſit Votum ejus, qui vovit Deo rem bonam, ſed ob malum finem; puta ſi quis voveat eleemoſynam ob vanam gloriam?* ibid.
Q. IV. *An validum ſit Votum vitandi omnia peccata venialia?* ibid.
Q. V. *An validum ſit Votum de non vovendo?* 112
Q. VI. *Num valeat Votum de non vovendo, niſi ex conſilio Confeſſarii?* ibid.
Q. VII. *Quid ſi poſtea hic voveat, non petito Confeſſarii conſilio, num peccet contra primum votum; an adſtringatur ſervare ſecundum?* ibid.
§. III. *De Voti Obligatione.* 113
Q. I. *An Votum validum obligationem indu-*

ducat, ut vovens teneatur exſequi quod promiſit? ibid.
Q. II. *Ex qua virtute hujuſmodi obligatio oriatur?* ibid.
Q. III. *An opus ex lege voti factum, ſit majoris meriti opere facto ſine voto?* ibid.
Q. IV. *An Vota per alios impleri poſſint?* ibid.
Q. V. *An heres teneatur ſolvere realia Vota teſtatoris?* 114
Q. VI. *Ad quid teneatur, qui factum alienum vovit?* ibid.
Q. VII. *Quo tempore implendum ſit Votum?* 115
Q. VIII. *An Votum non impletum tempore deſignato deſinat obligare?* ibid.
Q. IX. *Num qui dubitat de Voto, teneatur illud implere?* ibid.
§. IV. *De Voti Deobligatione.* 116
Q. I. *Num Votum validum deſinat aliquando obligare?* ibid.
Q. II. *Quando Votum ceſſet per ſeipſum?* ibid.
Q. III. *Quomodo Votum tollatur ab alio?* 117
§. V. *De Voti Irritatione*, ibid.
Q. I. *Quid ſit Irritatio Voti?* ibid.
Q. II. *Quotuplex ſit Irritatio Voti?* 118
Q. III. *Quaenam Vota irritari poſſint?* ibid.
Q. IV. *Quinam poſſint irritare Vota directe?* ibid.

Q. V. *Quinam poſſint irritare Vota indirecte?* 119
Q. VI. *An valida ſit Irritatio Voti facta ſine cauſſa?* 121
§. VI. *De Voti Diſpenſatione.* ibid.
Q. I. *Quid ſit Voti Diſpenſatio?* ibid.
Q. II. *Quinam poſſint diſpenſare a Votis?* ibid.
Q. III. *Quaenam ſint vota Papae reſervata?* 122
Q. IV. *Num valeant Epiſcopi aliquando in votis reſervatis diſpenſare?* ibid.
Q. V. *An haec votorum reſervatio late, an ſtricte interpretanda ſit?* ibid.
§. VII. *De Voti Commutatione.* 124
Q. I. *Quid ſit Voti Commutatio?* ibid.
Q. II. *Num differat commutatio ab irritatione, & diſpenſatione Voti?* ibid.
Q. III. *Quinam valeant vota commutare?* ibid.
Cap. II. *De Juramento.* 125
Q. I. *Quid ſit Juramentum?* ibid.
Q. II. *Quaenam requirantur ad Juramenti emiſſionem?* 126
Q. III. *Quid ſit Adjuratio?* ibid.
Q. IV. *An liceat jurare ſine animo jurandi?* 127
Q. V. *An qui ſerio & deliberate Deum invocat in confirmationem veritatis, ore ſcilicet dicens*, per Deum ita eſt; *interius vero & in corde*, nolo jurare, *verum proferat Juramentum?* 128

Q.VI.

Q. VI. *Quaenam ſint jurandi formulae?* ibid.
Q. VII. *Quomodo dividatur Juramentum?* 129
Q. VIII. *Num recenſitae Juramenti diviſiones ſint ejuſdem, an diverſae ſpeciei?* 131
Q. IX. *An Juramentum ſit licitum?* ibid.
Q. X. *Quî ergo Chriſtus* Matth. V. *abſolute juramentum prohibeat his verbis:* Ego autem dico vobis non jurare omnino? ibid.
Q. XI. *Quaenam conditiones requirantur ad licite jurandum?* 132
Q. XII. *Num Juramentum ſit ſemper illicitum, quando in eo deficiat una ex recenſitis conditionibus?* ibid.
Q. XIII. *Num ſit ſemper grave peccatum?* ibid.
Q. XIV. *An liceat exigere Juramentum ab eo, qui praevidetur pejeraturus?* 136
Q. XV. *An liceat Chriſtiano petere Juramentum, juſta currente cauſſa, ab eo, quem ſcit juraturum per falſos Deos?* ibid.
Q. XVI. *Quandonam non obliget Juramentum promiſſorium?* 137
Q. XVII. *Quomodo ceſſet obligatio Juramenti promiſſorii?* 139
Appendix *De Mendacio.* ibid.
Q. I. *Quid ſit Mendacium?* ibid.
Q. II. *Quotuplex ſit Mendacium?* 140

Q. III. *An Mendacium ſit peccatum?* 141
Q. IV. *An omne Mendacium ſit peccatum mortale?* ibid.
Q. V. *Num urgente neceſſitate evitandi aliquod graviſſimum malum, ut hominum mortem, Mendacium ſit licitum?* 142
Propoſitio. *Ajo cum Auguſtino, Mendacium eſſe ſuapte natura malum, ideoque omnino illicitum.* 144
Q. VI. *Quenam ſint media, quibus veritas in magni momenti rebus occultetur, ſi urgeat juſtitia, religio, aut caritas?* 148
Q. VII. *Quaenam ſint Recentiorum ſubterfugia, ut veritas abſque mendacio occultetur?* ibid.

Tractatus de Obſervantia Feſtorum. 154

Cap. I. *De Ceſſatione ab opere ſervili.* 158
§. I. *De Opere ſervili vitioſo, ſeu de peccato diebus feſtis perpetrato.* 159
Prop. unica. *Cum venerabili antiquitate dico adeſſe ſpeciale praeceptum, prohibens peccatum die feſto; ita ut vi hujus praecepti peccata mortalia externa, praeſertim ebrietates, rixae, fornicationes, & cetera hujuſcemodi, novam ſpeciem malitiae mortalis contra Religionem induant, neceſſario in Confeſſio-*

ſione manifeſtandam. 159
§. II. *De Opere ſervili mechanico.* 163
Prop. I. *Graviter peccat qui die feſto ſive pretii, ſive recreationis gratiâ opus ſervile exercet; niſi rationabilis cauſſa, aut legitima conſuetudo excuſet.* 164
Q. I. *An liceat pingere die feſto?* 165
Q. II. *Utrum venari, aucupari, piſcari ex genere ſuo ſint opera ſervilia; ideoque jure communi diebus feſtis prohibita?* 166
Q. III. *Num ſit licitum feſtis diebus iter facere pedibus, equo, navi, curru, lecticâ ab hominibus delata?* ibid.
Prop. II. *Opera liberalia, vel communia feſtis diebus prohibita non ſunt.* 167
Q. IV. *An choreae, ludi ſcenici, idque genus ſimilia, ſint die feſto Chriſtianis vetita?* 168
§. III. *De Opere ſervili religioſo.* 170
Prop. *Opera corporalia, quae proxime ad divinum cultum excitant, die feſto ſunt licita: quae vero remote, non debent abſque rationabili cauſſa in diem feſtum differri: illa tandem, quae ſolum ex intentione operantis in utilitatem templi cedunt, ſunt omnino ſervilia, & prohibita.* 171
§. IV. *De Mercatu diebus feſtis vetito.* 173
Prop. *Nundinae ſive univerſales & annuae, ſive particulares & hebdomadariae, ſive actus mercandi diebus feſtis* com-

communi jure prohibentur: attamen in hac re conſuetudo locorum attendenda eſt. ibid.
§. V. *De Judicio forenſi diebus feſtis vetito.* 175
Prop. *Strepitus omnis judicialis die feſto prohibetur, ita ut actus judiciales eo die habiti, non ſolum ſint illiciti, verum etiam invalidi; niſi tamen neceſſitas urgeat, vel pietas aliter ſuadeat.* ibid.
§. VI. *De Cauſſis excuſantibus ab obſervatione praecepti feſtis diebus opera ſervilia prohibentis.* 177
Q. I. *Quaenam cauſſae excuſent ab obligatione omittendi opera diebus feſtis prohibita?* 178
Q. II. *An in praecepto opera ſervilia diebus feſtis vetante, detur parvitas materiae?* 180
Q. III. *Quaenam temporis pars in hac tranſgreſſione parvitas materiae cenſeatur?* ibid.
Q. IV. *Quinam diſpenſare valeant ad laborandum die feſto?* 181
Cap. II. *De Obligatione die feſto Miſſam audiendi.* 182
§. I. *De Natura, & obligatione praecepti Miſſam die feſto audiendi, & quas perſonas comprehendat.* 183
Q. I. *Num ſit in Eccleſia praeceptum fidelibus impoſitum Miſſam die feſto audien-*

diendi? ibid.

Q. II. *Quinam obligentur ad Miſſam audiendam?* ibid.

Q. III. *Ut fiat ſatis praecepto Eccleſiae, quonam ritu, qua hora, a quonam Sacerdote, & quo in loco Miſſa audienda ſit?* 184

§. II. *De Praeſentia ad Miſſam audiendam.* 187

Q. *Quae, & qualis praeſentia requiratur ad Miſſae auditionem?* ibid.

§. III. *De Attentione, & Devotione in Miſſa audienda.* 188

Q. I. *Ut quis ſatisfaciat praecepto audiendi Miſſam die feſto, num requiratur, ut attente, ac devote Miſſam audiat?* ibid.

Q. II. *An novum committat peccatum qui Miſſae intereſt in ſtatu peccati mortalis, quique actuali affectu peccatum amat?* 189

§. IV. *De Miſſae audiendae Integritate.* 190

Q. I. *Num die feſto integra Miſſa ſit audienda?* ibid.

Q. II. *Quaenam pars Miſſae cenſeatur notabilis, ita ut ejus omiſſione praeceptum non impleatur?* ibid.

Q. III. *An ſatis fiat praecepto, audiendo duas partes Miſſae a duobus ſimul Celebrantibus?* 191

§. V. *De Cauſſis excuſantibus a Miſſae audi-*

ditione. 192
Q. I. *Num ſint cauſſae, quae ab audiendo ſacro Chriſtianos excuſant?* ibid.
Q. II. *An qui legitimâ cauſsâ impeditus Miſſam omittit, teneatur, ſi poſſit, alias preces Deo offerre?* ibid.
Q. III. *Num haec omiſſio mortalis ſit, an venialis?* ibid.
§. VI. *De aliis piis operibus, quibus Chriſtiani feſtis diebus vacare debent.* 193
Q. *An Chriſtiani feſtis diebus praeter Miſſae auditionem, ad alia pia opera teneantur?* ibid.

Tractatus de Vitiis Religioni oppoſitis.

Cap. I. *De Superſtitione*. 194
Q. I. *Quid ſit Superſtitio?* ibid.
§. I. *De Superſtitione ex parte objecti.* 195
Q. I. *Quot ſint ſpecies ſuperſtitionis ex parte objecti?* ibid.
Q. II. *Quomodo tollatur Maleficium?* 200
§. II. *De Superſtitione ex parte Indebiti Cultus.* 201
Q. *Quid ſit Indebitus Cultus?* ibid.
Cap. II. *De Irreligioſitate.* 202
Q. *Quid ſit Irreligioſitas?* ibid.
§. I. *De Blaſphemia.* ibid.
Q. I. *Quid ſit Blaſphemia?* ibid.
Q. II. *Quotuplex ſit Blaſphemia?* 203
Q. III. *Quale peccatum ſit Blaſphemia?* 204
Q. IV. *Num peccet mortaliter, qui inadver-*

vertenter blaſphemat? ibid.
Q. V. *Num ſpecie differat blaſphemia in Deum ab ea, quae eſt in Sanctos?* 205
§. II. *De Tentatione Dei, & Sacrilegio.* ibid.
Q. I. *Quid ſit Tentatio Dei?* ibid.
Q. II. *Quid, & quotuplex ſit Sacrilegium?* 206
Q. III. *Quale peccatum ſit Sacrilegium?* 207

Tractatus de Beneficiis Eccleſiaſticis. 209

Cap. I. *De Beneficii Natura, & Diviſione.* ibid.
Q. I. *Quid ſit Beneficium Eccleſiaſticum?* ibid.
Q. II. *Quotuplex ſit Beneficium Eccleſiaſticum?* 210
Cap. II. *De Variis Modis ſeu titulis Beneficium acquirendi.* 213
§. I. *De Praeſentatione, & conſequente Inſtitutione.* ibid.
Q. I. *Quid ſit Praeſentatio?* ibid.
Q. II. *Quid, & quotuplex ſit Jus Patronatus?* ibid.
Q. III. *Quid commune habeant beneficia tum eccleſiaſtici, tum laici patronatus?* 214
Q. IV. *Quid ſingulare habeant beneficia patronatus utriuſque?* 215
Q. V. *Quomodo acquiratur Jus Patronatus?* 216
Q. VI. *Quomodo Jus Patronatus transfera-*

ratur? 219
Q. VII. *Quibus conferenda ſint Beneficia?* 222
Q. VIII. *Num Beneficiarii ſint pleni & abſoluti domini fructuum, qui eorum honeſtae ſuſtentationi ſuperſunt?* ibid.
Q. IX. *Num Clerici ſufficienti patrimonio donati, poſſint beneficiariis uti proventibus ad congruam ſuſtentationem illaeſâ conſcientiâ?* 230

Tractatus de Simonia. 233

Cap. I. *De Simoniae Natura, Malitia, & Diviſione.* 234
Q. I. *Quid ſit Simonia?* ibid.
Q. II. *Quale peccatum ſit Simonia?* 235
Q. III. *Quotuplex ſit Simonia?* 236
Q. IV. *Quot committatur modis Confidentia?* 238
Q. V. *Quibus caſibus committatur Simonia juris humani?* 239
Cap. II. *De Modis, quibus committitur Simonia.* 240
§. I. *De Modis, quibus committitur Simonia ſpiritualibus adnexa.* ibid.
Q. *Num liceat emere vel vendere temporale ſpirituali adnexum?* ibid.
§. II. *De Simonia circa Sacramentorum adminiſtrationem, celebrationem Miſſae, aliaſque functiones.* 242
Q. I. *Num ſit Simonia aliquid accipere in adminiſtratione Sacramentorum, Miſ-*

ſarum celebratione, aliiſque ſacris functionibus? ibid.

Q. II. *Num Simonia mentalis ſit Miſſam celebrare, Horis canonicis intereſſe, Sacra miniſtrare &c. principaliter mercedis temporalis intuitu?* 243

Q. III. *Num Simonia ſit, extremâ neceſſitate urgente, dare pecuniam miniſtro nolenti gratis Sacramentum conferre?* 244

Q. IV. *Num ſit Simonia docere Theologiam, vel ſacram Scripturam in ſcholis, pactis ſtipendiis?* ibid.

Q. V. *An ſit Simonia vendere, aut emere actus juriſdictionis poteſtatis eccleſiaſticae?* 245

Q. VI. *Utrum pro ſpiritualis actus omiſſione licitum ſit aliquod accipere temporale abſque Simonia?* ibid.

Q. VII. *Num Simonia ſit vendere ſepulturam?* 246

§. III. *De Simonia in ingreſſu Religionis.* 247

Q. I. *Num Simonia ſit aliquid tanquam pretium dare vel accipere pro ingreſſu Religionis, ſive pro ſacri habitus ſuſceptione, vel Monaſtica Profeſſione?* ibid.

Q. II. *An liceat aliquid exigere ab ingredientibus Monaſteria titulo ſuſtentationis?* ibid.

§. IV. *De Simonia in collatione Eccleſia-*

 ſti-

ſtici Beneficii . 249
Q. I. *An ſit ſimoniacum emere vel vendere eccleſiaſticum beneficium ?* ibid.
Q. II. *An pecuniae acceptio pro beneficii collatione ſit contra juſtitiam ?* 251
§. V. *De Simonia circa permutationes, & reſignationes Beneficiorum .* 252
Q. I. *An ſit Simonia permutare res ſpirituales pro aliis ſpiritualibus ?* ibid.
Q. II. *An beneficia permutari poſſint abſque Simonia ?* ibid.
Q. III. *Quandonam committatur Simonia in beneficii reſignatione ?* 253
Q. IV. *An in materia beneficiali licita ſit tranſactio, propria auctoritate?* 254
Q. V. *An ſit ſimoniacum, penſionem emere, vel redimere ?* ibid.
Q. VI. *An liceat emere, vel vendere jus patronatus ?* 256
Q. VII. *An, & quomodo liceat redimere vexationem in beneficiis?* ibid.
Cap. III. *De Poenis in Simoniacos latis .* 259
Q. I. *Quaenam ſint poenae contra ſimoniacos latae?* ibid.
Q. II. *An omnes Simoniae ſpecies canonicis poenis obnoxiae ſint ?* ibid.
Q. III. *Quibus in caſibus incurrantur poenae latae contra ſimoniacos ?* 260
§. I. *De Simoniae poenis ob ingreſſum in Religionem contractis .* ibid.
Q. *Quot ſint poenae Simoniae latae pro in-*

ingreſſu Religionis? ibid.
§. II. *De Simoniae Poenis in Ordinatione commiſſae.* ibid.
Q. *Quot ſint poenae Simoniae in ordinatione commiſſae?* ibid.
§. III. *De Poenis Simoniae in Beneficiis commiſſae.* 261
Q. I. *Quot ſint Simoniae poenae in beneficiis commiſſae?* ibid.
Q. II. *Quaenam ſint poenae Simoniae Confidentiae?* 262
Q. III. *Num ſi commiſſa ſit Simonia a tertia perſona, inſcio promoto ad beneficium, obnoxius is sit Simoniae poenis?* 263
Q. IV. *An pretium per Simoniam acceptum, reſtitui debeat, & cui?* 264
Q. V. *Quinam a poenis contra Simoniacos latis abſolvere, & diſpenſare valeat?* 265

Tractatus de Cenſuris, & Irregularitatibus. 267

Cap. I. *De Cenſuris in Communi.* ibid.
§. I. *Quid, & quotuplex sit Cenſura?* ibid.
Q. I. *Quid sit Cenſura?* ibid.
Q. II. *Quotuplex sit Cenſura?* 269
Q. III. *An omnis Cenſura injuſta, sit etiam nulla?* 272
§. II. *De Cenſurarum Latore, & Subjecto.* 273

Prop. I. *Omnis, & ſolus ſuperior eccleſiaſticus habens in foro externo juriſdictionem ordinariam, vel delegatam, poteſt ferre Cenſuras?* 274
Q. *Quinam a Cenſuris abſolvere valeat?* 276
Prop. II. *Cenſurae ſubjectum eſt quilibet homo viator, qui fuerit baptiſmate initiatus, ſubditus, ac doli capax.* 277
§. III. *De Materia, forma, & effectibus Cenſurarum.* 279
Prop. I. *Materia Cenſurae ſaltem totalis eſt peccatum grave, externum contra praeceptum Eccleſiae contumaciter admiſſum.* ibid.
Q. *Num pro ferenda Cenſura requiratur culpa & contumacia propria, an ſufficiat aliena?* 281
Prop. II. *Forma Cenſurarum ſunt ritus ſeu conditiones, quas jura, & conſuetudo praeſcripſere.* 283
Q. I. *An recenſitae conditiones omnes ſint neceſſariae ad valorem Cenſurae?* ibid.
Q. II. *Quaenam forma in abſolutione a Cenſuris ſervanda?* 285
Q. III. *Quinam ſint Cenſurarum effectus?* ibid.
§. IV. *De Cauſſis a Cenſura incurrenda excuſantibus.* 286
Q. I. *An ignorantia excuſet a Cenſura contrahenda?* ibid.
Q. II. *An metus gravis cadens in virum conſtantem excuſet a Cenſura?* 289

Q. III. *Quomodo ſe gerere debeat, qui dubius eſt, an ſit Cenſura irretitus?* 291
Cap. II. *De Excommunicatione.* 293
§. I. *De Excommunicato vitando, ac de Excommunicatione Minori.* 293
Q. I. *An ſine ulla neceſſitate, vel abſque ſpeciali utilitate peccent fideles petentes, ut excommunicatus toleratus celebret, ſibi adminiſtret Sacramenta, & ſecum recitet divina Officia?* 294
Q. II. *Sub qua culpa, & poena prohibita ſit fidelibus communicatio cum excommunicato vitando?* 295
Q. III. *An aliquando liceat fidelibus communicare cum excommunicato vitando?* 296
§. II. *De Excommunicatione Minori, ejuſque effectibus.* 298
Q. *Quid ſit Excommunicatio Minor, & quinam illius effectus?* ibid.
§. III. *De Effectibus Excommunicationis Majoris.* 299
§. IV. *De Privatione Suffragiorum.* 300
Prop. I. *Excommunicatus privatur communibus Eccleſiae ſuffragiis.* ibid.
Q. I. *An excommunicatus contritus, & in gratia conſtitutus, particeps fiat communium Eccleſiae ſuffragiorum?* 301
Q. II. *An pro excommunicatis toleratis liceat Eccleſiae ſuffragia offerre?* ibid.
Prop. II. *Nullus excommunicatus etiam*

vitandus excluditur a privatis fidelium orationibus, quae non fiunt nomine Eccleſiae. ibid.
§. V. *De Privatione uſus Sacramentorum.* 302
Prop. I. *Excommunicatus etiam toleratus, etiam occultus, abſolute loquendo illicite recipit quodvis Sacramentum.* ibid.
Prop. II. *Extra neceſſitatis caſum nullus excommunicatus ſive vitandus, ſive toleratus aliquod ſacramentum licite adminiſtrare poteſt.* 305
§. VI. *De divinorum Officiorum aſſiſtentia.* 307
Prop. *Excommunicatus quilibet vi cenſurae privatur munere celebrandi divina Officia, & iiſdem aſſiſtendi.* ibid.
Q. I. *An peccet excommunicatus non audiendo Sacrum die feſto?* 308
Q. II. *An, & quomodo teneatur excommunicatus Horas canonicas recitare?* ibid.
Q. III. *An in aliquam incurrat poenam excommunicatus, qui Miſſae ſacrificio, aliiſque divinis Officiis intereſt?* 309
§. VII. *De Inhabilitate ad beneficia eccleſiaſtica.* 310
Prop. *Ligati excommunicatione majori inhabiles ſunt ad beneficia eccleſiaſtica.* ibid.
Q. I. *An ſit nulla collatio facta ei, qui invincibiliter ignorat, ſe vel eſſe excom-*

communicatum, vel ab excommunicatione non fuiſſe abſolutum? 313

Q. II. *An qui eſt excommunicatus poſt beneficium obtentum, privetur fructibus ejus beneficii ante judicis ſententiam?* 312

§. VIII. *De Privatione Juriſdictionis.* ibid.

Prop. *Excommunicati omnes illicite faciunt quae ſunt juriſdictionis; valide tamen, ſi tolerati ſint; ſecus, ſi ſint denunciati.* 313

§. IX. *De Privatione communicationis forenſis, & civilis.* ibid.

Q. *Quinam ſint caſus, in quibus non licet fidelibus cum excommunicato vitando communicare?* 316

§. X. *De Privatione eccleſiaſticae ſepulturae.* 318

Prop. *Excommunicati vitandi eccleſiaſtica ſepultura poſt mortem privantur.* 319

Q. *Quinam ſint effectus per accidens excommunicationis?* ibid.

§. XI. *De Excommunicatione ob percuſſionem Clerici.* 320

Q. I. *Quoſnam comprehendat vocula illa* ſi quis? 321

Q. II. *Quis nomine* Clerici, *vel* Monachi *intelligatur?* ibid.

Q. III. *Quid ſignificetur per* manus violentas? 323

Q. IV. *Quaenam cauſſae excuſent injicientes manus violentas in Clericum ab in-* 324

incurrenda excommunicatione ? 325
Q. V. *Quis poſſit ab hac excommunicatione abſolvere ?* 327
§. XII. *De Excommunicatione, quae contrahitur ex monitorio in finem revelationis.* 330
Q. I. *Quinam monitionem in finem revelationis concedere poſſit ?* ibid.
Q. II. *Quinam teneantur revelare ?* 331
Q. III. *Quinam facto monitorio excuſentur a revelando ?* ibid.
Q. IV. *Qui facti in monitorio contenti notitiam habet, tenetur ne ſtatim poſt primam monitionem revelare ?* 333
Q. V. *An obligatus revelare ex monitorio, ſi non revelet, teneatur tertio damnum reſtituere ?* 334
Cap. III. *De Suſpenſione.* 335
§. I. *Quid, & quotuplex ſit Suſpenſio?* ibid.
Prop. *Suſpenſio eſt cenſura, per quam Clericus privatur uſu officii, aut beneficii, aut utriuſque ſimul.* ibid.
Q. *Quotuplex ſit Suſpenſio?* 336
§. II. *De Effectibus Suſpenſionis.* 338
Q. *Quaenam regula aſſignetur ab Auctoribus, ut qualis, & quanta ſit Suſpenſio cognoſcatur?* ibid.
§. III. *De Suſpenſione a beneficio.* 342
Q. I. *An ſuſpenſus a beneficio, ſit inhabilis ad aliud beneficium ſuſcipiendum ?* 343
Q. II. *Quinam ſint effectus* per accidens *Suſ-*

Suſpenſionis ? 344
Q. III. *An peccet qui a ſuſpenſo petit exercitum illius officii, a quo eſt ſuſpenſus ?* 346
Q. IV. *Ob quam culpam ferri Suſpenſio poſſit ?* ibid.
§. IV. *De Suſpenſionis Abſolutione.* 347
Q. I. *Quinam abſolvere a Suſpenſione poſſit ?* ibid.
Q. II. *Suſpenſio ſemel incurſa quomodo tollatur ?* 348
§. V. *De Suſpenſionibus Juris in particulari, ubi de frequentibus contra Clericos.* 349
Q. I. *Quænam ſint Suſpenſiones juris frequentiores contra Clericos ?* ibid.
Q. II. *An mere ſuſpenſus ab Ordine quem habet, incurrat irregularitatem ſuſcipiendo Ordinem ſuperiorem ?* 353
Q. III. *An Clericus, qui in ipſa Ordinatione ſuſpenditur, eam indebite ſuſcipiendo, irregularitatem incurrat, ſi in ipſa Ordinationis Miſſa ſolemniter miniſtret, puta canendo evangelium, vel epiſtolam ?* 354
Appendix *De Depoſitione, & Degradatione.* ibid.
Q. I. *Quomodo definiatur Depoſitio ?* ibid.
Q. II. *Quid ſit Degradatio ?* 355
Cap. IV. *De Interdicto.* 357
§. I. *De Natura, & diviſione Interdicti.* ibid.

§. II. *De Effectibus Interdicti*. 364
Q. I. *An, & quatenus Interdictum divinis privet officiis?* ibid.
Q. II. *Quibus Sacramentis privet Interdictum?* 366
Q. III. *Quibus prohibeatur tempore Interdicti eccleſiaſtica ſepultura?* 368
Q. IV. *Quid intelligatur per Interdictum* ab ingreſſu Eccleſiae? 369
Q. V. *Quaenam ſint poenae violantium Interdictum?* 370
§. III. *De Latore, Cauſſa, Suſpenſione, & Abſolutione Interdicti*. 372
Q. I. *Quinam ferre Interdictum valeat?* ibid.
Q. II. *Quam ob cauſſam ferri Interdictum poſſit?* ibid.
Q. III. *Quinam ſuſpendere Interdictum valeat?* 373
Q. IV. *Quis ab Interdicto abſolvere valeat?* ibid.
Appendix *De Ceſſatione a divinis*. 375
Cap. V. *De Irregularitatibus*. 376
§. I. *De Exiſtentia, Natura, & Diviſione Irregularitatis*. ibid.
Prop. I. *Irregularitas eſt impedimentum canonicum Ordines ſuſcipiendi, & ſuſceptos exercendi, a ſolo jure proveniens*. ibid.
Prop. II. *Nulla exſiſtit Irregularitas, niſi in univerſali pontificio jure ſit expreſſa*. 377
Prop. III. *Si de aliqua Irregularitate dubi-*

bitetur, an ſit expreſſa in jure, admittenda eſt, ſemper ac communis ſenſus Doctorum, & conſuetudo eam firmaverit. 378
Q. *Quotuplex ſit Irregularitas?* 379
Sectio I. *De Irregularitatibus ex Delicto.* 380
§. I. *De Irregularitate ex Homicidio.* ibid.
Prop. I. *Ex homicidio injuſto, & directe voluntario, etſi occulto contrahitur Irregularitas omnium graviſſima.* 381
Q. I. *An mandans, vel conſulens fiat irregularis, ſi ante factum revocet mandatum vel conſilium?* 382
Prop. II. *Qui opus licitum facit, & omnem diligentiam adhibet, ne homicidium ſequatur, irregularis non fit, etiamsi ex ſuo facto homicidium accidat.* 383
Prop. III. *Qui dat operam rei, quae ſit illicita, non quia periculoſa ad mortem, ſed alio ex capite, non fit irregularis, homicidio ex tali actione illicita ſecuto, niſi ſit graviter negligens.* 384
Prop. IV. *Qui dat operam rei illicitae, & periculoſae ratione homicidii, etſi ad effectum impediendum omnem diligentiam adhibeat, ſecuto homicidio, Irregularitatem contrahit. Ita D. Thomas, Fagnanus, Navarrus, Cabaſſutius, Pontas, Concina, aliique.* 386
Q. II. *An Irregularis fiat, qui abſque abſciſ-*

ſciſſione membrum debilitatum, & ineptum alteri reddit ad munus ſuum exercendum? 389
Q. III. *An qui alteri injuſte partem membri amputaret, irregularis eſſet?* 390
§. II. *De Irregularitate ex delicto Haereſis, & Apoſtaſiae.* ibid.
Prop. un. *Haeretici, Apoſtatae a fide, eorumque fautores, etſi occulti, ſunt irregulares. Ita multi.* ibid.
§. III. *De Irregularitate, quae contrahitur ex violatione ſacramenti.* 399
Prop. I. *Baptizatus, Rebaptizans, & Acolythus rebaptizanti miniſtrans, irregulares ſunt, ſi baptiſmi reiteratio fiat.* ibid.
Q. I. *An excuſetur ab Irregularitate Parochus, qui generatim atque indiſtincte iterum ſub conditione in Eccleſia baptizat quoſcunque, raptim inter anguſtias urgente periculo, ab obſtetricibus domi baptizatos?* 394
Prop. II. *Qui in caſu non permiſſo ſuſcipit Ordinem ſacrum, matrimonio conſtante: vel etiam non ſacrum, Epiſcopo non approbante, fit irregularis.* 395
Prop. III. *Qui ſerio, ſcienter, & quaſi ex officio ſacrum quem non recepit Ordinem, exercet, eſt irregularis.* 396
Q. III. *An haec Irregularitas contrahatur non ſolum a Clericis, verum etiam a laicis, qui ſacrum Ordinem praeſumunt*

exer-

exercere. 397

§. IV. *De Irregularitate, quae oritur ex violatione cenſurae.* 398

Prop. un. *Clericus ligatus majori excommunicatione, ſuſpenſione, vel interdicto, etiamſi toleratus ſit, & occultus, Irregularitatem incurrit, exercendo ſolemniter ſeu ex officio actum majoris Ordinis, niſi legitima ratio excuſet.* ibid.

Q. *An ligatus duplici cenſura, ſi ſacros Ordines exerceat, duplicem incurrat Irregularitatem?* 400

Sectio II. *De Irregularitatibus ex Defectu.* ibid.

§. I. *De Irregularitate, quae oritur ex defectu animi.* 401

§. II. *De Irregularitate ex defectu corporis.* 406

Q. *An occulta corporis vitia Irregularitatem inducant?* 409

§. III. *De Irregularitate ex defectu fortunae.* ibid.

Q. I. *Quaenam ſit Irregularitas ex defectu natalium?* ibid.

Prop. unica. *Illegitimi omnes tum naturales, tum ſpurii irregulares ſunt, etiamſi eorum illegitimitas occulta ſit.* 410

Q. II. *An pro illegitimis habendi ſint nati ex conjugibus, quorum alter poſt conſummatum matrimonium ex communi conſenſu profeſſus erat Religionem, aut ad ſacros Ordines a-*

ſcenderat? 411
Q. III. *An infantes expoſiti, quorum parentes ignorantur, illegitimi, & conſequenter irregulares habendi ſint?* 412
Q. IV. *Quinam cenſendi ſint legitimi relative ad Ordines, & ad beneficia?* ibid.
§. IV. *De Irregularitate ex defectu libertatis.* 414
§. V. *De Irregularitate ex defectu bonae famae, ſeu ex infamia.* 416
Prop. I. *Infamia ſive juris, ſive facti Irregularitatem inducit.* 418
Prop. II. *Nullum crimen, etſi ipſo jure ut infame damnetur, infamiam & Irregularitatem parit, quamdiu manet occultum, aliquibus exceptis.* 419
Prop. III. *Crimina, quae ex juris conſtitutione infamiam adnexam habent, etſi notorie committantur, non omnia ſtatim, & ante judicis ſententiam infamiam inducunt, ſed quaedam atrociora.* ibid.
Prop. IV. *Peccatum grave notorium cum perſeverantia commiſſum, etſi in jure non notetur infamia; inducit tamen infamiam quae dicitur facti, & Irregularitatem.* 420
Prop. V. *Viliſſima officia hiſtrionum, carnificum, lictorum exercentes infames ſunt, & irregulares.* 421
§. IV. *De Irregularitate ex defectu ſacramenti.* ibid.

Q. I. *Quid, & quotuplex ſit Bigamia?* 422
Prop. unica. *Ex Bigamia oritur Irregularitas, quoties matrimonium etiam invalidum cum pluribus; vel cum una ab alio cognita, vel poſt votum ſolemne caſtitatis conſummatur.* 423
Q. II. *Si adſint tres recenſitae Bigamiae ſpecies, quot Irregularitates inducantur?* 426
§. VII. *De Irregularitate ex defectu lenitatis.* ibid.
Prop. un. *Ex Lenitatis defectu contrahitur Irregularitas, quoties homicidium, vel mutilatio, quamvis juſte, etiam quoad accelerationem voluntarie, & proxime cauſſatur.* ibid.
Q. I. *Quinam cenſeatur cooperari proxime, quinam vero remote?* 327
Q. II. *Num medicinam, aut chirurgiam exercentes, fiant irregulares, ſi mors ſequatur?* 431
§. VIII. *De Irregularitatis Subjecto.* 433
Prop. Un. *Ex delicto ante baptiſmum patrato, ſuſcepto baptiſmo, nulla Irregularitas conſurgit: ex defectu vero poſt baptiſmum conſurgit Irregularitas, ſi ante baptiſmum contractus fuerit, excepto lenitatis defectu.* 434
§. IX. *De Conditionibus requiſitis ad incurrendam Irregularitatem.* 436
Prop. I. *Irregularitas ex defectu ſemper incurritur, etiamſi defectus ſit occultus, & in-*

& inculpabilis. ibid.
Prop. II. *Ad incurrendam Irregularitatem ex delicto requiritur peccatum grave, externum, conſummatum, &, excepto homicidio, certum; quamvis ſit penitus occultum.* ibid.
Prop. III. *Ignorantia ſive juris, ſive poenae ab incurrenda Irregularitate non excuſat.* 438
§. X. *De Irregularitatis Effectibus.* 440
§. XI. *De Irregularitatis Diſpenſatione.* 446
Q. I. *Quomodo ceſſet Irregularitas?* ibid.
Q. II. *Quinam diſpenſare poſſint ab Irregularitatibus?* 447

Tractatus de Caſtitate, eique oppoſitis Vitiis. 449

Cap. I. *De Caſtitate.* ibid.
Q. *Quid, & quotuplex ſit Caſtitas?* ibid.
Cap. II. *De Vitiis Caſtitati oppoſitis.* 450
Q. I. *Quae Vitia opponantur Caſtitati?* ibid.
Q. II. *Quomodo dividatur Luxuria?* ibid.
Q. III. *Num Luxuria ſit peccatum mortale, & capitale?* 451
Q. IV. *Quot ſint ſpecies Luxuriae perfectae naturalis?* ibid.
§. I. *De Simplici Fornicatione.* 452
Q. I. *Quaenam ſit ſimplex Fornicatio?* ibid.
Q. II. *Num ſimplex Fornicatio ſit peccatum mortale a Deo prohibitum?* ibid.
Q. III. *Num ſit etiam naturae lege prohi-*

hibita? ibid.

§. II. *De Stupro.* 454

Q. I. *Num Stuprum ſit grave peccatum?* ibid.

Q. II. *Num ſtupri peccatum ſit violatio puellae ſub cura parentis exſiſtentis, ſi ipſa conſentiat?* ibid.

§. III. *De Adulterio.* 456

Q. I. *Num Adulterium ſit grave peccatum?* ibid.

Q. II. *An adulterium committat conjux, ſi, conſentiente marito, rem habeat cum alio?* ibid.

§. IV. *De Raptu.* 457

Q. I. *Quid ſit Raptus, prout eſt luxuriae ſpecies?* ibid.

Q. II. *Quale, & quotuplex peccatum ſit Raptus?* 458

§. V. *De Inceſtu.* 459

Q. I. *Quid ſit Inceſtus?* ibid.

Q. II. *Num Inceſtus ſit grave peccatum?* ibid.

Q. III. *Num omnia Inceſtus peccata ejuſdem ſint ſpeciei?* ibid.

Q. IV. *Num copula cum cognatis ſpiritualibus ſit vere inceſtus, & luxuriae ſpecies diſtincta?* 460

§. VI. *De Sacrilegio.* 461

Q. I. *Quid ſit Sacrilegium, prout eſt ſpecies luxuriae?* ibid.

Q. II. *Quid veniat nomine rei ſacrae?* ibid.

Q. III. *Quid intelligatur nomine perſonae ſacrae?* ibid.

Q. IV. *Quid ſignificetur nomine loci ſacri?*

cri? 462
Cap. III. *De Peccatis Luxuriae contra naturam conſummatae.* ibid.
§. I. *De Pollutione ſeu Mollitie.* 463
Q. I. *Quid ſit Pollutio voluntaria?* ibid.
Q. II. *Num Pollutio voluntaria ſit per ſe, & naturâ ſuâ mala?* ibid.
Q. III. *An, & quando licitum ſit ponere actionem, qua praevideatur ſecutura Pollutio?* ibid.
Q. IV. *Num liceat deſiderare Pollutionem in ſomno ob finem honeſtum, puta ſanitatis?* 464
§. II. *De Beſtialitate.* 465
Q. *Quid Beſtialitas, & quale peccatum ſit?* ibid.
§. III. *De Sodomia.* ibid.
Q. I. *Quid, & quale peccatum ſit Sodomia?* ibid.
Q. II. *Num in peccato Sodomiae circumſtantia conſanguinitatis vel affinitatis addat ſpeciem inceſtus in Confeſſione explicandam?* 466
§. IV. *De Innaturali concumbendi Modo.* ibid.
Q. I. *Quid, & quale peccatum ſit?* ibid.
Q. II. *An ſpecie differant inter ſe omnia peccata contra naturam?* ibid.
Q. III. *Quodnam ex his ſceleribus gravius ſit, atque enormius?* 467
Cap. IV. *De Peccatis Luxuriae non conſummatae.* ibid.
Q. I. *Num tactus, oſcula, amplexus impu-*

pudici, turpes geſtus &c. ſint peccata gravia? 468
Q. II. *Quale peccatum ſit turpia loqui, canere, legere, vel audire?* 469
Cap. V. *De Luxuriae filiabus, ejuſque Remediis.* ibid.

Tractatus de Jejunio. 471

§. I. *De Jejunii Cibo.* 472
Q. I. *A quibus Cibis Jejunii tempore ſit abſtinendum?* ibid.
Q. II. *Quot peccata committat qui pluries die jejunii carnes comedit?* 474
§. II. *De Unica Jejunii Refectione.* 475
Q. I. *An ad ſubſtantiam jejunii eccleſiaſtici requiratur, ut intra ſpatium diei naturalis nonniſi unica fiat Refectio?* ibid.
Q. II. *An qui pluries die jejunii comedit, ſervato ciborum delectu, pluries etiam peccet?* ibid.
Q. III. *An Refectio unica debeat eſſe moraliter continua?* 476
Q. IV. *An probibeatur potus die jejunii?* 477
Q. V. *An Electuaria frangant jejunium?* 478
Q. VI. *Num Cocolatis jejunium frangat?* 479
§. III. *De Refectionis Hora.* ibid.
Q. I. *Quanam hora Refectio ſumi poſſit?* ibid.
Appendix *De Serotina Collatione ſeu Refe-*

ſectiuncula. 480
Q. I. *An ſerotina Collatio ſeu Refectiuncula ſit licita?* ibid.
Q. II. *Quaenam poſſit eſſe quantitas cibi in Refectiuncula ſumendi?* ibid.
Q. III. *An in Collatione ſerotina non ſolum cibi quantitas, ſed etiam qualitas attendenda ſit?* 481
Q. IV. *An in caenula liceat edere ova, & lacticinia, cui haec ſunt permiſſa?* ibid.
Q. V. *An liceat in caenula ſumere papparium, ſive cibum per coctionem compoſitum ex octo unciis panis mixti cum aqua, ſale, & oleo?* 482
§. IV. *De Cauſſis a Jejunio excuſantibus.* 483
Q. I. *Quaenam ſint cauſſae a jejunio excuſantes?* ibid.
Q. II. *An diſpenſatus ab eſu carnium, ſit etiam diſpenſatus ab unica comeſtione?* 486
Q. III. *An diſpenſatus ad carnes poterit in eadem menſa ſimul comedere carnes, & piſces?* 487
Q. IV. *Quinam poſſint diſpenſare in lege jejunii?* ibid.

FINIS.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Men-

Mendorum Correctio.

Pag. 127.	v. 7.	niſi *leg.*	ſi
145.	v. 12.	mala	malum
209.	v. 13.	laboris merces	vitae ſtipendium
218.	v. 29.	praeſcribendo	praeſcribendi
221.	v. 9.	locavit	conduxerat
229.	v. 9.	impendendi	impendere
271.	v. 29.	percellerentur	percelleretur
284.	v. 27.	eſſet	eſt
288.	v. 8.	incurri	incurrere
322.	v. 4.	in	ad
482.	v. 22.	*uncis*	*unciis*

MAG 2002175

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google